10/10
SET
30

DONATED IN MEMORY
OF
SAMUEL & LILY AXLER
BRANTFORD. ONT.
NOV 1955

אלע ווערק
פון
אברהם רייזען
אין 12 בענדער.

יובילעאום אויסגאבע.

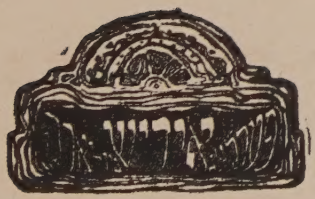

אברהם רייזן.

זיבעטער באנד:

שמילע ליבע.

ארויסגעגעבן פון פערלאג „אידיש"
1917 ניו־יארק, תרע"ז

Copyright, 1916
by
YIDDISH

שטילע ליעבע.

אייזן.

א קלייניע אינטימע נעזעלשאפט, וואס איז בעשטאנען פון פינף מענער אין עלטער פון דרייסיג ביז פינף און דרייסיג יאהר, האבען געפיהרט א געשפרעך וועגען מיסטיציזם, ספיריטואליזם און וועגען עהנליכע ענינים פון העכערע מאטעריעז, ביז זיי זיינען ענדליך ארויפגעקומען אויף דער טעמע וועגען דער בעדייטונג פון ווערטער.

איינער פון דער נעזעלשאפט, א הויכער, מאנערער בורגעט, מיט שווארצע ברענענדיגע אבער פערבענקטע אויגען, מיט שווארצע לאקען, צעווארפען אין חנ'עודיגער אונארדנונג אויפ'ן שטערן, איז ביי דער דאזיגער טעמע ווי לעבהאפטער געווארען, אונגעדולדיג אויסגעהערט די מיינונגען פון די איבעריגע און נעבעטען די ערלויבניש צו דערצעהלען א קורצען עפיזאד פון זיין נאהענטער פערנאנגענהייט.

— ניט ערווארט עפעס העכסט אינטערעסאנטעס, — האט ער אנגעהויבען אביסעל שעמעודיג און זיין שטים האט עטוואס געציטערט,—דאס, וואס איך ווייל אייך דערצעהלען, איז א קורצע אונבעדייטענדע פאסירונג אין מיין לעבען. די פאסירונג אליין וואלט שוין לאנג פערשוואונדען געווארען פון מיין זכרון, ווען נישט א וואונדער, וועלכעס ליענט דאדורט אזוי טיף בעהאלטען, און הערענדיג דאס וואדט פון אנ'אנדערן אדער אליין דערמאהנעדיג עס, ווערט מיר מאדנע באנג און מיר דאכט, או דאס וואדט

האט פאר מיר א סימפאלישע בעדייטונג: דאס ווארט איז א י י ז ע ן . . .

— אייזען? האבען די איבערינע ווי אין איין שטים אויס־נעשריען.

און איינער האט צוגענעבען:

— זעהר אינטערעסאנט: אייזען! דערצעהלט.

— אייזען! האט דער ברונעט נעהיימניספול נעפליסטערט. זאגט מיר קופער, האט עס פאר מיר קיין בעדייטונג, מעש—א פוסטער קלאנג, בלעך, צינ, בלייַ — אבער אז איהר זאגט מיר אייזען, ווערט מיר אזוי באנג, אזוי טרויעריג.

אבער צו וואס די סענטימענטאליטעט! איך וועל אייך דער־צעהלען. נאר, איך בעט אייך, ערווארט נישט קיין בעזונדערעס. עס איז א נארישע נעשיכטע. אדער בעסער — נאר קיין נעשיכ־טע נישט.

עס איז נעווען מיט פינף יאהר צוריק. איך בין דאמאלסט אלט נעווען פינף און צוואנציג יאהר, האב שוין ביז דער דאזי־גער עלטער צוויי מאל נעליעבט און ביידע מאל נארישׁ ענט־טוישט נעווארען; איך האב אבער נעוואלט ווידער ליעבען און ווידער נענארט ווערען און האב נעזוכט ליעבע אין די גרויסע גאסען פון דער גרויסער שטאדט... נאטירליך האב איך נעוואוסט, אז ליעבע נעפינט מען נישט דאן, ווען מען זוכט זי. די ערשטע צוויי ליעבעס זיינען צופעליג נעקומען און צופעליג פערשוואו־מען. אבער בעת דאס הארץ בענקט, קוקט מען נישט אויף חשבונות. דאס הארץ זוכט.

האב איך איינמאל אזוי נעבלאנזשעט אין א גרויסער טו־מעלדיגער אירישער גאס, א גאס פון קראמען; ביי די אפענע טירען פון די קראמען זיינען דאס רוב נעשטאנען מיידלעך, שהנע מיידלעך; איך האב זיי אלע אין די אויגען אריינגעקוקט, חאטש איך האב נעוואוסט, או עס איז נישט שהון, נאר ווידער— א הארץ! ווייס דען א הארץ צו שעמען זיך! נעקוקט אין די

אויגען פון די פערשידענע יונגע אידישע טעכטער און אלע זיינען מיר נעפעלען נעווארען און קיינע איז מיר נישט נעפעלען נע־ זוארען.

ענדליך איז מיין בליק נעפאלען אויף צוויי אויגען: צוויי גרויסע, שווארצע, אבער זעהר קאלטע אויגען פון א מיידל, וואס איז נעשטאנען ביי א טיר פון א קראם. איך האב מיך מאמע־ טאל פערקירעוועט צום שוועל. דאס מיידל איז אריין אין קראם און האט זיך נעשטעלט אויף איהר פלאץ, מיך אננעקוקט און רוהיג און קאלט נעפרענט:

— וואס פערלאנגט איהר?

איך בין נעווארען מבולבל: איך האב נעווארפען מיינע פערווירטע בליקען איבער'ן קראם און, וואו מיין בליק איז נע־ פאלען האט עס נעזוהען בלויז אייזען און אייזען... נאט מיינער! א קראם פון אייזען! איך דארף דאך אבסאלוט קיין אייזען נישט האבען... וואס־זשע טהו איך דא אין נעווילב?

— אלזא, וואס פערלאנגט איהר? האט דאס מיידל ווי־ דער רוהיג, אבער שוין שטרענגער נעפרענט.

— אייזען! האב איך אויסנעפראלט...

— אייזען? — האט זי קאלט נעשמייכעלט און איהרע שווארצע אויגען האבען ווי מיט אייזען נענאנצט, — נוט, עס איז א קראם פון אייזען. וואס ברויכט איהר אבער?

איך האב ווידער נעווארפען ווילדע בליקען. מיין בליק איז ענדליך נעפאלען אויף א האמער, א שווערער האמער, דער שפיץ אביסל פערראסטעט... איך האב אויסנעפראלט פערווירט:

— א האמער...

— אט אזוי רעדט... איז זי ווייכער נעווארען. — א הא־ מער פערשטעה איך...

זי האט מיר שמייכלענדיג דערלאנגט דעם האמער.

— איהר האט זעלטען־שעהנע אויגען!

— איהר קויפט דאך אייזען... האט זי שטרענג בעמערקט.

— אייזען... אייזען.. האָב איך איהר נאָכגענעבען... נע־קוקט אין די נרויסע שווארצע אויגען און נעפרעגט: וואָס קאָסט אָט דער האָמער?

— דער האָמער קאָסט נישט פיעל, — האָט זי שוין נאָר ווייך נערעדט, — דער האָמער קאָסט דרייסיג קאָפּיקעס...

— טאָקי בילינ! — האָב איך אויסנערופען בענייסטערט... זעהר בילינ...

— נו, טאָ בעצאָהלט און נעהמט עס... איז זי נעווארען ווידער שטרענג און איהר יעדעס ווארט האָט נעקלונגען דומפ, ווי אייזען וואָלט זיך אָן אייזען נעריבען..

איך האָב ארויסגענומען אן אסיגנאציע, נעבעטען א רעשט און דערווייל נעקוקט אויך איהרע אויגען..

— אך, מיין נאָט! וואו האָט איהר נענומען אזוינע אויגען? האָב איך זי, בשעת זי האָט דאָס נעלר נעצאהלט, נע־פרעגט...

— איהר דארפט דאָך אייזען... וואָס נעהען אייך אָן מיינע אויגען? — האָט זי, דערלאנגענדיג מיר דאָס רעשט, טרוקען נעזאָגט, — אויפאקען אייך דעם האָמער?

— פאקט איין, אודאי... פאקט איין!

זי האָט קאָלט און רוהיג נעוויקעלט דעם האָמער, פערבונ־דען איהם מיט א שווארצען פאָדעם, דערלאנגט מיר און זי איז ארויס צום טיר...

איך בין ארויס פון קראָם, ווי איך וואָלט די נרעסטע נא־ריישקייט אבגעטהאן... דעם האָמער האָב איך נעהאלטען אונטע'ן אָרעם און ער האָט מיר נעקיהלט דאָס בלוט, און דאָך איז מיר נעווען אזוי הייס. אין די שלייפען האָט מיר נעקלאפט, פאר די אויגען האָט מיר נעפינסטעלט, און דער האָמער איז נעווען מיר אזוי שווער, אזוי שווער...

איך בין נעקומען אין מיין אייגזאם צימערל, עס איז שוין

נעווען עלף א זייגער אין אוועג... דעם אמער האָב איך פר־נאנדערגעפאקט, אוועקלעגט אויפ'ן טיש און בעטראכט איהם.

אויפ'ן טישעל איז נעלענען א בילד, אן אלט בילד. אמאל איז עס געווען צוגעשלאָגען צו א וואנד, נאר די לעצטע צייט האָט עס זיך ארומגעוואלגערט... איך האָב זיך נעמאכט פאָרווירפע, וואָס איך בין נישט סיין בעל־הבית, אלץ נעהט ביי מיר לאיבוד... און דאָס בילד איז דאָך אזוי שעהן...

יא, דאָס בילד וועל איך צושלאָגען צו דער וואנד...

— וואו־זשע נעהמט מען פיער טשוועקעלעך?

— טשוועקעלעך דארף איך איצט נויטיג האָבען... אך, וועז עס איז ניט אזוי שפעט, וואלט איך נעלאָפען צו דעם מיידעל פון אייזען... מאָרגען וועל איך נלייך נעהן אין קראָם...

אויף מאָרגען בין איך דאָך ניט אזוי ניך נענאנגען. איך האָב מיך נעשעמט און אביסעל ווי מורא נעהאט — איהרע אויגען, איהרע אויגען, — מיין גאָט! ווי זיי וועלען מיך אָנקוקען...

אָבער אז עס איז פינסטער נעווָארען, בין איך ווי מוטיגער נעווָארען, בין פארביי די קראָם — זי איז ביים טיר ניט נע־ווען. איך האָב אריינגעקוקט אינווייניג — זי איז נעשטאָנען ביים פלאץ, וואו מען פערקויפט. זי האָט ווי דערפיהלט מיינע בליקען, האָט מיך אָנגעקוקט און קאלט מיך ערווארט.

איך בין אריין.

— וואָס פערלאנגט איהר?

— טשוועקעס...

— דאָס קריגט איהר ביי מיר וויפיעל איהר ווילט... א סך?...

— ניין! נאָר א בילד צוצושלאָגען צו דער וואנד — זעהר א שעהן בילד, וועז איהר קוקט עס אָן.

זי האָט מיך שטארנג אָנגעקוקט און ווידער געפרעגט:

— א סך טשוועקעס?...

— א טוץ... האָט איהר ניט עפּעס שׂהנע טשוועקלעך בעגילדטע?

— ניין; נאָנץ נעוועהנליכע.

זי האָט מיר ארויסגעשאָטען פון עטליכע קעסטעלעך שוואַרצע שפּיציגע טשוועקעס. זיי האָבען זיך געשאָטען אזוי קאַלט און האַרט אויפ'ן טיש, און איך האָב זיי געקליבען, נעקוקט אויף זייער מאָם און ענדליך אויסגעקליבען צוועלף טשוועקעס.

— דריי קאָפּעקען! — האָט זי זיך אָננערופען און א נענץ געטהאָן.

— אך, איהר נעניצט!... האָב איך זיך בעלעדינט... איך אינטערעסירט ניט דאָס לייזונג...

— מעהר דארפט איהר נאָרניט?

— ניין! האָב איך אָבגעהאקט, נענומען די טשוועקלעך, איינגעוויקעלט אליין אין א שמיקעל פּאַפּיר, געוואַרפען אויף איהר א בליק, נאָכהער אויפ'ן קראָם און ניט קענענדיג אוועקגעהן, האָב איך געפרעגט:

— אויסער אייזענוואַרג האָט איהר נאָר נישט?...

— בלויז אייזען!.. האָט זי געענטפערט.

איך בין ארויס.

איך בין אוועק אהיים, געגומען דאָס בילד און צוגעשלאָגען עס מיט פּיער טשוועקלעך צום וואנד. די איבעריגע אכט האָבען זיך יתומדיג געוואַלגערט אויפ'ן טיש.

אלזא, דעם האָמער מיט די טשוועקלעך האָב איך שטאַרק נויטיג געהאט, — האָב איך מיך נעטרייסט — דאָס בילד איז ווירקליך שׂהען, עס הענגט איצט פּונקט קעגענאיבער מיין בעט; איך וועל לינגען, איידער איך ווער אנטשלאָפען, און קוקען... דאָס בילד איז פּראכטפול...

אבער מארגען? מעהר ווי אייזען נעפּינט זיך ניט אין קראָם... איך האָב בעטראכט מיין טיר... אבסאָלוט אָהן א ברע-

קעל שלאָם... די ווירטין פערזיכערט אפילו, אז גנב'ענען וועט מען נישט, אָבער וועד קען עס גלויבען... אין צימער ליגען ביי מיר אזוי פיעל נויטיגע פאפירען, און מיין אנצוג איז אויך עפעס ווערט... דאָס צימער מוז ביי מיר פון היינט אָן זיין פערשלאָסען... אך, מיין גאָט, ווי אזוי האָב איך עס גאָר ביז היינט צוגעלאָזען אָהן א שלאָם?...

אויך כאָרגען האָב איך קוים דערלעבט, עס זאָל פינסטער ווערען. (זונדערבאר, פאר דער ליכטיגקייט האָב איך ניט געהאט קיין מוט אריינצוגעהן).

דאָס מיידעל איז אין קראָם געשטאָנען אינגאנצען ווי אויסגעאָסען פון אייזען, נאָר די צוויי שווארצע אויגען האָבען קלוג און רוהיג נעקוקט אויף מיר און זיך בעוועגט:

— וואָס פערלאַנגט איהר?

— איך ברויך א שלאָם...

— דאָס קריגט איהר ביי מיר...

— איך בעט אייך, — האָב איך ווי ווייגענד אויסגערופען... איהר האָט אזוינע זעלטענע אויגען.. און אז ניט קיין שלאָם...

זי האָט מיך קאלט אָנגעקוקט און געפרעגט:

— ווילט איהר א גרויסען אָדער א קלייגעם?...

— א גרויסען, זאָהר א גרויסען... מיין צימער געפינט זיך אין א געפעהרליכער גאָס... איהר פערשטעהט... איך מוז האָבען א גוטען שלאָם...

זי האָט מיר דערלאַנגט א גרויסען שווערען שלאָם. איך האָב איהם אהיים געבראכט און ענטציקט אויסגערופען:

— אָט אזא שלאָם האָב איך ווירקליך געראַרפט!...

— —

ער האָט זיך אָבגעהאקט, אָנגעקוקט די געזעלשאפט און צוגענעבען, ווערענדיג שוין אביסעל בלאָס:

— איך וועל אייך לאנג נים אויסהאלטען, פאר אייך קען זיין די געשיכטע נאריש... אפשר פאר מיר אויך. אבער אין פער־לויף פון א מאנאט צייט האט זיך מיין צימער פערוואנדעלט אין אן אייזען־נעשעפט. דארט האט זיך נעפונען פון כל חמינים: שערעלעך, מעסערס, צוואנגען, שלעסער און שליסלען און צולעצט שטיקער אייזען, סתם שטיקער אייזען...

דאס האב איך זיך אלץ יערען מאל אויסגעקויפט א נייע אייזערנע זאך...

די נאנצע וועלט האט מיר דאמאלס אויסגעזוכן אזוי הארט און קאלט און טרוקען, ווי אייזען. און ער־חיום האב איך נרויס אינטערעס אין אייזען....

ער איז שטיל נעבליבען: אין צימער האט נעהערשט א מאדנע שטילקייט.

די נגבה.

די ליעבע מיט פרידען איז געווען צו ענדע. הערמאן האָט עס שוין פאראויסגעזעהן מיט א צייט צוריק. די שיידונג, וואָס האָט געמוזט אין ניכען קומען, האָט איהם ניט ערשיטערט ווי די ערשטע שיידונגען, וואָס זיינען פארגעקומען מיט פאַרינע מיידלעך. הערמאן איז שוין געווען פערהארטעוועט און האָט דעם שיידונגס־קלאַפּ נעקענט פערטראָגען ווי א העלד. אמת, נאָך זיין מיינונג איז פרידע געווען די בעסטע און שענסטע פון אלע, אבער הערמאן איז שוין געווען גענוג און האָט געוואוסט, או צו געווינען צוריק א פערלאָרען הארץ איז אונמענליך. צו וואָס זשע זאָל ער זיך נאריש מאכען?

ניין! ער איז א מאן און איז גענוג שטארק צו פערטראָגען דעם דאָזיגען קלאַפּ. זיין הארץ האָט זיך אפילו אביסעל געבונטע־וועט און האָט איהם געשלעפט נאָך אמאל צו איהר, צו דעם בלאָנדען, שלאנקען און זיסען מיידעל. דאָס הארץ זיינם האָט געלעכצט נאָך די קושען, אומארמונגען און דריקונגען פון די שענע, ווייסע, נאקעטע הענד. אבער הערמאן האָט דעם הארץ בעפוילען: רוהיג! און איז צו פרידען מעהר ניט גענאנגען.

גלאט זיך שיידען איז אבער ניט קיין שטיינער. דאָס שיידען זיך מוז צוגעהן מיט א געוויסער עטיקעט און צערעמאָניע. פרידע האָט פון איהם בריעף, פאטאָגראפיעס מיט די זיסטע אויפשריפטען און מתנות. פאר די מתנות איז ער נענוג גרויס־מוטיג, זיי זאָלען ביי איהר בלייבען. ער וועט זיי אפילו ניט

דערמאָנען. דאָס ריהרט איהם גאָר ניט אָן. אָבער די בריעף און די פּאָטאָגראַפיעס מוז ער צוריק בעקומען...

הערמאן ווייל ניט, אז זיינע געפיהלען, וואָס ער האָט אויסגעדריקט אין די פיעלע בריוועלעך צו איהר, ניט קוקענדיג, וואָס זיי ביידע האָבען געוואוינט אין איין שטאָדט, — הערמאן ווייל ניט, אז די דאָזיגע בריוועלעך זאָלען בלייבען ביי איהר... אויך ניט זיינע פאָטאָגראפיעס.

געדאכט האָט זיך איהם אָבער, אז ניט אזוי גיך וועט זי עס וועלען אומקהרען צורים. אזוינע בריעף, ווי ער האָט איהר געשריבען, בעקומט מען ניט פון יעדען. ער וויים נוט איהר הויכע מיינונג וועגען זיינע בריעף. ער וויים אפילו דאָס שהנע קעסטעלע, אין וועלבען זי האלט זיי...

זי וועט איהם די בריעף זיכער ניט אומקעהרען...

און כאָטש הערמאן האָט פון איין זייט בעשלאָסען, אז די וועלט מעג אונטערגעהן, וועט ער די בריעף בעקומען, האָט ער דאָך פון דער אנדער זייט ווי נאָט נעבעטען, אז זי זאָל זיך אינשפּארען און די בריעף מיט זיינע בילדער ניט אומקעהרען. ביים צווייטען פאל וואלט ער, מעגליך, נעהאט די נוטע נעלענענהייט צו קומען צו איהר און מינדליך מיט איהר וועגען דער דאָזיגער אנגעלענהייט איבערריידען:

— די בריעף מוזט איהר מיר, פרידע, אָבגעבען...

— איך קען אייך ניט אָבגעבען...

— פארוואָס, פרידע? וועט ער פרענגען און ער זעהט שוין, ווי פרידע ווערט רויט און שטאָמעלט קוים ארויס:

— ווייל איך האָב דיך ליעב, ליעב...

און פאלט איהם אויפ'ן האלז און פאנגט איהם אָן צו קושען...

און פרידע איז צוריק זיינע...

עס איז אָבער ניט געווען, ווי ער האָט זיך פארגעשטעלט: אויף זיין קורצען, נעקינסטעלטען, קאלט-נעשריבענעם צעטעלע

צו איהר, זי זאל איהם זיינע בריף און פאטאגראפיעס אבשיקען, האט זי איהם נאך קירצער און נאך קעלטער געענטפערט, או עס פרעהט איהר זעהר אומצוקעהרען איהם אלעס, אלעס, וואס זי האט פון איהם בעקומען, אבער פארואוס פאדערט זי אונבעדינגט, ער זאל איהר אבשיקען איהרע אלע בריף מיט איהר בילד...

איבערלעזענדיג דעם בריף, האט ער פערביסען מיט די ליפען און, אויסקרעכצענדיג ווי פון א שווערען וועהטאג, איז ער צוגענאנגען צום טשעמאדאן, וואו אלע איהרע בריף זיינען געלעגען פערווייקעלט אין דער נרעסטער פארזיכטינקייט, האט זיי ארויסגענומען און זיי נענומען צעהלען...

— איינס, צוויי, דרייי, פיער, פינף...

ער האט זיי נענומען לעזען. מאנכע חאבען נעקלונגען קאלט און הערמאן האט אין זיי שוין נעהערט קלינגען דעם טאן פון דער צושייד ונג... אייניגע חאבען זיך אויסנעצייכענט מיט א שטארקען נעפיהל, און לעזענדיג די דאזיגע הייסערע בריף, האט הערמאן אויף דאס נייי דורכנעלעבט די ליעבע און האט די בריף נערריקט צום הארץ און נעקושט...

איבערהויפט האט פון די פאר הייסערע בריף איהם נעפאקט אייניער, וואו פרידע רופט איהם אן אויבען „מיין נאל־דענער טרוים"...

אויף דעם דאזיגען בריף האט הערמאן נעוואַרפען אן אויג, ווי א קארנער אויף א טייערען דימענט... אין קאם איז איהם דורכנעפלויגען א מחשבה...

ער האט זיך פערשעמט, ווי ער וואלט נעגאנגען מהאן א גרוים פערברעכען און מען האט איהם נעחאפט. אבער די מחשבה האט אלץ שטארקער נעפאדערט צו פערווירקליכט ווערען.

„נערענפט זי דען אלע בריף?" האט ער זיך בערוהיגט...

„און פון וואנען וויים איך, אז זי וועט מיך ניט בע'ננב'ע־נען?"... האָט ער זיך נאָך מעהר בערוהיגט... „איך בין זיכער, אז יאָ... זי וועט ננב'ענען נאָך מעהר ווי אייגעם. איך קען זיי, די חברה"...

ער איז אויפגערעגט און בייז געווארען. געוואָלט אָבער האָט ער, אז זי זאָל איהם אויך אזוי בע'ננב'ענען. נאָר ער האָט נעפיהלט, אז אין דער דאָזיגער הינזיכט איז זי אנשטענדיגער פאר איהם: זי וועט איהם זיכער אָבשיקען אלע בריעף, ביז אייי־נעם, מיט די פאָטאָגראפיעס, מיט די מתנות...

יאָ, זי איז אן אנשטענדיגע מיידעל. און ער?

ער האָט זיך געשטארקט, האָט פערוויקעלט אלע בריעף— ער וועט זיין אלע אומקעהרען!...

נאָר פלוצים האָט איהם א געוואלטיגע מאכט נענעבען א ציה צוריק, צום בריעף פון „נאָלדענעם חלום". ער האָט איהם ארויסגענומען פון פעקעל, איהם בעטראכט, און ארומקוקענדיג זיך ווי א ננב, טיעף אריינגעלענט אין א וועסטען־טאש...

נע'ננב'עט דעם „נאָלדענעם חלום"! ער וועט איהם קיינ־מאָל, קיינמאָל ניט אומקעהרען!...

בעלײדינט א פֿרוי.

(דערצעהלט פון זון אונערמאחרענעם)

דאָס איז געווען א מיידעל פון א יאָהר צוויי־און־צוואנ־
ציג. איהר וואוקס איז געווען שלאנק, און איהר רונד פנימעל—
זעהר חנעוודיג אין תמימותדיג. איהרע אויגען — שוואַרץ און
נרוים — האָבען געקוקט ווי מיט א שטילען געבעט, און ווי זיי
וואָלטען טיילמאָל געפֿרעגט: איז עפּעם דאָ שעהנעם אויף דער
וועלט? און עס האָט זיך איהר טיילמאָל געוואָלט ענטפֿערן:
א, יא, עס איז דאָ שעהנעם אויף דער וועלט...

איך בין מיך מודה, אז דאָס ערשטע מאָל דערזעהענדיג
זי, האָב איך דערפֿיהלט א זיסען ציטער אין מיין גאנצען קער־
פּער: אָט מיט דעם מיידעל וואָלט כדאי געווען בעקאנט צו
ווערען. איך וואָלט מיך נעפּיהלט יום־טוב׳דיגער, היילינער, און
איבערהויפּט אין א רענען־טאָג, ווען די טראָפּען פּויקען אזוי
מאָנאָטאָן אויף די שויבען, וואָלט אזוי גוט נעווען צו זיצען מיט
איהר צוזאמען אין צימער און רייַדען מיט איהר וועגען שעהנע
ערהאבענע זאכען, האַלטענדיג דעמאָלט איהר קלייַנע האנד, מיט
די לאנגע ווייסע פֿינגערלעך.

און וואָס איהר וואָלט אויף מיר ניט זאָגען, — אין דער
דאָזיגער חינזיכט בין איך נראָד נעווען א שטיקעל בריה; זע־
חענדיג זי איינמאָל אין טעאַטער, וואו מיין פּלאַץ איז נראד נעווען
נעבען אירען, האָב איך זי, חלילה ניט בכיון, אנגעטראָטען אויפֿ׳ז
פּוס, איך וויים ניט, ווי אזוי עס האָט נעקאָנט נעשעהן אזא

אונפֿאַרזיכטיגקייט פון מיין זייט, ניכער האָט נעקענט שולדיג זיין אין דעם די ענגשאפט אין טאָטער. מען האָט נעשפּיעלט א העכסט מאַדערן שטיק, און די שטאַדטישע אינטעליגענץ איז אין יענע טעג נעווען זעהר מאַדערן געשטימט. איך בין זיכער, אז נאָר דערפאר האָט די אונפֿאַרזיכטיגקייט פֿאסירט. זאָנסט וואָלט אזא אונטאַקטישקייט ניט נעקענט פֿאסירען פון מיין זייט. צום גליק איז דאָס אַנטרעטען ניט נעווען בעזונדערס שטאַרק; זי האָט נאָר א שטיל־ען „אוי!" ארויסגעלאָזט. דאָך בין איך פֿערציטערט געבליבען. איך האָב זיך ענטשולדיגט איז דריי שפּראכען. זי האָט מיך אַנגעקוקט מיט איהרע גרויסע שוואַרצע אויגען, און נעענטפערט אין רוסיש: „ניטשעוואָ!"

אין דערזעלבער מינוט האָט צווישען איין אקט און צוויי־טען דער אַרקעסטער נעשפּיעלט טשייקאָווסקיס באַרקאַראָלא. נאָר דער „ניטשעוואָ", וואָס איז ארויסגעזאָגט נעוואָרען פון איהר קליין שעהן מויל־כעל, האָט מיר פּיעל זיסער געקלונגען פֿאר דעם העכסט מוזיקאַלישען שטיק פון נעניאָלען קאַמפּאָזי־טאָר... איך האָב גלייך דערפיהלט, אז דער „ניטשעוואָ" האָט אין דער אמת'ן א נרויסע, זעהר נרויסע בעדייטונג, און פון דעם „ניטשעוואָ" וועט זיין א נרויסער עטוואָס...

און אזוי איז נעווען.

פון קינפּטיגען אנטראָפט האָט פֿאסירט די אלטע נעשיכ־טע מיט דעם אראָפּנעפאלענעם טיכעל. איך האָב מיך שנעל אייגעבויגען און מיט דער העכסטער עלע־גאנץ און אינטעליגענץ אין מיין גאנצער האלטונג, איהר דערלאנגט דאָס טיכעל. דאָס נראציעזע מיידעל איז מר־וואָרען טיף נעריהרט. זי האָט א זיסען שמייכעל מיר צונעוואָר־פען און בעראנקט אין רוסיש: „בלאָנאדאריו". עס האָט נעהאָט א בעזונדער קלאנג! ניט מיט ווערטער, נאָר מיט מעלאָדיען וואָלט מען איהם נעקענט איבערנעבען. איך ווייס ניט פאר וואָס, אבער איך האָב דערפיהלט, אז אָט דאָס מיידעל איז צו מיר

צוגעלאזט... איך קען האבען די גרויסע געלעגנהייט מיט איהר בעקאנט צו ווערען.

און אזוי איז געווען. ביים פיערטען אקט האב איך שוין געוואוסט איהר נאמען: קאטיא גאלר. אזוי האט זי געהייסען. מיין נאמען האב איך, נאטירליך, נלייך אויך ענטפלעקט פאר איהר, און נלייך האבען מיר זיך צוגעשפרעכען לימערא־טור:

— האט איהר נעלעזען אנדרעיעוו?

— א, יא! — האב איך אונטערגעכאפט. איך בין דער גרעסטער פערעהרער זיינער. איהר מיינט מסתמא — האב איך מיך צוהיצט — זיין „רויטען געלעכטער"?

— אך, וואונדערבאר! האט זי זיך ענטציקט... און „זעקס און צוואנציג און איינע" נארקים?

— א, יא! נארקי איז אויך געוואלדיג נרויס... אבער אנ־דרעיעוו האט איהם אריבערגעשטיגען.

— און ארציבאשעוו? — האט זי פלוצים אויף מיר אויסגעשטעלט איהרע גרויסע אויגען.

איך האב פערשעמט אראבגעלאזט מיינע אויגען און ניט נעוואלט זאגען קיין נלייבע מיינונג: צו ריין האט זי מיר אויסגעוויזען אין יענעם שהנעם מאמענט, איך זאל מיט איהר פערפיהרען א שמועס וועגען ארציבאשעוו'ן. איך האב דעם ראזיגען חנעוודיגען מיידעל ניט געוואלט געבען אנצוהערעו. אז איך וויים עפעם פון אזוינע זאכען.

א, איך שעץ זעהר די פרוי!

אין פערלויף פון א וואך האב איך זי צופעליג (עס הייסט נאר צופעליג) עטליכע מאל בעגעגנט, און אלץ אין אזוינע ערטער, וואו דער פלאץ איז בעשטימט פאר העכערע געזעלשאפ־דען: איינמאל אין ביבליאטעק, א צווייטען מאל אויף א רעפעראט וועגען עמיגראציע, וואו די שהנסטע אינטעליגענץ פון שטאדט האט זיך פערקליבען, און א דריטען מאל — אוים'ן פלאץ, וואו

מען האָט מיט א האלבע שעה פריהער נעווארפען א באמבע גלאט אין דער וועלט אריין, און דאָ טאקי האָב איך מיט איהר פערפיהרט א נעשפרעך וועגען טעאָר:

— איך בין אבסאָלוט קיין אָנהענגער פון טעאָר — האָב איך איהר איינגערוימט. — די סאָציאלע רעוואָלוציאָן...

איך האָב ניט דערענדינט מיין מיינונג, ווייל א פאָליטיאנט איז צונעקומען און האָט דעם עולם צוטריבען.

— אך, מיין נאָט! — האָט זי זיך אויסגערעגט, — דער אבסאָלוטיזם איז נאָך אזוי שטאַרק!... קומט!

און נעהענדינ האָבען מיר בעשפראָכען אנדרעיעווס נייס־טעס ווערק. זי האָט נעהאט וועגען איהם זעהר א הויכע מיינונג. איך בין נעווען, נאטירליך, איינשטימיג.

— און „סאָנין“? — האָט זי נאָך שטיל א פרעג נעטאָן.

— עכטע פּאָרנאָגראפיע... — האָב איך בייז אויסנע־שריען: זאָל זי זעהן, ווי מאָראָליש איך בין.

— וואוהין רעכענט איהר צו נעהן איצט, קאטיא? — האָב איך זי נאָך א קלייגער פּויזע נעפרעגט.

— איצט? — האָט זי חנעוודיג איבערנעפרעגט — איך רעכען נעהן אין ביבליאָטעק.

אך, וואָס פאר א מיידעל דאָס איז, מיין נאָט! — האָב איך זי אין נעדאנק גערופען, — איך, צום ביישפּיעל, וואָלט גאר נעוואָלט נעהן אהיים צו מיר... מיט איהר, נאטירליך. ווי אזוי לאדט מען זי אָבער אין? ווי אזוי ניט מען איהר צו פערשטעהן, אז איך מיין ניט קיין בייז... נאָר אָט אזוי... עס איז איצט אין דרויסען הערבסטליך... דער אָוועג איז שוין לאנג, אָט וואָלט מען נעשמועסט...

— ווייסט איהר, קאטיא, אז איך האָב שעהנע ביכער...— האָב איך ווי פּלוצים איהר נעמאָלדען.

— יאָ, ווירקליך? — האָט זי אויסנעשריען...

— אָ, איך האָב זעהר א שעהן ביבליאָטעקעל, — האָב איך בעניסטערט אויסגערופען.

— האָט איהר אמאָל „איסטאָריא ציווילִיזאַציאי וו'אנג־ליאי?" — האָט זי מיט ברענענדינע בליקען געפרעגט.

— אה, מיין נאָט! — האָב איך מיך ווי געחדושט — ווי דען? דאָס איז איינס פון מיינע טיש־ביכער.

— אויב אזוי, געה איך! — האָט זי ענטציקט זיך אַנ־געכאפט — וואו וואוינט איהר?

שכור פאר גליק פון איהר איינשטימונג, האָב איך דאָך מיט א געוויסער פאַרזיכטינקייט פערשוויגען מיין ווייטע וואוינונג.

— איך וואוין אין זעהר א שטילער געגענד...

— איז דאָרטען דאָ ביימער? — האָט זי געפרעגט.

— אה, ווי פאָעטיש איהר זענט, קאָטיא, — האָב איך פון איהר אָנגעקוואָלען — צום גליק, איז דאָס געסל, וואו איך וואוין, איינגעטונקט אין ביימער, — עס איז א קריסטליך גע־סל: איך וואוין טאקי ביי א קריסט... זעהר בעוואוסטזיננינע קריסטען, זיי לעזען דעם „ריעטש"... אבער איך וואוין גאנץ סע־פעראט... צוויי צימערן... קאָסט ניט טייער...

אויסשיטענדיג דאָס אלעס, האָב איך געציטערט, טאָמער האָב איך איבערגעכאפט די מאָס. ערשט אָנקוקענדיג זי, האָב איך מיך בערוהיגט: זי איז ווילִיג צו גענהן צו מיר.

אין הארץ האָט מיר פאר פרייד עפעס אָננעהויבען צו זינגען צעהנדליגער מעלאָדיען: זי גענהט מיט מיר, זי גענהט! זי גענהט, דאָס לעבע, זיסע, פיינע, העכסט אינטעליגענטע מיידעל!

איך האָב געמאכט כלים, ווי אזוי צו האלטען זיך מיט איהר, צופיעל ניט זיין נאָהענט, ניט אריסווייזען די זינליכע זייט פון מאן: „דארפסט וויסען, — האָב איך זיך אין נעראנק

נעלערנט — אז דאָס איז א מיידעל מיט די שענסטע אידעאַלען, מיט'ן ריינסטען בליק אויפ'ן לעבען; זעה, זיי א מענש!"

איך האָב זי אין מיין צימער אַרייננעפיהרט, ווי איך וואָלט אַרייננעפיהרט דאָס גליק. שטיל און פאַרזיכטיג. מיין וואוי־נונג, פון צוויי קלייַנע צימערן, איז געווען ניט בעלויכטען. איך האָב מיך ענטשולדיגט פאַר דעם פינסטערניש, און האָב מיך בעמיהט ניט אָנצוריהרען זי. דאָס הארץ האָט מיר שטארק נע־קלאפט!...

איך האָב אויך שנעל אננעצונדען דעם לאמפּ. עס איז בעלויכט געוואָרען דאָס ערשטע קלייַנע צימערל. זי האָט עס בעטראכט, געוואָרפען א בליק אויפ'ן בעט, און האָט זיך, דאכט זיך, פערשעמט; איך — זיכער. איך האָב זי אַרייננעפיהרט אין צווייטען צימער, וואו עס איז געשטאַנען א טישעל, א סאָפע און מיין ביבליאָטעקעל. זי האָט זיך גליך א וואָרף געטהאָן צו די ביכער...

— איהר האָט ווירקליך א שענע ביבליאָטעק! — חאָט זי נעריהמט, און האָט זיך נענומען בלעטערן א בוך נאָך א בוך.

— אך, היינעם האָט איהר אויך! — האָט זי זיך אָנ־געהאָפּט מיט פרייד, — איהר וועט מיר עס בארגען?

— מיט'ן נרעסטען פערגעניגען...

מיר האָבען זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן סאָפע און האָבען זיך צוערדט. איך האָב נעקוקט אויף דער נאַרדין פון מיין פענסטער, וועלכע איז געווען ניט אראָבגעלאָזט. איך וויים ניט פארוואָס, אבער עס האָט מיך שטארק, שטארק נעצווינגען אראָב־צולאָזען די נארדין, צו וואָס?... ווער האָט עס נעוואוסט?.. איך האָב אָבער מורא נעהאט, זי זאָל מיך חלילה ניט חושד זיין אין שלעכטע נעדאנקען... נאָט זאָל מיך אויסהיטען! בעליידיגען א פרוי?... אזוינס טו איך ניט...

— וואָס קוקט איהר אזוי אין פענסטער? — האָט זי מיך ענדליך פאַרשענר געפרעגט...

איך בין נעבליבען פערציטערט זיצען, און האָב קוים נע־ענטפערט:

— עס דוכט זיך אייך, קאַטיא! איך קוק ניט...

מיר האָבען ווידער נערעדט און נערעדט... אך, מיין נאַט! עס איז דאָך דאָ וועגען אזוי פיעל אינטערעסאַנטע זאכען צו רעידען... זי איז אזוי קלוג און בעלעזען, און מיינע מיינונגען, צו מיין גרויסען גליק, אינטערעסירען זי אזוי שטאַרק...

ענדליך האָט זי זיך אזוי ווי אויפגעכאַפט:

— איך בעט אייך, ווי שפּעט איז איצט?

— איך האָב ארויסגענומען מיין זייגערל פון טאַש און בין נעבליבען ווי איבערראַשט: איינס א זייגער! ווי אזוי איז עס אריבער אזוי שנעל.

— איהר וועט גאָרניט גלויבען, ווי שפּעט, — האָב איך געשמייכעלט, און דאָס הארץ האָט מיר שטאַרק געציטערט ביים געראַנק, או אָט באלד נעהט דאָס גליק אוועק.

— ווייסיעל? — האָט זי געפרעגט.

איך האָב איהר נעזאָגט און נעווארט אויפ'ן אייגדרוק.

זי האָט רוהיג אויסגעהערט, און האָט שטיל מיט איהרע קליינע ליפּעלעך א מורמעל געטהאָן:

— ווירקליך שפּעט... ווייט צו נעהן...

— וועז איך וואָלט נעווען א מיידעל, — האָב איך אָננע־הויבען דיפּלאָמאטיש — וואָלט איהר שוין דאָ נענעכטיגט...

— זייט איהר דאָך ניט קיין מיידעל... — האָט זי נע־לאכט...

— צו מיין גרעסטען בעדויערן... — האָב איך מיך נע־ווויצעלט, און האָב אייגענטליך אין דער דאָזיגער מינוט זיך געוואונשען צו זיין א מיידעל...

— בעדויערט עס ניט... — האָט זי טרויעריג זיך אָננע־רופען, און איז נעבליבען זיצען — מיר, פרויען, זיינען די אומ־גליקליכסטע בעשעפענישען.

איך בין אזוי נעריהרט נעוואָרען פון איהר טרויעריגען טאָן, אז איך האָב פערגעסען אָן אלע מיינע כללים, וואָס איך האָב אָבגעמאכט מיט זיך אליין פריהער, ניט צו בענעהן אזעלכעם, וואָס קען זיי, חלילה, בעליידיגען, האָב זי אָנגענומען פאר דער האנד און זי געטרייסט:

— אך, קאטיא! אין אייך, פרויען איז דאָס אזוינס, וואָס מאכט אייך שעהן און ערהאבען, און פאלגליך, זייט איהר שוין גליקליך.

זי האָט דערויף גאָר ניט נעענטפערט. זי האָט בלויז שטום נעקוקט אויף מיר, און ענדליך זיך אָבגערופען:

— איהר וועט גלויבען, אז איך פיהל מיך דא נאנץ אנדערש נענעהם.

— עס פרעהט מיך זעהר... — האָב איך געשטראהלט פאר גליק — אויב אזוי, פארוואָס זאָלט איהר טאקי ניט בליבען דא נעכטיגען... צוויי ציימערן זענען דא.. גלויבט מיר...

— א, איך האָב ניט קיין מורא... האָט זי געלאכט... — נאָר מיר דאכט, אז ביי אייך איז קאלטליך...

— יא, קאלטליך איז, — האָב איך צונעגעבען, חאטש מיך האָט געוואָרפען אין היץ — קאלטליך איז טאקי, ס'איז שוין שפעט אין הערבסט, און מען הייצט נאָך דא ניט... איך וועל אייך אָבער געבען אויסער מיין קאָלדרע אויך מיין מאנטעל...

— און איהר? — האָט זי אזוי נוטהערציג, ווי א שוועסטער, נעפרעגט...

— א, פאר מיר זאָרגט ניט, — איך וועל מיך שוין צודעקען מיט עפעם אנדערש...

— אלזא, בלייב איך טאקי... — האָט זי רוהיג בעשלאָסען.

— בלייבט! בלייבט! — האָב איך זי אויפגערעדט, ניט גלויבענדיג אליין אין דעם גליק.

* * *

אין א האלבע שעה ארום איז זי שוין נעלעגען אין מיין בעט, איינגעדעקט מיט מיין קאלדרע און מאנטעל.

איך בין נעלעגען אין צווייטען ציממערל אויף דער סאפע, צוגעדעקט מיט מיין זומערדינגען מאנטעל, מיט א קליין קישעלע צוקאפענס, און האב אויף דער וואך נעטרוימט פון גרויסע גליקען.

ענדליך האב איך ניט אויסגעהאלטען און האב פון מיין צימערל ארויסגערופען:

— קאטיא, איהר שלאפט?...

— עס איז מיר קאלט... — האט זי זיך קינדיש נעקלאגט...

ניט מיינענדיג קיין בייז, נאר פשוט אוים פריינדליכקייט צו איהר, בין איך אראבגעשפרונגען פון סאפע, איינווייקלענדיג זיך אין מיין צווייטען מאנטעל, בין צו איהר צוגענאנגען, און שטיל געפליסטערט:

— קאטיא, אייך איז קאלט?

— דעקט מיך צו בעסער! — האט זי זיך געבעטען.

איך האב זי גלייך בעסער איבערגעדעקט, איינגעווייקלט איהרע זיסע פיס אין דער קאלדרע און מאנטעל, און זייענדיג ענטציקט פון דער הייליגער מיסיע, האב איך מיך ערלויבט נאר איין קוש טהאן זי...

— אך, וואס טהוט איהר? — האט זי שטיל אויסגעקרעכצט...

איך בין א דערשראקענער צוריק אוועק צו מיין סאפע און האב מיך נעלעגט, נישט קענענדיג איינשלאפען א גאנצע נאכט... „דו האסט זי בעליידיגט, בעליידיגט!" — האב איך מיך ג'מוסרט און דאס נעווייסען האט מיך א גאנצע נאכט געפלאגט...

ערשט שפעט אין מאג אריין בין איך איינגעשלאפען... אז איך בין אויפגעשטאנען, איז שוין קאטיא נעשטאנען אן אנגעטאנע און האט זיך געקליבען צו גאהן.

— איהר נעהט שוין, קאטיא? — האָב איך ווי צוטומעלט אויסגעשריען...

—יאָ, איך מוז שוין נעהן!

איך האָב בעמערקט אין איהר שטים אַ קאלטקייט, און עס האָט מיר זעהר לייד געטהאָן אויפ'ן קוש, וואָס איך האָב איהר נענעבען.

— קאטיא! — האָב איך נערופען זי בעטענריג, — ענט־שולדיגט מיך! איך האָב קיין בייז ניט נעמיינט...

— אך, לאָזט מיך צורוה! — האָט זי זיך ווי געביי־זערט... איך דארף נעהן.

און דערלאַנגענריג מיר די האַנד, האָט זי נעזאָגט שמייכ־לענריג שוין:

— גו, אַדיע! א דאנק פאר נאכטלענער! און איז ארויס.

איך בין נעבליבען אליין און האָב מיך ווידער נענומען מוסרן:

— אז א מיידעל פערטרויט זיך דיר און בלייבט ביי דיר נעכטיגען, דארף מען נישט זיין גראָב, און מען קושט זי נישט... נאָר דאָס אַבנעמאַנענע קען מען צוריק נישט כאַפען... די תשובה קומט אלע מאל שפעט...

אין א פאר וואָכען ארום האָב איך זי בענעגענט שפאַצי־רען מיט מיינעם א פרייַנד; איך האָב זי שוואך בעגריסט און בין א פערשעמטער אוועק, נישט אבשטעלענריג זיך.

איך האָב אבער בעשלאָסען צו נעפינען מיין פרייַנד און אויסדערצאהלען איהם מיין הארץ.

אויף מאָרגען בין איך צו איהם אוועק:

— קענסט קאטיען?... — האָב איך איהם פאַרשעמט נע־פרעגט.

— אָ, יאָ! — האָט ער מיט א געוויסען שטאָלץ נעענט־פערט, — זעהר א וואויל מיידעל... דאכט זיך, דיינע אויך א בעקאנטע?...

— יאָ, א שטיקעל בעקאנטע...

איך האָב איהם פאָרשענד אָנגעקוקט און בעשלאָסען אויפ־צודערצעהלען איהם מיין הארץ. און איך האָב איהם אלץ דער־צעהלט, ענדיגענדיג מיט די ווערטער:

— אמת, איך האָב זי בעליידיגט?...

— נאָטירליך... — האָט ער נעשמייכעלט, און נאָכהער האָט ער זיך אָנגערופען:

— שוטה, א יונג מיידעל בלייבט ביי דיר נעכטינען, קומסטו אָב מיט איין קוש... זי איז דאָך א פרוי, פערשטעהסט, א פרוי... לאָזטו זי איינע אליין א נאנצער נאכט... איינע אליין... דאָס איז איינע פון די נרעסטע בעליידיגונגען.

— אך, מיין גאָט, דו מיינסט עס ערנסט? — האָב איך מיך אָנגעכאפט ווי זיך אויסניכטערנדיג.

— ערנסט... ערנסט... דו האָסט זי ווירקליך בעליידיגט, און דערפאר איז זי אזוי בייז....

און ארויפלעגענדיג די האנד אויפ'ן אקסעל, האָט ער לאַ־כענדיג נעזאָגט:

— א צוויטען מאָל זיי פארזיכטינער: זאָלסט די פרוי נישט בעליידיגען...

שבנים.

דאָס ערשטע ליער פון דעם יונגען דיכטער איז ערשיינען אין א קליינעם ליטעראַרישען זאמלבוך. דאָס איז נעווען א קליין ליעבע־ליעדעל, חאָטש דער יונגער דיכטער האָט נאָך דעמאָלט קיינעם נישט געליעבט. די ליעבע האָט ער נאָר געזוכט אין דער פאַנטאַזיע. דערפאַר טאַקי איז דאָס ליעד אזוי שטאַרק נעזוען און האָט געמאכט ערשיטערן יעדען לעזער מיט איהר טרויעריג־קלינגענדיגען טאָן.

דאָס זאמלביכעל איז ערשיענען ווייט פון דעם אָרט, וואו דער דיכטער האָט זיך געפונען, און קיין אויפזיגען מיטארבייטער פון בוך האָט ער פערזענליך נישט געקענט. דאָך האָט ער לויט'ן אינהאלט פון יעדען ארטיקעל, פון יעדען ליעדעל, פון יעדער ערצעהלונג און אפילו לויט די בוכשטאבען פון יעדער אונטערשריפט, זיך פאַרנעשטעלט די נעשטאלט פון יעדען שרייבער און דיכטער.

און אזוי חאָט ער מאר זיינע אויגען געזוכן קאַלענען אלטע און יונגע, גליקליכע און אומגליקליכע, פרייליכע און טרויעריגע. אָבער נישט די אלע האָבען איהם אינטערעסירט. דער יונגען דיכטערם האַרץ חאָט נעפאַנגען דער נאָמען פון א שריפטשטעלערין, וואָס חאָט אין זאמלביכעל געוואויגט וויזאווי מיט איהם. זיין ליעד איז נעווען אויפ'ן זעלבען בלאָט, אויף וועלכען איהר ערצעהלונג האָט זיך געענדיגט, אזוי אז ווען דאָס בוך איז געווען פערמאכט האָבען זיי זיך נעמושט... דאָס האָט נעזאַלט

זיין זעהר א יונג, שעהן מיידעל... לויט'ן אינהאלט פון דער ערצעהלונג און לויט די בוכשטאבען פון איהר נאמען האט זי געהאט בלאהע אויגען, גאלדענע לאקען, שלאנק ווי א גאזעל און א שטימע ווי פון א הארפע...

וואו נעפינט זיך אבער דאס דאזיגע שעהנע מיידעל? ער וואלט אויסגעפאהרען די גאנצע וועלט און זי געזוכט, און ווי גרויס וואלט געווען זיין גליק, וועו ער וואלט זי געפונען...

זי וואלט איהם זיכער פריינדליך עמפאנגען: זיין ליעבלינג דאך אזוי שעהן... אלעמען נעפעלט זי, בפרט איהר, וואס זי איז דאך די אמת'ע מבין'טע... זי, זיין נאהענטע שכנה און זיין ווייטע נעליעבטע...

עס זיינען פערגאנגען א פאר יאהר. דעם יונגען דיכטער איז די שטאדט, וואו ער האט זיך נעפונען, ענג געוואָרען און אט האט ער זיך נעלאזען אין דער גרויסער וועלט אריין.

ער איז נעקומען אין דער רעזידענץ־שטאדט, טאקע אין דערוואלבער שטאדט, וואס דאס זאמעלבוך מיט זיין ערשטען ליעד איז דאָרט ערשיענען. אך, אין דער דאזיגער שטאדט קען ער נעפינען דאס מיידעל מיט די בלאהע אויגען און גאלדענע לאקען... דאס מיידעל, וועלכעם איז איהם די נאנצע צייט אזוי נאהענט געווען, וואס מיט איהר נאמען האט זיך זיין נאמען אזוי שטארק צוזאמענגעהעפט אין בוך אויף אין בלאט...

ער וועט זי אויפזוכען, די גאלד־נעלאקטע שכנה זיינע, די שלאנקע, די לאבענדיגע, וואס איהר קול קלינגט ווי א הארפע... ער וועט זי זיכער ליעב האבען...

און די ערשטע טעג, נעפינענדיג זיך אין א קרייז פון יונגערע און עלטערע ליטעראטען, שרייבשטעלער און דיכטער, האט ער ביי אייניעם מיט א קלאפענדיג הארץ נעפרעגט:

— קענט איהר מיר נישט זאגען, וואר איז די יעניגע, וואס האט נעדרוקט איהר ערשט ווערק אין דעם בוך?...

און דער דיכטער האט אנגערופען דעם נאמען פון זאמעל־בוך און פון דער שריפטשטעלערין.

דער געפרעגטער האט א שמייכעל געטהאן און, צורופענ־דיג א מאן אין די מיטעלע יאהרען, מיט שיטערע האהר אויפ'ן קאפ און גראהע אויגען, האט ער צו יענעם זיך אנגערופען:

— א יונגער דיכטער ווי‌ל זיך מיט דיר בעקענען... ער האט דיך נעלעזען, ווען דו האסט נאך געהאט א ווייבערשען נאמען...

— זעהר אנגענעהם! — האט דער מאן אויסגעצוינגען א קאלטע ביינערנע האנד דעם דיכטער...

דער דיכטער האט מיט שרעק קוים אנגעריהרט די שפיץ פינגער און קוים אויסגעשטאמעלט:

— דאס זענט איהר! מיין גאט... א מאן!...

און איז פערשוואונדען...

דער טויט אין "רענעסאנס".

דער אייגענטימער פון קאבארעט „רענעסאנס" איז ערנסט קראנק געוואָרען.

די ידיעה איז אננעקומען אין גרויסען זאל „רענעסאנס" א זיינער צוועלף ביינאכט. וועז דער עולם איז נאָך נישט נעווען אינגאנצען.

דער שותף, האוועלע, א מאן פון א יאָהר פינף־און־פערציג, מיט אייגענפאלענע באקען און א לייכטען פליק אויפ'ן חאלב־ווייסען קאָפ, האָט די ידיעה אויסגענומען מיט א שמייכעל:

— מסתמא האָט ער זיך צופיעל איבערגעליעבט. עס וואָלט איהם שוין צייט נעווען אָבצורוהען...

און גלייך איז ער צוגענאנגען צו דער שעהנער רעזאלדע, א שפאנישע טענצערין, וואָס רערט נעלויפיג אידיש, און האָט איהר מיט א שמייכעל נעטאָלדען:

— אונזער הערר איז קראנק.

— אזוי? — האָט זי נאנץ נאָאיוו נעפרעגט, און האָט זיך נעכאפט מיט א האנד פאר דער ענטבלויזטער ברוסט, — א שאד!

נאר באלד האָט זי זיך ערמונטערט:

— ער וועט נעזונד זיין, אונזער הערר. ער איז א וואויל־קערל.

זי איז אריין אין דער אונטערשטער לאָזשע, וואו עס איז נעווען א יונגער דראנונער־אפיציר און, שוין חאלב־שכור'ליך.

האָט ער געגלעט די ווייסע הענטלעך פון דער בלאָנדער וויענער סוברעטין.

— אונזער הערר איז קראנק, — האָט זי אריינגעווארפען.

— פּנר'ט ער אוועק! — האָט דער אָפּיציר אויסגעשריען לוסטיג און האָט די טענצערין אוועקגעזעצט נעבען זיך. און האָט פערשכור'ט געבעטען: טרינקט מיט אונז!...

— טרינקען? — האָט זיך די טענצערין ווי פערטראכט... עס ווילט זיך היינט עפעס נישט טרינקען. א כאָרנע זאך!

— איהר וועט היינט האָבען א מפלה ביים טאנצען, — האָט דער אָפּיציר איהר נביאות געזאָגט, — איהר הערט! איהר וועט זיך אויסגליטשען און וועט א פוס צוברעכען.

די שפּאנישע טענצערין, זייענדיג זעהר אבערגלויביג, האָט זיך דערשראָקען פאר דער נביאות און, א קלאפ טוענדיג איהם איבער דער האנד, האָט זי געוואָרענט:

— רעדט נישט קיין נאָרישקייטען!

און זי האָט אויסגעטרונקען א גלעזעל שאמפּאניער און נאָכדעם צוגעגעבען:

— ווי מיינט איהר, וועט אונזער פערוואלטער נעזונד ווערען?

— פּנר'ט ער! — האָט זיך דער אָפּיציר נעהאלטען ביי זיינס.

א זיינער איינם איז דער קאבארעט „רענעסאנס" איבערפולט געוואָרען מיט נעסט. אלע קליינע טישלעך זיינען נעווען בעזעצט מיט פּארלעך פון פערשידענער עלטער און שטאנד. ביי מאנכע טישלעך האָט מען נעקענט זעהן אלטע לייט מיט הויכע קעפּ, די עטליכע איבערגעבליבענע האָהר עקאָנאָמיש צושפּרייט אויפ'ן ווייסען שארבען, זיצען מיט אכצעהן־יעהרינע מיידלעך מיט שווארצע נעדיכטע לאָקען. דא שפּיעלט די צאָהל יאָהרען פיין ראָלע נישט, ווייל דער אלטער לאכט דא פונקט אזוי ווי

דאס יונגע מיידעל. און נעראכט האט זיך, אז די מיידלעך פעד־קויפען נישט נור זייער לייב, נאר אויך זייער יוגענד, און שענ־קען אוועק פאר די עטליכע רובעל אויך א טייל פון זייערע יאהרען...

אין די בריידע דורכנאנגען האבען ארומשפאצירט רייכע עפענטליכע פרויען. אויף זייערע ענטבלויזטע בוזימס און נאנץ נאקעטע חענד האבען נעפינקעלט בריליאנטען און דימענטען. זיי האבען קאקעטיש זיך דורכנעוואנדרפען מיט ווערטלעך מיט מאנכע בעקאנטע חעררען, וואס זיינען שוין, ליידער, נעווען פערנומען מיט אנדערע, און האבען נעוואלט אויף דער רייהע.

נאר אט האט מען אויף דער רעכטער זייט פון דער עס־טראדע נעוויזען אין עלעקטרישען פייער די „נומער צעהן". די יענינע פון פובליקום, וואס האבען נעקענט די נומער, האבען אננעהויבען מיט גרויס התלהבות צו פאטשען און אויסצו־שרייען: טאמפסאן, סערווערסקאיא! דאס האבען זיי מקבל פנים נעווען דאס לוסטיגע פארע, וואס איז בעשטאנען פון א נענער מיט זיין וויסער פרוי. מיט פרעהליכע נעזיכטער האבען זיי ביידע אריינגעטאנצט אויף דער סצענע און אננעהויבען וואלצען מיט די פים און אויסארבייטען פערשידענע וואריא־ציעס, דרעהענדיג זיך ווי א וויכער איבער דער סצענע.

אין דערזעלבער מינוט איז אריינגעלאפען אין זאל א פרוי פון א יאהר פינף־אונפערציג, רייף נעקלייט, מיט צושויבערטע האהר, און האט מיט ווילדע בליקען נעזוכט דעם שותף, האטעל־ען.

דערזעהענדיג איהם שטעהן מיט א שאנפאנעטין, האט זי איהם בייז אבגעשטופט און ווילד אויסנעשריען:

— שטעלט אב! ער איז נעשטארבען... שטעלט אב!

דער שותף, האטעל, האט א פיהר נעטהאן מיט דער האנד איבער'ן פליבעוואטען האפ און רוהיג בעמערקט:

— אונמענליך... זיי זיינען אלע שכור..

— ער איז נעשטאַרבען! שטעלט אַב! — האָט דעם פערוואַלטערס פרוי נעשריען.

— מען קען נישט! מען קען נישט! — האָט דער שותף איהר רוהיג ערקלעהרט, — זיי זיינען אלע טויט־שכור...

די פרוי האָט נעוואַרפען פערצווייפעלטע בליקען אויפ'ן פובליקום, אויף דער סצענע... זי האָט זיך א וואַרף נעטהאַן אויף א טישעל און האָט אויסגעשריען:

— אהיים! ער איז נעשטאַרבען!

ראָזאלדע, די אידיש־שפּאניש טענצערין, וועלכע איז אַ בעטרונקענע ביים טישעל נעזעסען, האָט לוסטיג אויסגעלאַכט:

— זעהט, ווי שעהן אונזער פערוואַלטערין איז! וואו איז דער פערוואַלטער? לאָז ער קומען! — האָט זי נעלאַכט, — איך האָב איהם ליעב, ער איז א וואויל־ער קערל...

— ער איז נעשטאַרבען! — האָט די פרוי מיט וויילד אויסגענלאַצטע אויגען נעשריען, — ער איז נעשטאַרבען... איהר פערשטעהט — ער איז נעשטאַרבען!...

— אך, וואָס דרעהט איהר א קאָפּ? — האָט א הערר פון די, וואָס זיינען נעזעסען ביים טישעל מיט ראָזאלדען, פערשכור'ט נעבייזערט זיך, — וואָס נעשטאַרבען, ווען נעשטאַרבען... אט קוקט בעסער, ווי מען טאַנצט...

— נעשטאַרבען, זאָל איך אזוי... — די פרוי האָט נישט נעקענט נעפונען קיין וועהרטער, ווי אזוי צו ערקלערען זיי, זי איז אומגעלאַפען פון טישעל צו טישעל, פון לאָזשע צו לאָזשע: זי האָט נעוויינט, זיך נעבעטען, נאָר קיינער האָט נישט פערשטאַנען, וואָס זי וויל, וואָס זי וויינט.

אז אלטער נענעראל, ביי וועלכען זי האָט נעהאַפט נעפינען אן ענטפער אויף איהר בקשה, האָט, א פער'שכור'טער, זי אַ נלעט נעטהאַן ביים האלז און סינדיש־נאַאיוו נעפרעגט:

— וואס זאגסטו, טייבעלע? נעשטארבען? הא? נע־
שטארבען? — וואס איז דאס נעשטארבען?

און ער האט זי גוטמוטיג אוועקגעזעצט נעבען זיך און
סכבר נעווען מיט א באקאל שאפאניש...

ביכער.

זי איז נעווען הויך, שלאנק און שעהן, איבערהויפט— שעהן! אויסער איהר שעהנקייט האט זי נעהאט א בעזונדער ציהונגסקראפט. אין וואס איז עס בעשטאנען, איז נעווען שווער צו בעשטימען: צי אין ליעבען, איינגעהאלטענעם שמייכעל, אין די פיינע מאנירען, אין קלינגענדען העלען קול?

הויך און שלאנק און שעהן — האט זי אויסגעזעהען מאיעסטעטיש. אבוואהל זי האט זיך נעהאלטען אויפאך, האט דאך קיינער פון איהרע פיעלע פערעהרער נישט נעוואגט ארויסצווייזען איהר א צייכען פון צו נאהענטער בעציהונג. א מעהר דרייסטער פערעהרער פלעגט נאר, אין בעזונדערע מינוטען פון ענטציקען, אויף איהר ווארפען א דרינגענדען בליק, אויף וואס זי פלעגט ענטפערן צוריק מיט א שטרענגען, שטומען פארוואורף. וויי זי וואלט מיט דעם געוואלט ווארנען:

— אזוי קוקט מען נישט.

אין איהר אנווועזענהייט האט דער סאמע דרייסטער יונגערמאן פערלארען זיין דרייסטקייט, און דער נרעסטער דאנדזשואן פלעגט נישט וואגען איהר מאכט א קאמפלימענט, זאגאר קיין וואונק אויף א קאמפלימענט.

זי איז נעווען נעבילדעט, און אין איהר אנווועזענהייט האט מען נערעדט וועגען ליטעראטור, קונסט און טעאטער, מאנכמאל אויך וועגען פאליטיק. חאטש זי איז נעווען ראדיקאל נעשטימט, האבען דאך די פאליטישע און סילאזאפישע נעשפרעכען, וואס

פלענען פארקומען אין איהר צימער, נישט געטראגען קיין היציגען חאראקטער. עס איז נעווען מעהר קאביי־נעט־נעשפרעך אויפער דעבאטען, אדער דיסקוסיאנען. איהר אנוועזנהייט האט רוהיג און געמיטליך געשטימט די נעסט.

ווי געזאגט, האט זי נעהאט פיעל פערעהרער און בעקאנטע. דער גרעסטער טייל האבען זי טיף און ריהרענד נעליעבט. מאנכע פון זיי האבען זייערע ליעבעס־נעפיהלען אין ליעדער אויסנעדריקט. טייל ליעדער, אין א זעהר רוהיגען טאן נעשריי־בען, פלענען איהר די פערעהרער אין איהר אלבום אריינטראגען. אבער וויטער פון דעם איז קיין פערעהרער און פערליעבטער נישט נעגאנגען — איהר האלטען זיך מיט יעדען פון זיי איז נעווען אזא, וואס האט נישט נעמאכט קיין וועג צוצוטרעטען נעהענטער צו איהר. איהר שלאנקע פיגור, איהר נאלדענע, אין דער אויפמערקזאמסטער אנרנונג פערקעמטע, פריזור, האט ווי נעווארענט: נאר נישט צו נאהענט! און ווירקליך איז קיין מענ־ליכקייט נעווען צוצוגעהן נאהענט צו איהר. עס האט זיך נע־דאכט, אז ווען מען זאל זי נאר איין קוש נעבען, וואלט פארנע־קומען דאס גרעסטע וואונדער אין דער גאנצער אנרנונג פון דער וועלט.

יעדען יאהר האט זי נעפייערט איהר נעבורטסטאג. די פערעהרער האבען איהם צום אנדענקען ביכער נעשענקט; בי־כער — וואו עס דערצעהלט זיך און וואו עס וועלט בעזונגען די ליעבע, און די לוסט, און די פרייד פון לעבען. די דאזיגע ביכער האט זי נעהיט און טייער נעהאלטען מעהר פון אלץ. אין פערליוף פון עטליכע יאהר האט זיך ביי איהר אנגעזאמעלט א גרויסע ביבליאטעק פון אזוינע ביכער. זיי זיינען נעווען אויסנעלעגט אין דער גרעסטער אנרנונג אין א שענער עטאזשערקע און הא־בען פון דארט ערנסט ארויסגעקוקט און נעהיט די אייגענטימע־רין פון אלדאם בייז.

די יאָהרען זיינען שטיל און ארטיג, ווי איהר לעבען, גע־פֿלאָסען. אומבעמערקט פֿאר איהר, זיינען די פֿערעהערער וועג־גער געוואָרען. זי האָט דאָס צונעשריבען דער נייער צייט, וועלכע איז נישט מסוגל פֿאר אזוינע רוהינע אנגענעהמע צוזאמענקונפֿ־טען, ווי אין די פֿריהערדינע פֿאר יאָהר. זי האָט דאָס בעדויערט, אָבער נישט חושד געווען, אז שולדיג אין דעם איז איהר הערבסט...

איהר נעבורטסטאָג האָט זי נאָך אלץ געפֿייערט, אבער שוין אָהן אַזא אינהאלט ווי אמאל. די פֿאר ביכער, וואָס זי האָט בע־קומען צום לעצטען נעבורטסטאג, זיינען נעווען קליין און דאר אינערליך און אויסערליך. זי האָט זיי אוועקגעלעגט גאנץ זיכ־טען אין דער עטאַזשערקע און האָט בעזונדערס פֿריינדליך צו אייגעם פון די נעסט זיך נעוועגדט:

— איך וואָלט איצט וועלען ערגיץ נעהן!

פון די עטליכע האָט זיך נאָר איין נאסט אבגערופֿען:

— קומט אביסעל.

די איבעריגע האָבען געזאָגט, אז זיי זיינען פערנומען און האָבען קאלט אבשייד גענומען.

דעם איינעם האָט זי אויך דער גאס גענומען אונטערן אָרים און ליעב אריינגעקוקט אין די אויגען.

ער האָט איהר אָבגענטפערט מיט'ן זעלבען בליק. זי אָבער האָט זיך בעלײדיגט און אינסטינקטיוו איהר האנד ארויסגעצויגען.

זי האָט א ווייל נעשוויגען. ענדליך האָט זי אויפגעהויבען די אויגען צום הימעל, און דערזעהענדיג אראָבקויקלען זיך פון דאָרט א שטערן, האָט זי ווי פערוואונדערט אויסגערופֿען:

— אך, ווי ער איז אראָבגעפאלען, דער שטערן!

— און פערלאָשען נעוואָרען! — האָט דער אמאליגער פערעהרער צוגעגעבען.

עס איז געווען א ווינטער־אוועג. דער ווינד האט אין פענסטער נעקלאפט און ווי עפעס דערצעהלט און געמאהנט: דיין געבורטסטאג און קיינער איז ניט געקומען!

עס איז איהר געוואָרען טרויעריג און באנג. זי האט אַרויס־געגומען א בוך פון די נעשענקטע צו די נעבורטסטעג איהרע און געגומען לעזען.

דאס בוך האט נערעדט פון זומער־נעכט, קושען און ליע־בע.

זי האט דורשטיג נעשלונגען יערעס וואָרט.

און דער ווינד האט דורכ'ן פענסטער נעלאכט און גע־לאכט:

— דו האסט דערפון נישט נעווואוסט, נישט נעווואוסט!

און זי האט זיך נעשעמט פאר דעם בוך, האט עס פערמאכט און קוקענדיג אויף דער עטאזשערקע ביכער, האט זי נעטראכט:

— מעהר ווי דאס האט מיר מיין שעהנהייט נישט נעגע־בען...

מיט א לייכטער אויפרעגונג, האט זי זיך אננעצויגען און זיך נעקליבען נעהן ערגיץ — נעהן צום לעבען מיט א בעזוך... די נאכט איז אבער קאלט און פינסטער נעווען, און זי האט זיך אויסגעמאן און זיך נעגומען מיט א זיפץ צוריק צום בוך.

די צווייטע ראָע.

האָבענדיג א קאַפּ מיט נעריכטע שווארצע האָר, צוויי שווארצע אויסדרוקספולע אויגען, אן אנגענעהמע שטימע אוּן עטלעכע שעהנע פראָזען, האָט הערמאן געהאט גליק ביי פרויען. נאָכדעם, ווי ער האָט זיך פערלאָזט א קליין בערדיל, וואָס האָט ארומגעפאסט זיין וויים געזיכט, האָבען פיעל בעקאנטע מיידלעך געשוואָרען, אז ער זעהט אויס, ווי אן אמת'ער קריסטוס. אוּן אזוי ווי די מיידלעך זיינען אלע נעווען פאַרטגעשריטענע איז דאָס געווען דער גרעסטער לויב פאר א מאן... פיעל מיידלעך פון די פאַרטגעשריטענע, ווי קורסיסטקעס, דענטיסטקעס אוּן סתם שטודירענדע, וועלכע האָבען זיך אלע געצוינגען פאר דער פראַ־ווינץ קיין ווארשוי, זיינען מיט הערמאנען געווען בעקאנט אוּן דאָס רוב פון זיי זיינען געווען אין איהם פערליעבט מיט דער סאמע הייסער ליעבע, וואָס מען ברענגט פון דער פראַווינץ אראָב קיין ווארשוי. הערמאן אליין, האָבענדיג א היבשען זאפאס נע־ליעבטע, האָט דאָך נעקארגט אוּן פלעגט זיך פערליעבען פון צייט צו צייט נאָר אין איינער. ערשטענס, איז ער געווען אביסעל בעשעפטיגט מיט לעקציעס אוּן צווייטענס, איז ער געווען א מא־ראליסט... זענענדיג פערליעבט אין איינער איז ער איהר געווען שטארק טריי אוּן איבערגענעבען אוּן פלעגט איהר שווערען הייר־סע ליעבע אוּן קושענדיג זי לויטרנשאפטליך, האָט ער געהאט א טבע צו רופען די געליעבטע ביים נאָמען.

און אט די דאזיגע געוועהנהייט האט איהם פערשאפט א ביסעל אונאנגענעהמליכקייטען. האבענדיג געביטען אין פער־לויף פון א יאהר עטליכע נעליעבטע, פלעגט ער זיך טועה זיין אין די נעמען און קושענדיג בערטע'ן פלעגט ער רופען דעם נא־מען פון דער פאריגער נעליעבטע. די נייע נעליעבטע פלעגט זיך אויפכאפען פון צויבער, אבהאפען איהם די קושען און פלעגט בייז און פערדריסליך איבערפרעגען.

— ווי אזוי האסטו מיך נערופען?

— אך, מיין נאט! — פלעגט זיך הערמאן פערענטפערן.

— איך קאן בשום אופן ניט פערגעסען מיין שוועסטער.

— אזוי — דאס איז דיינע א שוועסטער — עפעס אן אינ־טערעסאנטע מיידעל? פלעגט די נעליעבטע פרעגען און ווידער ערלויבען זי צו קושען.

איינע פון הערמאנ'ס לעצטע ליעבעס איז געווען א יונג מיידעל — ראזע. די ליעבע איז געווען די שטארקסטע און ערנסטסטע, און נעצויגען האט זי זיך ביי א האלב יאהר צייט. איהר נאמען האט זיך איהם אזוי שטארק אייננעשניטען אין קאפ, אז די צווייטע נעליעבטע נאך איהר — בערטע — האט ער נאכאנאנד ראזע נערופען און חאטש דער תירוץ, אז ראזע איז זיינע א שוועסטער, האט די ערשטע צייט געווירקט, האט אבער בערטע ענדליך אנגעהויבען שטארק חושד זיין, אז ראזע איז אודאי ראזע די דענטיסטקע, צו וועלכער זי האט געהאט א שנאה און בערטע האט נאך יעדען קוש זיך נעקווייטקעלט און אז ער פלעגט זי פארט רופען ראזע, פלעגט זי זיך אויפשטעלען אז זאגען מיט פארווארף:

— נעה צו ראזע'ן!

אלזא האט די ליעבע מיט בערטע'ן זיך נעצויגען א נאנץ קורצע צייט — קנאפע פיער וואכען. און אפילו די פיער וואכען זיינען אויך געווען אהן נחת: הערמאן איז געווהנט געווען, אז די קושען זאלען נעהן, אונגעשטערט, אהן אן איבעררייסונג, אהן

זייטיגע בעמערקונגען. ער האָט זיך אליין בעשולדיגט אין א שוואכען זכרון, גע׳חזר׳ט נאכאנאנד: בערטע! בערטע! ס׳האָט אבער ניט געהאָלפען. ווי אויף צו־להכעיס פלענט זיך ארויסכאָפען ביים ערשטען קוש דער נאָמען פון דער פערגאנגענער גע־ליעבטע: ראָזע! און מהו זיך עפעס.

פאר נרויס עגמת־נפש האָט הערמאן נאנצע צוויי וואכען געלעבט אהן ליעבע. און ווער ווייסט. ווי לאנג ער וואָלט זיך אבנערוהט, ווען ער וואָלט זיך אין טעאטער נישט בעקענט מיט א יונג, שהן מיידעל, וועלכע א פרייַנד האָט איהם פאָרנע־שטעלט, אנרופענדיג זי ביים לעצטען נאָמען: ראבינאָוויטש!

טרעפענדיג זיך מיט איהר אויף מארנען, האָט ער פעסט בע־שלאָסען, אז ביי איהר וועט ער שוין קיין טעות ניט מאכען. ראָזע׳ן האָט ער שוין ערשטענס אין נאנצען פערגעסען און צווייטענס, וועט ער מאקע פון היינט אן א נעליעבטע רופען ניט ביי׳ן נאָמען, נאָר אזוי ליעבליך: מיין טייערע. מיין שטערען! מיין חלום! און דעסנלייכען.

* * *

טרעפענדיג זיך מיט פרייליין ראבינאָוויטש נאָך עטליכע טעג בעקאנטשאפט און נעבענדיג איהר דעם ערשטען קוש נאָך דער ליעבעס־ערקלעהרונג, האָט ער, פערנעסענדיג אן אלץ, וואָס ער האָט אויף זיך נענומען, ווידער לידענשאפטליך אויסגעפרר־פען:

— מיין ראָזע!

דאָס מיידעל האָט איהם פערוואונדערט אנגעקוקט:

— פון וואנען וויסט איהר מיין פאָר נאָמען?

— וואָס הייסט? איהר הייסט טאקע ראָזע! אח, וואָס פאר א גליק! מיין נאָט!

דאס מיידעלע האט איהם ניט פערשטאנען און האט נעדריסט מיט די פלייצעס!

— וואס פאר א נלוק?

דאן איז הערמאן נעקומען צו זיך און האט נעענטפערט:

— ראזע! ליעבע ראזע! וואס פאר א הערליכער נאמען!

— אהא, אפילו מיין נאמען נעפעלט אייך.

— יא, יא! דער נאמען נעפעלט מיר זעהר! זעהר! — האט הערמאן ענטציקט נערעדט, קושענדיג זיין נייע נעליעבטע און טראכטענדיג:

— נו, דאנקען נאט — אבי זי הייסט אויך ראזע. איצט וועל איך מיך ניט דארפען היטען, און ענטציקט האט ער זיך צורוקגעזעצט:

— ראזע! ראזע! ראזע!

און דאס מיידעלע האט שטיל, אבער שטימונגספאל נעפאלים־טערט:

— אך, מיין נאט, ווי שטארק איהר קאנט ליעבען!

דאס פאלקס קינד.

(פון דעם פאגעבוך פון אן אינוואליד)

1905 יוני... אויסלאנד.

א שהנע, א ריינע, א פרישע, א יתנע האט זי צו מיר אין טהיר אנגעקלאפט און איידער איך האב צייט נעהאט צו זאגען דעם בעל־הבית'שען „בימע" איז זי שוין איבער מיין שוועל נעשטאנען און האט נעשמייכעלט, ווייזענדיג איהרע שעהנע ווייסע צייהנדלעך.

איך האב זי אנגעקוקט און מיר האט זיך נעדאכט, אז איך האב זי ערגיץ נעזעהן. איך האב זי אבער קיינמאל ניט נעזעהן. סיידען אין מיין פארשטעלונג, ווען איך האב וועגען שעהנע, ליעבע זעלען נעטרוימט.

— דאס זענט איהר טאקי? — האט זי נעשמייכעלט שוין ווי מערשעהמט.

— איך!

— מען האט מיך נעשיקט טאקי צו אייך...

— אזוי? — האב איך נעשטאמעלט און האב שיער ניט ארויסגערעדט: לאנג לעבען זאל יענער, ווען האט מיר אזא שעהנעם מלאך נעשיקט. איך ווילט עס אפשר ארויסגערעדט, נאר זי איז אין נאנצען צו זיך נעקומען און האט פריי נענומען רעידען:

— קוים נעפונען אייך! כא־כא־כא! קיינער וויים ניט ווו איהר ווואוינט. דאכט זיך אזוי בעוואוסט.

איך האב זיך פערשעהמט און האב זיך נעסטארעט א ווייץ צו זאגען:

— מסתמא דערפאר ווייל איך האב זעלטען א דירה...

— עס קען זיין! — האָט זי זיך דערפרעהט מיט מיין וויץ און האָט זיך צולאכט מיט א ריינעם קלינגענדינגען געלעכטער — ביי „אונזערע ברידער" טרעפט עס אמאל...

הערענדיג וווי זי נעהמט מיך אריין אין צאהל פון איהרע ברידער בין איך אויך פרעהליך געוואָרען. לעבענדיג אלץ צווישען פרעמדע וויילט זיך דאָך האָבען אזא שעהן גוט־שוועסטער'ל...

אין א וויילע ארום איז זי שוין מיט מיר אזוי נאָהענט געוועזן, אז איך האָב מיך קוים איינגעהאלטען איך זאל איהר „דו" ניט זאָגען. נעוואָלט האָב איך עס זעהר. עס האָט מיר אָבער געפעלט די פרייהייט דערצו. און ניט פרייערהייט זאָגען „דו" איז עס ניט קיין ליעבליכקייט נאָר א בעלײדיגונג. און איך וואָלט בעסער מיך לאָזען דעם קאָפ אראָבנעהמען אידער בעלײדיגען אזא ליעבעם וועזען...

זי האָט מיר א סך דערצעהלט, דערצעהלט פון די לעצטע פאסירונגען, פון די קרבנות, דערצעהלט און נעשמייכעלט. איך האָב זי אבער ניט בעשולדיגט אין שלעכט־הערציגקייט. זי קען פשוט טרויעריג ניט זיין, אזוי פיעל לעבען האָט זי! און איהר לעבען איז אזוי שעהן און אזוי ערהאבען און אזוי ניצליך...

זאָל זי לאכען! אזא געלעכטער קען פערטרייבען דעם שארפסטען טיף אייננעזעסענעם טרויער וואָס עס איז אויף פיעלע הערצער אנגעוואקסען. מיר איז אודאי אזא לאכען נויטיג, אזא לאכען היילט מיך.

און זי האָט דערצעהלט און געלאכט, און דערצעהלענדיג און לאכענדיג האָט זי מיר צייטענווייז ביי'ן קלאפע אנגענומען און נאָר ניט חושד געווען, אז אונטער דער קלאפע שלאָנט מיין חארץ עפעס אזוי מאדנע; און נאָר ניט חושד געווען, אז אונטער דער קלאפע נעסינט זיך א הארץ, וואָס האָט זיך שוין לאנג פערבלוטיגט...

און וואָס זי האָט מיר דערצעהלט האָב איך שוין לאנג אליין געוואוסט, אין פערשיעדענע צייטונגען געלעזען. איהר אבער

האָב איך עס ניט געזאָגט. עס איז מיר נעווען א שאָד צו איבער־שלאָגען זי. אַווי נתפּעל איז זי נעווען, אַווי בענייסטערט האָ־בען איהרע צוויי שווארצע אויגען געפלאָמט און מיט שטראָה־לען, ממש מיט שטראהלען נעשאָטען !...

איך האָב געדארפט זיין א גרויסער נאר צו זאָגען איהר, אז דאָס וויים איך שוין און זי זאָל אויסהערען צו רעדען, צו קלינ־גען וויי א גלעקעלע. א, מיר פעהלט נאָר אביסעל גלויבען, גלוי־בען. קיין שכל אָבער נישט... פערקעהרט — צו פיעל האָב איך איהם.

און איך האָב זי טאָקע ניט איבערגעשלאָגען, געמאכט א מי־נע, ווי איך הער דאָס דאָס ערשטע מאָל און האָב געשטוינט.

זי האָט נעמיינט אז איך האָב געשטוינט פון איהרע ער־צעהלונגען. איך האָב אָבער געשטוינט: וואו נעהמט זיך אזוי פיעל גלויבען, אזא טיעפער קוואל ביי אזא יונג קינד.

— ...האָט דער „בונד" גלייך א פראָקלאמאציע ארויסגעלאָ־זען... מען האָט עס נעכאפט פון די הענד... אין מיטען נאס ! אז מען האָט נאָר קיין מורא ניט נעהאט ! פאר די פאָליציי אין די אויגען ! זיי האבען זיך בעהאלטען... כא—כא—כא !

און אין די פראָקלאמאציעס גלויבט זי ווי אין דער תורה און אין „בונד" ווי אין נאָט.

— דער „בונד" ארבייט נוט ? האָב איך זי אין מיטען א פרעג נעטהאָן.

זי איז נאָך מעהר בעגייסטערט נעוואָרען:

— וואָס פרעגט איהר ? נאָר דער „בונד" ! די ס. ס. — נאָר ניט ! אבסאָלוט נאָר ניט ! אז די ס. ס. זיינען אמת'ע בורושו־אזיע... נעה טענה מיט זיי ! זיי שטארען נאָר !...

ביים וואָרט „שטארען" איז זי ערנסט נעוואָרען אָון זי האָט אויסנעזוכט, ווי א קינד, וואָס פערטראכט זיך ווען טעו פרעגט ביי איהם: ווי פיעל איז 2 מיט 2...

— איהר זייט א בונדיסטקע? האָב איך זי געפרענט מיט א שמייכעל.

— א פראגע! — האָט זי זיך ווי בעלעדינט.

— שוין לאנג:

— שוין דריי יאָהר! האָט זי מיט א שטאָלצען שמייכעל געענטפערט.

— נו, און „געזעסען" זענט איהר שוין?

— כאַ—כאַ—כאַ! א קשיא! דריי מאָל: 4 חדשים אין פאוויאק, דריי חדשים אין 10טען פאוויליאָן און א חודש אין ראָטוש.

— און ווי פיעל זענט איהר אלט? האָב איך אויך געשמייכעלט, ווערענדיג פרעהליך געשטימט פון איהר „ביאגראפיע".

— אָ, אלט בין איך שוין גענוג — אכצעהן יאָהר!

— און אזוי פיעל האָט איהר שוין געארבייט!

— אָ, דאָס איז נאָך גאָר נישט! — האָט זי לאכענדיג אויסגערופען. איך הויב ערשט אָן...

באלד איז זי אבער ערנסט געוואָרען און האָט זיך אָנגערופען:

— איין זאָך איז יעצט שלעכט: ניטאָ קיין ליטעראטור, זעהר שוואר צו שווארצען יעצט. די ארבייטער האָבען ניט וואָס צו לעזען, אויסער פראקלאמאציעס.

— אין רוסלאנד דרוקט זיך דאָך אויך.

— עט! — האָט זי א מאָך געטהאָן מיט דער האנד — עס קלעקט ניט אויף א צאָהן. מען דארף האָבען די אויסלענדישע.

און וועגען דעם איז זי טאקע געקומען. אָט דאָס קלייניע אכצעהן־יעהריגע מיידעלע, האָט געשווארצט דעם גרענעץ און איז אהער געקומען איבערצופיהרען ליטעראטור פאר די ארביי־טער אין רוסלאנד.

איך האָב מיך נעשעהמט, אבער איך האָב זעהר געוואָלט זאָגען:

— מען דארף ניט. מען וועט אייך ארעסטירען...

אודאי קען מען זיך שעהמען צו זאגען אווינם, וועז פאר דיר שטעהט אזא מוטהיגע זעלע.

אוז צו מיר, וואם האט דאם געוואלט זאגען איז זי נאך הילף געקומען....

ווי גליקליך איז מיט איהר גלויבען!

ווי פרעהליך איהר איז.

אוז ווי אומעטיג מיר איז!

איך האב געוואלט קושען דאם יונגע, פרישע ריינע קינד פון פאלק וואם לעבט אוז ברענגט לעבען! איך האב אבער נוי מורא געהאט...

פאר אלץ האב איך מורא...

אוז דאם יונגע קינד, דאם קינד פון פאלק האט פאר קיין זאך קיין מורא ניט. זי וועט איהר שעהנע יונגע ריינע לייב מיט בראשורען ארומוויקלען אוז וועט אזוי שווארצען דעם גרענעץ, צו ברענגען גייסטיגע שפייז פאר די הונגעריגע ארבייטער. אוז טאמער וועט איהר דער גראבער בעאמטער אין א צימער ערגיץ בעזוכען, אוז גראב מחלל זיין די הייליגקייט, וועט אבער איהר נשמה אלץ ריין, אלץ קלאר, אלץ מוטהיג בלייבען.

זי גלויבט אוז האט ניט קיין מורא?

א גליקליך וועג דיר, ליעבעם פאלקס־קינד!

דער קעלנער.

אין דער נאכט־קאפע איז צום הערבסט־סעזאן אננעקומען א נייער דאמען־ארקעסטער, וואס איז בעשטאנען פון זעקס פריילינס.

נישט קוקענדיג אויף די רעגענדע וועטערס, זיינען זיי אלע נעגאנגען נעקליידעט אין־אונשולד־וויים־שן. דער דאזיגער אנצוג האט זיי זעהר געפאסט. איבערהויפט אבער האט אין דעם וויי־סען אנצוג בלענדענד־שעהן אויסגעזעהן די ערשטע פיעדלערין. א יונגע ברונעטין, וואס האט דיריזשירט שטעהענדיגערהייד. הויף און שלאנק, מיט דעם סמיטשיק אין דער האנד, האט זי אויסגעזעהן ווי א יונגע קענינין, וואס אט אט לאזט זי ארויס א בעפעהל, און אלע, סיי דער ווירטה, סיי די קעלנערס, סיי די געסט וועלען זיך א לאז טהאן צו ערפילען איהם. נאר די דאזינע ברונעטין פלענט נאך יעדער שטיק זיך אוועקזעצען אויף איהר ארט, איבערוואַרפען זיך מיט די קאלעגינען איהרע מיט עטליכע וועדטער און פון צייט צו צייט וואַרפען רוחינע גלייכע בליקען אויף די נעסט.

די נעסט, דאס רוב יונגע לייט, האבען ניט געקאנט אבריי־סען פון איהר זייערע בליקען. נישט איינער פון זיי האט זיך ניט נעווואגט צוגעהן צו איהר און מכבד זיין איהר מיט וויין אדער קאניאק, ווי מען פלענט זיך אין דער דאזיגער נאכט־קאפע נוהג זיין מיט די ביזהעריגע שעהנע דיריזשאריגס פון דער דאמען־קאפעליע. מאנכע גסט, וואס די בלענדענדע ברונעטין האט זיי

צופיעל בעאונרוהיגט, האבען צוגערופען דעם אבער־קעלנער. א הויכער בלאנדין, מיט גרויסע, לאנגע וואנסען, אין א שווארצען פראק, און איהם געפרעגט, אנווייזענדיג מיט'ן בליק אויף דער פידלערין:

— ביטע זעהר, איזט זי צום האבען?

דער קעלנער פלעגט אויפהויבען זיין בליק צום אדקעסטער, זיך פערטראכטען און ענטפערן ניט ווי זיין שטייגער איז, בייז און אויפגערעגט:

— א, ניין! נאט בעהיטע!..

געוואוסט האט אבער דער קעלנער, אז ער זאגט דא א לי־גען און ער דיענט דערמיט ניט עהרליך זיין ווירטה; פערקעהרט, זיין פפליכט איז זיך נעהנטער צו בעקענען מיט איהר, איבער־געבען איהר, ווי אזוי זי פאננט הערצער, און פיהרען אונטער־האנדלונגען, פון וועלכע אי ער, אי דער ווירטה פון קאפע זאלען קאנען פערדיענען.

נאר דאס ערשטע מאל, זייט ער איז א קעלנער דענקט ער ניט פון טרייהייט און פון פערדיענסט. די דאזיגע נייע געפיהל־לעז בעאונרוהיגען איהם: „וואס איז דאס פאר א קרענק?" טראכט ער, און בעשליסט צוצוגעהן צו איהר, ווען זי געהט אריין אין גארדעראב־צימער, און איבערגעבען איהר דאס, וואס א קעלנער דארף איבערגעבען, אויב ער ווייל זיין אן עהרליכער, טרייער קעלנער... אבער זיין בעשלוס ווערט פערשוואונדען, ווען ער הויבט נאר אויף זיין בליק און דערזעהט זי שטעהענדיג מיט דעם סמיטשיק אין דער האנד און די אויגען פינקלען און לייב־טען אזוי רוהיג, אזוי ריין...

— איזט זי צום האבען? — שלאגט איהם איבער מיט א פראגע, א הויכער, דיקער נאסט.

— אבער ניין! וואס זאגען זי? — ווערט ער ווי בייז, און דערשרעקט זיך אליין פאר זיין טאן.

דער ווירטה האָט איהם שוין אויסגערעדט, אז די לעצטע צייט בעגעהט ער זיך ניט העפליך מיט די געסט.

— זי פערגעסען זיך! — האָט איהם דער ווירטה געמוסר'ט.

און ער האָט זיך אויף זיך געמומען צו ווערען גוט און פרום און דערנעהן ביי „איהר", אויב זי „איזט צום האבען".

און עס איז כראי געווען צו דערגעהן: דער נייער נאסט איז געווען דער באנקיר לייבערהאן. אייגער פון די בעווּאוסטע לעבקינדער. פון אזא נאסט קאן מען גליקליך ווערען.

און ווען דער דאזיגער באנקיר איז צו איהם צוגענאנגען און געפרעגט, ווייזענדיג אויף דער ברונעטין:

— איז זי צום האבען?

האָט ער, ווי ווייט מעגליך, העפליך געענטפערט:

– גלייך ערפאהר איך עס, הערר באנקיער.

די ברונעטין איז נראד ארויס אין גארדעראבציימער צו פערריכטען איהרע האר. ער איז גלייך נאך איהר אריינגענאנגען, און בלייבענדיג מיט איהר אליין, איז ער ווי צוטומעלט געווארען פון איהר בלענדענדער שעהנהייט.

— וואס וואלען זי, הערר „אבער"? — האָט זי איהם גוטמוטהיג געפרעגט, ארויפלענענדיג איהר ווארמע, ווייכע האנד אויף זיין נאקען.

— ביטע זעהר — האָט ער זיך געמוטהיגט — פיעלע געסט זיינען פון אייך בעצויבערט... אבער זיי זיינען אלע לומפען... באנקיער לייבערהאן פרענט, אבער... איהר זייט צו האבען...

— באנקיער לייבערהאן... — האָט זי מיט א קלינגענדער שטימע געענטפערט — א, יא! איך האבע פון

איהם געהערט... ער איזט ווירקליך זעהר רייך: ביטע זעהר. זאגען זי צויעלב איהם וועל איך פריי ווערען פריהער...

א שוואַרצער וואַלקען האָט פערדעקט דעם קעלנערס פנים. און ער האָט אונרוהיג וויעדער איבערגעפרעגט:

— ווירקליך?...

— נון, יא! — האָט זי געלאכט, — זאגען זי איהם, אום צוויי אוהר בין איך פריי...

— דאנקע זעהר! — האָט דער קעלנער קוים ארויסגעברעגט און איז ארוים.

— אלזא? — האָט דער באנקיר נעפרעגט, דערזעהענדיג איהם.

דער קעלנער האָט שוין נעוואַלט ארויסרעדען זיין מיטטיילונג: „יא, צום האבען". נאָר עפּים ווי דורך א כשוף האָט זיך די צונג א דרעה געטהאָן, אין די אויגען איז דונקעל געוואַרען און ער האָט נעענטפערט:

— נאָט זאל אויסהיטען! זי איז א פיין — אנשטענדיג מיידעל!...

דער באנקיר האָט קאָמיש אראָבגעלאָזט די נאָז.

דער קעלנער האָט טריאומפירט...

זומערדינג בעקאנטשאפט.

(דערצעהלט פון ש. „דאן זשוזשן").

עס האט פאסירט אין אן אנדער צייט און אין אנדער לאנד. אבער שרעקט זיך ניט! — מיינט ניט, אז איך גיה אייך דערצעהלען א היסטאריש פאסירונג. נאט זאל מיר אבהיטען פון היסטאריש פאסירונגען. דערצו נעהמען זיך אזוינע לייט, וואס האבען אליין גאר נישט דורכגעלעבט און שפעטן אלץ פון בוך... איך נעהער דוקא צו דעם סארט מענשען, וואס איין פרוי־ען־בליק מאכט אויף מיר מעהר אייגדרוק ווי הונדערטער עפי־זאדען פון היסטאריע... אבער ניט דאס בין איך אויסען.

אלזא, עס האט פאסירט אין אן אנדער צייט — מיט עטלי־כע יאהר צוריק; אין אן אנדער לאנד, אין איינער פון די שעהנסטע לענדער פון אייראפא. עס איז געווען א שעהנער לייבטזיניגער פריהלינגס־טאג. דעם דאטום געדענק איך ניט, אבער לויט די גראדוסען פון לעבע, וואס דער באראמעטער האט אין מיין ברוסט דאמאלט געצייגט, שטעל איך מיך פאר, אז עס האט נעמוזט זיין ארום ערב מאי. דער טאג איז נעווען לייבט־זיניג, ווי איבערהויפט די ערשטע פריהלינגס־טעג, אבער איך בין נאך לייבטזיניגער נעווען. איך האב פשוט זיך פערליעבט אין יעדער פארבייגעהענדיגער מיידעל, נישט קוקענדיג צי דאס מיידעל נעהט אליין, צי מיט א בענלייטער. עס האט נעהאלטען שיער־שיער ביי אבשטעלען יעדער מיידעל אין מיטען נאס, פא־לען אויף די קניע און אויסזיפצען: איך לויב דיך, קום מיט מיר

ערגעץ אוועק איז א שטילען נאָרטען, אָדער איז א שטילען צימער, וואו איך און דו, און איך און די ליעבע...

מעהר וואָלט אבער ניט געפעהלט אזוינס איז מיטען דער נאס צו טהאָן! מענשען וואָלטען גלייך עמפערט געוואָרען פאר אזא פרייהייט, כאָטש דאָס לאנד וואו עס האָט פאסירט איז נעוואָרען ניט קיין פרייע רעפובליק ווי די פעראיניגטע שטאָטען און ליעבע איז דאָרט דוקא ניט געווען פערבאָטען. פערקעהרט, אין יענעם לאנד פון מאנארכיע און זעלבסטהערשונג איז די אייניגע כשר'ע סחורה געווען וואָס ליעבע. רעוואָלוציאנערען, אז זיי פלעגען וועלען אבוועדען פון זיך דעם פערדאבט, פלעגען זיי זיך לאָנים פערליעבען אין זייערע חבר'טעס און וועז די פאר ליציי פלענט אמאל אייגנערעכען צו זיי אין צימער, וואו עס האָט זיך פראָדוצירט בשתיקה פון'ם לאנד די פרייהייט פאר די בירגער — פלעגען זיי זיך כאפען קושען מיט די חבר'טעס, כדי צו בעווייזען, אז זיי זיינען נישט געפעהרליך פאר'ן לאנד.

אָבער אין מיטען נאס פאלען אויך די קניע איז אפילו אין יענעם לאנד געווען נישט ערלויבט. די נאס האָט געדיענט פאר מעהר ערנסטע צוועקען. און דעריבער איז אין די דאָזיגע פריהליינגס־טעג מיט דער ליעבע אויך דאָרט געווען שווער זיך אן עצה צו געבען.

אָבער פערקירעוועגדיג זיך פון די רוישענדע גאסען אין א שטילער נאס, ניט ווייט פון א קליינעם גערטענדעל, האָב איך זיך בעגענענט מיט א מיידעל, וואס האָט אין יענעם טאג מיין הארץ אָנגעצונדען גלייך מיט'ן ערשטען בליק. מיט'ן צווייטען בליק האָט זיך שוין אָנגעכאפט דער קאָפ און איך האָב דערפיהלט אז איך ווער פערברענט, דאן האָב איך, אום צו רעטטען זיך פון דער דראָהענדער געפאהר אין גאנצען ניט פערברענט צו ווערען, אויסגעשריען:

— פרייליז!

און האָב איהר אריינגעקוקט טיף אין די אויגען אריין.

— וואָס איז ? — האָט זי זיך אַבגעשטעלט און מיך צוריק אַנגעקוקט. געראכט האָט זיך מיר, אז זי אליין איז אויך אביסעל אַנגעצונדען.

— איך האָב אייך ערגעץ געזעהען און קען מיך ניט דערמאנען וואו... — האָב איך זיך געפרואווט פעררופען אויף אן אלטער סגולה.

— יא.. מיר דאכט זיך אויך אזוי... — האָט זי געענטפערט.

— אלזא, וואו און ווען ? — האָב איך זיך ערנסט פערטראכט.

— יא, איך נעדענק אייך פון ערגעץ... — האָט זי פערשעהמט געשמייכעלט.

— אט איז ניט ווייט דער נאַרטען ! — האָב איך איהר געזאָגט, אַנווייזענדיג מיט'ן האַנד אויפ'ן גאַרטען, וועלכער האָט זיך ניט ווייט פון אונז געפונען... מיר וועלען אהין אריינגעהן, זיך אנידערזעצען...

— יא, איך בין טאקע אביסעל פערמאטערט פון געהן...— האָט זי הנ'עוודיג געפלויסטערט. אבער מיין גאָט ! — האָט זי זיך געכאפט ענדליך — איך קען דאָך אייך ניט...

— איהר האָט דאָך אליין געזאָגט, אז אייך דאכט זיך, אז איהר האָט מיר אויך ערגעץ געזעהן, — האָב איך איהר בערוהיגט, — הייסט עס, אז מיר זיינען בעקאנט.

— איך קען מיך אַבער נישט דערמאַנען וועו און וואו... — האָט זי געשמייכעלט און איז מיר נאַכנעגאַנגען.

— צייט און אַרט עקזיסטירען ניט פאר אונז... — האָב איך נעפרואווט צוצויהען זימ יט העכערע אויסדרוקע.

זי האָט געשמייכעלט, מיך אַנגעקוקט און זי איז קענטיג צופריעדען געבליבען. אבער אז מיר זיינען שוין ביידע גאַנץ נאָהענט איינע נעבען די אנדערע געזעסען אויף א באנק אין א שטילער אלעע. און די נוטע מענשען האָבען אונז נעלאָזט אונגעשטערט זיצען און האָבען זיך ארומגערעהט אין אנדערע ווינק-

לען, פאר וואס איך בין זיי שטארק דאנקבאר נעווען, האט זי זיך וויעדער אנגערופען:

— ווירקליך, איך קען מיך ניט דערמאהנען, וואו האב איך אייך געזעהן.

איך האב אנגענומען איהר האנד, א שטארקען דריק געטהאן און געענטפערט:

— צו וואס דעם קאפ ברעכען? עס איז אזא שעהנער פריהלינגם־טאג...

— יא... דער טאג איז ווידקליך א שעהנער, — האט זי מודה געווען און האט מיך אנגעקוקט פון פראפיל... אבער ווירקליך — עס טהוט מיר לייד, וואס מיר קומט אויס צו זיצען מיט א מענשען, וועלכען איך קען ניט...

איך האב זי פרייגדליך אנגעקוקט. נאכדעם האב איך זי א דריק געטהאן אין מיינע ארעמס און זי א שטארקען קוש געגעבען און נאכדעם ערשט האב איך זיך אנגערופען:

— אט קענען מיר זיך שוין אביסעל...

— אך! — האט זי אויסגערופען מיט א געמאכטער אונצופריעדענהייט — אט דאס הייסט ביי אייך קענען זיך? מיין גאט!...

— נאטירליך, דאס איז וועניג... איך פערשטעה... אבער באלד... דער אוונד וועט קומען... מיר וועלען זיך נעהנטער בעקענען און מיר וועלען ענדליך פרייגד וועדען.

איך האב געגלעט איהרע הענד, געקוקט איהר אין די אויגען און געווארט אויף אן ענטפער.

זי האט נעשוויגען... אבער איז דאס ניט געווען דער שעהנסטער ענטפער?

די ענטוישטע.

(רעדאקטאר פון ס „תבר")

וואס וויל האבען פון מיר די לעצטע צייט שטערקע, וויים איך אליין ניט. זי איז, דאכט זיך, שוין ניט קיין יונגע מיידעלע, זי דארף פערשטעהן, אז איך בין ניט שולדיג, אז מיר טהוט אויך וועה דאס הארץ, קוקענדיג וואס פון דער בעוועגונג איז געווארען: קען מען דערצו עפעס העלפען? זי האט טענות צו די ארבייטער, וואס זיי האבען זיך געגומען חתונה האבען? נו, וואס בין איך שולדיג? א י ך האב דאך ניט חתונה און זי אויך ניט... וואס נעהט דיר אן ווער עס האט חתונה?... אלע קענען דאך ניט זיין אזוי הייליג ווי דו. די בעסטע יאהרען אוועקגענעבען דער בעוועגונג און פון אייגענעם גליק אפילו קיין טראכט ניט געגעבען, פונקט ווי מען קען זיין גליקליך אהן גליק...

נאטירליך, איך פערשטעה גאנץ גוט, אז עס איז פערדראסיג. האסט געמיינט, אז אלץ איז אזוי הייליג, מיט אמאל איז אזוי וואכעדיג געווארען, ווי א קאלטע גרויע האנד וואלט זיך פלוצלונג צוגעשטעקט צו אלץ, וואס ס'איז הייליג געווען און עס פערשוועכט; אדער ווי טויזענדער לצים וואלטען זייערע צינגער אויסגעשטעלט און אלץ אויסגעלאכט, אויסגע'חוזק'ט... נו, מילא, וואס זאל מען טהאן? איך פרעג אייך, וואס זאל מען טהאן? מען דארף איבערווארטען, איבערווארטען געדולדיג ביז דאס הייליגע פייער וועט ווידער די הערצער אויפלאקערען.

איבערוואַרטעז!... איך פערשטעה, אז איהר, שטערקע'ז, הייסט עס, איז ניט אזוי לייכט צו ווארטען. זי איז שוין דרייסיג יאָהר... דרייסיג יאָהר! א סך אבנעלעבט, א סך נעארבייט! זי איז פון די ערשטע געווען! אמאל האָט מען זי פארגעטערט... א קליניגקייט — שטערקע! צו איהר אין צימערל אריינגעהן איז געווען א זכיה! ווער פלעגט אריינגעהן צו איהר? שוין דער סאמע טהור, וועמען מען האָט געקענט אנפערטרויען. איך גע־ריינק מיין גליק, ווען איך בין דאָס ערשטע מאל ביי איהר נע־ווען. ס'איז געווען א ווינטער־נאכט. איהר קליין צימערל האָט בעלויכטען א קליין לעמפעל, וועלכער האָט געברענט, אזוי האָט מיר דאמאלס געדאכט, ניט מיט א געוועהנליכען פייער, נור ווי עפעס א פייער ביי א הייליגער צערעמאָניע... אפילו די מאשינ־קעלע, וואָס זי האָט דאמאלס אָנגעצונדען און געמאכט טהעע פאר מיר, האָט אויך ניט געוועהנליך געברענט, אפילו געוישועט האָט דאָס פייער אזוי זיס־אנגסטליך... דאמאלס איז זי געווען יונג: נאָר ווער האָט זיך אויף יונגער אומגעקוקט?.. איהרע האָר זיינען געווען געשאָרען, ניט חלילה ווייל ס'איז געווען א מאָדע, שטערקע האָט אויף מאָדע קיינמאל נישט געקוקט, נאָר זי האָט טאקע פיינט געהאט איהרע לאנגע שעהנע האָאָר... זיי זיינען צו שעהן געווען און זי האָט זיי ארונטערגעשניטען... דאָס איז געווען אן אונבעוואוסטער קרבן דער אידעע... איצט טראָגט זי וויעדער לאנגע האָאָר, נאָר זיי זיינען שוין ניט אזוי שעהן ווי אמאל. זיי זיינען שיטערלאך און האָבען שוין ווא ניט ווא וויסע פערדים... איך קוק אויף זיי און עס טהוט מיר אזוי באנג, אזוי באנג וואָס ביי דער גוטער איידעלער שטערקע'ן האָבען זיך אזוי גיך וויסע האָאָר בעווייזען. זי וויים זיכער דערפון. איך האָב בעמערקט, אז זי קוקט אָפט אין שפיגעל...

אָט איז זי נעכטען ביי מיר געווען.

— נו, וואָס הערט זיך? — פרעגט זי מיך.

איך ענטפער, פון יוצא וועגען:

— אַלֿ־דאָס גוטס!

— יאָ, אַלֿ־דאָס גוטס... — שמייכעלט זי ביטער — איהר ווייסט, אז יאָשקע געהט חתונה האָבען מיט חאנקען.

— נו, מזל טוב אונז! — פֿרוב איך זיך וויצלען.

זי בלייבט ניט צופֿריעדען מיט מיין טאָן און בייזערט זיך:

— ביי אייך איז אַלץ א ווויץ... איהר ווייסט אז יאָשקע מיט חאנקע'ן זיינען געווען די איבערגעבענסטע „טהעור".

— נו, דאַרפֿען זיי ניט חתונה האָבען? — פֿרעג איך.

— חתונה האָבען... — מורמעלט שטערקע — וואָס עפּעס האָבען זיי אַלע גראָד איצט חתונה, עפּעס גראָד איצט...

— איצט — לאָך איך — איז די בעסטע צייט. די בעווע־גונג איז שטיל, האפּט מען אריין, שפּעטער וועט וויעדער קיין צייט ניט זיין...

זי פֿערטראכט זיך א ווייל און ענטפֿערט:

—אמאל פֿלעגען אנדערע פון דער בעווענונג אויך חתונה האָבען, נאָר עס פֿלעגט עפּעס ארויסקומען אזוי שעהן, אזוי ער־האָבען... מען פֿלעגט זיינגען רעוואָלוציאָנערע ליעדער, מען פֿלענט זאמלען געלד פֿאר'ן בונד... דאָס חתונה האָבען איז נעווען מעהר צוליעב דער בעווענונג, ווי צוליעב זיך.. און יעצט האָבען זיי חתונה ווי די הינט, פערגעסען אַן אַלץ.

— און אז זיי האָבען ניט חתונה איז אייך בעסער? — פֿרוב איך זי בערוהיגען — סיי ווי סיי אינטערעסירט זיי נאָר נישט...

— וואָס הייסט זיי אינטערעסירט נאָר נישט — רעדט זי וויעדער בייז — אָט בין איך אייערנעכטען אריין צו לייבען, ער איז נעווען דער איבערגעבענסטער טהוער, ערשט איך טרעף איהם ביי א ביכעל.. ווי ער האָט מיך דערזעהן, בעהאלט ער דאָס ביכעל... וואס בעהאלט איהר זיך פון מיר? פֿרעג איך איהם,

וואס מיינט איהר, אז איך בין אויך א פּראַוואָקאַטאָרשע נע־ווארען... האָט קיין מורא ניט, ווייזט א קוק טהאן... דער בחור ניט ניט... און רויט איז ער ווי א בורעק, מילא איך בין דאָך אן עקשן'טע, איך האָב מיך איינגעשפּארט און פּאָרט א קוק געטהאן, ערשט טרעפט וואס ער לעזט?...

— וואָס? — פּעראינטערעסיר איך מיך מיט אן אמת.

— וואָס — ברומט זי בייז — ניט „די העלדען פון דער קאָמונע". און ניט „ווי אזוי מען בויט באריקאדען". און אפילו ניט „די מעשה מיט די פּיער ברידער"...

— וואָס־זשע דען? — פּרעג איך.

— וואָס זשע דען? — האָקט זי מיר איבער בייז, ווי איך וואָלט שולדיג נעווען — וואָס־זשע דען? ס'איז א חרפה צו זאָגען — שטעלט זיך פּאָר, אז ער האָט נעלייענט פון די היינטיגע פּארנאגראפישע ביכלאך: מיטלען ווי אזוי צו פּערהיטען זיך פון קינדער האָבען...

איך פּערשעהם מיך פּאר'ן נאָמען, ווער רויט, מאך צָבער א ווינ און זאָג גלייכגילטיג ארויס:

— מסתמא נעהט ער אויך חתונה האָבען...

מיין ענטפער געפעלט איהר ניט און זי זידעלט מיך:

— איהר זייט א ציניקער!.. אייך ארט קיין זאך ניט!... איהר וועט אודאי אויך אין גיכען נעהן חתונה האָבען!..

זי טהוט מיר זעהר באנג, איך ווייל זי טרייסטען, בערוהי־גען, זאגען איהר א נוט וואָרט, אליין בין איך אבער אויך פּערביטערט און עס רייסט זיך ביי מיר ארויס:

— וואָס מיינט איהר — זאָל זיך נאָר מארען א רעכט מיידעל...

— אך, מיט אייך איז אויך ניטא וואָס צו רעדען — ענט־פּערט זי מיר האלב בייז און נעהמט ווי אויטאָמאָטיש דאָס קליין שפּיענעלע, וואָס ליענט ביי איהר אויפ'ן טיש און זי קוקט זיך איין...

איך ענטפער איהר נישט, ניט האָבענדיג וואָס. מיין ניט ענטפערען ענטמוטהיגט זי נאָך מעהר. זי דרעהט א ווייַלע אין האנד עפּעס א זאָך, וואָס זי געפינט אויפֿן טיש, לענט עס אוועק, גענהט אום הין און צוריק איבערן צימערל און זאָגט ענדליך ארוים...

— עה, מען דארף נעהן.

— וואוהין ? — פרעגט איך גלאט אזוי.

— וואוהין ? איך וויים דען וואוהין ? — ענטפערט זי און פערטראכט זיך מאָרנע...

איך פיהל, אז מיין חוב איז צו פערהאלטען זי, אין אזא צושטאנד טאָר איך זי ניט אוועקלאָזען, איך געפין אבער קיין וואָרט וואָס צו זאָגען איהר. זעהענדיג ווי זי טהוט זיך אָן שווייג איך, ווי איך וואָלט דערמיט גערעדט: נעה טאקי, ביזט לאנגווייליג...

זי ניט מיר קאָלט די האנד, נאָר די אויגען ברענען מיט אן אונהיימליכען פייער. איך וואָלט שווערען, אז ס'איז ניט שטערקע'ס אויגען...

זי גענהט ארוים. איך זעה דורכ'ן פענסטער, ווי זי גערט און וואקעלט זיך. איך וויל זי רופען צוריק. איך וועל איהר טרויסטען. איך וועל זאָגען, אז...

נאָר איך האָב איהר נאָר נישט וואָס צו זאָגען... נאָר נישט... נאָר נישט...

דער נייער יחוס.

כאטש אונזער פרייַנד ליפמאן איז ניט נעוועז אין פיעלע הינזיכטען רייכער פאר אונז, האָט ער אבער דערפאר נעהאט א פּאַרצוג איבער אונז מיט דעם, וואָס ער איז נעוועז פערהייראט. זיין יונג ווייבעלע, וועלכע מיר האָבען נערופען פערצויגען „גיטעלע", איז נעוועז אויך ניט בעזונדערס שעהן, דערפאר אָבער האָט זי בעזעסען דעם ספּעציפישען חן פון א ווייב, וואָס האָט ליעב דעם מאן, און זי איז נעוועז צו אונז אזוי נאסטפרייַנדליך, אז ווּיפיעל עס זאָלען ניט ארויפקומען אין אָוועג. אין זייער צימער, פלענט זי אויסמארקירען צו מאבען פאר אלעמען אן אָוועגדבערויט. און אין יענע צייטען, ווען דאָס רוב פון אונזער „חברה" איז נעוועז ווייט ניט בעזאָרגט מאטעריעל, זיינען די דאָזיגע אוועג־ברויטען, וואָס זיינען איבריגענעם בעשטאַנען בלויז פון פּוטער־ברויטלעך מיט מיי, נעוועז נענוג צוציהונגס־קראפט.

אָבער ניט נאָר דער אָוועג־ברויט אליין האָט אונז נעלאָקט צו ליפמאן'ען. זיין צימער האָט נעהאט פאר אונז, יונגע־בחורים, וואָס דורשטען נאָך בעקאנטשאפט מיט מיידלעך, נאָך א צוציהונג. דאָס זיינען נעוועז גיטעלע'ס חבר'טעס, וועלכע מיר פלעגען טרעפען כמעט יעדען אוועג און גיטעלע פלענט אונז פאר זיי פּאַרשטעלען מיט די גרעסטע טיטלען.

— דאָס איז הערר ווינדאָרטשיק, א גרויסער דיכטער, און דאָס איז הערר יאנקעלעוויטש, א טאָלאָנטמאָלער נאָוועליסט,

און דאס איז הערר באסיין, א נוואלדיגער פילאזאף, און דאס איז הערר דאווידאוויטש, א גרויסער מוזיקער.

דאס רוב פון די מיידלעך, וואס פלענען ארויפקומען צו ליפמאנ'ס וויבעלע, גיטעלע'ס חבר'טעס, זיינען נעווען פון דער פרעמד, וואס זיינען נעקומען אין דער פוילישער הויפט־שטאדט זיך לערנען. נערעדט האבען זיי אלע רוסיש און ווען מיר, נאציאנאל־נעשטימטע, פלענען אמאל אריינווארפען א אי־דישען וואָרט, פלענט עס זיין אויפ'ן חשבון פון זייער אויפ־מערקזאמקייט. גיטעלע אליין, וואס האט נעשטאמט פון ווייטען דרום האט נערעדט א פראכטפולען רוסיש, אבער א דאנק איהר ליעבע צו ליפמאנ'ען, פלענט זי פון צייט צו צייט יא אריינווארפען אידישע ווערטלעך אין איהר געשפרעך. נאך יעדען ווער־טעל פלענט זי אנקוקען ליפמאנ'ען מיט שמייכלענדע אויגען און זאגען:

— זעהסט, ליפמאן, ווי איך רעד אידיש, ווי אן אמת'ע אידישע טאכטער.

און ליפמאן פלענט איהר ליעבליך א גלעט טהאן איבער'ן קאפ און ענטפערען:

— יא, דו ביזט א אידישע טאכטער!

איינמאל, קומענדיג אין אוועגד צו ליפמאנ'ען, האבען מיר דארט געטראפען א נייע חבר'טע, וועלכע האט נעצויגען אונזער אויפמערקזאמקייט מיט איהר אריסטאקראטישען אוים־זעהן, זי איז נעווען הויך און שלאנק און זעהר בויגיג. איהרע אויגען, גרויס און גרין, האבען אבנעשפיענעלט נאנצע דורות סערגאנגענהייט... גיטעלע האט איהר געשענקט אויפמערק־זאמקייט מעהר ווי די איבערינע, און האט בכלל זיך געהאל־טען מיט איהר ווי מיט מיינער, וואס איז נעקומען פון ווייטע מאנטאסטישע לענדער. פארשטעלען אונז פאר איהר, האט זיך דאס מאל גיטעלע ניט נעאיילט. אז איינער פון אונז האט

שטילערהייט גימעלע'ן נעבעטען וועגען דעם. האָט זי א שמייכעל נעטהאָן און זיך אַנגערופען:

— פארדאָן, מיינע הערצען, איך האָב אייך ניט פאַרגעשטעלט. דאָס איז...

און אַבגעבענדיג אונז די נעוויסע טיטלען, וואָס דאָס איז שוין ביי איהר נעגאנגען ווי א מזמור, האָט זי ענדליך אַנגערופען אויף דעם נאָמען פון דער פריילין: איגר.

— איגר! — האָט אייגער פון אונז אויסגערופען — עפעס א בעקאנטער נאָמען. און פערקנייטשענדיג דעם שטערען האָט ער זיך ענדליך דערמאָנט:

— א, איגר! דאָס איז דאָך א בעריהמטע פאמיליע... ר' עקיבא איגר...

די נייע אַנגעקומענע האָט א שמייכעל נעטהאָן, ווי אינגאַרירענדיג.

אַבער יענער איז נעוואָרען אזוי בענייסטערט פון דעם דאָזיגען נאָמען, אז ער האָט אלץ נעהאלטען אין איין בעוואוסטערען: ר' עקיבא איגר... אייגער פון די גרעסטע געלעהרטע ביי אידען. נעוועזען ראש ישיבה אין פרעשבורג... פארדאָן, שטאָמט איהר טאקע פון דער דאָזיגער פאמיליע? — האָט ער ענדליך פארזיכטיג א פרעג געטהאָן אין רוסיש.

די נייע אַנגעקומענע פריילין האָט וויערער א שמייכעל גענטהאָן מיט'ן זעלבען אינגאַרירענדען שמייכעל און שטיל ארויסגעמורמעלט:

— דא. מאק אטיעץ גאוואריט...

דאָס הייסט, אז איהר טאָטע זאָגט אזוי.

— א, ר' עקיבא איגר! — האָט זיך יענער וויערער גענומען היצען, — ער איז נעווען א נרויסע פערזענליכקייט. זיין ווערק חתם סופר...

— טשטא?... — האָט זיך די אור־אור־אייניקעל צולאכט.

— „חתם סופר" — אזוי חייסט זיין ווערק.

— טשטא עמא זנאטשיט? — האט זי קאקעטיש געפרעגט און זיך וויעדער צולאכט.

— קאניעטשנא — האט יענער זיך פערשעמט. — אייך איז עס ניט בעקאנט... וואו האט איהר שטודירט? אין מאסקווע... קיין אידיש קענט איהר ניט..

— ווי קום איך צו אידיש?... מיין פאטער האט מיר אבגענעבען צו זיעבען יאהר אין דער רוסישער פאלקס־שולע, און נאכדעם אין גימנאזיע — האט זי רוהיג ערקלערט און מאדנע געשמייכעלט.

— יא. נאטירליך — האט יענער זיך ווי צוטומעלט. — איך פערשטעה... אבער וועז איהר וויסט וועד ר' עקיבא איגר איז נעווען...

— א שטיקעל פאנאטיק! — האט ליפמאן, וועלכער איז געווען אמאל א ישיבה־בחור, ארויסגעמורמעלט.

— יא... דאס איז וואס אנדערש... אבער דער יחוס! דער יחוס...

און דער בעניסטערטער יונגערמאן האט מיט דאָרשטיגע בליקען אנגעקוקט דער נייער פריילין. יענע אבער איז געווען אייד־קאלט. זי האט זיך עפעס געשושקעט מיט ניטעלע'ן און געשמייכעלט, און ענדליך זיך נענומען זעגענען.

אז זי איז ארויס, בעגלייט פון ניטעלע'ן ביז'ן קאריידאר, האט ליפמאן אונז ערקלעהרט:

— יא, איהר אלטער יחוס איז גרויס, אבער וועז איהר וויסט איהר נייעם יחוס!

מיר חאבען אלע אנגעשטעלט אונזערע אויערען.

— א, איהר נייער יחוס איז נאר נעווארלדיג. זייט ווייסען, בריידער, — האט ליפמאן אנגענומען כלומרשט אן ערנסטע פנים, — אז די אור־אור־אייניקעל פון ר' עקיבא איגר איז פערליעבט אין א רוסישען סטודענט פון טאמכאווער נובערניע, א

דיאקאנ׳ס א זוהן... ער טראגט אויך א נעוואלדינעז נאמען.

— ווי אזוי איז זיין נאמען? — האבען מיר זי אלע פער־אינטערעסירט.

— קאפיטא...

— קאפיטא! — האבען מיר אלע אויסנערופען און זיך צולאכט... — חייסט עס, אויב דער דיאקאן קאפיטא זאל מסכים זיין אויף דעם שידוך מיט ר׳ עקיבא אינר׳ס אייניקעל, וועלען מיר האבען א יחסן׳טע אין אונזער פאלק.

באלד איז אריין ניטעלע.

— ווי חייסט דער סטודענט איהרער? — האט ליפמאן מיט א שמייכעל נעפרעגט. — דאכט זיך, קאפיטא...

— א, דו טראכסט אוים א בלבול! — האט ניטעלע ערנסט נענומען זיין פראגע. — ער חייסט קאבילקין!

— אה, פארדאן, קאבילקין! נאך א נרעסערער יחוס...

מיר האבען זיך נאך העכער צולאכט. אבער באלד האבען מיר זיך פערשעהמט פאר אונזער נעלעכטער און האבען זיך טרויעריג פערטראכט, יעדער אין זייןווינקעל.

ניטעלע, בעמערקענדיג אונזער טרויער, האט זיך צו אונז נעוועגדעט מיט א שמייכעל:

— וואס האט איהר אזוי ארבענעלאזט די קעפ? עס קאן נאך זיין, אז דערפון וועט נארנישט ניט ווערען.

— פאר וואס? — האט זיך דער אויפנערעגטער יוננערמאן מיט פרייד אננעכאפט.

— פארוואס? — האט ניטעלע נעשמייכעלט, — ווייל זי האט זיך פאר מיר נעקלאגט, אז דער טאטע זיינער, דער דיאקאן, ווייל ניט...

מיר האבען זיך וויעדער צולאכט, און באלד וויעדער טרויעריג נעווארען...

ניטעלע אבער האט אונז נעמינטערט מיט טהעע און מיט אידישע ווערטלעך.

דער אייניגינער בחור.

(א חיימיש בילד).

מען עס קלינגען אונגלויבליך, אבער די זאך איז אזוי נע־
וועז: אין דער פאראבאצקער גאס, איינע פון די זעקס שטע־
טישע נאסען, האט זיך נעפונען נישט מעהר ווי אן אייניגינער
בחור און נעהייסען האט ער בעריל.

בעריל איז ניט קיין זעהר שעהנער נאמען. ווער עס האט
האט אן אויער פאר קלאנגען, דערשפירט גלייך, אז עס נרילצט.
אבער אין יענער גאס האט דער נאמען בעריל נעקלונגען, ווי א
שעהן שטיקעל מוזיק נעשפילט אויף א חתונה...

מיט בערל'ען איז די גאס נעווען פערנומען טאג און
אבענד. מיר זאגען ניט טאג און נאכט, ווייל אין גאס האט
מען זיך דאס רוב נעלעגט שלאפען ווי נאר אבענד. אויסער אין
תמוז, ווען עס איז נעווען זעהר היים און מען פלעגט זיך ער־
לויבען זיצען אויף די פריזבעס און נאניקעס אביסעל שפעטער.

וועגען בערל'ען האבען נערערט מעהר ווי אלע די מיידלעך
פון גאס. מיידלעך האט שוין דוקא די גאס פערמאגט א סך. די
גאס האט מיט מיידלעך נעשוויבעלט און נעגריבעלט. לייבע
דער בעקער, למשל, אליין האט פערמאגט זעקס מיידלעך, ניט
אריינרעכענענדיג די אינגסטע, וואס האט שוין צו פערצעהן
יאהר איבערגעוואקסען אין הויף איהרע שוועסטער. גרונם דער
מלמד, א איד א חלוש, האט נעצעהלט זיין פערמעגען א קליין
שטיבעלע, א שטעלכעל מיט א ציעג און זיעבען מיידלעך. ערשט

צו דער עלטער־צו האָט איהם דאָס ווייב נעבוירען א קריש — היינט נעה ווארט ביז ער וועט ווערען א בחור !.. די „רייבערע" און גליקליכערע בעלי־בתים פון גאם האבען פערמאָגט צו פיער מיידלעך. נעווען אויך נאר א גליקליכער איד אין גאם, וואָס האָט בלויז נעהאט צוויי טעכטער. דער דאזיגער איד האָט גע־הייסען משה אליה'ס און צו איהם פלעגט מען קומען אפט נאך א נרויסער נדבה:

— נישקשה, — פלעגט מען מענה'ן — ער קען נעבען. ער האָט ניט קיין סך טעכטער.

בעריל'ס טאָטע אליין האָט אפילו נעהאט ביי א פינף טעכ־טער, אבער ווי באלד נאָט האָט איהם נעבענשט מיט א זוהן, וואָס די גאם קלינגט מיט איהם, האָט ער שוין די טעכטער אנ־נעגומען פאר ליעב און נעהאפט, אז דער נדן, וואָס בעריל ווערט נעהמען, ווערט איהם אויסהעלפען חתונה צו מאכען די טעכ־טער.

דעם אמת מעג מען זאָגען, אז אויב מען זאל אריינגעהמען אין חשבון די זיהן פון חאצקעל דעם דאָפס־שנייידער און העניך דעם שוסטער און בינם דעם שמיעד, האָט די גאם פערמאָגט ביי א זעקס בחורים, אויסער בערל'ען. אבער די זיהן פון די דאזיגע בעלי־מלאכות זיינען אין חשבון ניט אריין. סיי די בעלי־בתים אליין, סיי זייערע טעכטער, האבען אויך בעלי־מלאכה'שע בחורים ניט נעקוקט ווי אויך אמת'ע זכרים. דאָס איז נעווען נאר א בעזונדער מין. דער אמת'ער מין וואָס זיי האבען נע־ברויכט איז נעווען מאקע ווידער אמאל בעריל.

אבער בעריל האָט נעוואוסט זיין יחוס. קודם איז זיין טאָטע אויגער פון די רייכסטע תבואה־הענדלער; צווייטענס איז ער טאקע א נרויסער פארשוין; דריטענס, שרייבט ער פיער שפראך: אידיש, לשון קודש, רוסיש און דייטש. און אז ער ווייל שטארק, קען ער ענגליש שרייבען אויך. ער האָט שוין איבער־נעשריעבען נאך א קאנווערט אן ענגלישען אדרעס, און עס איז

א סברה, אז עס איז אנגענומען. די אידענע, וועלכער ער האט דעם אדרעס אנגעשריבען, איז נראד נאכדעם אוועקגענ־ פאהרען אין אמעריקא, און ער וויים נישט נענוי צי דער בריף איז אנגענומען צי ניט, אבער איבערגעשריבען האט ער יא!

ווידער שפּיעלט ער פיעדעל „פּא־סלוכו". פון נאטען האט ער ניט געהאלטען, אבער „פּא־סלוכו" שפּיעלט ער אוים אלערליי מארשען, א פאלקע מאזורקע און א וואלץ. ער קען אויך אוים'ן פיעדעל מעביר זיין די סדרה, אויסשפּיעלען דעם ניגון פון שיר השירים, איכה און כל נדרי.

דערצו איז ער דער אייגציגער אין נאס, ווען טראגט סיי וואך און שבת א נעפּרעסטע העמד מיט א קראגען און א שניפּ־ סעל. אויך איז ער דער ערשטער אין נאס, ווען טראגט א ווי־ זיטקע. אזוינס טראגען האט זיך נאך ביז איהם אין שטערטעל קיינער נישט ערלויבט!

און צו די אלע מעלות איז ער א לעבעדינער, פרעהליכער יונג! ער היט אבער שטאט. אבער אמאל אז עס מאכט זיך א נעלעגנהייט האט ער ליעב צו ראמאנסירען מיט די נאסינע מיידלעך.

די מיידלעך זיינען טיף אין חארצען אלע פערליעבט אין איהם. אבער ביים זיינען זיי אלע אויף איהם און מען רעדט אויף איהם אוים כל דבר אסור.

און ביים איז יערערע אויף איהם בלויז דערפאר ווען ער האט צו טהאן מיט אלע און ניט מיט איהר אליין. אט דאכט זיך שטעהט ער מיט איהר נעבען נאניק און מאכט איהר א קאמפּליסענט, אז זי איז די שענסטע און די קלינסטע אין דער וועלט און ניט איהר אנצוהערעניש, אז מארגען, שבת בייטאג וועט ער זיין ארום די קארען... קומט ער אבער צו איהר חבר־ טע זאגט ער כמעט דאסזעלבע דער חבר'טע און אז מען טרעפּט

זיך שבת ארום די קאַרען איז בערעל ארומנערינגעלט פון א סטאדע ווייסע מיידלעך, ווייל די זומערדינע מאדע אין שטערטעל איז געווען ווייסע קליידער און אז בערעל פלעגט געהן פאר־אויס און זיי נאַך איהם פלעגט אויסקומען ווי א סטאדע שע־פעלעך לויפען נאַך זייער נעטרייען פאסטוך.

אבער די בערעדערינס און רכילות טרייבערינס און אב־לאכערקעס, וואס די גאס האט, ווי דער שטיינער איז אין דער גאנצער וועלט, האבען בערעלען פערגליכען צו א בארג, נאַך וועמען די שאף לויפען נאַך...

דאך קיין גרויס פערגעניגען האט בערעל פון די מיידלעך ניט געהאט און טאקע בלויז דערפאר וואס זיי האבען איהם אלע געהיט, קיינמאל איהם ניט געלאזט אליין מיט איינער, ווי עס פאסירט אמאל אין דער גרויסער וועלט. בערעל איז געווען שטענדיג ביי די נאסינע מיידלעך אויפ'ן אויג. האט ער זיך בשתיקה אבגערעדט צו טרעפען מיט איינער פלעגט אויך ווי־סען די צווייטע, ווייל די ערשטע האט דעם דאזיגען גליק ניט געקענט האלטען בסוד און האט עס געמוזט פערטרויען איהר איינציגער חבר'טע. די חבר'טע האט דאס איהר שוין ניט פער־גונען און האט שוין פאר א דריטער אבגערעדט מיט א שטעכווערטל:

— ווי נעפעהלט דיר? בערעל האט אבנעמאכט מיט בייל־קען צו טרעפען זיך מארגען ארום די קאַרן.

— א ליעבע! — פלעגט די דריטע ביזן חוזק מאכען.

— ווֹעסט קומען מארגען וועלען מיר אלע נעהן — לעגט פאר די צווייטע.

און אויף מארגען האבען שוין אלע נאסינע מיידלעך כלומר'שט ווי צופעליג, זיך געטראפען ארום די קאַרען.

נאטירליך, א מענש איז ניט פון אייזען און בערעל פלעגט

זיך אמאל פער'גנב'ענען מיט אן אויסגעוועהלטע מיידעל צווישען די שמאלע שטעגעלעך אין די קאַרען. אבער אזוינס האַט מען שוין ניט איהם און דער עיקר ניט איהר פערגונען. עס פלעגט גלייך וועלען א זוכעניש אוו מען פלענט דאַס פאַרייל פאקען מיט א געלעכטער אוו שטעכווערטלעך:

— בעריל וויל זיך לערנען ערד־ארבייט! — ניט א זאַג א מיידעל וועמעס טאַטע איז א חובב־ציוניק אוו זי וויים, אז עס איז דאַ אזא חברה וואַס וויל אז אידען זאלען בעארבייטען די ערד...

אוו בעריל וועלט ניט נתפעל אוו פערענטפערט זיך:

— אין די קאַרען איז קיהלער...

אוו דאַס מיידעל מיט וועלכער מען פלענט איהם כלומרשט פאקען, פאַכט זיך מיט'ן ארבעל אוו קרעכצט חנ'עוודיג:

— עס איז זעהר היים...

— האַסטו זיך, הייסט עס, נעווואַלט מיט בערלען אבקיהלען...

אוו די איבערינע מיידלעך שיסען אויס א געלעכטער אוו צושיטען זיך אין אלע זייטען.

האַט שוין מורא בעריל, אז די מיידלעך וועלען די דאַזינע נעשיכטע אויף טעלערלעך צוטראַגען אוו עס וועט איהם שאדען צו א שידוך, לויפט ער זיי נאַך, פעראיינינט זיי אוו לענט פאר מען זאל אלע שפיעלען אין עפעס א שעהנעם שפיעל!

— אין כאפענייש! — לענט איינער פאר.

אוו אלע שטימען פאר כאפענייש... אדרבא, זאל ער זיי כאפען!...

אוו בערלען קומט אויס צו כאפען יערע מיידעל.

אין פערלויף פון א שטונדע קומט איהם אויס איבערצוכאפען ביי א פאר טוץ מיידלעך. ארומצונעהמען אזוי פיעל טא־

ליעם, מאנכע אין קאַרסעטען און מאנכע לייזע... דאָס מאכט איהם זעהר מיעד און עס הויבט איהם אָן שטאַרק צו דאַרשטען...

און בעריל שלאָגט פאָר א פלאן:

— מען זאָל זיך לאָזען צו דער קרעניצע!...

און אלע מיידלעך דערפיהלען זיך דורשטיג און מען לאָזט זיך נאָך בערלען צו דער קרעניצע...

טויט־שרעק.

ליזע, א האלב אינטעליגענטע ארבייטער־מיידעל, האט אנ־געהויבען מורא צו האבען צו שלאפען אליין אין איהר קלײ־נעם ציממער, וואס האט א בעזונדער טהיר פון קאריאר. די אורזאכע פון דער פאמעליכדיגער אנגעקומענער מורא וויים זי אליין ניט. ליזע איז אן ענטוויקעלטע מיידעל, ס'הייסט ענט־וויקעלט ניט קערפערליך נאר נייסטיג. קערפערליך איז זי דוקא מאנער, אבער אויף איהר נייסטיגער ענטוויקלונג קען זי זיך ניט בעקלאגען. זי האט פיעל געלעזען, פיעל לעקציעס געהערט און וועגען פיעלעס דעבאטירט מיט איהרע בעקאנטע, נאנץ אויפגעקלעהרטע יונגע לייט, צווישען וועלכע עס האבען זיך נע־פונען זאגאר א צווייי דריי סטודענטען פון פערשיעדענע פא־קולטעטען.

און דאך האט זי מורא צו בלייבען ביי נאכט אליין אין איהר ציממער. זי האט שוין איינמאל געלאזען די גאז ברענען א נאנצע נאכט, האט זי אבער ניט געקענט פאר דער ליכט שלאפען. פערלעשט זי די גאז און בלייבט אין דער פינסטער, שרעקען איהר די שאטענס אויף די וועגע, וואס בילדען זיך פון דעם ליכט פון די גאס־לאנטערנעס וואס דרינגען אריין דורכ'ן פענסטער אין ציממער, און דער וווייסער מאנטעל, וואס הענגט געגען איבער, דאכט זיך איהר אויס א מת. זי לאכט פון זיך אליין, שפרינגט אראב פון בעט און מאכט זיך הארץ,

מאפט אן און זעהט בעשיינפערליך אז עס איז א מאנטל.

דאן מוסר'ן זי זיך אויס, וואס זי איז נעווארען אזוי אבערגלויביש און קען אן אונשולדיגען מאנטל אננעהמען פאר א מת. זי לעגט זיך צוריק אין בעט, דעקט זיך איבער מיט דער קאלדרע וועלט איהר שטארק היים. זי דעקט זיך אב און קוקט מיט שטארע בליקען אויף די וועגד. דער מאנטל בלייבט שוין מאקע ניט מעהר ווי א מאנטל, אבער דאס וויסע אונטער־קליידל, וואס איז איבערגעווארפען אויפ'ן שטוהל, זעהט אויס פונקט ווי איהר חבר'טע זעלדע, וואס האט מיט א יאהר צוריק בענאנגען זעלבסטמארד, ניט געפינענדיג קיין ציעל און קיין גליק אין לעבען.

אך, די דאזיגע זעלדע איז נעווען אזא נוטע מיידל. זי, ליזע, האט זי אזוי ליעב געהאט, איבערהויפט וען זי פלעגט שמייכלען, עס איז א מאדנער שמייכל נעווען. דאס אונטער־קליידל שמייכלט איצט אויך אזוי, אט פונקט ווי זעלדע... אין אין גאנצען ציטערענדיג, שפרינגט זי אראב פון בעט, כאפט אראב פון שטוהל דאס וויסע אונטער־קלייד און בעהאלט זי ערנעץ אין א ווינקל.

זי לעגט זיך צוריק אין בעט און בעקומט נעווייסענביסע, וואס זי, אזא טרייע חבר'טע, וויל זיך בעפרייען פון דער זע־הונג. אזוי וועט מען אמאל, אז זי וועט שטארבען, אויך מורא האבען פאר איהר געשטאלט, וואס וועט ארויסגערופען וועי־רען אין זכרון ביי איהרע פאר בעקאנטע.

און זי שוידערט ביים געדאנק...

אזוי האט זיך ליזע נעפלאגט אייניגע נעכט..

און אפט דאכט זיך איהר, אז דאס וועלט זי געשטראפט דערפאר, וואס זי האט ענטזאגט איהר חבר'טע לאה'קע, מיט וועלכער זי האט זיך דא בעקענט, צו שלאפען צוזאמען. לאה'קע האט איהר זאגאר געוואלט געבען צושטייער אויף די דירה־

נעלד, נאר זי, ליזע, האט זיך איינגערעדט, אז זי האט ליעב אייגזאמקייט. זי קען ניט זיין אין איין צימער מיט נאך א מענ־שען...

לאח'קע איז דאן א ברונז'ע אוועק. „אט חאסטו דיר איצט אייגזאמקיים!" — שטראפט זי זיך אליין!

איצט וואלט ליזע נעשלאפען ניט נאר מיט לאח'קען, נאר מיט וועמען עם זאל זיך ניט מאכען. איז אבער וועז דו דארפסט דעם מענשען, קרינסטו איחם ניט.

און ליזע בעשליסט, אז מארגען וועט זי מוזען נעחן ערנעז שלאפען, זאל זיין כאטש צו א בעקענטען מאנסביל, אויב קיין חבר'טעם האט זי איצט ניט...

זי וועט שוין אויסטראכטען א תירוץ, פאר וואס זי איז געקומען נעכטינגען. יא, זי וועט זאגען, אז די וויכטהין האט איהר ענטזאגט פון דער וואהנונג, און זי איז נעבליבען אהן א צימער, כאטש נעכטיג אויף דער נאס...

און אויפ'ן צווייטען אבענד האט זי אנגעקלאפט צו איהר בעקאנטען סטודענט, דעם לאנדסמאן, פינקעלשטיין.

די טיהר פון פינקעלשטיין'ס צימער האט זיך לאנגזאם, זוי מיט פערדאכט, געעפענט און פינקעלשטיין, א הויכער בריי־ביינינער בחור, דערזעהענדיג ליזע'ן, האט פער'חדוש'ט אויס־גערופען:

— ליזע! — אזוי שפעט!

ליזע האט זיך מאמענטאן פערלארען. זי האט קוים בעווי־זען ארויסצומורמלען:

— לאזט מיך אריין, נאכדעם וועל איך אייך דערצעה־לען.

זי האט מיט וואקלענדע טריט אריבערגעשפרייזט די שוועל און איז שטעהן נעבליבען אין מיטען פון קלייניעם, אבער זעהר נעמיטליכען סטודענטישען צימערל. די נאז, אין א רונדער גלאז,

האָט רונד און האַל געברענט און ווי גאַסט־פּריינדליך צונעווואונ־קען.

— וואָס איז מיט אייך, ליזע — אזוי שפּעט? — האָט פּינקעלשטיין וויעדער געפֿרעגט.

ליזע, נעפּינענדיג זיך איצט אין דער נעזעלשאפֿט פֿון א גוטען־בעקאַנטען, איז צו זיך געקומען. זי האָט שוין נעווואָלט דערצעהלען די אמת'ע סבה, וואָס האָט זי אַחער נעבראכט, נור א קוק טהוענדיג אויף די אַנגעווארפֿענע ביכער אויפֿן טיש. אויף די שטוהלען און אפֿילו אויפֿן פֿאַדלאַנע, — האָט זי זיך פערשעמט און געענטפֿערט נישט זיכער, ווי דער שטיינער איז וועג מען גרייט זיך צו זאָגען א ליגען:

— מיין בעל הבית'טע... א העזה.. נעהמט פֿלוצים און זאָגט מיר אַב דעם צימער...

— אין מיטען דרינען... — האָט פּינקעלשטיין זיך נאָך שטאַרקער נע'חדוש'ט...

אַבזאָנענדיג דעם ערשטען ליגען, איז שוין ליזע'ן בעקוועמער נעוואָרען און זי האָט נענעבען די ווייטערדינג ערקלעהרונגען אַהן שום אַבהאלט:

— צו מיר איז ארויף עפּעס א בעקאַנטער יונגערמאַן. זאָגט זי, די בעל־הבית'טע, אז זי וויל מיך ניט... עס פּאַסט איהר ניט... האָב איך זיך מיט איהר צוקריגענט און נעבליבען אַהן א צימער...

— נו, וענט איהר צו מיר נעקומען נעכטינען? — האָט פּינקעלשטיין נעלאַכט — איהר ווילט, אז מיין בעל־הבית'טע זאָל מיך אויך ארויסוואַרפֿען...

— וועלען מיר בייזע זוכען א צימער — האָט ליזע זיך נע־וויצעלט, כאָטש אויפֿן הארצען איז איהר ווי א שטיין נעלעגען און עס האָט זיך איהר נעוואָלט ווייגען אויף איהר עלענדקייט.

— א שפּאַן נעשעפֿט! — האָט פּינקעלשטיין נעמור־מעלט...

ליזע האָט ענדליך דרייסט און שנעל, ווי מען נעהמט איין א מעדיצין, ארויסגעזאָגט:

— איך וועל טאקע היינט נעכטיגען ביי אייך. א יאָ פינקעל־שטיין ?...

— ביי מיר ? — האָט פינקעלשטיין געשמייכעלט. — איהר זעהט דאָך, איך האָב דאָך בלויז איין בעט...

— נו, מיט אייך צוזאמען טאָר מען ניט ? — האָט זי כלומר'שט נעלאכט.

פינקעלשטיין האָט אויך נעלאכט...

— יאָ, פאר וואָס ניט... וועז איך קען ניט אייער טא־טען !...

ליזע האָט אַנגעקוקט דעם בריייטבייניגען הויכען פינקעל־שטיין און נעטראכט:

— אָה, ווי זיכער מען איז, וועז שלאָפט צוזאמען מיט אזא יונג... און פאר וואָס איז ער אזא נאר... א גוטער איז ער דאָך יאָ...

פינקעלשטיין, בעמערקענדיג ליזע'ס פערטראכטקייט, איז נעריהרט נעוואָרען. ער איז צו איהר צוגענאנגען, ארויפנעלענט איהר די האנד אויפ'ן נאקען און ברידערליך זיך אַנגערופען:

— נו, שוועסטער, זאָרג נישט... וועסט האָבען וואו צו שלאָפען.

ליזעס פנים האָט זיך צושטראהלט, זי האָט בעגייסטערט אויסגערופען :

— איך וויים שוין פון לאנג, אז איהר זענט א גוטער...

און אין איהר רמיון האָט זיך שוין נעמאָלט דאָס גליק, ווי אזוי זי וועט די דאָזיגע נאכט פריי ווערען פון דעם טויט־שרעק, וואָס האָט איהר די לעצטע נאכט נעפייניגט. זי וועט אזוי רוהיג שלאָפען !

פינקעלשטיין, וועלכער איז אין זיין צימער נעווען אַהן א רשת, האָט נענומען אַנטהון דעם רשת.

— צו וואָס טהוט איהר זיך אַן? — האָט ליזע ווי אונ־רוהיג געפרעגט:

— איך לאָז אייך איבער דאָס צימער און איך נעה שלאָ־פען אין א האָטעל...

ליזע איז בלייך געוואָרען... זי האָט קוים אויסגערעדט:

— צו וואָס? צו וואָס?...

— וואָס הייסט? האָט פינקעלשטיין נוטהערציג געשמיי־כעלט, ווי באלד, אז איהר האָט ניט וואו צו שלאָפען.. אייך וועל איך דאָך אין א האָטעל ניט שיקען, נאטירליך...

ליזע האָט געוואָלט פרעגען:

— און צוואמען! פאר וואָס ניט צוואמען?...

אָבער בעמערקענדיג זיין עהרליכען, צנועה'דיגען פנים, האָט זי בענדיפען, אז ער וועט דאָס בלויז אָננעהמען פאר א וויץ און זי האָט געשווייגען...

אין א ווייל ארום איז שוין פינקעלשטיין געווען אָננע־טהון און גרייט אוועקצוגעהן. ער האָט אבער געפיהלט פאר זיין פליכט פאר זיין אוועקגאנג צו זאָגען איהר א פאָר פריינדליכע ווערטער.

— איך האָף, אז אייך וועט ניט זיין אומעטיג

— א, ניין! האָט זי ווי היסטעריש געלאכט — אומעטיג גאָר!... מיר איז קיינמאָל ניט אומעטיג — און האָט זיך ווידער צולאכט...

— און מאָמער איז אייך אליין אומעטיג — האָט פינקעל־שטיין זיך נעוויצעלט, ווי זיין שטיינער איז — איז אָט זעהט איהר דאָס קעפעל פון סקעלעט, וועלכען אייך שטודיר... ער וועט אייך כי... כי... כי... אמוזירען...

און איידער ער האָט בעטראכט די טויט־בלאסקייט, וואָס האָט בעדעקט ליזעס נעזיכט, איז ער, זאָגענדיג א גוטע נאכט, ארויס פון צימער מיט א גוטען שמייכעל, צופריעדען פון זיין גאסט־פרייגדליכקייט...

און דאָס איז הערר באסיין, א גוואלדיגער פילאָזאָף, און דאָס איז הערר דאווידאָוויטש, א גרויסער מוזיקער.

דאָס רוב פון די מיידלעך, וואָס פלעגען ארויפקומען צו ליפמאנ'ס וויבעלע, גיטעלע'ס חבר'טעס, זיינען געווען פון דער פרעמד, וואָס זיינען נעקומען אין דער פוילישער הויפט־שטאָדט זיך לערנען. נערעדט האָבען זיי אלע רוסיש און ווען מיר, נאציאָנאל־נעשטימטע, פלעגען אכאָל אריינווארפען א אידישען וואָרט, פלענט עס זיין אויפ'ן חשבון פון זייער אויפ־מערקזאמקייט. ניטעלע אליין, וואָס האָט נעשטאָמט פון וויטען דרום האָט נערעדט א פראכטפולען רוסיש, אבער א דאנק איהר ליעבע צו ליפמאנ'ען, פלענט זי פון צייט צו צייט יא אריינווארפען אידישע ווערטלעך אין איהר געשפרעך. נאָך יעדען וועג־טעל פלענט זי אָנקוקען ליפמאנ'ען מיט שמייכלענדע אויגען און זאָגען:

— זעהסט, ליפמאן, ווי איך רעד אידיש, ווי אן אמת'ע אידישע טאָכטער.

און ליפמאן פלענט איהר ליעבליך א גלעט טהאָן איבער'ן קאָפּ און ענטפערען:

— יאָ, דו ביזט א אידישע טאָכטער!

איינמאָל, קומענדיג אין צוועגד צו ליפמאנ'ען, האָבען מיר דאָרט נעטראָפען א נייע חבר'טע, וועלכע האָט געצויגען אונזער אויפמערקזאמקייט מיט איהר אריסטאָקראטישען אויס־זעהן, זי איז געווען הויך און שלאנק און זעהר בויגיג. איהרע אויגען, גרויס און גרין, האָבען אָבנעשפיענעלט גאנצע דורות פערגאנגענהייט... ניטעלע האָט איהר נעשענקט אויפמערק־זאמקייט מעהר ווי די איבעריגע, און האָט בכלל זיך געהאל־טען מיט איהר ווי מיט מיינער, וואָס איז נעקומען פון וויטע פאנטאסטישע לענדער. פאָרשטעלען אונז פאר איהר, האָט זיך דאָס מאָל ניטעלע ניט נעאיילט. אז איינער פון אונז האָט

שטילערהייט ניטעלע'ן נעבעטען וועגען דעם. האָט זי א שמייכעל נעטהאָן און זיך אָננערופען:

— פּארדאָן, מיינע הערען, איך האָב אייך ניט פּאָרגעשטעלט. דאָס איז...

און אָבגעבענדיג אונז די נעוויסע טיטלען, וואָס דאָס איז שוין ביי איהר נעגאנגען ווי א מזמור, האָט זי ענדליך אָננערופען אויך דעם נאָמען פון דער פּריילין: אינר.

— אינר! — האָט איינער פון אונז אויסגערופען — עפּעס א בעקאנטער נאָמען. און פּערקנייטשענדיג דעם שטערען האָט ער זיך ענדליך דערמאָנט:

— א, אינר! דאָס איז דאָך א בעריהמטע פאמיליע... ר' עקיבא איגר...

די נייע אָננעקומענע האָט א שמייכעל נעטהאָן, ווי אינגאָרירענדיג.

אָבער יענער איז נעווארען אזוי בעגייסטערט פון דעם דאָזיגען נאָמען, אז ער האָט אלץ נעהאלטען אין איין בעוואוסטזיין:

— ר' עקיבא איגר... איינער פון די גרעסטע געלעהרטע ביי אידען. נעווען ראש ישיבה אין פּרעשבורג... פּארדאָן, שטאָמט איהר טאקע פון דער דאָזיגער פאמיליע? — האָט ער ענדליך פארזיכטיג א פּרעג געטהאָן אין רוסיש.

די ניי אָננעקומענע פּריילייַן האָט וויעדער א שמייכעל נעטהאָן מיט'ן זעלבען אינגאָרירענדען שמייכעל און שטיל ארויסגעמורמעלט:

— דא. טאָק אטיעץ גאָוואָריט...

דאָס הייסט, אז איהר טאָטע זאָגט אזוי.

— א, ר' עקיבא איגר! — האָט זיך יענער וויעדער נעגומען היצען, — ער איז נעווען א נרויסע פּערזענליכקייט. זיין ווערק חתם סופר...

— משטא?... — האָט זיך די אור־אור־אייניקעל צולאכט.

— „חתם סופר" — אזוי הייסט זיין ווערק.

— טשטא עמא זנאטשיט? — האָט זי קאָקעטיש געפרעגט און זיך וויעדער צולאכט.

— קאָניעטשנאָ — האָט יענער זיך פערשעמט. — אייך איז עס ניט בעקאנט... וואו האָט איהר שטודירט? אין מאָסקווע... קיין אידיש קענט איהר ניט..

— ווי קום איך צו אידיש?... מיין פאָטער חאָט מיר אָבגענעבען צו זיעבען יאָהר אין דער רוסישער פאָלקס־שולע, און נאָכדעם אין גימנאזיע — האָט זי רוהיג ערקלערט און מאָדנע געשמייכעלט.

— יאָ. נאָטירליך — האָט יענער זיך ווי צוטומעלט, — איך פערשטעה... אָבער וועז איהר וויסט ווער ר' עקיבא אינר איז נעווען...

— א שטיקעל פאָנאָטיק! — האָט ליפמאן, וועלכער איז נעווען אמאָל א ישיבה־בחור, ארויסגעמורמעלט.

— יאָ... דאָס איז וואס אנדערש... אבער דער יחוס! דער יחוס...

און דער בעגיסטערטער יונגערמאן האָט מיט דאָרשטיגע בליקען אָנגעקוקט דער נייער פרייליז. יענע אבער איז נעווען אייז־קאָלט. זי האָט זיך עפעס געשושקעט מיט גיטעלע'ן און געשמייכעלט, און ענדליך זיך נענומען זעגענען.

אז זי איז ארויס, בעגלייט פון גיטעלע'ן ביז'ן קאָריידאָר, האָט ליפמאן אונז ערקלעהרט:

— יאָ, איהר אלטער יחוס איז גרויס, אָבער וועז איהר וויסט איהר נייעם יחוס!

מיר האָבען אלע אָנגעשטעלט אונזערע אויערען.

— אָ, איהר נייער יחוס איז נאָר נעוואלדיג. זייט ווייסען, ברידער, — האָט ליפמאן אָנגענומען כלומרשט אן ערנסטען פנים, — אז די אור־אור־אייניקעל פון ר' עקיבא אינר איז פערליעבט אין א רוסישען סטודענט פון טאָמבאָווער גובערניע, א

דיאקאנ'ס א זוהן... ער טראגט אויך א נעוואלדינעז נאמען.

— ווי אזוי איז זיין נאמען? — האבען מיר זי אלע פער־אינטערעסירט.

— קאפיטא...

— קאפיטא! — האבען מיר אלע אויסגערופען און זיך צולאכט... — חייסט עס, אויב דער דיאקאן קאפיטא זאל מסכים זיין אויף דעם שידוך מיט ר' עקיבא אינר'ס אייניקעל, וועלען מיר האבען א יחסן'טע אין אונזער פאלק.

באלד איז אריין ניטעלע.

— ווי חייסט דער סטודענט איהרער? — חאט ליפמאן מיט א שמייכעל נעפרעגט. — דאכט זיך, קאפיטא...

— א, דו טראכסט אוים א בלבול! — האט ניטעלע ערנסט נענומען זיין פראגע. — ער חייסט קאבילקין!

— אך, פארדאן, קאבילקין! נאך א נרעסערער יחוס...

מיר האבען זיך נאך העכער צולאכט. אבער באלד האב־בען מיר זיך פערשעהמט פאר אונזער נעלעכטער און האבען זיך טרויעריג פערטראכט, יעדער אין זיין ווינקעל.

ניטעלע, בעמערקענדיג אונזער טרויער, האט זיך צו אונז נעוועגדעט מיט א שמייכעל:

— וואס האט איהר אזוי ארבענעלאזט די קעפ? עס קאן נאך זיין, אז דערפון וועט נארנישט ניט ווערען.

— פאר וואס? — האט זיך דער אויפנערעגטער יונגערמאן מיט פרייד אנגענאפט.

— פארוואס? — חאט ניטעלע נעשמייכעלט, — ווייל זי האט זיך פאר מיר נעקלאגט, אז דער טאטע זיינער, דער דיא־קאן, ווייל ניט...

מיר האבען זיך ווידער צולאכט, און באלד ווידער טרויעריג נעווארען...

ניטעלע אבער האט אונז נעמינטערט מיט טהעע און מיט אידישע ווערטלעך.

דער איינציגער בחור.

(א חיימיש בילד).

מען עס קלינגען אונגלויבליך, אבער די זאך איז אזוי נע־ווען: אין דער פאראבאצקער גאס, אייגע פון די זעקס שטע־טישע גאסען, האט זיך נעפונען נישט מעהר ווי אן איינציגער בחור און נעהייסען האט ער בעריל.

בעריל איז ניט קיין זעהר שעהנער נאמען. ווער עס האט האט אן אויער פאר קלאנגען, דערשפירט גלייך, אז עס גריצט. אבער אין יענער גאס האט דער נאמען בעריל נעקלונגען, ווי א שעהן שטיקעל מוזיק נעשפיעלט אויף א חתונה...

מיט בערל'ען איז די גאס נעווען פערנומען טאג און אבענד. מיר זאגען ניט טאג און נאכט, ווייל אין גאס האט מען זיך דאס רוב נעלעגט שלאפען ווי נאר אבענד. אויסער אין תמוז, ווען עס איז נעווען זעהר היים און מען פלעגט זיך ער־לויבען ויצען אויף די פריזבעם און נאניקעם אביסעל שפעטער.

וועגען בערל'ען האבען נערעדט מעהר ווי אלע די מיידלעך פון גאס. מיידלעך האט שוין דוקא די גאס פערמאגט א סך. די גאס האט מיט מיידלעך נעשווייבעלט און נעגריבעלט. לייבע דער בעקער, למשל, אליין האט פערמאגט זעקס מיידלעך, ניט ארויינרעכענענדיג די אינגסטע, וואס האט שוין צו פערצעהן יאהר איבערגעוואקסען אין הויף איהרע שוועסטער. גרונם דער מלמד, א איד א חלוש, האט נעצעהלט זיין פערמעגען א קליין שטיבעלע, א שטעלכעל מיט א ציגע און זיבעצן מיידלעך. ערשט

צו דער עלטער־צו האָט איהם דאָס וויב נעבוירען א קדיש — הייגט נעה וואָרט ביז ער וועט ווערען א בחור !.. די „רייכערע" און גליקליכערע בעלי־בתים פון גאס האָבען פערמאָגט צו פיער מיידלעך. געווען אויך נאָר א גליקליכער איד אין גאס, וואָס האָט בלויז געהאט צוויי טעכטער. דער דאָזיגער איד האָט נעהייסען משה אליה'ס און צו איהם פלעגט מען קומען אפט נאך א נרויסער נדבה:

— נישקשה, — פלעגט מען מענה'ן — ער קען נעבען. ער האָט ניט קיין סך טעכטער.

בערעל'ס טאָטע אליין האָט אפילו נעהאט ביי א פינף טעכטער, אָבער ווי באלד נאָט האָט איהם געבענשט מיט א זוהן, וואָס די גאס קלינגט מיט איהם, האָט ער שוין די טעכטער אנגענומען פאר ליעב און נעהאָפט, אז דער נדן, וואָס בערעל ווועט נעהמען, ווועט איהם אויסהעלפען חתונה צו מאכען די טעכטער.

דעם אמת מעג מען זאָגען, אז אויב מען זאָל אריינגעהמען אין חשבון די זיהן פון חאצקעל דעם דאָפּס־שניידער און העניך דעם שוסטער און בינם דעם שמיעד, האָט די גאס פערמאָגט ביי א זעקס בחורים, אויסער בערעל'ען. אבער די זיהן פון די דאָזיגע בעלי־מלאכות זיינען אין חשבון ניט אריין. סיי די בעלי־בתים אליין, סיי זייערע טעכטער, האָבען אויך בעלי־מלאכה'שע בחורים ניט נעקוקט ווי אויך אמת'ע זכרים. דאָס איז נעווען נאָר א בעזונדער מין. דער אמת'ער מין וואָס זיי האָבען נעכרויכט איז נעווען טאקע ווידער אמאָל בערעל.

אָבער בערעל האָט נעוואוסט זיין יחוס. קודם איז זיין טאָטע איינער פון די רייכסטע תבואה־הענדלער; צווייטענס איז ער טאקע א נרויסער פּארשוין; דריטענס, שרייבט ער פיער שפראך: אידיש, לשון קודש, רוסיש און דייטש. און אז ער וויל שטארק, קען ער ענגליש שרייבען אויך. ער האָט שוין איבערנעשריעבען נאך א קאנווערט אן ענגלישען אדרעס, און עס איז

א סברה, אז עס איז אנגענומען. די אידענע, וועלכער ער האט דעם אדרעס אנגעשריבען, איז נראד נאכדעם אוועקגע־פאהרען אין אמעריקא, און ער ווייס נישט נענוי צי דער בריעף איז אנגענומען צי נים, אבער איבערגעשריבען האט ער יא!

ווידער שפיעלט ער פיעדעל „פא־סלוכו". פון נאטען האט ער ניט געהאלטען, אבער „פא־סלוכו" שפיעלט ער אוים אלערליי מארשען, א פאלקא מאזורקא און א וואלץ. ער קען אויך אוים'ן פיעדעל מעביר זיין די סדרה, אויסשפיעלען דעם ניגון פון שיר השירים, איכה און כל נדרי.

הערצו איז ער רער אייגצינער אין נאס, ווען טראנט סיי וואך און שבת א נעפרעסטע העמד מיט א קראגען און א שניפ־סעל. אויך איז ער רער ערשטער אין נאס, ווען טראנט א ווי־זיטקע. אזוינס טראגען האט זיך נאך ביז איהם אין שטעדטעל קיינער נישט ערלויבט!

און צו די אלע מעלות איז ער א לעבעדינער, פרעהליכער יונג! ער היט אבער שטאט. אבער אמאל אז עס מאכט זיך א נעלעגענהייט האט ער ליעב צו ראמאנסירען מיט די נאסינע מיידלעך.

די מיידלעך זיינען טיף אין הארצען אלע פערליעבט אין איהם. אבער בייז זיינען זיי אלע אויף איהם און מען רעדט אויף איהם אוים כל דבר אסור.

און בייז איז יערערע אויף איהם בלויז דערפאר ווען ער האט צו טהאן מיט אלע און ניט מיט איהר אליין. אט דאכט זיך שטעהט ער מיט איהר נעבען נאניק און מאכט איהר א קאמפלימענט, אז זי איז די שענסטע און די קלינסטע אין דער וועלט און ניט איהר אנצוהערעניש, אז מארגען, שבת בייטאג וועט ער זיין ארום די קארען... קומט ער אבער צו איהר חבר־טע זאנט ער כמעט דאסזעלבע רער חבר'טע און אז מען טרעפט

זיך שבת ארום די קאַרטן איז בערגל ארומגערינגלט פון א סטאדע ווייסע מיידלעך, ווייל די זומערדינע מאדע איז שטערקער איז געווען ווייסע קליידער און אז בערגל פלעגט נעהן פאר־אויס און זיי נאָך איהם פלעגט אויסקומען ווי א סטאדע שע־פעלעך לויפען נאָך זייער נעטרייען פאסטוך.

אבער די בערעדערינס און רכילות טרייבערינס און אב־לאכערקעס, וואס די גאס האט, ווי דער שטיינער איז אין דער גאנצער וועלט, האבען בערגלס פערגליכען צו א בארג, נאָך וועמען די שאָף לויפען נאָך...

דאָך קיין גרויס פערגענינגען האט בערגל פון די מיידלעך ניט געהאט און טאקע בלויז דערפאר וואס זיי האבען איהם אלע געהיט, קיינמאל איהם ניט געלאזט אליין מיט איינער, ווי עס פאסירט אמאל אין דער גרויסער וועלט. בערגל איז געווען שטענדיג ביי די גאסיגע מיידלעך אויפ'ן אויג. האט ער זיך בשתיקה אבגערעדט צו טרעפען מיט איינער פלעגט אויך ווי־סען די צווייטע, ווייל די ערשטע האט דעם דאזיגען גליק ניט נעקענט האלטען בסוד און האט עס געמוזט פערטרויען איהר איינציגער חבר'טע. די חבר'טע האט דאס איהר שוין ניט פער־גונגען און האט שוין פאר א דריטער אבגערעצעהלט מיט א שטעכווערטל:

— ווי נעפעהלט דיר? בערגל האט אבגעמאכט מיט בייל־קען צו טרעפען זיך מארגען ארום די קארן.

— א ליעבע! — פלעגט די דריטע בייז חוזק מאכען.

— וועסט קומען מארגען וועלען מיר אלע נעהן — לעגט פאר די צווייטע.

און אויף מארגען האבען שוין אלע גאסיגע מיידלעך כלומר'שט וויי צופעליג. זיך נעטראפען ארום די קארען.

נאטירליך, א מענש איז ניט פון אייזען און בערגל פלעגט

זיך אמאל פער'גנב'ענען מיט אן אויסגעוועהלטע מיידעל צווישען די שמאלע שטעגעלעך אין די קאַרען. אבער אזוינס האָט מען שוין ניט איהם און דער עיקר ניט איהר פערגונען. עס פלעגט גלייך ווערען א זוכעניש אוו מען פלענט דאָס פאַרייל פאקען מיט א געלעכטער אוו שטעכווערטלעך:

— בעריל וויל זיך לערנען ערד־ארבייט! — גיט א זאג א מיידעל וועמעס טאטע איז א חובב ־ ציוניק אוו זי וויים, אז עס איז דאָ אוא חברה וואָס וויל אז אידען זאלען בעארבייטען די ערד...

אוו בעריל ווערט ניט נתפעל אוו פערענטפערט זיך:

— אין די קאַרען איז קיהלער...

אוו דאָס מיידעל מיט וועלכער מען פלענט איהם כלומרשט פאקען, פאַכט זיך מיט'ן ארבעל אוו קרעכצט חנ'עוודינ:

— עס איז זעהר היים...

— האָסטו זיך, הייסט עס, נעווואלט מיט בערלען אבקיהלעו...

אוו די איבעריגע מיידלעך שיסען אויס א געלעכטער אוו צושיטען זיך אין אלע זייטען.

האָט שוין מורא בעריל, אז די מיידלעך וועלען די דאזינע נעשיכטע אויף טעלערלעך צוטראגען אוו עס וועט איהם שאדען צו א שידוך, לויפט ער זיי נאָך, פאראייניגט זיי אוו לענט פאר מען זאל אלע שפיעלען אין עפעס א שהנעם שפיעל!

— אין כאפענייש! — לענט איינער פאר.

אוו אלע שטימען פאר כאפענייש... אדרבא, זאל ער זיי כאפען!...

אוו בערלען קומט אויס צו כאפען יערע מיידעל.

אין פערלויף פוו א שטונדע קומט איהם אויס איבערצוכאפען ביי א פאר טוץ מיידלעך. ארומצונעהמען אזוי פיעל טא־

ליעס, מאנכע אין קאַרסעטען און מאנכע לייזע... דאָס מאכט איהם זעהר מיער און עס הויבט איהם אָן שטאַרק צו דאַרשטען...

און בעריל שלאָגט פאַר א פלאַן:

— מען זאָל זיך לאָזען צו דער קרעניצע!...

און אלע מיידלעך דערפיהלען זיך דורשטיג און מען לאָזט זיך נאָך בערלעז צו דער קרעניצע...

טויט־שרעק.

לײַז, א האלב אינטעליגענטע ארבייטער־מיידעל, האָט אָנ־געהויבען מורא צו האָבען צו שלאָפען אליין אין איהר קלײ־נעם צימער, וואָס האָט א בעזונדער טהיר פון קאריראר. די אורזאכע פון דער פאמעליכריגער אָנגעקומענער מורא וויים זי אליין ניט. לײַז איז אן ענטוויקעלטע מיידעל, ס׳הייסט ענט־וויקעלט ניט קערפערליך נאר נייסטיג. קערפערליך איז זי דוקא מאָנער, אָבער אויף איהר נייסטינגער ענטוויקלונג קען זי זיך ניט בעקלאָגען. זי האָט פיעל געלעזען, פיעל לעקציעס געהערט און וועגען פיעלעס דעבאטירט מיט איהרע בעקאנטע, גאנץ אויפגעקלעהרטע יונגע לײַט, צווישען וועלכע עס האָבען זיך גע־פונגען זאָגאר א צווייי דריי סטודענטען פון פערשיערענע פא־קולטעטען.

און דאָך האָט זי מורא צו בלײַבען ביי נאכט אליין אין איהר צימער. זי האָט שוין איינמאָל געלאָזען די גאנ ברענען א גאנצע נאכט, האָט זי אבער ניט געקענט פאר דער לײכט שלאָפען. פערלעשט זי די גאנ און בלײַבט אין דער פינסטער, שרעקען איהר די שאטענס אויף די וועגד, וואָס בילדען זיך פון דעם לײכט פון די גאס־לאנטערנעס וואָס דרינגען אריין דורכ׳ן פענסטער אין צימער, און דער וויסער מאנטעל, וואָס העגגט געגען איבער, דאכט זיך איהר אויס א מת. זי לאכט פון זיך אליין, שפרינגט אראָב פון בעט און מאכט זיך חארץ,

מאפט אן און זעהט בעשיינפערליך אז עס איז א מאנטעל.

דאן מוסר'ן זי זיך אויס, וואס זי איז געווארען אזוי אבערגלויביש און קען אן אונשולדינען מאנטעל אננעהמען פאר א מת. זי לעגט זיך צוריק אין בעט, דעקט זיך איבער מיט דער קאלדרע וועדט איהר שטארק היים. זי דעקט זיך אב און קוקט מיט שטארע בליקען אויף די וועגד. דער מאנטעל בלייבט שוין מאקע ניט מעהר ווי א מאנטעל, אבער דאס ווייסע אונטער־קליידעל, וואס איז איבערגעווארפען אויפ'ן שטוהל, זעהט אויס פונקט ווי איהר חבר'טע זעלדע, וואס האט מיט א יאהר צוריק בענאנגען זעלבסטמארד, ניט געפינענדיג קיין ציעל און קיין גליק אין לעבען.

אך, די דאזיגע זעלדע איז נעווען אזא נוטע מיידעל. זי, ליזע, האט זי אזוי ליעב געהאט, איבערהויפט ווען זי פלעגט שמייכלען, עס איז א מאדנער שמייכעל נעווען. דאס אונטער־קליידעל שמייכעלט איצט אויך אזוי, אט פונקט ווי זעלדע... און אין נאנצען ציטערענדיג, שפרינגט זי אראב פון בעט, כאפט אראב פון שטוהל דאס ווייסע אונטער־קלייד און בעהאלט זי ערנסט אין א ווינקעל.

זי לעגט זיך צוריק אין בעט און בעקומט נעווייסענביסע, וואס זי, אזא טרייע חבר'טע, ווייל זיך בעפרייען פון דער זע־הונג. אזוי וועט מען אמאל, אז זי וועט שטארבען, אויך מורא האבען פאר איהר געשטאלט, וואס וועט ארויסגערופען וועד־רען אין זכרון ביי איהרע פאר בעקאנטע.

און זי שוידערט ביים נעראנק...

אזוי האט זיך ליזע נעפאנט אייניגע נעכט..

און אפט דאכט זיך איהר, אז דאס וועדט זי נעשטראפט דערפאר, וואס זי האט ענטזאגט איהר חבר'טע לאה'קע, מיט וועלכער זי האט זיך דא בעקענט, צו שלאפען צוואמען. לאה'קע האט איהר זאגאר געוואלט געבען צושטייער אויף די דירח־

נעלה, נאר זי, ליזע, האט זיך איינגערעדט, אז זי האט ליעב איינזאמקייט. זי קען ניט זיין אין איין צימער מיט נאך א מענ־שען...

לאח'קע איז דאן א ברונז'ע אוועק. „אט חאסטו דיר איצט איינזאמקייט!" — שטראפט זי זיך אליין!

איצט וואלט ליזע נעשלאפען ניט נאר מיט לאח'קען, נאר מיט וועמען עס זאל זיך ניט מאכען. איז אבער וועז דו דארפסט דעם מענשען, קרינגסטו איהם ניט.

און ליזע בעשלוסט, אז מארגען וועט זי מוזען נעהן ערגעץ שלאפען, זאל זיין כאטש צו א בעקענטען מאנסביל, אויב קיין חבר'טעם האט זי איצט ניט...

זי וועט שוין אויסטראכטען א תירוץ, פאר וואס זי איז נעקומען נעכטינגען. יא, זי וועט זאגען, אז די ווירטהין האט איהר ענטזאגט פון דער וואהנונג, און זי איז געבליבען אהן א צימער, כאטש נעכטיג אויף דער נאס...

און אויפ'ן צווייטען אבענד האט זי אננעקלאפט צו איהר בעקאנטען סטודענט, דעם לאנדסמאן, פינקעלשטיין.

די טיהר פון פינקעלשטיין'ס צימער האט זיך לאנגזאם, ווי מיט פערדאכט, געעפענט און פינקעלשטיין, א הויכער בריי־בייניגער בחור, דערזעהענדיג ליזע'ן, האט פער'חרוש'ט אויס־גערופען:

— ליזע! — אזוי שפעט!

ליזע האט זיך מאמענטאן פערלארען. זי האט קוים בעווי־זען ארויסצומורמלען:

— לאזט מיך אריין, נאכדעם וועל איך אייך דערצעה־לען.

זי האט מיט וואקלענדע טריט אריבערגעשפרייזט די שוועל און איז שטעהן געבליבען אין מיטען פון קלייגעם, אבער זעהר נעמיטליכען סטודענטישען צימער. די נאז, אין א רונדער גלאז,

האט רונד און העל נעברענט און ווי גאסט־פריינדליך צונעוואונ־קען.

— וואס איז מיט אייך, ליזע — אזוי שפעט? — האט פינקעלשטיין ווידער נעפארשט.

ליזע, נעפינענדיג זיך איצט אין דער נעזעלשאפט פון א גוטען־בעקאנטען, איז צו זיך נעקומען. זי האט שוין נעוואלט דערצעהלען די אמת'ע סבה, וואס האט זי אהער נעבראכט. נור א קוק טהוענדיג אויף די אננעווארפענע ביכער אויפ'ן טיש, אויף די שטוהלען און אפילו אויפ'ן פאדלאנע, — האט זי זיך פערשעהמט און נעענטפערט נישט זיכער, ווי דער שטיינער איז וועג מען נרייט זיך צו זאגען א ליגען:

— מיין בעל הבית'טע... א העזה.. נעהמט פלוצים און זאגט מיר אב דעם צימער...

— אין מיטען דרינען... — האט פינקעלשטיין זיך נאך שטארקער נע'חדוש'ט...

אבזאגענדיג דעם ערשטען ליגען, איז שוין ליזע'ן בעקוע־מער נעווארען און זי האט גענעבען די וויטערדיגע ערקלע־רונגען אהן שום אבהאלט:

— צו מיר איז ארויף עפעס א בעקאנטער יונגערמאן. זאגט זי, די בעל־הבית'טע, אז זי וויל מיך ניט... עס פאסט איהר ניט... האב איך זיך מיט איהר צוקריגען און נעבליבען אהן א צימער...

— נו, וענט איהר צו מיר נעקומען נעכטיגען? — האט פינקעלשטיין נעלאכט — איהר ווילט, אז מיין בעל־הבית'טע זאל מיך ארויסווארפען...

— וועלען מיר ביידע זוכען א צימער — האט ליזע זיך נע־וויצעלט, כאטש אויפ'ן האַרצען איז איהר ווי א שטיין נעלענען און עס האט זיך איהר נעוואלט ווייגען אויף איהר עלענדקייט.

— א שעהן נעשעפס! — האט פינקעלשטיין נעמור־מלט...

לייזע האָט ענדליך דרייסט און שנעל, ווי מען נעהמט איין א מעדיצין, ארויסגעזאָגט:

— איך וועל טאקע היינט נעכטיגען ביי אייך. א יא פינקעל־שטיין ?...

— ביי מיר ? — האָט פינקעלשטיין נעשמייכעלט. — איהר זעהט דאָך, איך האָב דאָך בלויז איין בעט...

— נו, מיט אייך צוזאמען טאָר מען ניט ? — האָט זי כלומר'שט נעלאכט.

פינקעלשטיין האָט אויך נעלאכט...

— יא, פאר וואָס ניט... וועז איך קען ניט אייער טא־מען !...

לייזע האָט אָנגעקוקט דעם בריייטבייניגען הויכען פינקעל־שטיין און נעטראכט:

— אָה, ווי זיכער מען איז, וועז שלאָפט צוזאמען מיט אזא יונג... און פאר וואָס איז ער אזא נאר... א גוטער איז ער דאָך יא....

פינקעלשטיין, בעמערקענדיג לייזע'ס פערטראכטקייט, איז נעריהרט נעוואָרען. ער איז צו איהר צונעגאנגען, ארויפנעלעגט איהר די האנד אויפ'ן נאקען און ברידערליך זיך אָנגערופען:

— נו, שוועסטער, זאָרג נישט... וועסט האָבען וואו צו שלאָפען.

לייזע פנים האָט זיך צושטראהלט, זי האָט בעגייסטערט אויסגערופען :

— איך וויים שוין פון לאנג, אז איהר זענט א גוטער...

און אין איהר דמיון האָט זיך שוין נעמאָלט דאָס גליק, ווי אזוי זי וועט די דאָזיגע נאכט פריי וועלען פון דעם טויט־שרעק, וואָס האָט איהר די לעצטע נאכט נעפייניגט. זי וועט אזוי רוהיג שלאָפען !

פינקעלשטיין, וועלכער איז אין זיין צימער נעווען אָהן א ראָק, האָט נענומען אָנטהון דעם ראָק.

— צו וואָס טהוט איהר זיך אָן? — האָט ליזע ווי אונ־רוהיג נעפרעגט:

— איך לאָז אייך איבער דאָס צימער און איך נעה שלאָ־פען אין א האָטעל...

ליזע איז בלייך נעוואָרען... זי האָט קוים אויסנערעדט:

— צו וואָס? צו וואָס?...

— וואָס הייסט? האָט פינקעלשטיין נוטהערציג נעשמיי־כעלט, ווי באלד, אז איהר האָט ניט וואו צו שלאָפען.. אייך וועל אייך דאָך אין א האָטעל ניט שיקען, נאטירליך...

ליזע האָט נעוואָלט פרעגען:

— און צוואמען! פאר וואָס ניט צוזאמען?...

אָבער בעמערקענדיג זיין עהרליכען, צנועה'דינען פנים, האָט זי בענריפען, אז ער וועט דאָס בלויז אָננעהמען פאר א וויץ און זי האָט נעשווינגען...

אין א וויילע ארום איז שוין פינקעלשטיין נעווען אָננע־טהון און גרייט אוועקצוגעהן. ער האָט אבער נעפיהלט פאר זיין פליכט פאר זיין אוועקנאנג צו זאָגען איהר א פאָר פריינדליכע ווערטער.

— איך האָף, אז אייך וועט ניט זיין אומעטיג.

— א, ניין! האָט זי ווי היסטעריש געלאכט — אומעטיג גאָר!... מיר איז קיינמאל ניט אומעטיג — און האָט זיך ווילדער צולאכט...

— און טאָמער איז אייך אליין אומעטיג — האָט פינקעל־שטיין זיך נעוויצעלט, ווי זיין שטיינער איז — איז אָט זעהט איהר דאָס קעפעל פון סקעלעט, וועלכען איך שטודיר... ער וועט אייך כי... כי... כי... אמוזירען...

און איידער ער האָט בעטראכט די טויט־בלאסקייט, וואָס האָט בעדעקט ליזעס נעזיכט, איז ער, זאָגענדיג א גוטע נאכט, ארויס פון צימער מיט א גוטען שמייכעל, צופריעדען פון זיין נאסט־פרייגדליכקייט...

ליזע האט זיך אומגעקוקט און האט דערזעהן אויפ'ן ראנד פון קאמין שטעהן דעם קאפ פון א סקעלעט. די צוויי לעכער אויגען האבען אויף איהר ווילד נעקוקט. עס האט זי אנגעכאפט א דורכדרינגענדער שרעק... זי האט זיך נעווארפען צום טהיר און נעוואלט שרייען:

— פינקעלשטיין! פינקעלשטיין!

עס האט איהר אבער די שטים ניט נעריעגט אוז אין נרויס פערצווייפלונג האט זי זיך נעווארפען צום קאמין, נענומען דעם סקעלעט אין האנד, אריינגעקוקט אין זייגע לעכער־אויגען אוז ווי זיך נעריייצט:

— א, איצט האב איך שוין קיין סורא ניט!

די ענטדעקונג.

1.

צו דרייצעהן יאָהר האָט שוין לאה נעטראכט וועגן א תכלית. אָבער דעם דאָזיגען תכלית האָט זי אין איהר אייגענער געבורטס־שטעדטל נישט געקענט דערגרייכען. דער טאָטע, אן אָריגינאלער תבואה הענדלער, האָט איהר מעהר ווי אן אָרט וואו צו שלאָפען נישט געקענט געבען. און כאָטש דאָס אָרט איז געווען קליין און בעשרייבנקט, ערגיץ צופוסענם פון א דערווואקסענעם מיטגלידער פון דער פאמיליע, האָט לאה אויפ'ן דאָזיגען אָרט, איידער זי איז איינגעשלאָפען, גרויסע נעביידען געבויט. אין דער פריה זיינען די נעביידען צופאלען, אבער אויף דער נאכט זיינען זיי ווידער אויפגעשטעלט געוואָרען נאָך העכער, גרעסער און פאנטאסטישער.

און מאנכמאל פלעגט זי אויך ביי טאג טראכטען פון די געבויטע גליקען ביי נאכט — פלעגט איהר דאָ דער פערביטערטער טאָטע, דאָ פאר דער צייט פערלעטערטע מאמע איינמאל און צוויי מאל און דריי מאל רופען:

— וואָס חלום'סטו?... עס איז דאָ נענוג ארבייט אין שטוב...

פלעגט לאה א שמייכעל טהאָן פול מיט בעריטונג, ווי זי וואָלט שוין אזוי אלט און אזוי קלוג געווען ווי טאָטע און מאמע און פלעגט ענטפערען:

— איך חלום נאָר ניט.. איך טראכט...

— וואלט איך געוואלט וויסען, וואס דו טראכסט? — פלענט דער מאטע ווערען טשיקאווע.

און די מאמע פון איהר זייט פלענט נאך בייזער ווערען:

— זי טראכט... פרעג וואס טראכט זי... ביי לייטען אזא מויד איז א ברכה אין א שטוב, וואשט שוין גרעט אליין — אין זי — נאר נישט... פרעג איהר בחרם!

אבער די אלע שטעכווערטלעך פון טאטע און מאמען און אפילו פון די עלטערע ברידער און שוועסטער האבען לאח'ן טיף ניט אננעריהרט. זי איז נעבליבען ביי איהרם: בעפרייען זיך פון דעם דאזיגען צרימען שטיבעל, פון די דאזיגע מענשען און אוועקפליהען...

וואוהין און צו וואס און צו ווען — האט זי דייטליך נישט געוואוסט.

פאר איהרע אויגען האט זיך עפעס נעטראנען א גרויסע שטאדט, מיט גרויסע ווייסע הייזער, מיט א סך מענשען און אלע מענשען לויפען און אייליען און יעדער מענש טראגט אונטער'ן ארים א בוך...

אזוי ווי דא דעם אפטייקער'ס ווייב, אדער די אקושערקע. אויך וועלכע אלע קוקען ווי אויף א בייזען וואונדער...

אויסער זי, לאה.

זי שלוננט זייערע בעוועגונגען, ווען זי זעהט זיי אמאל דורכנעהענדיג דורך זייער נעסעל.

זיי זיינען גרויסשטאדטינע, נעלערנטע און נעווייס גליק-ליכע.

איבערהויפט די אקושערקע!

די נאסינע מיידלעך לאכען פון איהרע נעשאפענע האר. די עלטערע אידען שילטען זי, וואס זי וואוינט ביי א גוי אין א שטיבעל אין עק גאס און עסט אודאי טרפות. אבער זי, לאה, איז איהר אלץ מוחל. זי חאט זי אפילו ליעב.

עס קען זיין אז דאס איז א זינד, אזא ליעב צו האבען. אבער זי קען זיך נישט העלפען.

זי וואלט נור געוואלט אויך אזוי „קענען" נור די אפר־שערקע.

אבער וי אזוי? מעהר וי דאוונען איז א נראבען סדור וואו זי מערשטעהט איין וואָרט ניט, חאס מען איהר נישט נע־לערנט. אויסלערנען איהר דאוונען איז דאזיגען נראבען סדור חאס נעקאסט דעם טאטען ביי פינף גילדען. פינף חדשים חאט זי נעלערנט א שעה אין טאג ביי דבורה דער רביצין... דער טאטע חאט יעדען חודש ארויסנעהמענדיג דעם גילדען, נע־זיפצט:

— נאדיר נאך פאר א מיידעל צאהלען! טאמער איז וועד־ניג פאר די אינגלעך שכר לימוד...

פרענ וועד איהם נעבעטען.

אט וועז ער וואלט זי אבנענעבען צום רוסישען לעהרער לערנען זיך רוסיש!...

רוסיש קען זי נאר איין וואָרט... ניין. צוויי... זדראסטוואו־טע און פאזשאלוסטא... זדראוווסטוואויטע איז נוטמארנען און פאזשאלוסטא איז זייט־זשע מוחל... א, ניין. זי קען נאך א וואָרט... פראטשאיטע... זיי נעזונד...

פאזשאלוסטא... זדראוווסטוואויטע... פראטשאיטע...

אזוינע שעהנע וועדטער! אבער דאס איז אזוי וועניג!

וועז זי קען זיך לערנען רוסיש, לייענען א בוך!...

2.

עס איז נעווען א זומער פאר־נאכט. לאה איז נעשטאנען א בארפיסע נעבען דעם טאטענס שטיבעל און טיף אריינע־טראכט אין זיך. הינטער איהר אויף א באנק איז נעזעסען דער טאטע אוו נעשמועסט מיט דעם שכן אהרן לייזער'ן.

דער שמועס איז נעווען ווייט און פרעמד. אט איז איהר פערבייגעפלויגען א ווארט, א צווייטעס און פלוצלונג האט זי זיך נעהענטער צוגערוקט צו זיי און זיך איינגעהערט: איז דאס מעגליך — זיי רעדען וועגען דער אקושערקע...

— העז אביסעל... זי נעהט מאכען א שקאלע פאר קינדער...

פאר מיידלעך... — דערצעהלט דער טאטע...

— ווער־וש ווען איהר נעבען קינדער?... לאכט אהרן ליוזער...

דער טאטע לאכט צוריק:

— ווייס איך... און אפשר וועלען זיך נעפינען משונעים...

לאה האט זיך קוים איינגעהאלטען נישט צוצוגעהן צו די צוויי פרעמדע אידען, סון וועלכע אייגער איז איהר טאטע און א פרעג טהאן:

— מאקע אויך אן אמת — פאר מיידלעך!

און די דאזיגע נאכט האט לאה ניט נעקענט אייגשלאפען. אין קאפ האבען זיך איהר נעבאמבעלט די דריי רוסישע ווערטער: זדראסטוואויטע, פאזשאלוסטא און פראטשאיטע, און אז זי איז שוין אייגעשלאפען האט זי סון שלאף מיט א שמייכעל אויף די ליפען נע'חזר'ט:

— פראטשאיטע!...

8.

אין א האלב יאהר ארום איז שוין לאה ארומגענאנגען איר בער'ן קלייגעס שטיבעל און גע'חזר'ט:

פטישטקא באשיא נע זנאיטע

ני זאבאטי ני טרודא...

און דער טאטע און די מאמע האבען איהר געשטורכעט:

— וועסט שוין אויפהערען ארומצולויפען ווי א מושגענע?..

און די אינגערע שוועסטערל האט איהר איבערגעקריסט:

— פּיצקא... פּיצקא...

אָבער לאה'ן האָט דאָס נים נעאַרט... באַלד וועט דאָך זיין וואַרים. וועט זי מיט'ן ביכעל ארויסגעהן הינטער'ן שטעדטעל און דאָרט וועט זי זיך ערשט נעהמען.

און שפּעטער — זאָגט די אקושערקע — וועט זי איהר אַוועקשיקען אין דער נרויסער שטאָדט און ערשט דאָרטען וועט זי זיך לערנען. אלע יאָהר א קלאָס. און אז זי וועט זיך לערנען אזוי זעקס יאָהר וועט זי דורכגעהן זעקס קלאָסען נימנאזיע און אין נימנאזיע וועט זי נאָר נישט דארפען נעהן... זי וועט זיך זיצען אין א צימערעל און לערנען זיך און אייגמאָל אין יאָהר וועט זי אָבגעבען עקזאמען, וועט דאָס זיין פונקט, ווי זי וואלט נענאנגען אין נימנאזיע, און נאָכדעם וועט זי קריגען אזא דיפּלאָם וועט זי פאָהרען אין נאָך א נרעסערער שטאָדט און ערשט דאָרט וועט זי זיך לערנען נאָך דריי יאָהר וועט זי ווערען אן אקושערקע... צו דריי־און־צוואנציג יאָהר קען זי שוין זיין אן אקושערקע...

די נביאות פון דער אקושערקע איז טהיילס מקוים נעוואָרען. לאה איז טאַקע אין א יאָהר ארום אוועקנעפאָהרען אין דער נרויסער שטאָדט, אָבער אנשטאָט צו בעקומען דעם דיפּלאָם צו צוואנציג יאָהר האָט זי איהם נעקראָנען ערשט צו פיער־און־צוואנציג. אקושערקע איז זי ערשט נעוואָרען צו אכט־און־צוואנציג יאָהר.

ערריכענדיג איהר ציעל האָט זי ערשט דערפיהלט, אז נים דאָס האָט זי נעציעלט. אין איהר קליינעם צימער איז איהר נעוען אומעטיג. און עס האָט איהר נעצויגען צו מענשען, צו דער נאס, צו פערזאמלונגען, צו טהעאטער און בכלל צו פרעהליכע נעזעלשאפטען.

איינמאל איז זי נעווען אויף א באל. די יונגע פּאַרלעך האָבען נעשוועבט איבער'ן גרויסען זאל, ווי זיי וואָלטען נעווען ערגיץ ארויסשוועבען אין אן אנדער וועלט... דער קריז פאר די טענץ איז אָבער נעווען א בענרענעצטער, זיי האָבען זיך נע־ דרעהט אלץ אויף איין אָרט און מיעד ווערענדיג פּלוצעם זיי מעהר אנידערפאלען ווי אנידערזעצען זיך אויף די שטוהלען, וואָס זיי־ נען נעשטאַנען ביי די וועגט... לאה האָט נעהאַט אויפ'ן באל פיעל בעקאַנטע, אבער ביים טאַנצען זיינען זיי אלע צולאָפען, ווייל לאה האָט ניט נעהאט קיין נעלעגענהייט זיך צו לערנען טאַנצען. מיט דאַרשטיגע בליקען האָט זי צוגעקוקט ווי פיעל פון איהרע בעקאַנטע יונגע לייט כאפען ווילד־פרעמדע מיידלעך און זי, לאה'ן, אן אייגענע, לאָזט מען איבער אליין און נאָר דערפאר וואָס אנשטאָט צו לערנען זיך העכסטענס צווויי מאַנאטען טאַנצען, האָט זי איהרע אלע יונגע יאָהרען אוועקנע־ נעבען נאָר פאר איין שטיקעל פּאפּיער. וואָס עס גיט איהר דאָס רעכט צו צונעהמען קינדער ביי נעווינערינס...

אין דער צייט פון דער פּאוזע איז צו איהר צונעגאַנגען בערמאן, איינער פון איהרע נעהענטערע בעקאַנטע, דער אַנ־ פיהרער פון די טענץ. ער האָט ווי פערשולדינט איהר אָננעקוקט און נעזאָגט:

— עס טהוט מיר זעהר לייד, ליזא, וואָס איהר טאַנצט ניט...

לאה האָט טרויעריג א שמייכעל נעטהאָן און נעענטפערט:

— און מיר נאָך מעהר...

דער יונגער מאן האָט זיך דערפיהלט אונבעקוועם, האָט ארָאבנעלאָזט די אויגען אויף דער ערד, צוריק אויפגעהויבען, בעטראכט לאה'ן און ענדליך ווי אן ענטדעקער זיך אָננערופען:

— אה, מיין גאָט, איהר האָט וואונדערליכע פיס!...

לאה איז ווי נעווארען איבערראשט און פאַרלעגען איבער־ נעפרעגט:

— וואָס מיינט איהר דערמיט?...

אָבער אנשטאָט צו ענטפערען האָט בערמאן נעהאלטען אין איין בעטראכטען לאה'ס פינגער און ווידער זיין ענטציקונג פאָרט־נעזעצט:

— וועדליג איך קען פערשיעדענע טענצערינס און וועדליג איך וויים אין וואָס בעשטעהט זייער נעשיקטקייט, בין איך זיכער, אז לויט אייער פינגער וואָלט איהר נעווען א בעריהמטע טענצערין...

לאה האָט זיך פון דער דאָזיגער ענטדעקונג מאָדנע דערשראָקען. זי האָט קוים נעקענט אויסרייידען:

—איהר מיינט עס ערנסט?...

— זיכער! איהר האָט נעהאט אלע אייגענשאפטען צו זיין א גרויסע טענצערין...

— א גרויסע! — האָט לאה מיט שרעק אויסגעשריען.

— זעהר, — האָט זיך בערמאן בעגייסטערט. — אייער פינגער, אייערע פיס, דער גאנצער געבוי פון אייער קערפער איז בעשאפען צום טאנצען... איהר וואָלט נעווען א בעריהמטהייט...

און איידער לאה האָט נעהאט צייט צו ענטפערען וואָס עס איז און איבערפרעגען ווי ווייט ער זאָגט אמת האָט דער „טראָט־באָן" נעגעבען סיגנאלען צו א נייעם טאנץ.

און בערמאן איז, לייכט ענטשולדיגענדיג זיך פאר לאה'ן, פערשוואונדען אין טאנץ זאל.

5.

קומענדיג אהיים אין איהר צימער, איז שוין נעווען טאָג... לאה האָט אראָבגעלאָזט די פאָרהאנג איבער'ן פענסטער, זיך אויסגעטהאָן און בלייבענדיג אין איין העמד האָט זי זיך נעשטעלט נעבען שפיגעל און בעטראכט איהר קערפער.

זי האָט זיך נעשטעלט קענען שפיגעל אזוי, אז זי זאל זיך קענען זעהן אין גאנצען.

ווירקליך! אט זעהט זי איהרע פיס, ווי שלאנק, בויגיג און לאנג.

זי האט עס נאר ביז אהער ניט געוואוסט. איהר נאנצע יוגענד האט זי פערבראכט נאר אויף אזוינס, וואס איז ניט איהר בערוף.

איהר בערוף איז נאר נעוועז צו זיין א גרויסע טענצערין.

איצט וויים זי שוין זיכער...

פארוואס־זשע האט עס איהר פריהער קיינער ניט געזאגט!

זי האט זיך נעלאזט איבער'ן קלייענעם צימער טאנצען אין האט בעטראכט אין שפיגעל איהר יעדע בעוועגונג...

נעווים... זי איז אזוי לייכט! זי וואלט נעווען א גרויסע טענצערין, אט פונקט ווי יענע, וועלכע זי האט נעזעהן טאנצען ניט לאנג צוריק אין דער אפערא.

וואס בלומען יענע האט בעקומען!

זי וועט עס שוין קיינמאל ניט דערנרייכען. און א לאנגע צייט האט זי זיך נעדרעהט ארום שפיגעל און געפרוסט נאכמאכען די בעוועגונגען פון יענער טענצערין...

קאמפלימענטען.

(דערצעהלט פון א געוועזענע רעוואלוציאנערין)

אין יענער צייט — מיר דאכט זיך עס איז שוין אזוי לאנג — בין איך נאר וואס אריינגעטראטען אין דער בעוועגונג. איך בין אלט געווען אין נאנצען אכצעהן יאהר. אבער אויסגעוועהן האב איך נאך אינגער. איצט בין איך שוין א מוטער פון צוויי קינדער. האב שוין פערלארען יענע צארטע עדעלע מיידעלשע פיגור. דאן בין איך געווען — אזוי געדענק איך מיך, און אזוי האט מען וועגען מיר געזאגט — דאן בין איך געווען צארט און אונשולדיג ווי א לילייע.

און די פארטיי, אין וועלכע איך בין דאן אריין צו ארבייטען איז געווען די נעפעהרליכסטע. זי האט אנערקענט דעם טעראר אויפ'ן העכסטען גראד. נאטירליך, האב איך די דאזיגע פארטיי ניט אויסגעוועהלט מיט מיין גוטען ווילען, פון מיינעטוועגען וואלט איך אפילו געקענט ארבייטען ביי די פועלי ציוניסטען... אויב נאר מיין חבר'טע, פיעל עלטער און ערפאהרענער פון מיר, וואלט אויך אהין געהערט. מיין חבר'טע אבער, ביילקע, האט געגלוסט צום אמת'ען קאמפף. איך בין איהר בלינד נאכגענאנגען און בלינד געהארכזאם געווען.

מיט א קלאפענדען הארצען בין איך דאס ערשטע מאל מיט איהר אריין אין אן ענגער געשלאסענער געזעלשאפט, וועלכע איז בעשטאנען פון פיער מענער און צוויי פרויען, אויסער מיך און מיין חבר'טע ביילקע. איך בין פון ביילקען פארגעשטעלט

געווארען אלס א נייע קראפט, וועלכע קען זעהר צוגיץ קומען פאר וויכטיגע ארבייט.

איינער פון די פיער מענער, א הויכער יונג, מיט בלוט שפריצענדע באקען און שווארץ־גליהענדע אויגען, מיט נאר וואס שפראצענדע שווארצע וואנסעלעך, האט מיך מיט א שטרענג פריינדשאפט אנגעקוקט, מיר אויסגעצויגען זיין בריי־טע אבער זעהר ווייסע האנד און נעזאגט:

— איך האף, אז איהר וועט זיין א גוטע שוועסטער... איך היים „בארים".

זיינע ווערטער, וואס זיינען געווען אפענהערציג און וואר־רים, האבען מיך ווי היפנאטיזירט. איך בין געווארען, לויט איך האב דערפיהלט, שטארק רויט, און קוים אין שטאנד געווען צו ענטפערען:

— איך וועל מיך בעמיהען צו פערדיענען אייער צוטרוי.

אוועקגעהענדיג פון דער דאזיגער נייער נעזעלשאפט, האט פאר מיר דעם נאנצען וועג געשוועבט דאס געזיכט פון דעם יונג, וואס הייסט בארים. אויף מיין נעלעגער האב איך אלץ נע־טראכט, ווי אזוי קען איך עפעס טהאן אזוינס, וואס זאל בע־וויזען דעם דאזיגען בארים'ען מיין טרייהייט און איבערגע־בענהייט דער רעוואלוציע, פון וועלכער ער איז דער נרעסטער סארשטעהער.

פול מיט מוטה און ענערגיע בין איך אויף מארגען אויפגע־שטאנען. אוועק צו דער חבר'טע, און נאך א פערזענליכען קור־צען נעשפרעך, האב איך מיר צו איהר געוועגדעט:

— ווי נעפעלט דיר בארים?

ביילקע האט מיך שטרענג אנגעקוקט און געענטפערט:

— וואס הייסט ווי געפעלט ער מיר... איך דארף דען מיט איהם א ליעבע פיהרען?...

איך האב מיך פון איהר ענטפער מארנע דערשראקען. מיר האט זיך נעדאכט, אז זי איז ארריננעדרוננען צו מיר טיעף אין

הארצען און פון דאָרטען ארויסגעריבעלט דעם סוד...

„מיין גאָט" — האָב איך זיך אין געדאנק גע'מוסר'ט — „עס איז דאָך א שרעקליכע חרפה". איך האָב אַבער זיך גלייך געפונען און ענערגיש זיך אַנגערופען:

— איך ווייס, אז דו ביזט ניט פון די וואָס פערליעבען זיך, און בּאָרים איז ניט רער וואָס פיהרט לויבעם. איך האָב נאָר געמיינט, ווי געפעלט ער דיר אלס קעמפּער... פער־שטעהסט ? ! אלס קעמפּער...

— נו, יא ! — פרענסט נאָך ! — איז ביילקע ווייכער נע־ווארען — וועסט מעהר „ארבייטען" וועסטו זעהען ווער ער איז און צו וואָס ער איז פעהיג.

אין א פאָר טעג ארום האָב איך זיך מיט איהם געטראָפען אויף דער בירושע. ער האָט מיך גלייך דערקענט און אַנקוקענדיג מיך מיט זיינע גליהענדע אויגען, האָט ער מיך אַבגערופען אַז ס זייט, און געוואָגט:

— קומט צו מיר אהיים, איך דארף אייך טאקי נויטיג חאָ־בען...

איך בין פאר פרייד ווי פערגליווערט געווארען: צו איהם אהיים — איינע אליין ! א גרויסע נייגעריקייט האָט מיך יוי בעהערשט, און איך בין איהם נאכגעלאָפען, ווי א קינד לויפט נאָך נאָך א טאטען, מיט מורא און מיט ליעבע...

דורכגעהענדיג עטליכע פערוואָרפענע גאסלעך, איז ער שטעהן געבליעבען ביי א גרויסען הויף; ער האָט זיך אומגעקוקט אהינטער, און שנעל זיך אַנגערופען: — קומט אריין.

ער האָט מיר ארויסגעפיהרט אין א סינסטערען קאָרידאָר און איז געשטיגען אויף טרעפ; איך נאָך איהם. ענדליך איז ער שטעהן געבליעבען ביים לעצטען שטאָק. דאָס איז געווען שוין דער בוידעם פון הויז, וועלכעם האָט געהאט א קליין סאלקעלע. אהין האָט ער מיר אריינגעפיהרט, ניט רערענדיג מיט מיר קיין איין וואָרט...

ער האָט פּאַרזיכטיג אַנגעצונדען פּייער. זיך אַנידערגעזעצט און נעהייסען אויך מיר צו זעצען זיך נעבען איהם. ער האָט מיך אַנגעקוקט, בעטראכט עטליכע מאל און נעזאָגט, ווי צו זיך אליין:

—יא, איהר ווּעט דערצו זיין נוט... איהר זאלט אויס ווי א בת מלכה...

איך האָב מיך צולאכט פון דעם קאָמפּליטענט און חאָב נעזאָגט:

— דאכט מיר, איך נעה אַנגעטאָן נאנץ נעווּעהנליך...

— אייערע אויגען אַבער, די טרויטישע אויגען, און דאָס ווייס דורכזיכטיג פּנים'ל... ווי נעוואונשען!

פון די צווייטע קאָמפּליטענטען האָב איך זיך נאָך מעהר צולאכט; אין הארצען אַבער האָט מיר הנאה נעטהאָן, ווּאָס אויך באַרים קען מאכען קאָמפּליטענטען... איך האָב נעוואונשען, אז בייקע זאל דאָ זיין און הערען... זאל זי ניט מיינען, אז באַרים ווייס שוין נאָר ניט, ווּאָס שעהן איז. איך אַבער האָב מיך אלץ נעסטאַרעט צו אַבלייקענען:

— איהר זייט זיך טוּעה, חבר באַרים... איך בין ניט אזוי שעהן, ווי איהר מיינט...

— אך, ווּאָס רעדט איהר... — האָט ער זיך צוקאָכט און מיך בעטראכט פון אלע זייטען — איהר זייט ווי נעבוירען פאר מיר... איך דאַרף אייך אזוי נוּיטיג... אזוי נוּיטיג...

און אַנקוקענדיג מיך ווּיערער, האָט ער מיט ענטציקונג אויסנעשריען:

— איהר זייט א בת־מלכה! אזוי עדעל, אזוי צארט...

איך בין פון די אויפריכטיגע קאָמפּליטענטען ווי מער־שעהמט נעוואָרען, האָב איהם אַבער אַנגעקוקט שוין פּיעל דריים־טער און זיך אַנגערופען:

— איהר קענט אויך קאָמפּליטענטען טאכען!...

ער אבער איז געשטאנען נעבען מיר ווי צוקאכט און האט אבגעוועדעט מיינע ווערטער:

— וואם זאגט איהר קאמפלימענטען... וואם רעדט איהר נארישקייט... אייערע האר, אמת'ע זייד...

ער האט מיינע לאקען אנגעטאפט מיט'ן האנד און האט זיך ענטציקט פון זייער ווייכקייט, און איידער איך האב צייט נעהאט אבצואוועדען זיך, האט ער בעניסטערט אויסגעשריען:

— אך, איהר ווייסט, ווי אזוי איהר זאלט זיי פערקאמען...

„חייסט עס א בחור ווי אלע בחורים" — האב איך א טראכט נעטהאן. אבער אנקוקענדיג זיינע גליהענדע אויגען, איז ער מיר דאמאלסט — איך אנערקען איצט מיין שוואכקייט — אזוי געפעלען געווארען, אז איך האב זיך אין נאנצען פארגעסען און נעפרעגט קאקעטיש:

— ווי מיינט איהר וואלט בעסער נעפאסט?

— פערקעמט זיי „סעצעסיע" — איבער די אויערען אין איבער די רויטע בעקלעך. דאמאלסט וועט איהר זיין זיכער מיט ערפאלג...

איך האב איהם געפאלגט, האב נלייך אין זיין אנווועזנ־הייט זיך איבערגעקעמט..

אז איך בין געווארען פארטיג מיט דער נייער פריזור, האט ער מיך וויעדער בעטראכט און איז נאך מעהר ענטציקט נע־ווארען פון מיר:

— איהר זייט פאר מיר א גליק...

איך האב פערשעהמט אראבנעלאזט די אויגען און נע־ווארט, אז אט אט פאלט ער צו מיר צו און גיט מיך א קוש, וועל־בען — איך בין וויעדער מודה מיין זיכד — איך האב שטארק, שטארק גענארט...

נאר אנשטאט א קוש, איז ער אבנעאנגען פון מיר צום בעט, זיך איינגעבויגען און פון דארט ארויסגענומען א קליין

פעקעלע, און האלטענדיג עס אין האנד האָט ער זיך צו מיר געווענדעט:

— הערט, חבר'טע... אָט דאָס איז נישט מעהר און נישט וועניגער, ווי א באמבע...

איך בין פאר שרעק שיער נישט אומגעפאלען, ער אָבער האָט מיך שטרענג אָננעקוקט און זעהר שטיל געזאָגט:

— די באמבע מוז מען איבערטראָגען אויף אן אנדער וואָהנונג... איהר פערשטעהט... איהר זייט פונקט אָננעמאָסטען... אייער נאנצער אויסזעהן איז אזא, וואָס לאָזט ניט צו קיין חשד פאלען אויף אייך. איהר וועט נעהמען א דראָשקע און עס אוועקפיהרען... נאָר פאָרזיכטיג...

און מיט די ווערטער האָט ער מיר מיט גרוים פאָרזיכטיגקייט איבערגעגעבען דאָס קעסטעלע, געזאָגט מיר ווי אזוי צו טראָגען עס ביז צו דער דראָשקע און מיר געהייסען גיהן.

איך האָב ניט געהאט קיין מוטה צו אויסרעדען אנטקעגען א וואָרט... איך בין שטיל ארויס פון צימערעל און מיט גרוים שרעק עם נעטראָגען איבער'ן הויף.

ביים הויף איז נעשטאָנען א דראָשקע. איך האָב מיך אריינגעזעצט און גענהייסען פאָהרען צום אָננעוויעזענעם ארט.

אז איך בין געקומען אויף מאָרגען אין אבענד צו איהם, האָט ער מיר שוין קיין קאָמפּלימענטען ניט געמאכט, ער האָט מיר נאָר נערריקט די האנד און געזאָגט:

— איהר זייט א וואויל'ע חבר'טע... איהר וועט צוניץ ווערען...

און איך בין אויך מיט דעם קאָמפּלימענט צופריערען געווען...

אבער טיעף אין הארצען האָב איך נעבענקט נאָך די נעכ־
טיגע קאמפליימענטען... אזוינע אבער האָב איך שוין מעהר פון
איהם ניט געהערט: מעהר קיין באמבעס האָב איך ניט געדארפט
אריבערפיהרען, און מיין שעהן פנים, מיינע טרויעריגע אויי־
גען און מיינע זיידענע האָאר איז איהם שוין מעהר ניט אנגע־
נאנגען...

כלות.

נאָך אלם קינד האָט שוין ליפּמאן נעהאָט א כלה.

דאָס איז געווען חנה'לע, לייבע דעם קרעמערס אינגסטע טאָכטערל. זיי זיינען געבאָרען געוואָרען אין איין נאכט און ביידענס עלטערן האָבען האלב אין שפּאס, האלב אין ערנסט, שוין א פּאָר וואָכען אַרום זיי פערקנאָסט.

און אזוי איז די דאָזיגע חנה'לע געווען ליפּמאנס כלה ביז צוועלף יאָהר. נאָכדעם, נעהענדיג צו איין לעהרער זיך לערנען לעזען און שרייבען, האָט זיין יונגעס הערצעל אנגעהויבען צו ציהען צו אן אנדער מיידעלע, וואָס איז געווען א בלאָנדע, מיט בלויע אויגען און גאלדענע לאָקענלעך און האָט זעהר חן'עודיג נעשמייבעלט, ארויסווייזענדיג איהרע צוויי מילך ווייסע שניר־לעך צייהן.

דאָ איז ער צו חנה'לען וואָס א טאָג קעלטער און קעלטער נעוואָרען. ביז ער האָט זיך מיט איהר אין נאנצען צוקרינט און ער האָט זי אוועקגעוואָרפען.

אוים כלה...

חנה'לע האָט זיך נעמאכט, ווי עס ווערט איהר ניט. פער־קעהרט, זי האָט נאָר אין נאנצען אנגעלייקענט, אז זי איז ווען נעווען זיין כלה. מאלע וואָס טאָטע און מאָמע האָבען נע־שפּאסט!

אבער וועז ליפּמאן האָט זיך א נאנצען יאָהר נע'חבר'ט מיט דער בלאָנדער מיידעלע און זיך נעפּרוּשט מיט איהר, זיצענ־

רוג ביי'ן טיש אין דעם לעהרערס הויז, אדער צוריקגעהענדיג צוזאמען א היים מיט די פערשריעבענע העפטען אונטער די ארעמס, — איז חנה'לע אלץ געווען אליין און האט אן אנדער אינגעל, אלם חבר, ניט נעקענט קרינען, און זי האט מיט רונזא נעקוקט אויף אלע איהרע בעקאנטע פון ביידע נעשלעכטען, ווי זיי אלע וואלטען נעווען שולדיג אין איהר פערלאזנקייט...

אז זי האט שפעטער בעמערקט ווי ליפמאן איז אויף צו זיין נייער חבר'טע קאלט נעווארען, האט זי זיך נעטרייסט, אז ער וועט וויעדער קומען צו איהר, צו חנה'לען. זי האט זיך אבער טועה געווען. ליפמאן איז שוין נעווארען א גאנצער מחותן מיט דער שווארצער גרונעלען. דאס האט שוין חנה'לע איהם ניט נעקענט מוחל זיין און האט איהם שטילערהייט נעשאלטען...

אבער ליפמאן האט אויף מיט דער שווארצער גרונה'לען ערנסט ניט נעמיינט. די ערשטע טעג איז זי איהם טאקע נעפע־לען נעווארען, אבער נאכדעם האט ער ערפאהרען, אז די דאזיגע גרונה האט עפעס א מארנע צונעמענישׂ, וועלכע האט אין זיינע אויערען געקלונגען זעהר ניט איינגענעהם. איז ער נעווארען אויס מחותן אויף מיט איהר.

אבער לאנג אהן א חבר'טע איז דער דרייצעניאהרינער כחור'ל ניט געווען.

די דריי פערלאזענע מיידעלעך האבען טאקע קיין אנדערע נאהענטע חברים ניט נעקראגען און זיי אלע דריי האבען זיך נע'חבר'ט, אויסרעדענדיג דאס הארץ אויף ליפמאנען און שווע־רענדיג מיט כל השבועות, אז זיי האבען איהם פיינט, ווי דעם טויט, — אבער ער, ליפמאן, האט זיי ניט געבענשט, ניט נע־שאלטען, ניט גאריהמט, ניט נעזידעלט, — ער האט זיי נאר ניט דערמאהנט, ער האט נאנץ לייכט פערטשעפעט דאס חער־צעל פון שלמה וואלף דעם נגיד'ס טאכטער, פיינעלע.

דאס איז נעווען אן אמת'ער טריאומף!

ערשטענס, איז פיינעלע נעווען דאס שעהנסטע מיידעל איז נאס, צווייטענס איז זי נעגאנגען אין „שקאלע", און ניט צו א פריוואט לעהרער, ווי ער מיט זיינע פריהערדינע חבר'טעס. דריטענס איז טאקע דער יחוס אליין פאר ליפמאנען א סך ווערט נעווען. ער חבר'ט זיך מיט דעם נגיד'ס טאכטער.

די בעקאנטשאפט מיט פיינעלען האט אנגעהאלטען א דריי יאהר. ער איז שוין נעווען א בחור פון זיבענצעהן יאהר, שלמח וואלף איז פאר די דריי יאהר אריכטער נעווארען, ליפמאנס טאטע איז דוקא אויפנעקומען. פיינעלע אליין איז אויך אין זיינע אויגען מיאוסער נעווארען און ענדליך איז ער פון איהר אוועק־נעגאנגען...

צו אכטצעהן יאהר האט ער שוין נעקוסט ערנסט אויף דער זאך.

סתם בעקאנטשאפט האט ער אויסנעמידען. ער האט נע־קוסט אין תוך אריין. נעהמען א כלה!

און שפעטער האבען זיך שוין אריינגעמישט שדכנים, די עלטערן, און ליפמאן איז אלע פאר וואכען נעווארען א חתן און נעווארען אוים חתן...

ער האט נעבראקירט...

נעבראקירט האט ער די כלות, וואס שדכנים האבען איהם נערעדט, נעבראקירט האט ער די מיידלעך, מיט וועלכע ער האט זיך אליין בעקענט, אויפנעהערט צו ליעבען די יענינע, וועלכע ער האט די ערשטע וואך שטארק נעליעבט.

— א מאדנע זאך! האט ער זיך אמאל בעריהמט פאר זיי־נעם א חבר. מיך האט נאך א כלה קיין מאל ניט אבנעזאנט, א נעליעבטע ניט אויפנעהערט צו ליעבען... א י ך וואלט זיי אלע אווק!...

און ער האט זיך צולאכט...

ענדליך האט ליפמאן חתונה געהאט. עס איז נעווען טאקע דורך א שדכן. די כלה איז נעווען א שטילע, רוהינע אידישע טאכטער. מיט צוויי נרויסע שווארצע בענקענדינע אויגען. דוקא די דאזינע אויגען זיינען ליפמאנען געפעלען נעווארען. דערצו האט די כלה נעצעהלט אזא סומע נעלד, וויפיעל ליפמאנס פאנטאזיע האט שטענדיג פאראויס נעזעהן. אויך איהרע עלטערן זיינען נעווען שטילע, נוטע מענשען, האבען אויף אלע וואס ליפמאן האט אויסנערעדט, נוטמוטיג צוגעשטימט, און ליפמאן האט בשום אופן ניט נעקענט נעפינען א פעהלער אין דעם דאזינען שדוך.

אין א יאהר ארום האט זיין יונגע בענקענדינע ווייבעל נעבארען א קינד. עס איז נעווען א זעהר שוואך קינד. די מוטער איז קיין מאל פון זיין ווינעלע ניט אבגעטראטען און ליפמאן אליין איז אויך נעווען זעהר פערנומען מיט'ן קינד. האט נעקוסט אויף איהם, איבערבוינענדיג זיך איבער פון ווינעלע מיט ליעבע און רחמנות... פלענט עס אויך אפט אריינסנעהמען, האלטען עס ארומנענומען און טוליעדיג עס צו זיך פלענט ער מורמלען:

— זאלסט מיר לאנג לעבען!

דאס קינד איז אין א יאהר ארום שטארק קראנק נעווארען. עס איז נעלענען אין ווינעלע מיט פערמאכטע ליפעלעך און מיט האלב פערמאכטע אויגעלעך און שווער נעהויבען מיט'ן בריסטעלע. די מוטער איז ארויס נאכ'ן דאקטאר. ליפמאן, מיער פון ניט שלאפען די פארינע נאכט, איז נעשטאנען איבער'ן ווינעלע און האט עפעס נעטראכט... ער האט זיך פלוצים דערמאנט אן אלע זיינע פריהערדינע כלות... איינע נאך די אנדערע האבען זיי, בלאסע, מיערע, מיט פינקעלדינע אויגען, דורכנעשוועבט פארבי איהם... און אט זיינען זיי אלע, אין ווייסע קלייד מיט אויסנעשפרייטע חענד און מיט נרויסע אפענע

אויגען, נעשטאנען איבער'ן וויגעלע, און האבען עפעם מאדנע נעשמייבעלט...

נאכדעם האבען זיי זיך אלע נענומען פאר די הענד און שפרינגענדיג און לייכט טופענדיג מיט די פיס, האבען זיי זיך אין א קראהאר ארומגערדהט ארום וויגעלע...

די אויסגענארטע קוילען.

(פֿיליפּער־ערצעהלונג)

ברוך נרינשפּאן איז נעווען א בעל־הבית'ישער בחור. ביז צוואנציג יאָהר איז ער נעווען אין דער היים ביי זיינע עלטערן, נעלייענט לשון־קודש'דינע ביכלעך; שבת האָט ער שפּאַציערט מיט חברים הינטער'ן שטעדטל, זיך בענענעט דאָרטען צווישען די בוימער מיט קאָמפּאניעס שפּאצירענדע מיידלעך, און מיט די מעהר בעקאנטע זיך בענריסענדיג, פלעגט מען זיך גאָכהער לאָזען אלע צוזאמען. ביי א שעהנעם וועטער, וועו דאָס גראָז פלעגט זיין טריקען, פלעגט מען זיך צוזאמען אויסזעצען אויף דער ערד, אָנפּאנגס אביסעל אָננערוקט איינע פון די אַנדערע, שפּעטער אביסעל — פלעגט מען זיך דערנעהענטערן און באלד — פרעג ווי אזוי — פלעגט שוין ברוך זיצען שולטער אין שולטער מיט חנה, ישראל בערם שווארץ־חנ'עוודינער מיידעל, און אריינרוימענדיג איהר א סוד אין אויער, פלעגט ער שוין פּאר איינוועגס אָנריהרען מיט די ליפּען דעם שפּיץ ווארימען אויער. ברוך האָט עס נערעכענט פּאר א זיכערן קוש און האָט דערמיט זיך בענגיגענט. חנה אָבער האָט זיך נעמאכט כאילו לא ידעה — א סוד איז א סוד!... אי, ווען ער האָט מיט די ליפּען אָננעריהרט דעם אויער, קען זי גאָרנישט העלפּען דערצו— ווען ער גיט איהר א קוש אין בעק ווערט זי אודאי ניט נעשווינגען...

אבער גוט איז עס געווען! אז עס הויבט אן ווערען פינס־טערלעך לאזט מען זיך צוריק, יעדער צו זיין היים, מען געזע־נענט זיך, יעדער בחור דריקט זיין מיידעל — מיט וועלכער ער ווערט וואס א שבת נעהענטער — מיט א געוויסען נוסח די האנד. ברוך גרינשפאן זענענט זיך פריהער מיט די וואס זיי־נען איהם וועניגער נאהענט. ער האט דערביי א געוויסע דיפ־לאמאטיע: ער זאל חנה'ן דער לעצטער די האנד קענען לענגער דריקען און לענגער האלטען, און טאקע דערביי כאפען א זיי־טיג ווארט:

— איבעראכטאג קומט איהר?...

ער זאגט עס שטיל, ווי א שמונה עשרה, אבער ער לענט אריין אין דער דאזיגער פראגע אזוי פיעל כונה, אז זיין געטרי חנה פערשטעהט איהם גלייך, בעוויל־ענט זיין פראגע, וואס איז אין איין צייט א נעבעט און זי שמייכעלט.

— יא. אננענומען!...

און כאטש ווייטער פון איינרוימען חנה'ן א סור און דאס אנריהרען דעם שפיץ אויער, אלס א רמז פון א קוש, איז ברוך ניט נענאנגען, האט ער דאך נעהאלטען חנה'ן פאר זיין געליעב־טע. אמת, טאקע לויט דעם נוסח פון די ביכלעך וואס ער ליי־ענט, איז די ליעבע נאר אנדערש: ערשטענס, איז ביי איהם גאר א שאלה, צי א בחור'ל, וואס הייסט ברוך איז בכלל מסוגל צו אמת'ער ליעבע?... צווייטענס, האט ער נאך בפירוש קיינמאל ניט געזאגט חנה'ן: „איך ליעב דיך", ווי עס דארף צו געהן אין אזעלכע פעלע. אבער וואס ברויך ער די אלע כללים, וועו ער וויים זיכער ווי גאלה, אז חנה'ן האט ער ליעב, אז ער זעהט זי שטענדיג פאר די אויגען און זיין הארץ איז פול בלויז מיט איהר.

עס וועט קומען די צייט וועט ער איהר ענטדעקען זיין נ.נץ הארץ... ער וועט שוין וויסען ווי אזוי. דערווייל איז איהם גוט אזוי אויף. די זעקס טעג לויפען זיך ווי עס איז דורך און עס

קומט שבת זעהט ער איהרע שעהנע, שווארצע, קלוגע אויגען, הערט איהר אננעגעהמע זיננענדיגע שטימע און פיהלט דעם דופט פון איהרע שעהן־פערקעמטע האר בשעת ער זאגט איהר א סוד...

אבער איידער ברוך האָט צייט נעהאט צו אויסזאגען זיין חארץ פאר חנה'ן, איז אננעקומען די צייט פון פריזיוו.

— נאכ'ן פריזיוו, אם ירצה השם... — אזוי האָט ער בע־טראכט.

ברוך האָפט אפילו, אז א סאָלדאט זיין וועט ער ניט. ערש־טענס, האָט ער אן אמת'ע לגאָטע און צווייטענס, אז עס זאָל אפילו האלטען ביי לגאָטניקעס, פעהלט איהם צווויי וועהרשקעס צו די נרעב... ער האָט זיך שוין עטליכע מאָל געמאָסטען!

פונדעסטוועניגען איז בעסער פון אזוינע זאכען צו רעדען, אז מען איז א נע'פטר'טער, א בעפרייטער... דעמאָלט קען מען אוי־סער חנה'ן, בעקומען עטליכע הונדערט רובל נדן אויך... אמת, ער אליין דארף ניט די נדן... וויים ער דען ניט, אז דער עיקר איז די ליעבע? אבער זיינע עלטערען, וואָס זיינען לויט ברוך'ס מיינונג, פארנאָטישע, וועלען אודאי נישט אויננעהן אז ער זאָל נעהמען א מיידעל נאר אָהן נעלד. צוליעב זיי וועט ער מוזען נעהמען עטליכע הונדערט רובל אויך.

— מילא, — טרייסט ער זיך — עס וועט אפילו זיין אויפ'ן אלטען שטיינער... אבער וואָס קען עס שאדען? דער־פאר וועט ער קיין קעסט זיכער ניט עסען! קעסט איז באמת אן אלט־פרענקישער מנהג ביי אידען! קענען דעם וועט ער זיך שטעלען ענטקענען טאָטען און מאָמען אפילו! קעסט — נישט!...

דאָס פריזיור־יאָהר אבער איז נעווען א שלעכטער. עס חא־בען נעפעהלט עטליכע צעהנדליג פריזיווניקעס. וואָס א מיידל

פון זיי זיינען אוועקגעפאהרען קיין אמעריקא און האבען דארט נעלעבט א גוטען טאג און א טייל זיינען נעבעך נעלעגען שוין פון יאהרען אויפ'ן שטעדטעלדיגען בית־עולם, נאר אויפ'ן צע־טעל האבען זיי אלע נעלעבט און האבען זיך פאר קיין פאל ניט געוואלט מעלדען צום „פריאם", האטש נעח און נראב זיי אוים פון די קברים...

און עם איז אננעקומען צו ברוך'ן:

— ברוך האאימאוו גרינשפאן! — האט א נעריכטער בייזער באס אויסגערופען..

האט זיך ברוך, איננאנצען ציטערענדיג פאר שרעק און קעלט נענומען אויסטהאן פון וואס איהם איז נאך קעלטער ge־וואָרען, און ער האט זיך בלויז נעווארעמט מיט דער האפנונג, אז ארויסראטעווען וועלען איהם די צוויי וועדשקעס, וואס איהם פעהלען צו דער „נרעב"...

צי די קאמיסיע האט איהם פאלש נעמאסטען, צי די צוויי וועדשקעס האבען איהם לכתחילה ניט נעפעהלט, איז נעווען ברוך'ן שווער צו בעשטימען. ער איז נעווען איבערראשט און צוטומעלט פון די פיעלע „וואיענע" וואס האבען זיך נעפונען אין פריאם. ער האט בלויז נעמערקט ווי א דיקער פאלקאוניק קוקט איהם ארום און דינגט זיך איבער איהם מיט א הויכען און שלאנקען אציציר, און נאכדעם האט ער דערהערט ווי אזוי ביידע האבען אויסגערופען אין איין קול:

— חארש! מעלאדיץ!

און באלד בעקומט ער א פרייגדליכען קלאפ אין דער נא־קעטער פלייצע און מען רופט פעסט אוים:

— נאדיען!

און ברוך פערטייטשט עס פאר זיך אליין אויף אידיש:

— איך טויג!

א נאקעטער מיט א נארישען שמייכעלע נעחעט ער ארויס אין פאדערשטען צימער, וואו ער חאט איבערנעלאזען זיינע קלי־

דער, און כאפט אויף זיך קודם ארויף דאָס סאמע נויטיגסטע, וואָ־רום עס איז א חרפה צו שטעהען אזוי פאר מענשען !...

* * *

די ערשטע טעג אין קאזארמע איז פאר ברוך'ן נעווען אונ־ערטערגלייך שווער. א טיעפע בענקשאפט האָט נעכאָפט זיין האריץ; געבענקט האָט ער נאָך טאָטע־מאמען, נאָך די שוועסטער־לעך און בריידערלעך, נאָר א פּאָר נאָהענטע חברים, אבער מעהר— נאָך חנה'ן... ערשט אין די עטליכע טעג איז זיין נעפיהל צו חנה'ן רייף נעוואָרען, האָט בעקומען א פּאָרמע, א נעשטאָלט און א נא־מען, און וועז ער וואָלט איצט אין שטעדטעל נעקענט זיין און זע־הען זי, וואָלט ער שוין ניט אָבקומען מיט א נע'נגב'עטען קוש, ביים זאָגען איהר א סוד — איצט וואָלט ער זי שטארק נעדריקט צו זיין ברוסט און נערעדט אָפענע וועדטער : חנה, איך האָב דיך זעהר ליעב !

איצט איז ער אבער אזוי ווייט פון איהר ! הונדערטער מיי־לען און הונדערטער וואָכען ! ביז ער וועט זיך אויסדיענען און קומען צוריק אהיים וועט שוין זיין חנה אודאי נעהערען זיינעם א חבר, אָדער א ווילד־פרעמדען פון א צווייטע שטאָדט. חנה איז ניט פון די מיידלעך, וואָס דארפען לאנג ווארטען אויף א חתן...

שטעהענדיג אין פראָנט מיט זיינע נייע חברים, אונטער דער לאסט פון דעם ראנעץ, ביקס און שינעל, פערנארטעלט שטייף מיט דעם פּאָס און נאָכמאכענדיג די בעוועגונגען פון זיין נייעם לעה־רער דעם „פעטער'ל", א קאזאנסקער פויער, מיט א קייליעכדינעז, נעשטופּעלטען פּנים, מיט וואסערדינע אויגען, איז וועלכע עס האָט נעשווימען א טעמפּע בייזקייט און האס צו אלץ, וואָס לעבט און בעוועגט זיך פּריי, — נאָכמאכענדיג די בעוועגונגען און נאָכרעדענדיג די נעמען פון די וואפען און די טיטולען פון דעם קייזערליכען הויף און פון די נענערעלער און אנרערע אונמיטעל־

בארע „נאטשאלסטווא", האט ברוך פערגעסען וואו ער שטעהט, וואס ער טהוט און וואס ער רעדט. דער „פעטער'ל" האט שוין ניט איינמאל איהם בעשטראפט. אבער ברוך האט זיך ניט גע־קענט העלפען. אנשטאט דעם פעטער'ל פלעגט ער זעהן חנה'ן, א לאבענדיגע, א פרעהליכע, א יום־טוב'דיגע, און ווינקט צו איהם מיט די קלוגע שווארצע אויגען ער זאל לאזען האס און פאס און געהן מיט איהר הינטער'ן שטעטעל צוויישען די בוי־מער, אוועקזעצען זיך אוים'ן גראז, אדער אוים'ן שטיין און פלוידערען, און לאבען און לאבען...

האט איהם איינמאל דאס קאזאנסקי פעטער'ל פלוצים אי־בערגעשלאגען:

— דו, נרינשפאן, וואס האסטו זיך פערטראכט? — אין חייעטשקען זיך דערמאהנט...

ברוך איז נעבליבען איבערראשט: ווי אזוי האט ער עס געטראפען? און ער האט בתמימות, פערטראכטערהייד, געענט־פערט:

— טאק טאטשנא... — דאס היימט — טאקע אזוי...

די יונגע סאלדאטען אין פראנט, וועלכע האבען זיך אהן דער ערלויבניש ניט נעטארט אפילו בעוועגען, האבען זיך שטארק צולאכט. דאס „קאזאנסקי פעטער'ל", וועלכער איז גע־וען דאס מאל גראד גוט געשטימט, וואס דאס האט איהם אליין נע'חידוש'ט, האט אבנעזידעלט די יונגע סאלדאטען, וואס הא־בען נעוואגט אהן זיין ערלויבניש צו לאבען, און האט זיי נע־סטראשעט אלעמען „פאר סוד" אוועקגעבען, ער אליין אבער האט מיט א געלעכטער זיך געוועגדעט צו ברוך'ן און געזאגט:

—אזוי נאר... נאך חייעטשקען... אזוי דיענסטו טריי דעם קייזער!... ביזט נעקומען לערנען זיך שיסען, פערטיידיגען דאס הייליגע פאטערלאנד פון א אינערליכע און אויסערליכע שונאים, און דו טראכסט נאר פון א חייעטשקען... איך וועל דאס „דא־לאזשען" די נאטשאלסטווא...

אבער, אז ברוך השם, ערפאהרענדיג פון אן „אלטען" אי־
דישען סאלדאט, אז דאס קאזאנסקי פעטער'ס „נעהמט", האט ער
איהם פון דעם ביסעל געלד, וואס איהם איז נאך נעבליבען, גע־
נעבען אויף א פלעשעלע. דאס קאזאנסקי פעטער'ס האט דערפאר
איהם נענומען אלס צוהעלפער אין באד און נעהענדיג צוריק פון
באד א צוואוואעמטער, איז ער מיט ברוך'ן אריין אין א
שענקעל, בעשטעלט בראנפען מיט פערבייסען, און נאך דער
ערשטער כוסח זיך אננעפוסען צו ברוך'ן קלאפענדיג איהם אי־
בער'ן פלייצע:

— דו, נרינשפאן, ניט זארג... דו האסט א חייעטשקען",
איך האב א „נאסטיא'ן"... איך האב אויך נעבענקט, אבער אז
איך האב בעקומען אט דאס, — ער האט אננעוויזען אויפ'ן
ברוסט, — האט מען מיר אבנעלאזען אהיים אויף נאנצע דריי
מאנאטען...

ברוך האט מיט ניינערינע בליקען נעקוקט אויף דער אוים־
צייכנונג וואס דאס קאזאנסקי פעטער'ס חאט בעקומען פאר נוט
שיסען...

— קען איך דאס אויך בעקומען? — האט ער בתמימות
נעפרעגט.

— אז דו וועסט טרעפען דעם ערשטען זומער דריי און
דרייסיג קוילען, בעקומסטו עס... אבער פונקט דריי און דרייי־
סיג, עס מאר ניט פעהלען...

— איך וועל טרעפען! האט ברוך מיט זיכערהייט אוים־
נעשריען און פערגעסענדיג, אז דאס קאזאנסקי פעטער'ס איז
זיין „נאטשאלניק", האט ער איהם לאכענדיג א קלאפ נעטהאן
אין פלייצע.

— איך וועל טרעפען!

און מיט זיכערע טריט, מיט א האפענונג אויף דריי־און־
דרייסיג קוילען און דריי מאנאטען אין דער היים צו זיין, האט
ברוך מיט'ן האלב שיכור'ן „פעטער'ס" נעשפאנט צוריק אין דע־

קאזארמע אריין.

עס איז אננעקומען דער לעצטער קורס פון שיסען. ברוך האַט שוין ערווארבען פאר די פריהערדינע קורסען 28 קוילען, וועלכע זיינען נעווען בלויז פאר חנח'ן... וועז ער טרעפט די פינף קוילען בייס לעצטען קורס בעקומט ער אן אויסצייכענונג אוז פאהרט גלייך אויף דריי חדשים צו חנח'ן...

דער לעצטער קורס איז אבער דער שווערסטער. די פינערען זיינען אויסגעשטעלט פאר פופצעהן הונדערט טריט ווייט... דער טאג איז א ווינדיגער; לויט'ן כלל וועט ער ציעלען אין א זייט אוז דער ווינד וועט זי שוין צוטראגען אין ריכטיגען פונקט.

אבער נעהן שטעלען זיין מזל אויפ'ן ווינד איז ניט קיין שכל... וואס וועט ער טהאן, אז גלייך נאכ'ן אויסשיסען בלאזט דער ווינד שטארקער, אדער שוואכער... דעמאלט איז אלץ פערלאָרען... קיין צייט צו קלערען איז אבער ניטא. דער נאנצער וווואד פון עטליכע־הון־צוואנציג מענשען שטעהען שוין נרייט אוז ווארטען בלויז אויף דער קאמאנדע פון יונגען אפיציער, וועלכער שטעהט פון הינטען אוז זעהט, ווי אזוי די רייהע ציעלט זיך אוז מאכט בעמערקונגען. ברוך צעהלט אב די פינפטע פינור. די פערטע נעהערט צו זיין שכן אויף דער נארע, יעמעליאנאוו, א נארישעוואטער גוי, וועלכער האט פאר אלע קורסען נעטראפען בלויז צעהן קוילען. ס'הייסט איין קוילי ביי יעדער קורס. יעמעליאנאוו שטעהט צוטומעלט, קען ניט כאפען טיט'ן אויג זיין פינור אוז פרעגט שטילערהייט ברוך'ן:

— ברודער נרינשפאן, די וויפעלטע פינור איז מיינע?...

— די פינפטע... די פינפטע... האט ברוך אים בכיון זעהר שנעל נעענטפערט, אז יעצער זאל צו אים נאכדעם קיין טעגות ניט האבען...

נלייך האט זיך דערהערט דעם אפיציער'ס קאמאנדע: שים!

עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ שיסעריי, אַן ארויסווארפען פון גילזען און ווידער אַ שיסעריי... אזוי פינף מאָל... ברוך איז מיט דריי קוילען נעווען זיכער, אז ער האָט נעטראָפען... אויף צוויי האָט ער געהאָפט, אז יעמעליאנאוו האָט אין זיין פינפטער פינגער אריינגעשאָסען...

די סינגאָליסטען האָבען נענעבען סינגאָלען. דאָס שיסען האָט אויף דער נאָנצער ליניע אויפגעהערט. די שיסער האָבען מיט אונגעדולד געווארט אויף די צעהלער, וועלבע האָבען זיך בעוויזען פון אונטער די בערגלעך, וואו זיי זיינען נעווען די צייט פון שיסען פערשטעקט.

די צייהלער האָבען רוהיג געהויבען דאָ די וויסע זייט פון פעהנדעל איבער די פינגורען, וואָס האָט בעדייט, אז די קויל איז ניטאָ, דאָ די רויטע זייט, אז די קויל האָט נעטראָפען. די פערטע פינגור האָט פינף מאָל בעקומען וויים...

יעמעליאנאוו איז געשטאנען וויים ווי זיין „העמדעל" און מיט צאָרנדיגע בליקען נעקוקט אויף ברוך'ן...

באלד האָט זיך נעהויבען דאָס פעהנדעל איבער דער פינפטער פינגור. ברוך'ן האָט דאָס הארץ שטארק נעקלאָפט, אנפאנגם פאר שרעק, נאכהער פאר פרייד: דאָס פעהנדעל האָט אלע פינף מאָל בעוויזען רויט...

דער אפיציער איז צונעלאָפען צו ברוך'ן און מיט א שטראלענדען נעזיכט אויסגעשריען:

— מאָלאָדיעץ גרינשפאן!..

פון דער צווייטער זייט האָט איהם יעמעליאנאוו נעשושקעט:

— ביזט א מאָשעניק...

ברוך האָט זיך פערענטפערט, אז ער איז נעווען שטארק צוטומלט און אויפגערעגט און ער האָט באמת נעמיינט, אז יעמעליאנאוו'ס איז די פינפטע פינגור. ער האָט איהם נעטרייסט, אז ער, ברוך, וועט פאָהרען אין אטפוסק און וועט איהם ברענגען

די בעסטע מתנה... און אז ער וועט בעקומען דאס „צייכענדיג" וועט ער אים נים מכבד זיין...

און ברוך האט איהם אננעקוקט מיט מיטליידענדע בליקען און ווידער געטרייסט:

— און פון וואנען ווייס איך, אז דו האסט מיר געהאלפען... אט האסטו, נערענקסט, דעם דריטען קורס, אויך קיין אייניג ניט געטראפען און איך האב אלע פינף געטראפען...

— היינט האב איך זיך געסטארעט... האט יעמעליאנאזו בערויערט... צוויי קוילען מיינע האסטו זיכער... עס וועט זיין מיין „זנאטשאק"...

ברוך'ן האט אבער נישט געארט צי דער זנאטשאק איז פערריענט פאר זיין שיסען צי פאר יעמעליאנאוו'ס. זאל אויסברענען חלילה א מלחמה וועט ער אפילו קיין איין קויל ניט-טרעפען, ער וועט זיך ציעלעווען איבער די קעפ... אבער דא איז הילצערנע פיגורען האט ער מאקע געוואלט טרעפען אין סאמע הארץ, כאטש אז מען טרעפט אין די קניה נעהט די קויל אויך אריין אין חשבון... ווייטער נעהט איהם דער נאנצער שיסען ניט אן. אז ער וועט קומען אהיים וועט ער חנה'ן גלייך דערצעהלען ווי אזוי ער האט ביי זיין שכן פון דער נארע אויסגענארט א קויל און אפשר צוויי...

— אי, וועט דאס חנה לאכען !.. האט ער פערענדיגט זיינע רעיונות און זיך פארבעריים אין נעראנק צו דער גליקליכער רייזע...

ניעבעם־שטייער.

(ערצעהלונג פון בערלינער סטודענטען לעבען)

עס איז שוין נעווארען איינס א זייגער ביי נאכט, וועז בענסאן, א סטודענט פון מעדיצינישען פאקולטעט איז נענאנגען אויף פריעדריך שטראסע מיט דעם ציעל צו גיהן א היים. אבער אזוי ווי די נאכט, חאטש א ווינטערדיגע, איז נעווען זעהר שעהז און די פריידריך שטראסע האט ערשט אנגעפאנגען אויפצולעבען, האט ער ביי זיך נישט נעקאנט פועל'ן דאס נאנצע רוישען איבערצולאזען פאר אנדערע און אליין אוועקנעהן אין זיין קלייבעם ציטער וואס ער האט ביי דער דיקער דייטשער ווירטהין. ער האט ווי נישט פערנונען די איבעריגע מענשען פון פערשיעדענע קלאסען, עלטער און נעשלעכטער, אז זיי זאלען אהז איהם אבריכטען די דאזיגע פרעהליכע נאכט, וואס האט אין זיך אזוי פיעל פערשפרעכענדעם, לאקענדעם און אונבעשטימטעם.

ער האט אבנעמאכט, אז ער וועט זיך נאך דורכנעהן א פאר מאל הין און צוריק און כאטש עס איז שוין נעווען עגדע פון מאנאט, די דאטום, וועז דאס נאנצע נעלט וואס ער בעקומט פון דער היים הויבט זיך שוין אן אויסצולאזען, האט ער נאך דאס מאל פערמאגט אין טאש עטליכע מארק און אין דער דאזיגער שעהנער און גליק־פערשפרעכענדער נאכט איז ער נעווען קאפאבעל אויף זיי צו פערשוועגדע.ן וועז עס זאל אויס'ן דאזיגען יריד זיך מאכען א ביסעלע גליק אין „גלייכען" נעלט...

ער האט ניט נעמיינט יענע מיידלעך, וואס דרעהען זיך ארום הין און צוריק און לענגן פאר זייער לייבע ווינקענדיג און צושמייכלענדיג מיט די אויגען, אדער אמאל אננעהמענדיג פאר'ן ארעם און אפען, מיט א נעמאכטער פערשוימטקייט, זאגען זיי ארויס דאס וואס מענשען טראגען אזוי נעהיים אין זייערע הערצער. אויך די האט עס בלויז נעקוקט פון הומאניטעט שטאנדפונקט. ער פלענט זיי אמאל זאגאר נעבען עטליכע פענig „גליקס־נעלט", וועלכע זיי פלענען בעשפייען מיט א נעוויסען אבערגלויבען וועלכען יערע פון זיי בעזיצט און פלענען איהם אבלאזען בעראנקענדיג מיט אן אמת'ן אויפריכטיגען שמייכעל. וואס ער האט יא נעזוכט איז נעווען אן עהרליך מיידעל, וואס פערשפעטיגט אמאל ביינאכט און נעהט אליין אדער מיט א חבר'טע א היים.

אזוינס איז ריינער, שעהנער און ראמאנטישער, און בענסאן, ניט קוקענדיג, וואס ער האט שטודירט אזא פאזיטיוע ווייסענשאפט, ווי די מעדיצין, איז אין נעווים הינזיכטען נעווען זעהר ראמאנטיש נעשטימט. דעם דאזיגען ראמאנטיזם האט ער נאך נע'ירש'נט פון זיין רוסישער היים און פון די דארטיגע חברים.

און נראד האט איהם דאס מאל אבגעקלויקט. ער האט ביים באנהויף פון דער פריעדריך שטראסע בענעגענט צוויי פרויען. איינע שוין אן עלטערע און איינע נאך נאר א יונגע. ער האט זיי ביידען אננעקוקט און גלייך אויפגעכאפט זייער שמייכעל צוריק. ער האט זיי בעגריסט און גלייך מארנעשלאגען זיין בענליי־טונג.

די עלטערע האט איהם בעטראכט פון קאפ ביז די פים און בעמערקענדיג אז ער איז נעקליידט אנשטענדיג און דער קנייטש אויף זיינע הויזען איז אין ארדנונג און אויך די שיך זיי־נען, כאטש אביסעל פערשטויבט, נאנץ און נעט, האט זי די ער־לויבניש נענעבען. די איינגערע האט גליקליך נעשמייכעלט און

וועז ער האָט איהר פֿאַרגעלעגט זיין ארעם, האָט זי גליידְ אויסגע־
צויגען איהם איהרען און אזוי האָבען זיי זיך געלאָזט נעהן, ניט
וויסענדיג נאָדְ וואוהין און פֿלאַפֿלענדיג איבער פערשידענע
קליניגקייטען.

די עלטערע איז איהם נאָדְ א פּאָר פּראָזען ניט געפֿעלען
געוואָרען. איבריגענס איז זי איהם אָנגענאָנגען, וויל לויט זי
האָט אליין דערצעהלט איז זי שוין א פערהייראָטע, טאָקע צו
דער אינגערער׳ס א ברודער. אויב אזוי וועט זי באלד נעהן
א היים אוו ער, בענסאָן, וועלכער האָט שוין נעוואוינען זייער צו־
טרוי, וועט די אינגערע בענליייטען.

בענסאָן האָט פון העפֿליכקייט נעפֿרוכט אויך די עלטערע
פערהאלטען, אבער ניט וועלענדיג קענטיג שטערען איהר שוע־
נערינ׳ס גליק, האָט זי נעדאנקט. איבריגענס האָט זי שוין אין
דער היים א קינד, וועלכעם וואַרט אויך איהר.

און אזוי איז בענסאָן נעבליבען מיט דער אינגערער. ערשט
בלייבענדיג אליין, האָט ער זי בעטראכט אויך דאָס ניי און האָט
ענטדעקט אין איהר א זעהר חנ׳עוודיגע און ליעבע בלאָנדע בער־
לינערין. אין נאנצען איז זי ערשט אלט צוואנציג יאָהר און
הייסען הייסט זי נערטרוד.

דאן האָט ער, לאבענדיג נעפֿרענט, צי זי האָט שוין א נע־
ליעבטען און בעקומענדיג אן ענטפֿער, אז ניין, האָט ער איהר
האלב אין שפאס פֿאַרגעלעגט, צו זיין איהר נעליעבטער.

נערטרוד האָט איהם אָנגעקוקט מיט איהרע בלויע אויגען
און ווי מיט א טרויעריגען טאָן זיך אבגעוועהרט:

— ניין, איך גלויב אייך קיינעם ניט...

בענסאָן האָט דערפֿיהלט, נאָדְ איהר ענטפֿער, אז מיט דער
דאָזיגער מיידעל חאָט שוין וואָס פאסירט. ער האָט זי פעסטער
נעדריקט צו זיך און זי אויסגעלאָדען אריינצונעהמן אין א קע־
פּע־חויז.

אנפאננס האָט זי זיך נעקווייקעלט, געזאָגט, אז עס איז שוין צו שפעט: מאָרגען מוז זי פריה אויפשטעהן און גיין אין וואַרענהויז וואו זי איז א פערקויפערין. אבער וועז בענסאָן האָט איהר פערשפּראָכען, אז לאָנג וועט ער דאָרטען ניט זיצען, האָט זי ענדליך אייננעוויליגט.

ביים העלפן ליכט אין קאָפּע חויז האָט ער זי ערשט בעטראכט אויף דאָס ניי. ער האָט ענטדעקט אין איהר נייע שעהנהייטען און בענסאָן האָט דערפיהלט, אז דאָס דאָזיגע פרעמדע מיידעל, הויבט ווירקליך אָן איהם וועהרען נאָהענט און ער האָט צו איהר די שעהנסטע געפיהלען.

זיינע נעפיהלען האָבען זיך אין דער זעלבער רייזקייט און טיעפקייט איבערנעבען צו איהר. זי האָט זיך נעשפּיעלט מיט זיין האנט נעשמייכעלט:

— איהר זייט א גוטער!

— א, נעווים, נעווים בין איך א גוטער! — האָט בענסאָן בעשטעטיגט, בערוישט א ביסעל פון ביער, וואָס ער האָט נעטרונקען און נאָך מעהר פון איהר.

און נאָך א קורצע פויזע, האָט ער איהר נענומען אויספאַרשען:

— האָסטו ווירקליך נאָך קיינעם ניט נעליעבט?...

— קיינעם!...

— איך נלויב עם ניט!

דאָן האָט זי איהם שטרענג אנגעקוקט און ווי דורך טרעהרען נעזאָגט:

— דו ביזט א שלעכטער!

בענסאָן איז שוין אויף אן אמת נייגעריג נעוואָרען. דאָס מיידעל האָט איהם אנגעהויבען שטארק צו אינטערעסירען. ער האָט זי נעדריקט פאר'ן האנט, וועלבע ער האָט די גאנצע צייט נעהאלטען און נעפליסטערט:

— מעהר פרעג איך דיך ניט... פון מיין זייט האָסטו נע-

מענט האבען וועמען דו ווילסט.

ערשט ביים צווייטען מאל זעהען זיך, האט נערטרוד איהם שוין מודה נעווען, אז זי האט נעהאט א „שאץ", אבער ער איז א פאלשער מענש נעווען, ער האט זי בעשווינדעלט, פערשפראכען אז ער וועט זיכער מיט איהר חיראטען און איז נאכדעם פערשוואונדען.

דערצעהלט האט זי עס אין א רוהינען טאן, אבער בענסאן האט נעפיהלט, אז דאס דאזיגע יונגע און עטוואס נאיווע מיידעל קען יענעם ניט פערנעסען. פון איין זייט האט איהם באנג נעטהאן, וואס איהר ליעבע צו יענעם, כאטש זי לייקענט עס, וועט שטערען איהר ליעבע צו איהם אליין, פון דער צווייטער זייט האט איהם דאס מיידעל אליין באנג נעטהאן. ווער וויים, ווי זי ליידט! —און ער האט זי נעפרופט טרייסטען:

— ער איז נעווען, דיין נעליעבטער, א נעמיינער קערל.

— א, ניין! — האט זי זיך אננעכאפט, ער איז נעווען א פיינער...

—האסטו דאך איהם יא ליעב... — האט בענסאן איהר פארוואורף נעמאכט...

— ניין, מעהר ניט! — האט זי נעמורמעלט און נעפלייסט זיך צו שמייכלען.

און ערנסט וועדענד צוריק, האט זי טרויעריג נעזאגט:

— איך דענק, אז ער איז געשטארבען!...

— אויב נעשטארבען דארפסטו דאך איהם אודאי פערנעסען.

— נעווים, איך האב איהם פערגעסען. — האט זי פערזיכערט און ווידער זיך נעמיהט צו שמייכלען.

בענסאן האט איהר אננעקוקט פערדעכטיג.

— וואס קוקסטו אזוי? — האט זי נעפרעגט.

— איך וויל דערנעהן דיין נעהיימניס! — האט בענסאן נעלאכט.

— איך האָב קיינע געהיימנים... האָט זי זיך ווי געבעטן.

— איז גוט! האָט בענסאָן זי בערוהיגט, און נאָך א קורצען שווייגען, האָט ער איהר געזאָגט:

— וועסטו געהען צו מיר אהיים... יא?

זי האָט איהם אָננעקוקט און געענטפערט:

— מיר קאָנען זיך נאָך אזוי וועניג...

— איך קען דיך שוין נענוג. ליעבע נערטרוד... האָט בענסאָן ווייך צו איהר נערעדט. קום צו מיר.

— נייז, נייז, — האָט זי זיך ווי געבעטן. — עס איז נאָך כּים צייט צו נעהן צו דיר. וועז איך וועל דיך נעהענטער קענען. איך וויים נאָר נישט וועד דו ביזט. יענעם האָב איך נעקענט א האַלב יאָהר, בין איך ביי איהם בלויז איין מאָל נעווען...

— ווידער יענער... האָט בענסאָן זיך ווי בעליידיגט... האָסט דאָך נעזאָגט, דו האָסט איהם פערגעסען.

— איך האָב איהם נעווים פערגעסען, אָבער וועז דו רופסט מיך צו דיר, דערמאָהן איך זיך...

עס זיינען פערנאָנגען עטליכע וואָכען. בענסאָן האָט אין פערלויף פון דער דאָזיגער צייט שוין אייניגע מאָל זי געטראָפען. ער האָט ענדליך דערפיהלט, אז זיין בעציהונג צו דער דאָזיגער פרעמדער מיידעל, וועלכע ער האָט נעטראָפען אין נאָס, ווי א נעווענליכען „שאָץ", איז א מעהר ערנסטע און טיעפערע, ווי דאָס רוב צו אזעלכע צופעליגע בענעגנישען. ניט איהר שעהנקייט און ניט איהר חן האָט איהם נעלאָקט, נאָר דאָס נעהיימניספולע, דאָס טראָגישע וואָס האָט נעווועהט איבער דער דאָזיגער יונגער און שוין טיף־ליידענדער בלאָנדער מיידעל.

איינמאָל האָט ער זי נעפונען אוים'ן פלאָץ, וועלכען זיי האָבען דאָס פּאַרינג מאָל אָבגעשטימט צו טרעפען זיך, א טרויערינג און אן אויסנערעגטע.

— וואָס איז מיט דיר, נערטרוד? — האָט ער זי געפרעגט מיט אנטייל.

זי האָט גאָר נישט געענטפערט, זי האָט איהם נאָר אנגעקוקט מיט בעטענדיגע בליקען.

ער האָט זי ברודערליך אָנגענומען פאר דער האנט און זיך נעלאָזט מיט איהר אין א זייטינגער, שטילער נאס.

— רערצעהל! — האָט ער נעבעטען און געפֿאַרערט צוזאמען.

— איך האָב עטוואָס אונאנגענעהמעס. — האָט זי אנגעהויבען.

— פון וואָס? פון וועמען?... האָט בענסאָן זי נעפֿאַרשט.

— פון מיין הונט... האָט זי נעלאכט ווי דורך טרעהרען. און בייד־ווערענדיג האָט זי געשריען:

— אָ, ווי איך האָס איהם! איך קען דורך איהם קיין רעכטע קלייד ניט מאכען, קיין שיך ניט קויפען... איך מוז פאר איהם צאָהלען אלע פיערטעל יאָהר דרייסיג מארק.

— וועמען?... — האָט בענסאָן פערוואונדערט נעפרעגט.

— וועמען? דער שטאָדט... אזא נעזעץ... פאר יעדען הונט, וואָס מען האָט מוז מען אלע פערטעל יאָהר דרייסיג מארק שטייערן צאָהלען. מאָרגען מוז איך צאָהלען פאר איהם, וועז ניט, נעהמט מען איהם צו פון מיר אוו מען שיעסט איהם.

—איז ער דיר אזא שאָד? האָט בענסאָן נעפרעגט...

— נעווים... האָט זי נעענטפערט... אבער גלייך האָט זי זיך פערכאפט:

— ער איז מיר ניט קיין שאָד, איך האָב איהם נאָר ניט נערן, א נארישער, דומער הונט... קען אפילו ניט בילען, אָבער...

— אָבער וואָס?...

— יא, איך קען דיר ניט זאָגען... דו וועסט בייז זיין... דאָן האָט זי א פערשעמטע, מיט אראָבנעלאָזטע אויגען אוו מיט א מרויער אין מאן נעענטפערט.

— פערשטעהסטו, דער הונט איז זיינער... ער האָט מיר איהם איבערגעלאָזען, וועז ער איז אויף א פּאָר טעג, לויט ער האָט פערשפּראָכען, אוועקגעפאָהרען. אבער ער איז שוין צוריק ניט געקומען... א, דער הונט!

און בענסאָן האָט ניט געקענט בעגרייפען וועמען מיינט זי מיט'ן אויסרוף: א דער הונט! צי דעם, פאָר וועלכען זי דארף צאָהלען דרייסיג מארק שטייער, צי יענעם וואָס האָט זי פער־לאָזט...

ער האָט אויף איהר געקוקט מיט מיטגעפיהל און גע־שפּאסט.

— הייסט עס, צאָהלסטו שטייער פאר דער געוועזענער ליעבע...

— יא. — האָט זי נאָאיוו געענטפערט — דרייסיג מארק יערען פערטעל יאָהר...

— נו, אויב אזוי וועל איך דאָס מאָל דיר בעהילפיג זיין, האָט בענסאָן, וועלכער האָט נאָך געהאט א געוויסע סומע פון די צונעשיקטע געלט — איהר געטרייסט.

נערטרוד האָט איהם אָנגעקוקט מיט דאנקבארע בליקען און האָט בעגיינסטערט נערעדט:

— א, דו ביזט אזא גוטער... איך האָב עס נלייך דער־פיהלט, וועז איך האָב דיך דאָס ערשטע מאָל דערזעהן. און יע־נער איז געווען אזא שלעכטער...

זי האָט זיך נעווישט די אויגען און פּאָרטגעזעצט:

— און וואָס מיינסטו, בלויז פאר'ן הונט מוז איך צאָה־לען...

— פאר וואָס נאָך? — האָט זיך בענסאָן אנגעכאפט...

— יא, דו וועסט בייז זיין... — האָט זי נעמורמעלט, אראָבלאָזענדיג די אויגען.

— נייז... — האָט בענסאָן געשטאָמעלט, און האָט זיך שוין ווי אָנגעהויבען שרעקען...

— אלע מאנאט מוז איך נאך פאר'ן קינד צאהלען דער אם, — האט זי ארויסגעשטאמלט...

— וועלכעס קינד ? — האט בענסאן ווי אויסגעשריען.

— וועלכעס ? — האט זי זיך צוואוויינט — מיינס ! ער איז אוועקגעפאהרען און איך האב אין א האלב יאהר א קינד געבוירען... איך דערצעהל דאס דיר אלעס, ווייל דו ביזט אזא גוטער... איך פערדיען אזוי וועניג. א. מיין נאט — האט זי זיך שטארקער צוואוויינט. זא פיעל שטייערן ! דער אם פאר'ן קינד און דער שטאדט פאר'ן הונט... פאר מיר אליין בלייבט מיר נאכנישט...

בענסאן איז פון איהרע טרעהרען אזוי נעריהרט געווא־רען, אז ער האט ניט געוואוסט וואס פארצונעהמען. דער אייג־צינער מיטל איז געווען צו פערלאזען איהר, אבער אזוי ווייט שלעכטהערציג האט ער ניט געקאנט זיין. הייסט עס, האט ער געטראכט, אז מיט דער „שאץ" האט איהם ניט געלונגען. ער וועט איהר מוזען קומען צו הילף.

און ביי איהם איז נעווארען א פראבלעם : וועמען פרי־הער ? צי דעם קינד ביי דער אם, צי דעם הונט, וועלכען די שטאדט וויל דערשיסען, אדער דער אריסער נערטרוד, וועלכע איז הילפלאזער פון זיי אלע.

און נאך א לאנגען איבערלעגען זיך, האט דער גוטער בעג־סאן זיך פארנענומען זיי אלע דריי צו העלפען און אויך אזא זאך האט ער אויך פערטהאן דאס געלט, וואס ער האט בעקו־מען צו צאהלען איז אונויווערסיטעט.

און איידער ער האט נאך דעם דאקטאר־דיפלאם בעקומען, האט ער שוין זוכה געווען צו ראטעווען דריי בעשעפענישען...

און דער עולם האט נעפאטשט.

זי איז נעווען א יונגע, א פרעהליכע און א זינגערין, און דאס לעבען ארום איז אויך נעווען א יונגעס, א פרעהליכס און א זינגענדיגס. נאר דער מזל איהרער איז נעווען א שווערער, א פינסטערער און א שטום־נאנגנדער. און דער מאן, וואס די עלטערן האבען איהר נענעבען, איז נעווען אין איהר מזל נעראטען, און זי האט איהם, ווי איהר מזל, פיינט נעהאט.

אבער א קינד האט זי דאך נעהאט.

און דאס קינד איז נעווען א שענס, א פרעהליכס ווי אלץ ארום, און זי האט עס זעהר, זעהר ליעב נעהאט.

ליעב נעהאט דאס קינד, ליעב נעהאט דאס לעבען, נאר פיינט נעהאט דעם מזל איהרען מיט דעם מאן. און זי האט זיך נעריסען פון זיי ביידען מיט אלע כחות, סיי וואכענדיג, סיי שלאפענדיג...

נאר דער מזל און דער מאן האבען זי שטייף נעהאלטען אין צישט ארויסנעלאזען פון זייערע סקעלעטענע, אבער שטארקע ארימס; און זי האט זיך נעריסען, נעריסען, א פרעהליכע א יונגע, א זינגענדיגע...

איינמאל איז זי אין טעאטער נעווען. אויף דער סצענע איז א באלעט פארנעקומען. די מוזיק האט פערשיכורט נעשפיעלט, די ווייסע האלב־נאקעטע פיס האבען זיך נעהויבען אויף דער סצענע, נעהויבען זיך און נעטופעט צום טאקט, און יונגע מיידלעך, לייכטע ווי פוך, חאבען אין דער לופטען נעשוועבט...

און עס האָט זי געצויגען, נעצוינען אהין, אהין... זי האָט זיך מיט אלע כחות אָן פּארענץ פון דער נאלעריע אָנגעהאלטען, זי זאָל נישט א שפּרונג טהאָן אויף דער סצענע.

און פון דאמאָלס אָן האָט זי געצוינען צו זיי, צו די שווע־בענדיגע מיידלעך, צו דער פרייער סצענע, צום פרייען זיננעג־דיגען לעבען...

און זי האָט זיך ענדליך אויסגעריסען און איז אוועק אין א פרעמדע שטאָדט, מיטנעהמענדיג דאָס קינד.

זי איז אין חאָר אָנגעקומען.

דאָס קינד האָט זיך ביים ערשטען אָוונד, ווען זי האָט ארויסגעטרעטען נעדארפט, מיטגענומען אין טעאטער און האָט עס איבערגעגעבען דער דיענסט פון האָטעל, וועלכער זי האָט א בילעט גענעבען, און נעבעטען זי, אז זי זאָל עס חיטען.

דער פּאָרהאנג האָט זיך אויפגעהויבען.

די דיענסט האָט נעהאלטען נעבען זיך דאָס פּיער־יעהריגע קינד און האָט נעקוקט אויף די סצענע.

— וואו איז די מאמע? — האָט זי ביים קינד לאכענדיג נעפרעגט.

— ווייס נישט... האָט דאָס קינד טרויעריג נעענטפערט.

און באלד האָט דער חאָר אָנגעהויבען צו זינגען. די מוטער איז אלס סאָליסטען ארויס פּאָראויס...

דאָס קינד האָט אָנגעשטרענגט זיינע איינעלעך אויף די פרוי מיט דעם קורצען קלייד, אָפענער ברוסט און נאקעטע פּיס...

עפעס אזוינע בעקאנטע גליעדער...

וועז דאס פנים וואלט נישט געווען אזוי רויט און די האהר נישט אזוי לאנג, איז דאך דאס זיין מאמע...

און דאס קינד האט אלץ אנגעשטרענגטער און אנגעשטרענגטער נענומען בעקוקען די דאזיגע פרוי.

און די פרוי האט נעזונגען און געזונגען.

און דער ארקעסטער האט געשפיעלט און געשפיעלט.

און דאס פובליקום איז נעווען בעניימטערט...

ענדליך האט זיך דערהערט עפעס א ווילד נעשריי פון שרעק און התפעלות:

— אוי, מאמע, מאמע!

און א קליין פיערייעהריג קינד האט זיך נעלאזט לויפען, לויפען צו דער סצענע, שפרינגענדיג איבער שטוהלען, איבער מוזיקאנטען...

— מאמע, מאמע...

אט איז שוין נעבען דער סצענע, און פאר נרויס אויפרעגונג ווייניט עס זיך פונאנדער און שרייט:

— מאמע! מאמע!...

דער פארהאנג האט זיך שנעל אראבנעלאזט...

און דער עולם האט געפאטשט און געפאטשט...

אייפערזוכט.

ער איז נעווען א שריפטשטעלער, און זי — א נעווענליך מיידל, זיינע א לעזערין און א פערעהרערין.

און דאך האט ער זיך נעפיהלט אין איהר נענעווארט ווי דערשלאגען און איז נישט געווען דרייסט צו זאגען איהר דאס. ווען ער האט איהר שוין אזוי לאנג נעוואלט זאגען...

זי האט געלעזען זיינע ווערק און האט איהם נעקענט אוז פערשטאנען; נעוואוסט אלע פערלאנגען זיינע, אלע זיינע שמי־מונגען, האפנונגען אוז ענטטוישונגען.

ער האט געלעזען איהרע אויגען. צוויי שווארצע אויגען, שטענדיג אפענע, ריינע, שפינעלדיגע. און דאך האט ער קיינ־מאל נישט נעקענט דורכלעזען דאס קיין איין ווארט וועגען איהר.

ווען טראכט זי, ווען ווי זי אוז ווען האט זי ליעב?

דער עיקר — וועמען האט זי ליעב, זיין פערעהרערין?...

איינמאל, שפאציערענדיג מיט איהר וויים, הינטערן שטאדט ארוים, האט ער זי פלוצלונג, ווי דערשראקען פון זיין אייגענער דרייסטקייט, א פרעג געגעבען:

— ווען האט איהר ליעב אוז וועמען ווען איהר נעקענט ליעב האבען?

די פערעהרערין האט איהם אנגעקוקט, א שמייכעל געטהאן אוז נעענטפערט:

— ליעב האב איך נאך קיינעם נישט...

דעם שריפטשטעלערס נעזיכט איז העלער נעוואָרען, אין

זיינע אויגען האָט זיך א גלאנץ בעוויזען, ער איז נאָך דרייסטער געוואָרען און מעהר געפרעגט:

— און ווער איז אייער אידעאל?

— מיין אידעאל? — האָט זי איבערגעפרעגט און זיך פערטראכט, — מיין אידעאל? אין לעבען האָב איך איהם נאָך נישט געטראָפען.

— און וואו יא? — האָט דער שריפטשטעלער, ארַאבפא־לענדיג ביי זיך, ווידער נעפרעגט.

— אין בוך... — האָט זי גלאכט. — אויב איהר ווילט וויסען, געפעלט מיר שטארק הערמאן פון אייער ערצעהלונג „דער פאנטאזיאר" — א ליעבעסווירדיגער טיפ...

דער שריפטשטעלער האָט אויף איהר מיט א פאַרוואורף א בליק נעטהאָן און שוואך נעענטפערט:

— אט דער נאַרישער הערמאן? אך מיין גאָט! איך וואָלט אויף אייך קיינמאל נישט נעגלויבט...

זי האָט נעשמייכעלט און גאַרנישט נעענטפערט.

קומענדיג אהיים, האָט דער שריפטשטעלער נענומען זיינע ווערק, אויפנעמישט די ערצעהלונג „דער פאנטאזיאר" און זיך נענומען לעזען.

הערמאן האָט ערשיינט פאר זיינע אויגען ווי לעבעדיג, ווי זיינער א בייזער פיינד!

— אָ, דו! — האָט דער שריפטשטעלער נעשריגען פאר ווילדען כעס, — דו האָסט זיך מיר אין ווע נעשטעלט, דו, נע־מיינער, נאַרישער יונג!

ער האָט נעקלאפט מיט'ן פויסט איבער די בוכשטאבען. וואָס בעסייטען חערמאן און נעשריגען:

— אח, וועז איך קען דיר טויטען! וועז איך קען דיך טוי־טען!

די בוכשטאבען האבען נעטאנצט און בייז אויסנעלאכט פון זייער שעפער...

בעצאהלטע טעכטער.

דער ערשטער איז נעקומען קיין ניריאָרק זרת. דאָס איז נעוועזען א בחור פון א יאָחר עטליכע און צוואנציג, א שעהנער, א הויכער און א שלאנקער, מיט נרויסע, ברוינע אויגען און לאנגע, דונקעלע ברעמען. די ערשטע צייט חאָט ער שטארק נעבענקט נאָכ'ן אלטען שטרענגען טאָטען, נאָך דער אלטער, נוטער מאמען, און נאָך די מיער שוועסטער, וועלכע ער חאָט אין בערנעלאָזען אין דער חיים, אין א ליטווישער שטאָדט, אין נרויס נויט. פון דער חיים נישט קיין ארבייטער, האָט ער דאָך זיך נענומען גלייך צו זוכען ארבייט. אָנפאננס האָט איהם זייער א פרייונד, וועלכען ער האָט אָפנעזוכט אין עטליכע טעג ארום נאָך זיין קומען אהער, נעראטען זיך צו נעהמען צו אבי וועלכער ארבייט, ער זאָל נאָר ווי עס איז דורכשטופען די ערשטע נרינע מאנאטען און נאָכדעם וועט ער שוין קענען נעפינען דאָס, וואָס עס וועט זיך פאסען מעהר פאר איהם. אזוי האָט זרח ביסלעכווייז, איבערנעהענדיג פון איין ארבייט צו דער צווייטער, זיך אריפגעארבייט ביז צעהן דאָלאר א וואָך.

פון די דאָזיגע צעהן פלענט ער שיקען א חיים דריי. וויסענדיג אז פון די דריי וועלט דאָרטען זעקס, פלענט זיין האָרץ זיך אָנפילען מיט שטילער אָבער ליכטיגער פרייד. וועז ער קען זיי שיקען נאָך צווייי דאָלאר מעהר, וואָלטען זיי שוין דאָרטען נעקענט לעבען ווי די נראפען. מיט צעהן רובעל א וואָך וואָלט ער זיי שוין פערזאָרגט מיט אלעם, און דער שטרענגער, שטענדיג אָננעכמורעטער טאָטע וואָלט אפשר אויף די עלטערע יאָהרען אמאל אויך א שמייכעל טהאָן. און ביים נעראנק, אז דער טאָטע

וואלט געשמייכעלט, דערפיהלט זיך זרח ווי ער איז אין דער היים, אין הויז איז ריין אויפנעראמט, אויפ'ן טיש ליגט א סער־וועט, אלע זיצען ארום טיש, דער טאטע אויבענאן, שניידט א קלאָרע גרויסע חלה און טיילט אוים אלעמען המוציא'ס און שמייכעלט.

אבער באלד ערוואכט זרח פון דעם חלום. מיט זיבען דאָ־לאר איז איהם אויך שווער אויסצוקומען, בפרט נאָך מיט פינף. און ער האָפט, אז שפעטער וועט ער אפשר זיך ארויפארבייטען און קאנען העלפען די היימיגע פון דער פולער האנד.

און דערווייל האָט זיך זרח געטרייסט מיט די ליעבע בריוו־לעך פון דער היים, וועלכע זיינען געווען געשריבען אין דער פאָלגענדער אָרדנונג: די ערשטע עטליכע צייל'ען זיינען פון טא־טען, די ערשטע שורה אין לשון קודש, כדי עס זאל אויסקומען אביסעל טרוקען. לאהובי בני איז פאָרט ניט צו מיין ליעבען זוהן. ווי קען עס אן אלטער טאטע זיך מאכען נאריש און רופען זיין בחור'ל „מיין ליעבער" — אין לשון קודש לעזט זיך עס שוין בעסער. לאהובי בני איז פאָרט קעלטער. די אנדערע צייל'ען זיי־נען שוין נאָר טרוקען, ווי פון אן אלטען בריפענשטעלער. דערפאר אָבער די מאָמע, זי שעמט זיך שוין ניט און שרייבט: מיין ליע־בער און טיערער זוהן, און א נאנצע מגילה פון דעם לעבען אין וועגען די זעקס רובעל, און וועגען די פיער טעכטער, וועלכע זיינען שעהן ווי די בת־מלכה'ס און וועלכע דארפען האָבען חתנים, וועז מען זאל נאָר האָבען אויף נדן פאר יערערער און אויסשטייערס...

און נאכדעם קומען שוין קורצע, אבער הארציגע גרוסען פון די שוועסטער, און אלע איין נוסח: מיין ליעבער ברודער, וועלען מיר זיך אמאל זעהן?...

ביז עס איז איינמאל אנגעקומען א בריף, אז דער טאטע איז זעהר קראנק און קען איצט אליין ניט שרייבען, און גאָט זאל זיך מרחם זיין.

א צווייטער בריף האָט שוין נעמאָלדען וועגען קדיש זאָגען...

דער שטרענגער אבער אמת'ער גוטער טאטע איז נעשטאָרבען. דאָ האָט זיך זרח דערפיהלט, אז ער האָט אויף זיך א פליכט איבערצונעהמען די רעליג פון טאטען. עס איז נעבליבען אן אלטע מאמע מיט פיער טעכטער.

ברענגען אהער אלע מיט אמאל איז אונמענליך. הלואי קען ער ארָאבערענגען דער מאמען מיט די עלטערע שוועסטער. און נאָכדעם וועט מען שוין זעהן.

און דער יונגער זרח האָט נענומען זאָרגען וועגען צוויי שיפסקארטען: פאר דער מאמען און פאר דער עלטערער שוועסטער.

אין שאָפ איז זרח נעווָאָהר נעווָארען, אז עס איז דאָ א יונגערמאן, וואָס קרינט טיקעטס צום אויסצאָהלען. מען דארף איהם בלויז נעבען צעהן דאָלאר האנד־געלד, גיט ער נלייך א שיפס־קארט און ברענגט דיר ארָאב וועמען דו ווילסט.

די איבערריגע סומע צאָהלט שוין אויס די פערזאָן, וואָס קומט צו פאָהרען, וועו זי הויבט אָן צו ארבייטען...

און אויף אזא אופן האָט זרח זיך אָננעטאָן א כוח, בעקומען פאר צוואנציג דאָלאר צוויי שיפסקארטען און האָט ארָאבגענראכט אהער די מוטער און איין שוועסטער.

דער אנענט, א יונגערמאן פון נידעריגען וואוקס, פלעגט יעדע וואָך קומען נאָך די צוויי דאָלאר.

זעהענדיג, אז זרח צאָהלט פינקטליך, און ערפאהרענדיג אז אין דער היים זייענען נאָך דאָ דריי שוועסטער, האָט דער אנענט פארגעשלאָגען נאָך א טיקעט פאר נאָך א שוועסטער.

— וועט איהר צאָהלען נאָכדעם דריי דאָלאר וועכענטליך! האָט דער אנענט, וועלכער איז שוין נעווען א שטיקעל בן־בית ביי דער האלבער פאמיליע, זיי בערוהיגט.

אין א צווייי מאנאטען ארום איז נעקומען די מיטעלסטע

שוועסטער. די אלטע מוטער האָט געפיהרט דאָס הויז, און זרח מיט די צוויי שוועסטער האָבען געארבייט און געצאָהלט פינקט־ליך די דריי דאָלאר א וואָך.

און כאָטש דער חוב איז נאָך געווען גענוג גרויס און עס האָט נאָך נעדארפט דויערן לאנגע מאָנאָטען איהם אויסצו־צאָהלען, האָט דער אנענט פאָרגעשלאָגען נאָך א שיפסקארט פאר דער שוועסטער, וואָס איז אונטער דער אינגסטער; אז מען צאָהלט דריי דאָלאר וועט מען שוין צאָהלען פיער דאָלאר א וואָך.

ביז וואנען אין יוראָפּ איז געבליבען די אינגסטע שוועס־טער ערגעץ ביי א פעטער.

די אלטע מוטער האָט אלע וויילע געזיפצט:

— וועז איך האָב שוין דאָ חנה'לען, וואָלט איך שוין נאָר ניט געזאָרגט.

און דאָך האָט מען זיך ניט גאייליט מיט דער שיפסקארט פאר חנה'לען. עס האָט אויסגעזעהן, אז די אריבערגעקומענע פאמיליע וויל ניט אינגאנצען אבריסען מיט יוראָפּ און חנה'לע וועט זיין דער מאַנגעט, וואָס זאָל זיי רופען צוריק אהיים.

און ווי לאָזט מען דאָרטען דעם אלטען איינעם אליין ליענגען אויפ'ן בית־עולם, עס זאָל אפילו ניט זיין וועד עס זאָל קומען איין מאָל א יאָהר אויף זיין קבר?

און דערצו איז די צייט ערגער געוואָרען. זרח האָט פער־לאָרען זיין אלטען פלאץ און א לענגערע צייט קיין ארבייט ניט נעפונען. די „שטוב" האָבען געפיהרט די דריי שוועסטער, וועלכע האָבען אויך ניט אלע שטענדיג געהאט ארבייט.

און דאָ קומט דער אנענט פינקטליך יעדע וואָך, מאָנטאג א זייגער זעקס, וועז מען זיצט ביים אָרימען סאפער, און נעהמט צו די פאָר דאָלאר.

— וועלען מיר אמאָל פטור ווערען פון דעם דאָזיגען מענ־שען! — פלענט אויסזיפצען די אלטע. — ער ליענט מיר שוין אָט דאָ א!

און זי פלענט אנווייזען מיט איהר אלטער אדערדינגער האנד אוים'ן הארצען.

די מיידלעך פלענען זיך נעהמען חשבונ'ען ווי פיעל מען דארף נאך איהם צאהלען. דער חשבון איז נעווען זעהר פערפלאנטערט און עס האט זיך זיי נעמומען דאכטען, אז פון דעם דאזיגען אנעמט, וועלכער איז בטבע נישט קיין שלעכטער מענש, וועלען זיי קיינמאל נישט פטור ווערען.

און אט איז נעקומען א וואך, פון וועלכער עס איז גאר נישט געבליבען. דער „נראסערי מאן" און דער „לענדלארד" האבען ווי צוויי רויבער צוגענומען ביז א פעני. דער אגענט איז נעקומען מיט'ן זעלבינען „גוד־איווינג" זיך אוועקגעזעצט מיט'ן זעלבען שמייכעלע אויפ'ן גוטען פנים און געווארט.

די אלטע האט זיך אנגענומען מיט מוט:

— דאס מאל וועט איהר אונז מוזען אפלענען אויף קינפטינע וואך... מיר האבען נישט.

די עלטערע שוועסטער האט פון איהר זייט צונעגעבען:

— נעקסטע וואך וועט איהר זיכער בעקומען. „פאר שור!"

און זרח האט אויך געפונען פאר נויטיג צו פערשטארקען די פערשפרעכונג:

— נעקסטען מאנטאג בעקומט איהר...

— הייסט עס — אכט דאלאר...

די דאזיגע סומע האט זיך דורכגעטראנען אין צימער, וואו זיי זיינען אלע נעזעסען, ווי א דונער. ניט וועלענדיג בלייבען קיין לינגער האט זרח א מורמל נעטהאן: אכט ניט אכט — איבער אכטאג מאנטאג אם ירצה השם.

דעם דאזיגען אם ירצה השם האט ער אויסנערעדט ווי זיין טאטע, וועלכער פלענט אין שלעכטע צייטען, נישט קענענדיג אבצאהלען א חוב, אזוי נכנע'דיג מבטיח זיין.

און זרח האט זיך דערמאהנט אן דעם טאטען, וואס איז נעבליבען ליענען אייגער אליין אויפ'ן בית עולם, און נאכדעם אן

דער לעבעדיגער אינגערער שוועסטער, און האט געטראכט:

— וועז מיר קענען איצט בעקומען פינף שיפסקארטען וואלט מען אפשר גאר געפאהרען צוריק.

אבער צוריק איז שוין קיין וועג נישט נעווען און מען האט דער אינגסטער שוועסטער, חנה'לען, פארט נעמוזט ברייננען אהער.

נישט קוקענדיג אויף די לעצטע, נישט פינקטליכע צאהלונג, האט דאך דער אנענט צוליעב פרנסה, נעריזיקירט נאך א שיפס־קארט: די פאמיליע איז דאך פארט אן עהרליכע, האט ער זיך אליין געטרייסט. א סך אזעלכע קאסטימער האט ער נישט.

און אויסער דעם איז איהם דאס דאזיגע הויז טייער געווארען. ער האט זיך גאר נישט נעקענט פארשטעלען, אז עס וועט אמאל קומען א מאנטאג ווען ער וועט אהער שוין נים דארפען קומען.

איהם האט זיך נעראכט, אז נאכ'ן דאזיגען הויז וועט ער בענקען.

ענדליך איז נעקומען חנה.

דאס איז נעווען א בלאנדע מיידעל פון צוואנציג יאהר, לויט'ן חשבון פון דער מאמע'ן, און נייגעריג, לויט'ן חשבון פון די איבריגע אין הויז. זי אליין האט זיך אבער נעהאלטען פאר א קינד. נישט קוקענדיג, וואס זי האט, זייענדיג דארטען אליין, א סך איבערגעלעבט, איז זי נעווען די ערשטע טעג נאך איהר קומען פרעהליך און איז ניט מיער נעווארען צו דערצעהלען מעשיות און אנעקדאטען פון דער היים.

דעם נעקסטען מאנטאג איז וויעדער נעקומען דער אנענט. די מוטער האט זיך אננערופען:

— ווייסט, חנה'לע, אַט דער יונגער מאן האָט דאָס געגע־
בען די שיפסקארט. דו וועסט מוזען זעהן ארבייטען און אַליין
אויסצאָהלען. מיר צאָהלען איהם שוין פינף דאָלאר א וואָך.

חנה'לע האָט געוואָרפען א קינדישען אבער דורכדרינגענדען
בליק אויפ'ן אנעמט און קינדיש־בייזליך אויסגערופען:

— וואָס וועט ער מיר טחאָן, אז איך וועל איהם נישט
צאָהלען?

און דייט זיך גלייך צולאכט...

דער אנעמט האָט זיך פערלאָרען, האָט תמ'עוואטע א שמיי־
כעל געטהאָן און געענטפערט:

— וועל איך נעהמען אייך פאר א משכון...

אלע אין הויז האָבען זיך ווי פערלעגען איבערגעקוקט, נאר
זרח האָט זיך נעפונען, און ווי בעשטראהלט פון אן אידעע, האָט
ער זיך אָנגערופען:

— וואו וועט איהר זי הינטהאָן?... אייער פרוי וועט דאָך
אייך אָנקלאָגען פאר קידנעפען א מיידעל...

— מיין פרוי? — האָט דער אנעמט מיט א גליקליכען
שמייכעל צוריק געוואָרפען — איך האָב נישט קיין פרוי, איך בין
נאָט צו דאנקען א פרייער.

— איהר זייט נאָך „צינגעל"?... האָט די אלטע מוטער
ווי פער'חדוש'ט איבערגעפרעגט.

— געווים בין איך סינגעל — האָט דער אנעמט ווי בע־
ליידינט נעענטפערט, — וואָס מיינט איהר, ווי אלט בין איך?

די הויזינע האָבען זיך נענומען שאצען, ביז וואנען חנה'לע
האָט אויסגעשאָסען:

— א יאָהר פערציג! — און האָט זיך צולאכט.

— איך וועל אייך געבען — פערציג! — האָט דער אנעמט
בייז נעדרעהט מיט'ן פינגער.

די מוטער האָט נעמוזט מאכען א פשרה:

— זי איז א יונגע ציג — פרעג איהר בחרם! איהר מוזט זיין אלט א יאָהר עטליכע און צוואנציג.

— זעקס און צוואנציג! — האָט דער אנענט מיט א נאַרישען ערנסט ארויסגעזאָגט, און עס האָט זיך געפיהלט ביי אלע אין הויז, אז דער אנענט האָט אראָבנעכאפט א צוויי־דריי יאָהר, אויב ניט די נאנצע פיער...

דאָס נעשפּרעך האָט זיך שוין ווייטער נישט געקלעפּט. די דריי עלטערע שוועסטער זיינען ארויס אין צווייטען רום. געבליבען איז זרח, די אלטע מוטער און חנה.

נאָך א קלייניעם שווייגען האָט זרח זיך אָנגערופען:

— קומט נעקסטען מאָנטאג און מיר וועלען זעהן אייניאָרדנען די נייע צאָהלונגען. מיר האָבען, אז חנה וועט שוין די טעג אָנהויבען ארבייטען.

דער אנענט האָט אויף איהר א קוק געטהאָן און, ווי פון זיך אליין, קענען זיין ווילען, ארויסגעמורמלט:

— אזא שעהנע מיידעל איז נאָר א שאָד צו שיקען אין שאפּ.

און זאָנענדיג א גוט־נייטה, קוקענדיג אויף חנה'ן, איז ער ארויס.

דעם קינפּטיגען מאָנטאג איז ער נעקומען אין א נייעם אנצוג, א פּריש־נעראָזירטער און האָט אויסגעזעהן נאָר נישט ווי דער פּריהערדיגער אנענט. ער האָט אלע ווייל נעהאלטען די האנד אין טאַש און נעווואָלט פון דאָרט עפּעס ארויסנעהמען, אבער ער האָט נישט געוואגט.

ענדליך האָט ער געפּאָסט מוט און דאָך ארויסגענומען. דאָס איז געווען א קעסטעלע קענדי.

— דאָס איז פאר אייך! איהר זייט א גאסט!

און האָט דערלאנגט חנה'ן.

חנה האָט זיך איבערגעקוקט פֿריהער מיט זרח'ן, נאָכדעם מיט דער מאמען און באָלד מיט די דריי שוועסטער, און האָט אויסגעשאָסען א געלעכטער:

— וואָס איז דאָס?

די מוטער האָט וויעדער נעמאכט אַ פּשרה.

— דאָ איז אזא מאָדע, מען ברענגט קענדי.

— וואָס איז דאָס קענדי? — איז שוין חנה'לע ערנסט געוואָרען און האָט זיך נעשטויסען אויף עפּעס זעהר אינטערעסאנטעס און פּערווויקעלטעס...

— קענדי איז צוקערליך...

— וואָס בין איך א קינד? — האָט זי זיך נע'חדוש'ט...

— איהר זייט א נאָסט — האָט דער אָנענט נעשטאָמעלט.

באָלד איז זרח צוגענאָנגען צום תוך:

— מיר וועלען מאכען א חשבון: מיט חנה'ס שיפֿסקארט טרעפט אָן אונזער חוב נאָך הונדערט פּופּציג דאָלאר... וועלען מיר דאָס מאכען אויף דריי דאָלאר א וואָך...

— נע'פּועל'ט — האָט דער אנענט נלייך מסכים געווען. און נעקוקט אויף חנה'לען.

די מוטער האָט זיך אריינגעמישט.

— די הוצאה וועט גרעסער, אפֿשר וואָלט דער הערר נעמאכט אויף צוויי דאָלאר א וואָך, ביז וואנען חנה'לע וועט אָנהויבען צו ארבייטען?...

דער אנענט האָט פערלענען זיך פערטראכט. ער האָט נעוואָלט נעהן נאָך וויייטער: א דאָלאר א וואָך, וועט ער קענען נעהן אהער נאָך דריי יאָהר און זעהן חנה'ן. ער האָט עס אבער נישט נעוואנט דייטליך עס צו זאָגען. ער האָט בלויז געשטאָמעלט:

— עס איז אָל רייט! עס איז אָל רייט!

און ער איז שוין נעבליבען זיצען און טרינקען א נלאָז טיי...

* * *

אבער קיין דריי יאָהר האָט ער נישט געדארפט געהן. אין דריי וואָכען ארום נאָך די קענדי האָט ער געבראכט אין טאָש א רינגעלע.

נאָך א קורצען אויספרענען די הויזיגע, און ערפאהרענדיג אז חנה האָט נאָך אלץ קיין ארבייט נישט, האָט ער זיי געטרייסט און געזאָגט:

— איך האָב היינט געקויפט א מציאה — א שעהן רינגעלע. אויב איך מעג מיך ערלויבען, וואָלט איך עם געשענקט חנה'ן.

חנה'ן איז דאָס רינגעלע זעהר געפעלען געווארען. זי האָט איהם אָנגענאָמען און ער איז שוין געבליעבען אויך איהר שעהנעם ראָזוועזען פינגער.

און ענדליך האָט חנה'לע אויסגעקויפט איהר מוטער, ברור דער אין איהרע שוועסטער פון דעם אנענט און זיי זיינען נעוואָרען מיט איהם קוויט.

איצט קומט ער אלע טאָג, אבער נישט נאָך דעם חוב, נאָר נאָך חנה'לען. ער נעהמט זי אויס אין די שעהנסטע פלעצער. מען שמועסט, אז דער „באַי" פערמענט ביי א דריי טויזענד דאָלאר — א נאָלדענער שדוך!...

אין אויטאמאביל.

אויסצולערנען איהר „טרייד" איז ליזען אנגעקומען זעהר שווער. עס איז געווען א טרייד, וואס צאהלט זיך אם בעסטען אוז ליזע האט אנגעוועגדט זאגאר בלאף־מיטלען, אבי די דאזיגע ארבייט אויסצולערנען. אריינקומענדיג אין שאפ און נאך דער ערשטער פראגע פון באס, וואס קען זי ארבייטען, האט זי מיט א געמאכטער רוהיגקייט אין טאן געענטפערט:

— איך בין א „דרייפערין"!

קיין דרייפערין איז זי אבער דעמאלט ניט געווען און זי האט זיך בלויז פערלאזען אויף איהרע פעהינקייטען. זי וועט שטעהן און נאכקוקען ווי מען ארבייט און זי וועט אזוי שטיל־ערהייט נאכארבייטען.

אין דעם ערשטען שאפ האט מען זי אויפ'ן צווייטען טאג געכאפט:

— דו ביזט אזא דרייפערין, ווי איך בין א טענצערין — האט איהר די פאר־לייד קריטיקירט. און זי האט דעם פלאץ גלייך פערלאזען.

בעקומען אבער פאר'ן טאג ארבייט האט זי פונקט ווי א דרייפערין: דריטהאלבען דאלאר. ליזען האט הנאה געטהאן, וואס איהר איז געלונגען אזוי אבצונארען א באס. זי האט אן איהם ווי געזעהן א נקמה. מעהר אבער האט איהר געפרעהט די דריט־האלבען דאלאר, מיט וועלכע זי קען לעבען עטליכע טעג און דער־ווייל זוכען א נייעם פלאץ און טאקע ווידער אלס דרייפערין...

אויפ'ן צווייטען פלאץ האט זי שוין אבגעארבייט צוויי טעג. געכאפט האט מען זי ערשט אויפ'ן דריטען טאג. דעמאלט

האט זי שוין אין דער נייער ארבייט געהאט א שטיקעל בעגריף און אז די פּאַרלײַדי האט זיך אויף איהר ארבייט געקרימט, האט לײַזע זיך איינגעשטעלט און ע׳טענה׳ט מיט קוראזש:

— איך בין א דרייפערין!

געהאלפען האט דאס איהר אפילו ניט. דעם פּלאץ, ווי ע־זאגט, האט זי פערלאַרען, בעקומען אבער האט זי געהאלט פאר צוויי מיט א האלבען טאג איבער פינף דאלאר און דערצו האט זי שוין איהר נייעם פאך באלד אויסגעלערנט. זי דארף נור א פּאר באַסעם אבצונארען און ענדליך וועט זי ווערען א ריכטיגע דרייפערין און וועט פערדיענען ביז פופצעהן דאלער א וואך.

און א מוטינע פּלענט זי אלע אין־דער־פריה אויפשטעהן און זוכען א נייעם פּלאץ, און טאקע נאר אלס דרייפערין. און אויף אזא אופן האט זי איהר פאך גוט אויסגעלערנט און איז ע־ווארען באלד איינע פון די בעסטע ארבייטערינס.

לײַזע איז געווען נאך יונג און שעהן, און ניט נאר די פּאר מענער פון שאפ פלענט זי נעפעלען, אפילו די פּאַרלײַדים האבען איהר לײַב געהאט. ארבייט פלענט מען איהר אויסטיילען די לייכטערע, און דער באס, וואס פלענט עטליכע מאל אריינקו־מען אין שאפ נעווואהר ווערען די ארבייט, האט ניט איינמאל געווארפען אויף לײַזע׳ן א פרייגדליכען בליק...

לײַזע האט געמערקט, אבער זי האט זיך געמאכט ניט זעהענ־דיג. די באַסעם, מענען מאנבע פון זיי זיין יונג און שעהן, האט זי ניט נעגליכען. געשטאמט האט זי פון א רייכער אידישער יחוס־פאמיליע אין פוילען און זי האט ניט נעקענט פערטראגען די האלטונג פון די אויפנעקומענע גראבע מענשעלעך... געוואוסט האט זי, אז ווען זי וואלט איינעם פון זיי בלויז א פרייגדליכען שמייכעל נעשענקט, וואלט זי אפשר פערשפּארט צו ארבייטען, און אנשטאט אויסצוארבייטען א טאג עטליכע און צוואנציג קלײַדער אויפ׳ן פינור, וואלטען פאר איהרע אנדערע מיידלאך

די עלטערע און די מאום'ערע, אויסגעארבייט קלײדער, וואס זי וואלט זיי אליין געטראגען...

אבער אזוינס פאלט איהר אפילו ניט איין! פערקויפען קען זי איהרע הענד, אבער ניט איהר שמייכעל. איהם האלט זי פאר א פרײנד, וועלכער וועט אכאל קומען. ער איז א הויכער, א בלאסער, מיט גרויסע שווארצע אויגען. זי קען איהם שוין אין געדאנק עטליכע יאהר, זי זעהט איהם אין חלום און אויפ'ן וואכר...

עס איז נאר א שאד, וואס די שעהנסטע יאהרען געהען אוועק אין שאפ. א דרייפערין איז אפילו א גוטע ארבייט, אבער לייכט איז עס ניט. א גאנצען טאג מוז מען שטעהן מיט א פוילען מויל מיט שפילקעס און שפילעוועז די רייכע קלײדער, וואס הענגען אויף די אונבעוועגליכע פיגורען.

אבער זי וועט דאך אכאל דערפון בעפרייט ווערען. דער הויכער, בלאסער יונגער מאן מיט די שווארצע גרויסע אויגען אין ליבען שמייכעל ארום די שעהנע ליפען, וועט דאך אכאל קומען און וועט זי בעפרייען פון שאפ, פון באם, פון דער פינגר און פון די שפילקעס!...

שלעכט איז בלויז, וען אין לאנד ווערט א קריזים און עס איז שווער ארבייט צו קריגען. די ערשטע פאר וואכען האט זי נאך אביסעל געלד און זי רוהט זיך אב. זי געהט אפילו יעדען טאג זוכען, אבער ניט מיט אזא חשק. אריינגעהענדיג אין אפים און פרעגענדיג אויף ארבייט, ווינשט זי טיף אין האר־צען, אז מען זאל איהר אבזאגען. זי האט נאך עטליכע דאלער אין זי קען נאך אויסהאלטען. אז די פאר דאלער אבער געהען איהר אויס, זוכט זי שוין ארבייט מיט מעהר ענערגיע. זי קומט צום שאפ די ערשטע, כדי די פיעלע אנדערע מיידלעך, וואס

זוכען ארבייט, זאלען איהר ניט אויסכאפען. שווער איז אבער אין א קריזיס־צייט זיין די ערשטע. ווי פריה זי זאל ניט אויפ־שטעהן, זיינען דאך דא מיידלעך, וואס שטעהען אויף נאך פרי־הער. זי איז שוין א פאר מאל געווען דאס פערטע, איין מאל די דריטע, אבער די ערשטע איז זי נאך קיינמאל ניט געווען..

נאר עס העלפט ניט און קריזיס־צייט צו זיין די ערשטע. מען נעהמט דעמאלט קיינעם ניט צו. און די אלע מיידלעך, מיט פון שטעהן ביין שאפ, ניט אויסגעשלאפענע, לאזען זיך צום נאך־העגסטען דעפארטמענט־סטאר, וואו זיי רוהען זיך אביסעל אויס אין גרויסען זאל פאר די נעסט.

אבער ניט שטענדיג איז די דעפארטמענט־סטאר נאך אפען. דאס רוב קומט אויס צו ווארטען אונטען ביז מען עפענט אויף. דער נעשעפטס־פיהרער, וואס שטעהט אונטען, איז אבער העפ־ליך צו דעם דאזיגען מין קאסטימער; ער לעגט זיי פאר שטו־לען צו זעצען זיך. איהם געהט גאר ניט אן, וואס זיי זיינען אלע ארבייטאריכס, און די אלע שעהנע סחורות, וואס געפינט זיך אין די אונגעהייער פיעלע אבטיילונגען, איז ניט פאר זיי. ער וויים איין כלל: מענשען העפליך צו בעהאנדלען! און דעם זכות פון דעם ביזנעס־כלל נעניסען די ארבייטסלאזע מיידלעך און די־העז זיך אביסעל אפ.

ליזע האט די דאזיגע דעפארטמענט־סטאר זעהר ליעב. דא איז אזוי פיעל רייכקייט און ברייטקייט. זי שעמט זיך יור, וואס זי קומט אהער ניט אלס קויפערין, נור אלס איינע פון די ארבייטסלאזע. און נאכדעם, ווי זי רוהט זיך אפ אין דעם גרוי־סען זאל און מאכט דארט איהר טואלעט, וואס זי האט, אייי־לענדיג זיך, אין דער היים ניט נעמאכט, נעהט זי אראפ אמאל אין א מאנכער אבטיילונג פון בילינג וואארע און גיעט צו ליי־זען עמליכע סענט... און זאל עס ניט הייסען, אז זי איז אויך אן ארבייטסלאזע מיידעל, וואס איז בלויז ארויס אבצורוהען זיך און די האהר צו פערקאמען...

און אז געהען אוועק נאך א פאר וואכען און קיין ארבייט איז אלץ ניטא, ווערט ליזע פערצווייפעלטער. זי קויפט איידער זי נעהט שלאפען פערשיידענע צייטונגען און זוכט די אבטיילונג, וואו מען פערלאנגט דרייפערינס...

אבער אלע פייפערס האבען די דאזיגע אבטיילונג אויסגעשלאפען...

איהר טרייד, וועלכען זי האט אזוי קונציג אויסגענארט פון די שעפער, איז שוין ווי פערלאָרען.

און ליזע בעשליעסט, אז זי וועט דערווייל זיך נעהמען צו אן אנדער ארבייט. זי דערמאהנט זיך דאס ערשטע יאהר, ווען זי איז אהער געקומען, דאס איז געווען מיט א יאהר זעקס צוריק, האט זי געארבייט ערגעץ אין דאן־טאון בייַ קעסטעלאך, און האט גענומען צווייַ דאלער א וואך... זי איז דעמאלט אלט נעווען זעכצעהן יאהר און איז געווען דערמיט זעהר גליקליך. געוואוינט האט זי דאמאלס בייַ איהרע א טאנטע, 30 בלאק פון שאפ, און זי פלענט נעהן צו פוס הין און צוריק..

זי זוכט אין די פייפערס, פון נייגעריגקייט וועגען, אזא מין פלאץ. עס וואלט פאר איהר געווען ווי א גרוס פון איהר ערשטען יאהר אין ניו יארק. אבער דאס זוכען איז אומזיסט. קיין קעסטעלאך מאכט מען שוין ניט מעהר. זי וואלט נאטירליך איצט פאר צווייַ דאלער א וואך נישט געארבייט, אבער טשיקאווע איז דאך צו וויסען, וואו איז איצט אהינגעקומען די דאזיגע קעסטעל־פאבריק!... זי האט שוין אפילו פערגעסען אויף וועלכער סטרים דאס איז נעווען...

איינמאל זיינען פערגאנגען לאנגע וואכען און קיין ארבייט האט ליזע ניט געפונען.

די מיסעס, וועלכע איז צו איהר שטענדיג פרייַנדליך געווען, האט ענדליך אויף איהר אננעהויבען קוקען קרום...

א נאַרישע מיסעס! — האָט ליזע געלאַכט אין געדאַנק— צוליעב אכט דאָלער, וואָס זי איז איהר שולדיג פאר דירה־געלד וועט זי ברוגז און אויסער וואָס זי בעט געלד, דערט זי מיט איהר ניט קיין צוויי וועטער.

אבער ליזען ארט ניט, וואָס די מיסעס דערט מיט איהר ניט. קיין גרויסע חכמה איז די מיסעס ניט געווען אין די בעס־טע צייטען, בפרט דעמאָלט, וען זי איז ברוגז. איהר נאַרישער נאָז קוקט נאָך אויס נארישער, און איהרע קליינע אויגען זיינען נאָך קלענער געוואָרען. זי זשמורעט זיי אזוי, אז עס דאכט זיך, אז באלד וועט זי בלינד...

— כי־כי־כי — לאכט ליזע פון איהר אין געדאַנק. אז זי וועט איהר זיין שולדיג פאר נאָך א מאָנאט, וועט זי שוין נאָר צומאכען די אויגען...

ניין! בעשליעסט ליזע פעכט — זי מוז וואָס ניכער בע־קומען א דזשאב...

זי איז ערשט די לעצטע טעג געפאלען אויף א פלאן נישט צו זוכען אין די פייפערס דוקא די אדוועדטייזמענטס, וואו מען פערלאנגט „הענד". אויסער „הענד" וועדען געזוכט אין פיע־לע אבטיילונגען נאכצע מענשען אויך...

אט זוכט א רייכע לייבי אין ריוועדסייד דרייוו א נעזעל־שאפטס־לייבי צו פאהרען מיט איהר אין קאליפאָרניע... נאטיר־ליך, דאָס איז ניט פאר ליזען... יענע זוכט אויסדריקליך א נע־בילדעטע פרייליין, אין ליזע האלט זיך פאר ניט נעבילדעט, באָטש ענגליש לעזט זי ניט שלעכט, אבער נעבילדעט חייסט עס ניט...

אט זוכט מען אן אם... ליזע וועדט רויט און צולאכט זיך...

אט זוכט א דענטיסט א יונג מיידעל אויפצונעהמען פא־ציענטען...

דאָס איז שוין דוקא בייס וועג... וועדט ליזע ערנסט און בלייבט שטעהן לענגער אויף דער קורצער אנאנס...

זי וועט מאַרגען נאָכן פריה אויפשטעהן און וועט טאָקע געהן צום דענטיסט... שפּעטער קען זיין וועט ער איהר פּלאָמבירן א פּאָר צייהנער, וועלכע זיינען איהר די לעצטע ציין קאָליע געווארען און מהוען איהר איצט וועה...

זי וויין נאָר ניט ווי וויין זי וועט האָבען צו געהן. נעהן וועט זי מוזען, וויל קיין ניקעל אויף קאָר־פּעיר האָט זי שוין ניט פון א פּאָר טעג... א גליק, וואָס זי האָט נאָך קרעדיט אין גראָסערי סטאָר און בּאָרגט זיך דאָרט אלע טאָג א פּאָר זעמל מיט פּוטער צום עסען... קעש קען זי שוין דאָרט ניט באָרגען...

אָבער עס שאָדט ניט, זי וועט „וואָקען". דער דענטיסט וואוינט אפילו אין דער וועסט־סייד, אבער מעהר ווי צוויי שטוקדען קען דאָך ניט דויערן, ווי וויין עס זאָל ניט זיין! אין דער פריה איז נאָך ניט שטארק היים.. .זי וועט נעהן...

עס איז געווען דוקא א הייסער פריהמארגען. ליזע איז נאָך א שטונדע נעהן געווארען זעהר מיער. מיט ברענענדיגע אויגען האָט זי נעקוקט אויף יעדער פערבייליפענדיגער קאָר, האָט זיך צייטענווייז אבגעשטעלט און נעקוקט צום קאָנדוקטאָר... א יונגער קאָנדוקטאָר האָט אבגעשטעלט די קאָר, מיינענדיג, אז ליזע וויל אריינשטייגען. זי האָט זיך פערשעמט און האָט זיך נעלאָזט שנעל נעהן. די קאָר איז ווי מיט רוגזא פערבּי נעלאָפען און ליזען האָט זיך נעדוכט, אז דער קאָנדוקטאָר זידעלט זי, וואָס זי האָט איהם נעמאכט אומזיסט צו סטאָפען.

ענדליך האָט זי זיך פערקירעווט אין א בּרייטער און שטילער עווניו. קיין קארס האָבען דא ניט קורסירט, און ליזען האָט עס ווי נעפּרעסט. די פערבייליפענדע קארס אויף יענע סטריטען האָבען זי בלויז נעריייצט און דעם שווערען, לאנגען וועג נעמאכט איהר לענגער און שווערער.

אמת, דאָ איז פון צייט צו צייט דורכגעפֿלויגען אן אויטאָ־מאָביל. אבער דאָס האָט איהר שוין ניט געאָרט. אן אויטאָמאָ־ביל קען איהר ניט רייצען, ווייל זי ווייס, אז אזוינס איז ניט פֿאר איהר, וועהרענד צו א קאָר איז זי שוין אזוי געוואוינט...

זי איז אבער ענדליך געוואָרען זעהר מיעד, האָט אָנגעהויבען צו געהן לאַנגזאמער, די פים האָבען זיך ווי געוואקעלט, און דער שוויים אויפֿן שטערען איז געשטאַנען אין גרויסע טראָפענס אין זי האָט עס אלע מינוט אראָבגעווישט מיט'ן טיכעל...

נאָר אָט האָט לאַנגזאם דורכגעשפּאַצירט א לעדיגער אויטאָמאָביל, אין וועלכען עס איז געזעסען בלויז דער שאָפער פון פֿאַרענט און האָט ווי נאכלעסיג געפֿראָווען...

דער שאָפער, א יונגער בלאָנדין, אין א שאָפער־אנצוג, האָט ליזען האלב פערדעכטיג, האלב פרײַנדליך אָנגעקוקט, האָט צו איהר א שמייכעל געטהאָן און צופֿאָהרענדיג נעהענטער צו דעם טראָטואר, וואו ליזע האָט זיך קוים געשלעפּט, האָט ער זיך פרײַנדליך אָנגערופען:

— וואוהין געהסטו?

ליזע האָט מיט דאַרשטיגע בליקען אנגעקוקט פריהער דעם אויטאָמאָביל, נאָכהער דעם שאָפער און ביידע זיינען געווען אזוי נוטהערציג און פרײַנדליך. זי האָט אָפענהערציג געענט־פערט און אָנגערופען די סטריט מיט דעם נומער.

— זעץ זיך! איך וועל דיך צופיהרען! — האָט דער שאָ־פער פאַרגעלעגט.

ליזע האָט זיך טיעף אין הארצען דערפרעהט, זי האָט אָבער פון יוצא וועגען, ער זאל ניט מיינען, אז זי איז אן אויס־געלאסענע מיידעל, זיך געוואקעלט...

—איך קען דיך ניט... איך האָב מורא... דו וועסט מיך פערפיהרען...

— אויב דו האָסט מורא, ברויכסטו ניט... האָט דער שאָ־פער רוהיג נעענטפערט און האָט שוין געוואלט אָבפֿאָהרען.

אבער לייזע האָט גלייך ווי מורא האָבענדיג ניט פערלירען אזא גליק — איהם נאָכגענעבען:

— אללרייט, איך דאנק דיר! פיהר מיך צו... זי האָט זיך אוועקגעזעצט ביי דער רעכטער זייט פון שאָפער. ער האָט גלייך א דרעה געטהאָן דאָס הענטעל פון אויטאָמאָביל און לייזע האָט זיך שוין נעטראָגען, דאָס ערשטע מאל זייט זי לעבט, איבער די בריטע, געפלאסטערטע עוועניו, און א שטארקער אבער מילדער ווינד, וואָס דער יאנעדער אויטאָמאָביל האָט פעראורזאכט, האָט איהר נעקיהלט דאָס ברענענדע נעזיכט און דעם הייסען שטערען...

דער שאָפער האָט פון צייט צו צייט אויף איהר נעווארפען פרייגדליכע בליקען. לייזען איז דורכנעפלויגען אין קאָפ אלערליי געשיכטען, וואָס זי האָט זיך אָנגעלייענט אין צייטונגען און ביכער וועגען דעם, ווי אזוי מען האָט אין אזא אופן „נעקידנעפט" יונגע מיידלעך, אוועקגעפיהרט זיי ערגעץ אין דער ווילדער וועסט און דאָרט האָט מען זיי געהאלטען אין א חדר, דער אטאמאן, א ווילדער יונג, מיט לאנגע שווארצע לאָקענס און נרויסע שווארצע אויגען...

אבער לייזען האָט עס איצט ניט געשראָקען. די צוויי מאָנאט ארבייטסלאָזיגקייט און מאנגל, דער איצטינער צו פום געהן און דער נעדאנק וועגען איהר מיסעס, וועמען זי איז געלר שולדיג, האָט איהר יונגעס וועזען פערפאנצערט און זי איז נעוועז גרייט אויף אלעס!

זי האָט געקוקט מיט דאנקבארע בליקען אויפ'ן יונגען, גוטמוטיגען שאָפער און האָט זיך מיט איהם צורעדט, ווי מיט אייגעם, וואָס זי קען שוין זעהר לאנג, רוהיג און זיכער.

צום גליק, אדער צום אומגליק, האָט ער קיין שלעכטעס ניט נעמיינט. ער האָט בעמערקט, ווי זי געהט און וואקעלט זיך, האָט ער פערשטאנען, אז זי איז מיער, איהר נעזיכט איז איהם נעפעלען גענוארען, ער האָט א מאָר פרייע שטונדען, אָס האָט ער

איהר פֿאַרגעלעגט זיך זעצען...

ער וועט איהר צופּיהרען צום דענטיסט און וועט זאָגאר וואַרטען, ביז זי וועט אַרויס פון דאָרט און וועט זי פּיהרען צו־ריק אהיים... ער האָט צייט און זי געפֿעלט איהם באמת, אבער קיין שלעכטס מיינט ער ניט...

ענדליך האָט זיך דער אויטאָמאָביל אבגעשטעלט פּאר'ן הויז, וואו דער אָפּיס פון דענטיסט האָט זיך געפונען. א יונגער מאן מיט א דיקען אונפֿריינדליכען פּנים האָט אַרויסגעקוקט דורכ'ן אָפּענעם פענסטער און זיהענדיג, ווי ליזע קומט אַרויס פון אויטאָמאָביל און מיינענדיג, אז זי איז א רייכע פּאציענטין איז ער איהר גלאָפּען אנטקעגען און זיך געפֿליסט צו ווערען פֿריינדליך. ליזע האָט אנגעקלונגען. דער זעלבער דיקער מאן האָט איהר די טהיר געעפענט. זי האָט אַרויסגענומען די אדרעס און ניט דרייסט געפֿרעגט:

— זוכט איהר אן אָפּיס־מיידל?...

דעם דענטיסטס פּנים איז נאָך ברוגז'ער געוואָרען ווי פֿריִ־הער, שטעהענדיג בייִם פענסטער. ער האָט ליזען אָנגעקוקט מיט פּערדאכט און רוגזא, האָט אַרויסגעקוקט צום גאס, וואו עס איז בייִם הויז געשטאַנען דער אויטאָמאָביל און טרוקען אַרויסגע־ברומט:

— ניין! ניט אזא האָב איך נעזוכט!

און איז אָהן א וואָרט מעהר צו זאָגען מיט רוגזא אבער אויך מיט גרויסע זעלבסטשעצונג ארויף אויף די שטיגען...

ליזע איז א פערשעמטע ארוים און האָט זיך ווי נידערגע־שלאָגען אריינגעזעצט צוריק אין אויטאָמאָביל...

דער אויטאָמאָביל האָט זיך שנעל נעטראָגען איבער דער בריִטער עוועניו, אריינגעקירעוועט זיך נאכהער אין די טומל־דינג, רוישענדע סטריטען, אין דער ריכטונג וואו ליזע וואוינט.

דער שאָפער האָט איהר ענדליך נעפרעגט וואו זיך אבצו־שטעלען...

לייזע האָט אָנגערופען די סטריט און דעם נומער. דער שאָפער איז נעווען בערייט זי אהין צו ברענגען. באלד אָבער האָט זיך לייזע געבעטען:

— ניין! אהין פיהר מיך ניט! די מיסים וועט אויך מיינען דאָסזעלבע ווי דער דענטיסט!

— וואוהין דען ווילסטו? — האָט דער שאָפער איהר פריינדליך געפרעגט...

— וואוהין? וואָרט, כ'וועל באלד בעקלערען.

און זי האָט זיך פערטראכט:

וואו זאָל זי דעם אויטאָמאָביל ווירקליך אבשטעלען? אה, וועז ער וואָלט ניט געווען אזא פיינער, אזא נוטער און וואָלט זי געקידנעפט, אוועקגעפיהרט זי ערגעץ ווייט אין דער וועסט, און געהאלטען זי אין א חדר, געגעבען עסען און טרינקען...

— נו, וואו זאָל איך מיט דיר פאָהרען? האָט איהר דער שאָפער אָפגעריסען פון איהרע נעדאנקען...

— פיהר מיך.. פיהר מיך צו א גרויסען דעפארטמענט־סטאָר... צו א דעפארטמענט־סטאָר.

און דער אויטאָמאָביל האָט זיך נעלאָזט און זיך ענדליך אָפגעשטעלט נעבען איינער פון די גרעסטע דעפארטמענט־סטאָרס.

לייזע איז א וואקלענדיגע אראָפגענאנגען, זיך אומגעקוקט אין אלע זייטען און פערגעסענדיג צו בעדאנקען דעם שאָפער איז זי אריין אין סטאָר און איז פערשוואונדען געוואָרען אין די פיעלע לאנגע אָבטיילונגען...

שותפים.

אליח יונהס' הייזעל איז נעווען ווי א סך הייזעלעך אין שטעדטעל: א הילצערנעס, א קליינס, און דער דאך איז נעווען נעדעקט מיט שינדלען. די פענסטער זיינען נאך קלענער געווען ווי די פענסטער פון די שטעדטעלשע הייזלעך. א דאנק די קליינע פענסטער מיט די קליינטשיקע שייבעלעך האט דאס הייזעל אויסגעזעהן ווי א גוי'שע, להבדיל.

און דאך האט מען דאס הייזעל נערופען: דאס גאלדענע הייזעל.

און א סך בעלי בתים פלעגען זיך מיט'ן דאזיגען הייזעלע בענשען!

— ניט קיין הייזעל איז דאס — א שפע! פלעגען די בעלי בתים אונטערזיפצען.

— ווען איך פערמעג אזא הייזעלע וואלט איך שוין ניט געהאט וואס צו זאגען! — פלעגט א מעהר בעל מקנא צו־העלפען.

— א קליינינקייט! דאס לעצטע הייזעל אין אזא געגענד!

און אט דערין טאקע איז בעשטאנען די מזל ברכה פון הייזעל: דאס לעצטע אין גאס! און נאך וואס פאר א גאס. די רייכסטע דערפער ליענען צוזייט און צושפרייט אין דעם דאזיגען גען געגענד. דערפער לרוב, און די פויערים פון די דאזיגע דערפער זיינען עפעס ניט אבי וועלכע. אמת'ע בעלי גופים, מיט פעלדער און פיה און היהנער און פיש. יא מיט פיש, ווייל אין יענער געגענד נעפינען זיך טייכען און די טייכען פערמעגען די בעסטע פיש!

און וואוהין פאלען אריין די תבואות, די קעלבער, די היי־נער, די אייער, די טרוקענע יאגדעס, די שוועמלעך און די פיש. וואס די פויערים פיהרען אין שטעדטל אריין?

צו אליה יונהס. זיין שטיבל איז די לעצטע אין נאס און די ערשטע ביי'ן אריינפאהר אין שטעדטל.

א קלייניגקייט אזא ברכה!

אזוי האבען נעמיינט די שטעדטילשע בעלי מקנא'ס.

אין אמת'ן אבער איז אליה יונהס גליק ניט אזוי נרוים נעווען.

אמת, דאס שטיבל איז נעווען א נאלדענעס, ווי זיי חא־בען עס נערופען, אבער הינטער אליה יונהס הייזל איז נעווען נאך א הייזל, די זעלבע נרויס ווי זיינע, און דער שפייכלער, וואס דאס שטיבל האט נעהאט, איז נעווען נאך א נרעסערעס.

דאס דאזיגע „הייזל" האט אויך נעהאנדעלט. אבער אזוי ווי דאס איז נעווען ניט דאס לעצטע נאר דאס צווייטע, האט עס ניט נעהאט אזא נאמען, ווי דאס נאלדענע.

עס איז אויך א ברכה. אבער ווי קומט דאס צום לעצטען הייזל אין נאס, צו אליה יונהס'!

אין דער אמת'ן אבער האט דאס צווייטע הייזל נעמאכט בעסערע נעשעפטען.

ערשטענס, איז איהר בעל הבית, וועלווייל לייטעס, נעווען א פראסטער נעזונטער איד און דערצו האט ער נעהאט א בן'אך, יענקעלע, וועלכער האט נעקענט א סוהר מיט נוואלד ברענגען צו זייער שפייכלער.

אליה יונהס איז נעווען דער חיפוך, א איד א חלוש, א שטי־קעל תלמיד חכם און נענומען האט ער דעם פויער מעהר מיט נמרא וועדטלעך, וואס ער פלענט ווי עס איז מסביר זיין אויף גוי'אישע, אייבער מיט כח.

קיין זיהן, וייעדער, האט ער ניט נעהאט; אנשטאט זיהן האט ער פערכינט דריי טעכטער, זיינען צוויי נעווען שויז אויס־

נענעבען אין אנדערע שטעדטעלך און די אינגסטע טאכטער, ביילקע, איז נעווען א צו עדעלע מיידעל, אז זי זאל העלפען דעם טאטען שלעפען די פוהרען, ווי וועלוויל'ס בן'אק, יענקעלע...

אזוי פלענען די בעסטע פויערן מיט זייערע תבואות און אנדערע סחורות אריינפאלען צו וועלוויל לייטעס. צו אליה יונהס סלענט בלויז אנקומען די עלטערע פויערים, וועלכע האבען נעהאלטען פון איהם און האבען איהם פשוט ניט נעקאנט אבזאנען.

אבער וועלוויל לייטעס' אויגען זיינען צו נרויסע נעווען, און אפילו די דאזיגע פויערים ביי וועלכע אליה יונהס האט תמיד אבנעהאנדעלט די סחורות, האט ער אויך נעוואלט אוועקנעהמען.

פשוט מיט נוואלד.

ער נעהמט דאס פערד פאר'ן צוים, דער בן'אק — פאר די לייצעס און מען שלעפט דעם וואגען צו זיך.

אליה יונהס רופט צו הילף זיין טאכטער:

— ביילקע, וואס שטעהסטו ?

און ביילקע, אן אויסגעפוצטע, מיט צוויי שעהן פערפלאכטענע צעפ, שטעהט ווי א בת־מלכה און ווייס ניט וואס זי זאל אנהויבען צו טהאן. איהר יונג מיידעלשע הארץ ווערט אויפגערעגט און זי פאלט אן איידעל אויף וועלוויל'ס בן'אק:

— פע, יענקעלע ! עס איז ניט שעהן ! פון אונזער הויז נעהמסטו צו א פוהר.

וועלוויל'ס בן'אק אבער ווערט ניט נתפעל, ער שטעלט אויף איהר אויס זיינע צוויי גרויסע גראהע אויגען, נעהמט די הענד אין די באקעס און רייצט זיך:

— וואס זאגט איהר צו דער פריצ'טע ! — און צולאכט זיך אויפ'ן קול.

בייל‌קע ווערט נאָך מעהר אויפגערעגט, אבער זידלען זיך ווען זי ניט, זי ווען פאר אזא גראָבען יונג איהר מויל ניט אומריין מאכען.

און זי קעהרט זיך אָב מיט כעס און קוקט שוין ניט מעהר אין זיין זייט.

דערפאר האָט איהר נאָט געהאָלפען און עס איז אָנגע־פאָהרען א פוהר פול מיט זעק, און צווישען די זעק ליענט א קאלב, און פון פארענט און פון הינטען פון וואָגען זיינען אָנ־געשטעלט קערבליך מיט כל טוב: פיש, אייער, היהנער און טרו־קענע שווועמלאך.

די פוהר געהערט צום אלטען אנטאָש; ער ווען ווען זיין סחורה ניט פערקויפען אפילו ווען ער גיען איהם צוויי מאל טייערער. דאָס איז א פויער מיט א כאראקטער. פריינדשאפט שטעהט ביי איהם העכער ווי געלד.

וועלוועל און זיין בנ'אָק ווייסען עס, אבער דערזעהענדיג די פוהר מיט כל טוב, קען דאָך יענקעל ניט בייטשטעהען דעם נסיון און ער פרובט אָנצומאכען א בייז ליעבען צווישען אנ־מאש'ן און אליה יונהם:

— ער ווען דיך אויסנארען, דער אלטער!

אָבער דער פויער שמייכעלט גוטמוטיג און ענטפערט:

— איך וויים, אָבער איך וויל ער זאָל מיר פערדיע־נען, ער איז א גוטער איר דער אליה און זיין טעכטערל איז אן אמת'ע פאָנענקא...

ווערט נאָך יענקעל בייזער. ער ריהמט זיין ערנסטען שונא — בייל‌קע'ן... ער שפייט אויס און לאָזט זיך נאָך אנ־דערע פוהרען, שרייענדיג:

—העי, לודזי, אהער, צו מיר, דער אלטער ווען איך אויסנארען, זיין טעכטערל ווען איך בדלות שטעלען.

און שרייענדיג קוקט ער זיך אום צו בייל‌קען און שטעלט איהר אויס א צונג...

ביילקען קומט אריין פאר בעלײדיגונג דאָס בלוט אין פנים, אבער דאָס מאכט נאָך איהר שעהנער און בליהענדער, דער אלטער אנטאָש גיעט איהר א גלעט איבער'ן קאָפ און זאָגט:

— האַרדי חלאָפּעץ! שעלמא!

איינמאל איז דערזעלבער אנטאָש אָנגעפאָהרען מיט א פולגעפאקטער פוהר. אויסער תבואות, א קאלב, היהנער און אייער און פיש, האָט די פוהר פערמאָגט א פולען זאק מיט וואל...

אז וועלוועל האָט דערזעהן ווי דער אלטער פויער פאָהרט צו צו אליה יונהס' הייזעל האָט ער זיך א לאָז געטהאָן צום וואָגען און אָנטאָפענדיג אין זאק די וואל איז ער פערבראַנט געווארען פאר קנאה. ער האָט וויל אויסגעשריען צום בנ'אָק:

— יענקעל, דער ערל האָט וואל...

דערהערט וואל, א סחורה וואָס איז ניט אזוי בנמצא און וואָס איז כלו ריוח, האָט יענקעל מיט'ן פאָטער בעשלאָסען מיט די בליקען, אז די וואל מוזען זיי אבקויפען...

— פערקויף די וואל אונז! — האָט זיך וועלווי געבעטען.

— דו קרינסט פינף רובל א פוד! — האָט יענקעל פון זיין זייט צוגערופען.

— באָט ניט אָן אזוי פיעל! — האָט וועלווי זיין זוהן אריינגעשושקעט...

באלד איז ארויסגענאנגען פון שפייכלער אליה מיט בייליקען.

— דזיען דאָברי, אנטאָש! — חאָבען זיי איהם ביידע בעגריסט, נישט קימערענדיג זיך וועגען די צוויי קאָנקורענטען.

ביילקע איז צוגענאנגען צום וואָגען און גלייך אָנגעטאָפט די וואל.

— האָסט היינט וואל אויך געבראכט, אנטאָש! — האָט

זי זיך נאָך פריינדליכער געוונדט, און צוגעוואָרפען פון דער זייט א טראָצינען בליק צו יענקלען, ווי נעזאָגט:

— זעהסטו, אפילו וואָל... און דו ווער צופֿלאָצט.

יענקיל האָט עס דערפיהלט. זיין צאָרען, וואָס האָט נע־ברענט אינוועניג, איז ארויס אין א פלאָם:

— די וואָל וועל איך צוגעהמען, אז די וועלט וועט זיך עסען...

— אדרבא, נעהם! — האָט זי ביילקע נעריצט, —קרינסט א מעדאָל, אויב ער פערקויפט דיר...

איז שוין וועלווי׳ל אויך אן אָנגעצונדענער נעווָארען:

— וואָס מיינסטו, דו ביזט ביי אנטאָש׳ן א בת יחידה, אדער דו האָסט איהם א כישוף אבגעטהאָן?

די לעצטע פראָזע האָט ער נעזאָגט אויף נוי׳איש כדי אָנ־צושרעקען דעם אלטען פויער.

דער פויער האָט אבער גוטמוטיג נעשמייכעלט, האָט נערי־בען דעם שטערען, געהויבען די שווערע מיץ פון קאָפ און קו־קענדיג דאָ אויף ביילקען, דאָ אויף יענקלען און נאָכדעם אויף אליה יונהס און וועלוועל׳ן האָט ער פלוצים אויסנעשריען בע־גייסטערט פון א גליקליכען איינפאל:

— מענשען! בריידער! וואָס מיר איז אייננעפאלען...

און ווערענדיג ווי פערהלינעט פון דעם איינפאל האָט ער קוים אויסנערעדט:

— איך שענק אייך, ביילקען און יענקלען, דעם זאק וואל און ווערט חתן־כלה.

ביילקע האָט ארָאבנעלאָזט דעם קאָפ, יענקעל האָט זיך א ברונז׳ער אָבנעקעהרט אן א זייט, אליה יונהס און וועלווי׳ל האָבען זיך מאָדנע איבערנעקוקט, ווי נעזאָגט: וואָס א נוי קען איינפאלען...

* * *

אויב דער שדוך איז גלייך אויפ'ן ארט ניט נעשלאסען געוואָרען, האָט אבער דער פויער אויסגעפיהרט, אז דער זאק וואָלל איז נעקויפט געוואָרען בשותפות.

אויף מארגען איז יענקיל אריין צו אליה יונהס וועגען צוטהיילען זיך.

אליה יונהס איז אבער אין שטוב ניט געווען. ביילקע איז געזעסען בייַ'ן טיש און געטהאָן עפעס א הויזיגע ארבייט.

דערזעהענדיג יענקלען האָט זי זיך צושמייכעלט.

— איך בין געקומען זיך צוטהיילען מיט'ן וואָל! — האָט ער א ברוגז'ער אויסגעברומט.

— איז וואָס ביזטו ברוגז! — האָט ביילקע פרייער געשמייכעלט און איהם אריינגעקוקט גלייך אין די אויגען.

יענקיל איז פון דער פראָנט געוואָרען דרייסטער, האָט אויפגעהויבען די אויגען און דאָס ערשטע מאָל דערזעהן ביילקען ניט ווי א קאָנקורענטקע, נאָר ווי א שעהנע מיידעל.

„אך, סארא שעהנקייט זי איז!" האָט ער שיער ניט אויסגעשריען.

ער איז געוואָרען פרעהליך און דרייסט.

ער איז צו איהר צוגענאנגען נאָהענטער און איהר א קיצעל געטהאָן אין אָפענעם האלז, ווי ער איז געווען צו טהאָן עם מיט א מאנכער שיקסע...

ביילקע איז אבער קיין שיקסע ניט געווען. זי האָט איהם אבגעשטופט מיט א מאָדנעם חנ'דעל און בעפעהלענד אויסגערופען:

— אָהן די הענד, יענקיל!...

יענקיל איז ביי זיך וויערער ארָאבגעפאלען, נעקוקט אויף ביילקע'ס חנ'עודיגען פנים און ניט געוואוסט וואָס צו זאגען איהר.

— איז וואָס־זשע ווילסטו, יענקיל! — איז ביילקע צו־

ריק פרײנדלעך געוואָרען און האָט איהם שוין קענטיג דעם קי־צעל אין גאנצען מוחל געווען.

— די וואָל צוטיילען זיך! — האָט ער גראָב, ווי אין כעס, אויסגערופען.

— די וואָל צוטיילען זיך! — האָט ביילקע איבערגע־קרימט זיין גראָבען טאָן. — אָט אזוי דען רעדט מען מיט א „בארישניע", הא, יענקיל!

דערווייל איז אָננעקומען אליה יונהם...

דערזעהענדיג יענקלען מיט זיין טאָכטער אליין איז ער ווי מבולבל געוואָרען און האָט גאָרנישט פערשטאַנען, נעקוקט און געוואונקען צו ביילקען, ווי ביי'ן עסען, פאר דער „המוצא"...

ביילקע האָט פערשטאַנען דעם וואונק און האָט ערקלערט:

— ער איז געקומען צוטיילען זיך מיט דעם וואָל...

און האָט זיך אזוי צולאכט, אז יענקיל איז א פערשעהמטער, אָהן א וואָרט צו זאָגען, ארויסגעלאָפען פון שטוב...

אין א פאָר טעג ארום איז ער אבער וויעדער געקומען, און וויעדער איז אליה יונהם ניט געווען אין שטוב.

— וואָס וועט זיין מיט'ן וואָל?

— וועלכע ציעג? — האָט זיך ביילקע געוויצעלט...

— וואָס מיינסטו, איך וועל דיר לאָזען דעם וואָל?! — האָט ער זיך געבייזערט און גערעדט אויף זיין גראָבען קול...

— אָט נעה שוין געה — האָט זי איהם כלומרשט נעטריע־בען, אָבער באלד האָט זי אויף איהם אויפגעהויבען איהרע אוי־גען און זיך ליעב צושמייכעלט.

— וועסט אפשר, יענקיל, טרינקען א גלאָז טהעע?...

— לאָמיר זיך פריהער צוטהיילען מיט דעם וואָל! — האָט ער ארויסגעפראָלט.

און זיך אוועקגעזעצט.

— אָט אזוי. זיי א מענש! — האָט ביילקע געלאכט און איז צו איהם נאָהענט צוגענאנגען.

יענקיל איז וויעדער דרייסט געוואָרען. ער האָט זיך שוין מכין געווען מיט'ן מיטעלסטען פינגער צו איהר אָפענער קלאָ־ רער האלו...

— זיי ניט קיין גראָבער יונג! — האָט זי אויף איהם אָנ־ געשריען.

ער האָט זיך פאר איהר נעשריי דערשראָקען, איז אויפ־ געשטאַנען און האָט בייז אויסגעברומט:

— לאָמיר זיך צוטיילען די וואָל!...

— וועסט צייט האָבען איבער אכטאָג...

דער קינפטיגער מארקס־טאָג איז אריבער בשלום. יענקיל האָט שוין מעהר קיין פוהרען פון אליה יונהם הייזעל ניט גע־ שלעפט. דער טאָטע אליין, וועלוויל, האָט אויך שטילער גערו־ פען די נויים.

נאָכ'ן מארק איז וויעדער יענקיל אריין צו אליה יונהם...

דעמאָלט איז שוין אליה יונהם נעווען אין שטוב.

— וואָס וועסטו זאָגען גוטעס, יענקעלע? זיץ!

— ער וויל זיך צוטיילען די וואָל! — האָט בייזקע גע־ מאָלדען פאר יענקלען און האָט אויסגעשאָסען מיט א הילכיגען געלעכטער...

— איז וואָס פאר א געלעכטער! — האָט אליה יונהם געשמייכעלט — אוואדע צוטיילען זיך... נעהט, קינדערלעך, איז צוטיילט זיך.

זיי זיינען אריין דורכ'ן הויזטיר אין שפייכלער. דער זאָק וואָל איז געלעגען אן אבגעבונדענער.

— דאָ פעהלט! — האָט יענקיל אויסגעשריען.

— ביזט א נאר! — האָט בייזקע איהם גוטמוטהיג גע־ מאָדעלט — ווילסט זיך טאקע צוטהיילען.

— אוואדע — האָט ער שוואַך אויסגערעדט און נעקוקט אויף ביילקע'ס ווייסען האלז...

— אבער דאָ פעהלט טאקע שוין אביסעל — האָט ביילקע נעשמייכעלט.

— ווי אזוי? — האָט יענקיל נעפּאַרשט.

— איך האָב אויסגעשפּונען אביסעל...

— האָסט נישט נעהאט קיין פּראווע... עס איז שותפות־שע...

— איך האָב אויסגעשטריקט א פּאָר הענטשקעס. — האָט זי זיך וויעדער נעריייצט.

— האָסט ניט געהאט קיין פּראווע! — האָט ער זיך נעבייזערט — עס איז שותפות'שע.

— א פּאָר הענטשקעס! וואָלסט זעהן, מיט פינגער.

— וועלען זיין די הענטשקעס אויך אויף שותפות, — האָט יענקיל פּאַרנעשלאָגען.

— ביזט א נאר! — האָט ביילקע זיך נוטמוטהיג נעבייזערט — עס איז פּאר א זעהר גרויסער האנד.

— נו. מיין האנד איז א גרויסע! — האָט יענקיל מיט שמחה אויסגעשטעלט זיין האנד..

— איז דאָס טאקי פּאר דיר... האָט ביילקע זיך צולאכט און איז ארויסגעלאָפען פון שפּייכלער צוריק אין שטוב אריין. יענקיל נאָך איהר.

אליה יונהס איז שוין וויעדער ארוים. ביילקע איז נעבליעבען מיט יענקלען אין הויז.

זי האָט איהם דערלאנגט די הענטשקעס:

— מעסט אן!

ער האָט מיט א שטראהלענדען נעזיכט געזומען ארויפ־ציהען אויף זיינע גרויסע הענד די פּאר הענטשקעס...

— דו ווייסט, ביילקע, — האָט ער פּלוצים, בעגייסטערט פון א אידעע, אויסגערופען...

— וואָס?

— מיר וועלען זיין איצט שותפים אויף שטענדיג...

— נעווים! — האָט ביילקע מסכים געווען.

— און אויף אונזער חתונה וועלען מיר איינלאדען אנ־טאָש'ן...

— ניט אנדערש! — האָט זיך ביילקע צולאכט — מיר וועלען איהם זעצען אויבען אן...

דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ.

(א מעשה'לע)

אמאָל איז געווען — און היינט לעבט ער נאָך אויך — א מענש; איז ער געווען זעהר א קליינינקער, העכטסטענס קורצינקע, פיסעלעך דאָרינקע, א הערצעלע ווי אן ארבעס, דערפאר אבער א קאָפּ ווי אן עמער די גרויס.

דאָס דאָזיגע מענשעלע איז געווען זעהר שטאָלץ מיט זיין גרויסען עמער־קאָפּ.

— דער עיקר, קינדער, פֿלעגט ער זאָגען, איז דער קאָפּ. פון קאָפּ ציהט די יניקה דער גאַנצער גוף. עס געהען פון קאָפּ אזעלכע פעדימלעך ביז אונטער די פּיאָטעס, איהר פערשטעהט, קינדער — ביז אונטער די פּיאָטעס!

און דערביי האָט דאָס קליינע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאָפּ געמומען א זשאבע און צושניטען פּאר פּיעלע אין די אויגען און האָט אויפגעוויזען, אז דער מענש איז אויך אזוי.

ער האָט אפילו קיין לאבדיל נישט געזאָגט.

און קיינער האָט איהם נישט געענטפערט, אז נייז.

ווייל דאָס קליינע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאָפּ האָט האָט אויך זעהר א גרויסע צונג און האָט געקענט א סך, א סך רייד־ען.

און דערצו האָט דאָס קליינע מענשעלע מיט'ן הערצעלע ווי אן ארבעס די גרויס געקענט צעהלען ביז מיליארדען, און האָט אלץ אויסגעצעהלט.

איינמאָל האָט ער זיך אוועקגעשטעלט אויף א הויבען

קלאָץ, כדי די מענשען, וועלכע ער האָט סינדער גערופען, זאָלען איהם זעהן, און האָט געזאָגט:

— ווייסט איהר, קינדער, וויפיעל שטערן אויפ'ן הימעל איז דאָ?

אלע האָבען געשוויגען, קיינער האָט נישט געוואוסט.

און דאָס קליינע מענשעלע האָט גלייך ארויסגענומען א בלוי גלעזעלע פון קעשענע, צוגעשטעלט צו די אייגעלעך די קליינינקע און גערופען:

— אָט ווארט, באלד צעהל איך איבער.

— איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף...

נאָכדעם האָט ער עפעס געמורמעלט אונטער דער נאָז און אין א וויילע ארום האָט ער זיך צוזונגען:

— צוויי הונדערט מיליאָן מיט זיבען און אכציג טויזענד...

די מענשען־קינדער, וואָס זענען געשטאַנען ארום, זענען נתפעל געוואָרען פון דער גרויסער ציפער און פון גרויסען קאָפ פון דעם קליינעם מענשעלע, און זיי האָבען געמוען קריגען דרך־ארץ פאר איהם און האָבען איהם א נאָמען געגעבען: דער גרויסער חכם.

זיינען א סך מענשען געקומען צו איהם פרעגען שאלות.

אייגער האָט געפרעגט:

— וואָס איז אזוינס ליעבע?

— ליעבע? — האָט דער קליינער מענש געמאכט חוזק— ליעבע איז שמיבע... גאָרנישט מיט גאָרנישט... איך האָב קיינמאָל נישט געליעבט. מיין גרויסער קאָפ דענקט, אז ליעבע האָבען קינדער און וויבער אויסגעטראכט...

דער פרעגער איז אוועק א פערשעמטער; ער איז נראָד געווען שטארק פערליעבט און האָט געוואָלט הערען א קלערערען ענטפער. פונדעסטוועגען האָט ער דעם גרויסען קאָפ ג־

גלויבט, איז אוועק אהיים און האָט זיך געגומען צום לערנען און האָט אזוי ארום זיך בעפריט פון דער ליעבע.

א צווייטער איז געקומען צום קלייגעם מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ און געפרעגט:

— וואָס איז דאָס גלויבען?

— גלויבען איז שמויבען, — האָט דער קלייגער מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ חוזק געמאכט — גלויבען איז גארנישט מיט גארנישט! איך האָב קיינמאָל נישט געגלויבט... איך דענק!

און דער גלויביגער איז אוועק אין א בוך־געשעפט אין האָט געקויפט א צעהנדליג ביכלעך און האָט זיך געלערנט :ווי נישט צו גלויבען...

א דריטער איז געקומען און געפרעגט:

— זאָג מיר, גרויסער קאָפּ, וואָס איז אזוינס מיטלייד..

— מיטלייד איז שמיטלייד... — האָט דער גרויסער קאָפּ חוזק געמאכט, — דער קאָפּ וויים נישט פון מיטלייד — דער קאָפּ דענקט לאָגיש...

און דער מענש, וואָס איז געווען א ווייכהערציגער, איז אוועק און געגומען דענקען לאָגיש און האָט ארויסגעווארפען אין דערזעלבער נאכט זיין אלטען טאטען אויף דער גאס...

דער קלייגער מענש האָט דערזעהן, אז מענשען פאָלגען איהם, איז ער נאָך שטאָלצער געוואָרען און האָט אָנגעהויבען פרייַנגען, אז מענשען זאָלען זעהן פטור צו ווערען פון זייערע הערצער און זיך נעהמען צו ערציהען גרויסע קאָפּ...

און ס'איז אויפגעשטאנען א דור פון לויטער קאָפּ..

זיינען אין יענעם דור ארומגעגאנגען קלייגע מענשעלעך אהן ליעבע, אהן גלויבען, אהן מיטלייד...

עס איז נעווען א צער אויף זיי צו קוקען.

אבער זיי האָבען נישט געוואוסט, וואָס צער איז אזוינס... איז אין יענעם דור נעבוירען געוואָרען ביי א קליין מענ־

שעלע א זוהן, האט מען בעמערקט, אז דאס קינד איז פערקרי־פעלט...

עס האט געהאט א קלייניעם קאפ מיט א גרויס, גרויס הארץ. האבען די עלטערן געוויסען דעם גרויסען קאפ און געפרעגט אן עצה...

האט דער גרויסער קאפ געענטפערט:

— אזא גרויס הארץ איז איינס פון די נרעסטע קריעלס; ער וועט זיין אן אומגליקליכער.

דאס קינד האט עס דערהערט און האט זיך פונאנדערגע־לאכט...

— וואס בעטייט עס, וואס לאכט?

וויל יענער דור מיט די גרויסע קעפ האט אויפגעהערט צו לאכען...

און פאר נייניריניקייט האט מען דאס קינד ערצוינען.

דאס קינד איז געוואקסען, און געוואקסען איז דאס הארץ מיט איהם.

ער האט נעהאט שעהנע לאנגע פיס, שעהנע הענד, א געקרויזטען קאפ און איז געווען אין זיין וואוקס העכער פאר זיין נאנצען דור...

צו פופצעהן יאהר איז ער שוין געווען אזוי הויך, אז וועז דער נאנצער דור איז נעשטאנען אויף א בארג, און ער—אין א טאל, איז ער אלץ העכער געווען.

און א שטימע האט ער נעהאט, איז זי געגאנגען גלייך פון זיין בריסטען, גרויסען און טיעפען הארצען און אריינגע־דרונגען אין די הערצער פון די צוהערער.

און אומגעקעהרט האט ער זיין דור די ליעבע, און דעם גלויבען, און דאס מיטלייד...

דער קלייניער מענש מיט'ן גרויסען קאפ האט דערזעהען, אז דאס הארץ האט אויך עפעס צו זאגען, איז ער געקומען צום יונג מיט'ן גרויסען הארץ און האט געטענה'ט:

— איך לייקען נישט, אז דאָס הארץ פערנעהמט אויך א בעריטענדען פלאץ אין מענשענס גוף, אבער דער קאָפּ.. דער קאָפּ...

דער יונג מיט דעם גרויסען הארץ האָט פול מיטלייד אָנגענומען דעם קלייניקע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאָפּ און זיך אַנגערופען:

— אומגליקליכער, זעה, דיין גרויסער קאָפּ איז דאָך שווין וויים, באלד שטארבסטו, און דו האָסט נישט געוואוסט פון ליעבע, פון גלויבען און פון מיטלייד.

דעם אלטען מיט'ן גרויסען קאָפּ איז געוואָרען שווער... ער האָט געוואָלט ווייגען, נאָר ער האָט נישט געקענט...

אוּן ער איז אנידערגעפאלען צו די פיס פון דעם יונג מיט'ן גרויסען הארץ...

דאם גאלדענע טראמפייטעל.

דאם איז נעווען א יונגעלע פון קנאפע דריי יאָהר, מיט בלאָהע אייגעלעך און גאלדענע העהרעלעך — און אלץ האָט זיך איהם נעטרוימט: די אייגעלעך, דאם קעפעלע און דאם הערצעלע. ער האָט אינגאנצען אויסגעזוהען ווי א טרוים, ווי א בלאָנדער, הימעלדיינער טרוים.

ווער האָט דען נישט ליעב שעהנע טרוימען — בפרט איך! און דאם גאלדענע יונגעלע, דאם דריי־יעהריגע קינד האָב איך זעהר, זעהר ליעב נעהאט. און אלץ האָב איך איהם נאכגעגעבען — אפילו מעשה'לעך פאר איהם אויסגעטראכט.

און דאם קינד האָט די מעשה'לעך שטארק ליעב נעהאט. נאר מעהר פון אלץ האָט עס די לעצטע צייט ליעב געקריגען דאם מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל.

עס איז נעווען א קורץ און אייגפאך מעשה'לע, **וואס איך** האָב ספעציעל פאר איהם אליין פערפאסט.

א קורץ, קליין, אייגפאך מעשה'לע.

דאם מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל.

אננעהויבען האָט עס זיך אזוי:

אוים'ן מארק איז דאָ א קרעמעלע, אין קרעמעלע איז דאָ א גאלדען טראמפייטעל. שלאָף, מישינקע, שלאָף, איך וועל מאר־גען מיט מישינקען אין מארק אריין נעהן און דאם גאלדענע טראמפייטעלע קויפען, און מישינקע וועט אויך איהם שפיעלען...

— א שעהנע מעשה?

ער פלענט זיינע גרויסע בלויע אייגעלעך אויף מיר אויס־שטעלען און, שטארק בעגייסטערט פון דעם גליק, וואס איהם שטעהט פאר, פלעגט ער ענטפערן:

— א שעהנע מעשה!

— אויף מארגען פלעג איך איהם ווידער דאס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל דערצעהלען. אויף איבערמארגען ווידער.

אז עס איז פאראיבערגענאנגען א וואך צייט, און דאס טראמפייטעל האט איך איהם אלץ נישט געקויפט, האב איך איהם אנגעהויבען אן אנדער מעשה'לע צו דערצעהלען. צו לאנג נארען איהם האט זיך נישט געוואלט; איך האב קיין הארץ נישט געהאט אזוי לאנג א קינד צו נארען, און האב פאר איהם אויס־געטראכט א ניי מעשה'לע, נאך מיין מיינונג, א פיעל שעהנערס. דאס קינד האט אבער געמאהנט דאס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל.

און איך האב עס איהם ווידער דערצעהלט.

און ער האט ווידער אויסגעהערט, אויסשטעלענדיג אויף מיר די בלויע אייגעלעך, און אין זיין יוגענד ריינער פאנטאזיע זיך פארגעשטעלט דאס גאלדענע טראמפייטעל, וועלכעם ער וועט זיכער בעקומען, און וועט אזוי גליקליך זיין.

און דאס מעשה'לע האט זיך ווידערהאלט לאנג, לאנג, און דאס קינד האט עס מיט'ן ועלבען גלויבען אויסגעהערט און קיין אנדערע מעשה'לעך הערען נישט נעוואלט.

ענדליך איז מיר נמאס געוואָרען דאס דאזיגע ליעבע קינד צו נארען; עס קען פערלידען דאס צוטרויען צו מיר, און דאן וועל איך נישט האבען קיין מיטעל מיט וואס צו פערשלעפערן איהם...

בין איך אויף מארגען אוועק מיט איהם אין מארק אריין,

אריין אין א געוועלב פון שפּיעלצייג און א טראַמפּייטעלע פּאר עטלעכע קליינע מטבעות איהם נעקויפט. דאָס טראַמפּייטעלע האָט נעפּינקעלט, ווי עכט גאָלד, חאָטש געווען איז דאָס, נאָטירלעך, נישט קיין גאָלדענס.

— א שעהן טרומפּייטעל, מישינקע?

— א שעהנס! — האָט ער געענטפערט, אריינגעהמענדיג דעם מונדשטיק אין זיין מויל כּעלע, און אָנגעהויבען ארויסצולאָזען אויף איהם פערשיידענע מענער.

א פּאָר שעה האָט זיך דאָס קינד געשפּיעלט מיט'ן טראַמפּייטעל. אבער פּאר'ן שלאָפען געהן האָט ער עס א שמיין געטהאָן און צובראַכען...

— דערצעהלען דיר, מישינקע, א מעשה'לע? — האָב איך געפרעגט, נאָכדעם ווי ער האָט זיך אין זיין בעטעלע געלעגט...

— יאָ, דערצעהל! — האָט ער אויף מיר ווי מיט נעבעט אויסגעשטעלט זיינע בלויע אייגעלעך און געקוקט אויף מיר ווי מיט חשד...

— דערצעהלען דיר די מעשה מיט'ן גאָלדענעם טראַמפּייטעל?

דאָס קינד האָט מיט קאָפּריז נענומען שאָקלען דאָס קעפּעלע אין בּיידע זייטען אויף נייז.

— ווייל נישט מיט'ן טראַמפּייטעל...

איך האָב אָנגעשטרענגט מיין פאַנטאַזיע און געזוכט דערט עפּעס א נייי מעשה'לע, דאָס ליעבע קינד צו פערשלעפערן. עס איז מיר אבער שוואָך געלונגען; דאָס קינד האָט געהאַלטען אָפּען די אייגעלעך און צוגעהערט זיך צו די מעשה'לעך אָהן צורוען.

איך האָב א קוק געטהאָן אויף דער ערד און האָב דערזעהען דאָס טראַמפּייטעל ליגען צובראַכען און האָב אין הארצען חרטה :עהאָט, וואָס איך האָב דאָס טראַמפּייטעל געקויפט.

וואלט איך עס נישט געקויפט פאר איהם, און ער וואלט עס נישט געזעהען, וואלט איך דעם קינד נאך לאנג, לאנג דאס מעשה'לע געקענט דערצעהלען, און לאנג, לאנג וואלט ער נאך טרויעט פון דעם...

יעצט אבער ליגט דאס טראמפייטעל צובראכען, און איך האב נישט קיין אנדער מעשה'לע פאר'ן ליעבען, שעהנעם קינד...

דער פאלשער פערציינער.

די גבירים, וואו גליקסמאן האָט ווינטער מיט מיה נעקרי־
גען א פּאָר לעקציעס און האָט נעהאט דערפון זיין אויסקומעניש,
זייענען זיך צופֿאָהרען אויף די זומערוואָהנונגען און ער איז נע־
בליבען אין דער נרויסער שטאָדט אָהן א נראָשען אין טאָש און
אָהן א האָפנונג ביז קומענדיגען ווינטער צו בעקומען וואָס.

צווישען זיינע חברים האָט ער נעהאָט א נאָמען פּאָר אן
עהרליכען יונגען מענשען, וואָס וויל ארבייטען, נוצליך זיין דער
וועלט, נאָר ער האָט ניט וואו זיינע כוחות אוועק צולענען און ווי
פֿאָרים זיינע חברים זיינען אליין ניט נעווען, האָבען זיי דאָך די
ערשטע צייט איהם נעשטיצט מיט זייערע עטליכע לעצטע קאָ־
פּיקעס, וועלבע זיי פּלענען איהם לייהען אלס „נמילות חסד".

ער האָט זיך נעפיהלט נאָך יעדער אזא „נמילות־חסד", ווי
בעלויידיגט און ער פּלענט אלץ חזר'ן אין נעראנק, אז ווי נאָר
ער בעקומט די ערשטע לעקציע וועט ער יעדען מיט'ן נרעסטען
דאנק צוריק אומקעהרען דאָס נעלד, וואָס ער נעהמט ביי זיי.

עס זיינען אבער פערנאנגען אייניגע וואכען, די ארימע
חברים זיינען נאָך ארימער נעוואָרען, עס זיינען צווישען זיי אויך
צוגעקומען נאָך עטליכע לעהרערם אָהן „שטונדען", צו גליקס־
מאנ'ס לאנע איז מען נעוואָהנט נעוואָרען און איהם האָט ער־
וואַרטעט הונגער....

ער האָט דעם הונגער פֿאַרגעזעהן און ווי א סינסטערע ג־
שטאַלט האָט ער איהם געשראָקען...

און ער האָט זיך נעראנגעלט, געווכט אוים צו ווייכען דעם
אנקומענדיגען הונגער. דער ערשטער מיטעל איז געווען צו פער־

בויגען דעם שטאָלץ. דער מיטעל איז אפילו נעוועז ניט אויס־נערעכענט, נאָר ממילא, ניט פיהלענדיג אליין די נידריגקייט און קליינקייט דערפון.

און גליקסמאן האָט שוין אויפגעהערט צו חזר'ן אין גע־דאנק אז ווי נאָר ער בעקומט די ערשטע נעלד וועט ער יעדען זיין חוב מיט'ן גרעסטען דאנק צוריק אומקעהרען. זיין מוח איז געווען פערנומען מיט א מעהר וויכטיגע פראגע: וואו קריגט מען לייהען עפעס נעלד אויף עסען? וועגען צוריקגעבען זאָל שוין גאָט זאָרגען...

און וואָס א טאָג, האָט ער אָנגעהויבען אלץ מעהר זיך ע־נידעריגען און בעטען מיט רחמים עטליכע קאָפיקעס בארגען, און כדי זיין בקשה זאָל שטארקער ווירקען, פלעגט זיך ביי איהם אפט מאָל ארויסרייסען פון דער צונג: „גלויבט מיר, איך האָב נאָך היינט ניט אָנגעבייסען".

נאָך דעם פלעגט ער עטליכע מאָל אויסשפייען, ווי ער וואָלט אן עקעלהאפטע זאך אראָבגעשלונגען. ער האָט איינמאָל אפילו זיך אליין מיט כעס א פאטש געגעבען און א געשריי נע־מהאָן: „דו בעטעלסט!"... בעגעגענדיג אָבער באלד א צווייטען פלעגט זיך ביי איהם, הונגעריגערהייט, די זעלבע פראָזע נאָך שטארקער, נאָך ריהרענדער און נעבעכדיגער ארויסרייסען, די צווייטע ענטזאגונג פלעגט ער שוין רוהיגער צונעמען, קיין פאטש זיך ניט געבען נאָר מיט רחמנות אויף זיך אליין, פלעגט ער טיף אָבזיפצען און פלעגט אָנהייבען זוכען א דריטען, א פיערטען, א פינפטען בעקאנטען...

* * *

12 א זיינער ביי טאָג. די נאם האָט נערוישט. גליקסמאן איז אומנאנגען אין דער רוישענדער נאם און נעזוכט עפעס מיט

זיינע הונגעריגע אויגען. איהם דאכט זיך, אז די נרויסע געריכטע מאסע פון מענשען, וואס בעוועגט זיך דא אין גאס, אז די אלע מענשען, די געהער און פאהרער, זיינען שותפים, הב'ן, שמייען, לויפען און יאגען און יעדער בעקומט דערפאר זיין חלק פערדיענסט און האט וואס צו עסען. נאר איהם, גליקסמאנען, האט מען, ער וויים אליין ניט פארוואס, ארויסגעווארפען פון שותפות און מען וויל איהם קיין חלק ניט געבען און דעריבער וועט ער אויסגעהן פאר הונגער.

ער האט זיך נעשעמט פאר די דורכגעהענדע און פאר זיך אליין: א יונגער, נעבילדעטער מענש, מיט צווויי הענד, וואס וויללען ארבייטען, מיט צווויי פיס, וואס וויללען אויך לויפען וואוהין מען דארף, מיט א קאפ, וואס איז פעהיג לאגיש צו דענקען, — אזא יונגער מענש נעהט אום א הונגעריגער, אונבעהאלפענער, אין מיטען העלען טאג, אין מיטען רוישענדער גאס! ווי מיאוס! ווי מיאוס!...

וואס מעהר ער איז נענאנגען האט זיך דער הונגער אלץ מעהר געשטארקט און ער איז אלץ שוואכער געווארען, די קניה האבען זיך נעבויגען, פאר די אויגען געשווינדעלט און ער האט זיך נעשראקען, ער זאל אזוי געהענדיג ניט פאלען... און ער האט פערצווייפעלט נעזוכט א געדאנק אין קאפ, וואס זאל איהם טרייסטען און שטארקען, ער זאל כח האבען זיך ראנגלען נאך און לעבען בלייבען.

— איך בין ניט איינער! האט ער די אלטע טרייסט נעפונען — דא זיינען פארהאן א סך אזעלכע, ווי איך.

ער האט יעדען בענענענדען אריינגעקוקט אין פנים, ווי ער וואלט וועלען נעפינען נאך אזא ווי ער. אלע פנימ'ער האבען אבער נראד אזוי זאט און צופריעדען אויסגעזעהן, און ער האט זיך נאך מעהר פערצווייפעלט, און נענאנגען אלץ ווייטער און וויימער און וויטער, ניט וויסענדיג אליין וואוהין און צו וואס.

פלוצים האָט איהם אין די אויגען א פינקעל געטהאָן א בע־קאנטע הוט און נאכדעם א פנים. ער האָט בענגענט א בע־קאנטען מיט וועלכען ער האָט אין נאנצען צוויי מאָל אויסגע־רעדט עטליכע קורצע פראזען און האָט אפילו ניט גוט געדענקט יענעמס פאמיליע־נאָמען.

„ער וועט לייהען!" האָט איהם דורכגעשטראהלט אין קאָפ און ער האָט אבגעשטעלט דעם בעקאנטען מיט אנידערגעשלאָ־גען „גוט־מאָרגען".

דער „בעקאנטער" האָט אויסגעשטעלט אויף גליקסמאנען די אויגען, ווי ער דערקענט איהם ניט.

— איהר האָט פערגעסען? — האָט גליקסמאן מיט א הכנעה'דיגען טאָן געפרעגט — מיר האָבען זיך בעקענט ביי זיל־בערמאנען — איהר געדענקט? גליקסמאן!

— אהא! — האָט זיך דער בעקאנטער דערמאָנט, האָט א שמייכעל געטהאָן, און איז געליעבען אָהן וועדטער.

„ער וועט לייהען!" האָט גליקסמאנען וויעדער געבליצט אין מח און האָט ארויסגעשטאמעלט:

— איהר ווייסט, וואָס איך האָב מיך אבגעשטעלט?... איך וואוין ווייט פון דאנען... איך דארף דאָ האָבען עטליכע קאָפ־קעס נויטיג און איך האָב פערגעסען דאָס בייטעלע אין דער היים... איהר האָט אפשר ביז מארגען, העכסטענס ביז איבער מאָרגען א קאָפיקעס צוואנציג, איהר מ ו ז ט מיר לייהען!..

דער בעקאנטער האָט אנשטאָט צו ענטפערען, אריינגעלע־ט די האנד אין טאש. גליקסמאנען האָט דאָס הארץ שטארק אנ־גע־הויבען צו קלאפען.

— איהר זעהט? — האָט דער בעקאנטער נעזאָנט אויס־טרייסלענדיג דאָס בייטעלע.

גליקסמאנען איז פינסטער נעוואָרען אין די אויגען: דאָס בייטעלע איז לעריג געווען.

— „אוי"! האָט זיך ביי איהם ניט וויילענדיג ארויסגע־ריסען פון הארצען א פערצווייפעלטער זיפץ, ער האָט זיך פערשעמט פון אזא זיפץ און האָט קוים ארויסגערעדט:

— וואָס דארפט איהר מיר ווייזען — איך גלויב אייך!

— איך האָב אפילו יא אין טאש ערגיץ א פערצינער, איז ער אבער א פאלשער, — האָט דער בעקאנטער צוגעלענט, ווי ער וואָלט וועלען ארויסנעהמען גליקסמאנען פון זיין פערלע־נענהייט.

— ווייזט נאָר א קוק טהאָן! — האָט זיך גליקסמאן אָנ־געהאָפט. דער בעקאנטער האָט אָנגעהויבען ארומצוזוכען אין די טאשען און זוכענדיג, האָט ער אלץ נעסטראשעט גליקסמאנען, אז ער האָט איהם שוין, דאכט זיך, ארויסגעוואָרפען און גליקס־מאן האָט מיט שרעק אין די אויגען געוואָרט.

— שא, ער איז דא! — האָט דער בעקאנטער אָנגעזאָגט.

— ווייזט, ווייזט א קוק טהאָן, האָט גליקסמאן, ווי ארויס נעריסען דעם פערצינער פון דעם בעקאנטענם הענד.

ער האָט דעם פערצינער אויפמערקזאם בעטראכט און האָט זיך קרענקליך פערקרימט: די מטבעה איז געווען גע׳ל ווי מעש און זעהר לייכט אין האנד. דאָך אוועק געבען צוריק האָט גליקסמאן עפעס ניט נעקענט און ער האָט איהם געבעטען:

— גיט מיר איהם, אפשר וועל איך...

— אָח, נעמט איהם! — האָט זיך דער בעקאנטער אָנגע־באפט, ווי ער וואָלט צופריעדען געווען, וואָס ער וועלט פון דער גע׳לער מטבע פטור...

— אריע! האָט גליקסמאן זיך געזעגענט, נישט קוקענדיג דעם בעקאנטען אין פנים אריין און פיהלענדיג, ווי זיין פנים ברענט פאר חרפה, ווי מען וואָלט דערויף נאפט ארויסגעגאסען און אָנגעצונדען מיט א שוועבעלע.

ער איז נשוען אין כעס אויף זיך אליין, וואָס ער האָט עס

געטהאן און פאר כעס האָט ער בעשלאָסען אויסצוגעבען דעם פערציגער.

— איך מוז איהם אויסגעבען! — האָט ער א נעשריי גע־טהאָן, אוש א פאָר פערבייגעהענריגע האָבען זיך אומגעקוקט.

ער איז אריין מיט א קלאָפענדען האַרצען אין דער ערשטער געוועלב פון עסען־ווארג.

גליקסמאן, אלס לעהרער, איז געגאנגען אָנגעטהאָן ארטיג און מיט זיין עדעלען בלאָסען געזיכט און דינע געזיכטסציגע האָט ער געהאט איין אויסזוהן פון א רייכען יונגען מענשען. דער קרעמער, דערזעהענדיג איהם אריין גענהן, האָט זיך אוועק־געשטעלט און האָט מיט א דרך־ארץ'דיגען טאָן געפרעגט:

— וואָס ווינשען זי?

גליקסמאן האָט געווארפען נערוועזע בליקען אויף זיי עטלי־כע לעבלעך וויים־ברויט און אויס'ן גרויסען קעז, וואָס איז געלעגען אויס'ן וואַרסטאט און האָט קוים נעענטפערט:

— צוויי פונט ברויט מיט א פיערטעל קעז — עפעס גר־טער קעז? — האָט ער ווי צוטומעלטערהייט צוגעגעבען.

— דער קעז איז בחיר! אויסגעצייכענטער קעז, רייניר שמאנט — האָט זיך דער קרעמער צעלאָזט לויבען מיט התפעלות זיין סחורה — איהר קענט פארזוכען א שטיקעל, עס שאדט נישט.

און רעדענדיג האָט איהם דער קרעמער אויס'ן שפיץ מע־סער דערלאנגט א שטיקעל קעז.

גליקסמאן האָט געשווינד אראָבגעכאפט דאָס שטיקעל קעז פון מעסער און אריינגעלענט אין מויל, נאָר דערמאָנענדיג זיך אָן דעם נעלען פערציגער האָבען איהם הענט און פים אָנגע־הויבען ציטערן און ער האָט עס קוים אראָבגעשלונגען, ניט שפירענדיג קיין שום טעם אין איהם.

— זעלטענער קעז... האָט גליקסמאן קוים אויסגערעדט און

זאָט זיך אומנעקוקט צום טהיר, ווי ער וואָלט וועלען ענטלויפען.

— א פערטעל קעז און צוויי פונט ברויט? האָט דער קרעמער איבערגעפרעגט.

— א פערטעל קעז און צוויי פונט ברויט! — האָט גליקסמאן, ווי צוטומעלטערהייט נאָכגעזאָגט, קלערענדיג אן עצה, ווי אזוי אריין רוקען איהם דעם געלען פערצינער, אז ער זאָל ניט בעמערקען.

דער קרעמער האָט אָבגעוואויגען, אייגנגעוויקעלט אלץ אין א פאפיער און האָט עס העפליך אָבגעגעבען גליקסמאנען.

גליקסמאן האָט מיט ציטערדינע הענד א וואַרף געטהאָן די מטבעה.

— ניט א רעשט! — האָט ער קוים אויסגערעדט און מיט שרעק נעקוקט, ווי דער קרעמער קרימט זיך בעטראכטענדיג די מטבע.

— זייט מוחל! — האָט דער קרעמער זיך געוונדט צו גליקסמאנען, נאָכדעם ווי ער האָט די מטבע דריי מאָל א וואַרף געטהאָן און זיך צוגעהערט צו איהר טויבען קלאנג, ווי א גרויסער קאָמפאָזיטאָר —— זייט מוחל, אפשר האָט איהר אן אנדערען פערצינער, דער איז א פאלשער.

— א פאלשער? — האָט גליקסמאן זיך תמ'וואטע פערוואונדערט.

— א פאלשער! — האָט דער קרעמער קאלט נעענטפערט. גליקסמאן האָט אוועקגעלענט צוריק דאָם אייננעוויקעלטע ברויט און קעז, נענומען דעם פערצינער אין האנד, בעטראכט איהם פון אלע זייטען און האָט שטיל, ווי ברונו ארויסגערעדט:

— א גוטער פערצינער, קיין אנדערן האָב איך ניט, און חאָט זיך פון קראָם, ווי א שאָטען ארויסגערוקט.

— נעשעפטען! — האָט ער דערהערט הינטער זיך דעם קרעמערס ברונז'דיג קול און ער האָט דערזיהלט אין מויל די

ברעקלעך פון שטיקעל קעז, וואס ער האט פערזוכט און האט אויסגעשפיגען, פערברעבעניג מיט די הענד.

— וואס טהוט מען? וואס טהוט מען? — האט ער ביטער נעקרעכצט, ניט וויסענדיג וואוהין וויטער צו גיהן.

ער האט נענומען דעם פערציגער אין האנד און נעקוקט אויף איהם.

— א נוטער פערציגער? — האט ער פאר זיך נערעדט. ווי ער וואלט זיך אליין נעוואלט אבנארען, ער זאל האבען מוטה אריין צו גיהן נאך אין א נעוועלב.

נאר אין דער צווייטער נעוועלב איז דאס זעלבע נעווען.

ער איז ארויסגענאנגען צורייצט און פערביטערט; זיינע אויגען זיינען נעווען מיט בלוט פערלאפען. „היות רעות!"— האט ער אין נעראנק נערופען — פערשאלטען זאלט איהר זיין.

די ערנידערונגען האבען איהם בייז נעמאכט.

ער האט מיט האס אנגעקוקט אלע פערביינעהענדינע זאטע פנים'ער.

— דעם פערציגער מוז איך אויסגעבען! האט ער פעסט בעשלאסען — איך מוז! איך מוז! — און ער האט זיך נעלאזט גיהן.

און אין יעדער נעוועלב האט ער אריינגעקוקט, זיהן וואס פאר א נפש דארט זיצט ביי דער סטויקע. נאר יעדעס פנים פון די קרעמער האט אזוי שלעכט, נראב ארויסגעקוקט, אז גליקסמאנען האבען די פיס ניט נעדיענט אריין צו גיהן.

ער האט געזוכט א נאריש פנים, צו אזוי א יונג־קינד, וואס זאל זיך לאזען נארען...

ער האט זיך נעלאזען אין א זייטיג געסיל און האט אריינגעקוקט אין א קליין־נעוועלביל, ביי'ן סטויקע איז נעזעסען א קליין־דאר־מיידעלע מיט א פערשלאפען פנים, מיט צעשוויבערטע האר און האט מרויערינ נעקוקט אין נאס אריין.

— „דאָ איז דאָס!" איז גליקסמאנען דורכגעפלויגען אין קאָפ און ער איז מיט זיכערע טריט אריין אין געווער.

— וואָס דארפט איהר? — האָט איהם דאָס מיידעלע אויסבערגעפרעגט. זעהענדיג ווי ווילד ער וואַרפט זיינע בליקען אויבער'ן געווער.

גליקסמאן האָט זיך איינגעקוקט אין דעם מיידעלעס פנים. איהם האָט זיך געדאכט אז איהרע אייגעלעך זיינען פערווייניגט.

— מען דארף זיין א גזלן אבצונארען זי! — האָט אין איהם דאָס הארץ געריסן, נאָר דער הונגער האָט אזוי וועהטאָגדינ געגאָגט, אוז ער האָט געפרעגט.

— ברויט איז פארהאן?

— יאָ! — האָט דאָס מיידעלע געענטפערט, קוקענדיג אויף איהם אלץ דערשראָקען.

דאָס מיידעלע האָט איהם אבגעשניטען צווייי פונט ברויט אוז ווען זי האָט געשניטען האָט גליקסמאן געזעהן, ווי איהרע דארע הענדטלעך ציטערן אוז דאָס הארץ האָט איהם שווער געריקט, קוקענדיג אויף דאָס ארעמע מיידעלע.

— „מען דארף זיין א גזלן אבצונארען זי!" — האָט איהם וויעדער דאָס הארץ אנגעהויבען צו רעדען שטארקער ווי פריהער אוז שטארקער פאר זיין הונגער, ער האָט געוואלט ארויס געהן אזוי פון קראָם, נאָר דאָס אבגעשניטענע ברויט האָט איהם זיי מיט צוואנגען געצויגען אוז ער איז געבליבען.

— גיעב מיר מיידעלע, א פערטעל קעז אויך, האָט ער שוואך ארויסגערעדט.

דאָס מיידעלע האָט איהם אבגעוואויגען אוז דערלאנגט.

— גיעב מיר א רעשט פון א פערצינער — האָט ער איהר געזאגט, דערלאנגענדיג די מטבעה אוז האָט אין הארצען געוואונשען, אז דאָס ארעמע מיידעל זאל שכל האבען אוז ניט נעמען דעם סאלשען פערצינער...

נאר דאָס מיידעלע האָט צוגענומען דעם פערציגער און קוים בעטראכטענדיג א י ה ם, האָט זי איהם אריינגעווארפען אין קעסטעלע און האָט ארויסגענעבען גליקסמאן'ען צעהן קאָפיקעס רעשט.

גליקסמאנען האָט בענאָסען א קאלטער שוויים און ער האָט ניט געקענט ארויסגעהן פון געוועלב.

— מיידעלע, א מאמע האָסטו? — האָט ער זי פלוצים געפרעגט.

— ניין, נעשטאָרבען! — האָט דאָס מיידעלע טרויעריג געענטפערט.

גליקסמאן איז שיער ניט אומגעפאלען.

— האָסטו א שטיפמאמען? — האָט גליקסמאן וויעדער געפרעגט.

— יאָ! — האָט דאָס מיידעלע נאָך טרויעריגער געענטפערט.

— זי שלאָגט דיך עפעס?

דאָס מיידעלע האָט געשוויגען און גליקסמאן איז זיכער געווען, אז דאָס אָרימע מיידעלע ווערט געפיינigט אלע טאג און איהם האָט זיך נעדאכט, אז די שטיפמאמע וועט איהר פאר דעם פאלשען פערציגער אוועק'הרג'נען.

ער האָט נערוועז געטאפט דאָס ברויט אין האנד, געצו טהאן:

ער האָט נערווייאיש געטאפט דאָס ברויט אין האנד, געקוקט אויף די וועגן פון דעם אָרימען געוועלב, אויף דאָס מיידעלע און אין קאָפ האָבען איהם אלץ געשלאָגען די ווערטער: „א גזלן דארף מען זיין אבצונארען זי!"

— מיידעלע! — האָט ער פלוצים, ווי מיט א געבעט אויסגעשריען — נא דיר צוריק דעם ברויט מיט די קעז און ניעב מיר אוועק דעם פערציגער.

— פאר וואס? שלעכטע ברויט? — האט דאס מיידעלע, ווי פערשולדינט געפרענט.

— ניין! גוט — ברויט! טהייער — ברויט... נאר... פאלג מיר מיידעלע, ניעב אוועק דעם פערציגער, ניעב מיידעלע!

דאס מיידעלע האט מיט פערוואונדערטע, דערשראקענע אויגלייך איהם אנגעקוקט און האט איהם דערלאנגט צוריק דעם פערציגער.

—א שעהן מיידעלע! האט ער מיט דאנקבארקייט ארויסגערעדט, — ווייטער, מיידעלע, זאלסט רו גוט — נוט קוקען אויף גאלד, מען זאל דיך ניט אבנארען...

און ניט ערווארטענדיג קיין ענטפער איז ער ארויסגעלאפען פון נעווילב.

— איך קען ניט, איך קען ניט! — האט ער ווי פאר זיך אליין פערענטפערט זיך פאר זיין שוואכקייט — איך קען ניט!...

און מיט האסט האט ער א וואוך נעטהאן דעם פערציגער אויפ'ן ברוק און דער טויבער קלאנג פון דער מטבעה האט זיך צומישט מיט זיין זיפץ...

און א הונגעריגער האט ער זיך נעלאזט נעהן ווייטער זוכען ביי א בעקאנטען עטליכע קאפיקעס צו באגרעבן...

מיט פרעמדען פייער.

בלאָך און שאָר, צוויי בחורים אין איין אוֹן דעם זעלבען על־טער — אומגעפעהר פון פינף אוֹן צוואנציג ביז אכט אוֹן צוואנ־ציג יאָהר אלט, זיינען נעזעסען בייַ א טישעל אין קלייַנעם קאַ־פון הויז אוֹן האָבען איינע די אנדערע שטום זיך אָנגעקוקט. ענדליך האָט בלאָך זיך אָבגערופען:

— א גרויסע שטאָדט דאכט זיך, אוֹן דאָך איז ניטא אמאָל אין אבענד וואוהין אריין צו נעהן...

— יא. — האָט שאָר בעשטעטיגט. „די וועלט איז נרוים. אוֹן עס איז זיך ניטא וואו אהין צו טהאָן...

אוֹן נאָך דעם קורצען דיאלאָג, זיינען זיי וויעדער שטום נעוואָרען. שאָר'ען איז אבער ענדליך נמאס נעוואָרען דאָס שוויי־גען אוֹן לעדיג זיצען, אוֹן ער האָט זיך נעוועגרעט צו דער קעל־נערין, וועלכע איז פערביינעאַנגען:

— א גלאָז טהע...

— וויעדער טהעע, — האָט בלאָך נעשמייכעלט — דו האָסט דאָך שוין אזוי פיעל נעטרונקען.

— וועל איך נאָך טרינקען — וואָס מאכט עס אויס — האָט שאָר נעמורמעלט — לייט טרינקען בראנפען פון אומעט. מיר טרינקען טהעע...

— אוֹן איך וועל נעהמען א גלאָז קאווע, — האָט בלאָך נעזאָנט — אוֹן צונערופען דער קעלנערין...

די קעלנערין האָט נעבראכט צוויי קאווע.

— איך האָב דאָך טהעע בעשטעלט, — האָט שאָר נע־שמייכעלט צו דער קעלנערין.

— .איך האָב פערהערט — האָט די קעלנערין צוריק נע־
שמייכעלט, און נעוואָלט נעהמען צוריק די קאווע...

— זאָל זיין, עס מאכט ניט — עס איז רעכט קאווע
אויך... — האָט שאָר מסכים נעווען...

די קעלנערין איז א צופריעדענע אוועק...

בלאָך און שאָר האָבען לאנגזאם געטרונקען די קאווע און
נעשווייגען.

— עפעס זעהט מען ניט שפירא'ן! — האָט שאָר ענדליך
ארויסנעמורמעלט.

— שפירא איז א גליקליכער מענש! — האָט בלאָך זיך
אנגעכאפט — ער האָט עפעס אויסנעפונען א בעל־הבית'ישע
מיידעל און זיצט דאָרט גאנצע טעג און נאנצע נעכט...

שאָר האָט אבגעזיפצט:

— עפעס א שעהן מיידעל?...

— ניש קשה, האָט בלאָך נעענטפערט — ער האָט זי מיר
די טעג אויפ'ן גאס פארגעשטעלט...

— א הויכע? — האָט אר וויעדער נעפארשט...

— א מיטעלמעסינע.

— — נו, אויגען... — האָט שאָר וויטער נעפרעגט —
שוואַרצע?

— ניין, דוקא בלאָהע אויגען... גרויסע בלויע אויגען... שעה־
נע אויגען — האָט בלאָך ענדליך זיך שוין בעניימטערט...

— איז דאָך גוט!... — האָט שאָר נערעדט ווי מאר
זיך, און שווייגענדיג א וויילע, האָט ער וויעדער נעפרעגט:

— איז זי אינטעליגענט?

— ווייזט אויס, אז יא. זי האָט נעטראָגען א בוך אונטער'ן
ארים.

— איז דאָך טאקע נאר גוט... — האָט שאָר ווי מיט מנאה
נעמורמעלט.

און נאך א קליינע פויזע, האט ער ברוגז'ערהייט צוגעגעבען:

— פאר וואס־זשע לאדעט ער נישט אמאל ניט אין?

— וויים איך? — האט בלאך נעדריקט מיט די פלייצעס... אפשר האט ער ניט קיין רעכט אונז צו איהר אויסלאדען?...

— מיר וואלטען דאך זי ביי איהם ניט אבגענומען! — איז שוין שאר אויפגערעגט נעווארען — די דאזיגע חברה, אזוי ווינען זיי דאכט זיך גוטע ברידער, און ווי נאר זיי דערטאפען א פעט ביינדעל, פערקלייבען זיי זיך אין א ווינקעל און האלטען עס פעסט אין די צייהן...

— נו, נו נענוג! — האט בלאך נע'מוסר'ט — שפירא איז ניט פון די. און איבריגענס, וואס האסטו געוואלט — ער זאל דיר א חלק געבען... נארישער יונג דו איינער... א מיידעל איז דאך ניט קיין מיטאג, טהיילען זיך קען מען דאך ניט...

— יא, איך פערשטעה — האט שאר זיך נעקרימט. איך ווייל זיך ניט טהיילען... אבער מען קען דאך ניט טהיילענדיג זיך, זיין צוואמען... לא די וואס ער האט נעקראנען א מיידעל, האבען...

נאר איידער שאר האט געענדינט זיין פראזע, האט זיך די טהיר פון דער קליינער קאפע געעפענט און שפירא, א הויכער, שטארק געבויטער יונג פון א יאהר צוויי דריי און צוואנציג איז אריין, איז צוגענאנגען צום טישעל וואו בלאך און שאר זיינען נעזעסען, און נעבענדיג איינעם נאך דעם אנדערען די האנד, האט ער מיט א פריינדליכען שמייכעל נעזאגט:

— איך האב פערשטאנען אז איהר זיים דא. איך בין אריין בלויז אויף א ווייל. נו, וואס מאכט איהר, בריידער...?

— אט, ניש קשה... — האט בלאך געענטפערט...

— מען זופט קאווע... — האט שאר נעמורמעלט...

— איך וואלט אויך עפעס נעטרונקען מיט אייך, חאט שפירא, אלץ שמייכלענדיג נערעדט, אבער איך אייל זיך...

— צו דער כלה... — האָט שאָר קריטיקירט...

— יא, האָט שפּירא געשמייכעלט. — איך קום אלע אבענד צו איהר...

— זי וואָהנט מיט די עלטערען צוואמען? — האָט בלאָך געפרעגט.

— יא, מיט די עלטערען.

—א בעל הבית'ישע מיידעל, הייסט עס — האָט ער נע'חוזק'ט פערשטעלט.

— יא, האלב בעל הבית'יש... זיי זיינען אבער נוטע מענשען... ווייסט איהר וואָס, ברידער, קומט אויף מיט, מיט מיר!— האָט זיך שפּירא אָננעכאפט. קומט, קומט! זי ווייל אייך טאקע קענען... איך האָב וועגען אייך מיט איהר פיעל גערעדט.

שאָר מיט בלאָך'ן האָבען זיך איבערגעקוקט, און איידער זיי האָבען וואָס געוואָלט זאָגען, האָט שפּירא א לוסטיגער און א פרייגדליכער וויעדער געזאָגט:

— קומט, ברידער, קומט... מיר וועלען אבּיסעל פערבּרענגען צוואמען...

— קום, שאָר, — האָט בלאָך געפּרופען.

— איך קען נעהן... — האָט שאָר מיט אינערליכער צופריעדענהייט מסכים געווען, און זיך אויפגעהויבען פון אָרט.

די צוויי פרייגד האָבען אין דער גיך בעצאָהלט, און שאָר אן אויפגעלעבטער, אן אָבגעפרישטער, האָט אריינגעמורמלט בלאָכ'ן:

— לאָז דער קעלנערין א גוטען טרינק־נעלד...

און די חברים זיינען ארויס אויפ'ן גאס.

עס איז געווען אזייגער ניין אין אבענד. עס איז געפאלען א לייכטער פוכיגער שנעע, און האָט צארט און מילד בערעקט די רוישענדע גאס. די שנעעלאָך האָבען געפינקעלט ווי כרילליאנטען אנטקענען דער ליכט, וואָס האָט געשלאָגען פון די הייזער און פון די גרויסע געשעפטען.

שאָר האָט זיך דערפיהלט ווי נייגעבוירען. ער איז געגאנ־
גען מיט פעסטע און זיכערע טריט און צוגעזונגען א נגון'דעל.
ענדליך זיינען זיי אַנגעקומען צו דעם הויז, וואו שפירא
האָט זיי אייגגעלאדען.

אריינגעהענדיג אין קאָרידאָר, האָט שאָר אַבגעקלאפט דעם
שנעע פון די שיך און מיט א קלאפענדען הארצען ערוואַרטעט.
אז שפירא זאָל עפענען די טהיר...

ענדליך האָט זיך די טהיר געעפענט, און די דריי חברים
זיינען אריין אין הויז. עס איז זיי נעקומען אנטקעגען א יונגע
בלאָנדע מיידעל.

— איך האָב געבראכט מיינע פרויגד! — האָט שפירא
מיט א שטראהלענדען געזיכט אויסגערופען...

— א, זעהר אנגענעהם, — האָט דאָס מיידעל אויסגע־
צויגען די האנד שאָר'ן.

פון דער מיידעל'ס פרויגדליכקייט האָט שאָר זיך דער־
פיהלט ווי ערמוטהיגט. ער האָט איהר אויסגעצויגען זיין האנד,
און שטארק דריקענדיג, געזאָגט:

— עס פרעהט מיך זעהר צו קענען מיין פרויגד'ס כלה...

— כלה!... — האָט זי זיך צולאכט... נישט קיין כלה...
נאָר עס מאכט נישט.

און וועגדענדיג זיך צו בלאָך'ן, האָט זי שמייכלענדיג גע־
זאָגט:

— אייך האָב אייך דאָך שוין נעזעהען... און האָט איהם
דערלאנגט די האנד.

באלד איז אַנגעקומען פון א צווייטען חדר דער פאָטער, א
בנעימות'דיגער איד מיט א שעהן ארומגעשוירעט שוואַרץ בער־
דיל, וואָס האָט זיך דורכגעפלאָכטען ערטערווייז מיט גראָהע
פאָסען...

שפירא האָט זיינע חברים פארגעשטעלט פאר'ן פאָטער.

שפעטער א ווייל איז אריין פון קיך די מוטער, א גוט־מוטהיגע אידישע פרוי.

מען האָט זיך געזעצט ביי׳ם טיש, און די מיידל האָט דערלאנגט טהעע...

שאָר׳ן איז אויסגעקומען צו זיצען נעבען דער כלה... שפּירא איז געזעסען נעבען פאָטער און בלאָך׳ן וויעדער איז אויסגעקומען צו זיצען נעבען א קליין אינגעלע, די כלה׳ס ברודער׳ל...

שאָר איז מיט זיין פּלאץ געווען זעהר צופריעדען. ער האָט אלע ווייל געהויבען די אויגען צו דער כלה־מיידל.

זי איז געווען צו איהם זעהר פרייַנדליך, און עס האָט זיך איהם געדאכט, אז ער קען זי שוין אזוי לאנג, אזוי לאנג...

דער געשפּרעך איז געווען א לייכטער, אן אָבגעריסענער, אָבער אלע האָבען זיך געפיהלט היימיש און גוט...

בעסער אבער פּאר אלעמען האָט זיך געפיהלט שאָר.

עס האָט זיך איהם געדאכט, אז שפּירא׳ס מיידל איז צו איהם זעהר נאָהענט...

ער האָט נעפּרופט אָננעהמען איהר האנד.

שפּירא האָט עס בעמערקט, און פרייַנדליך געשמייכעלט.

ענדליך האָט בלאָך בעמערקט:

— שוין אזייגער צוועלף, מען דארף נעהן..

קיינער פון די דערביי־זיצענדע האָט קיין נעגען־בעמערקונג ניט געמאכט...

הייסט עס, אז מען דארף שוין נעהן! — האָט שאָר זיך אויפגעכאפט, ווי פון א זיסען חלום. ער האָט ווי מיט בעטענדע בליקען אָננעקוקט דער מיידל, נאָכדעם שפּירא׳ן, און זיך אויפּגעשטעלט.

— אלזא, ברודער, איז צו איהם שפּירא צונעמאננען, נעהט איהר שוין...

— יא, — מיר נעהען! — האָט שאָר ווי צוטומלט גענטפערט — שוין שפעטלעך, מיר נעהען...

ער האָט פריהער געגעבען די האנד דעם פאָטער, נאָכדעם דער מוטער, געקוקט זיי אין די אויגען אריין, און ווי עפעס ערוואַרטעט.

ענדליך איז ער צוגענאנגען צו דער מיידעל.

— נו, האָט ער געשטאַמלט... א גוטע נאכט — און האָט איהר דערלאנגט די האנד.

זי האָט איהם א שמייכלענדע און א פריינדליכע די האנד צוריק דערלאנגט און געענטפערט:

— א גוטע נאכט... קומט אמאל ארויף...

— זיכער, זיכער! — האָט ער פערשפראָכען... איך האָב מיך דאָ זעהר גוט געפיהלט.. .און זאָגענדיג אן אלגעמיינע „גוטע נאכט", איז ער ארויס מיט בלאָך'ן פון הויז...

געהענדיג צוריק, האָבען זיי א לאנגע צייט געשוויגען. ענדליך האָט זיך שאַר אַבגערופען:

— איך האָב מיר דאַרט אביסעל אָנגעווארימט...

בלאָך האָט נאָרנישט געענטפערט, אין א ווייל ארום, האָט ער נעמורמעלט ווי פאר זיך אליין:

— ביי א פרעמדען פייער...

זיי זיינען וויעדער אנשוויגען געוואָרען אנן נענאנגען יעדער צו זיין איינזאמען פייערל.

דער פראטעסט.

באשע־בייל'ע די נייטאריין פלענט שטענדיג הערען וועגען זיך, אז זי איז א וואויל־מיידעל. דאס פלענט מען וועגען איהר זאגען סיי אין די אויגען און סיי אונטער די אויגען. אבער קיין נחת האט זי דערפון ניט נעהאט, נעפרעהט האט עס איהר ניט. ארבא, פיעל מאל האט עס איהר פערשאפט פערדרום און הארצ־וועהטאג, און אפטמאל פלענט זי אפילו אויף דעם דאזיגען קאמפליטענט נערוועז אבענטפערען:

— א וואויל'ע, א וואויל'ע... בין איך גליקליך!...

און זי איז נעווען נערעכט! — גליקליך איז זי מיט איהר וואויליקייט ניט נעווען. זי האט דוקא נעוואלט זיין ניט קיין וואויל'ע. — הלואי וואלט זי בעסער נעווען ניט קיין וואויל'ע, אבער א שעהן מיידעל — וואלט זי א סך צופרידענער און גליק־ליכער נעווען. נאר א שעהן מיידעל איז זי קיינמאל ניט נעווען, וועניגסטענס האט זי וועגען זיך אזא מיינונג קיינמאל ניט נע־הערט, אפילו דאן, וועז זי איז נעווען יונג, בפרט יעצט, וועז באשע־בייל'ע, נישט קוקענדיג, וואס זי זאגט קיינמאל קיין ליגען ניט, מוז די לעצטע צייט אראב נעהמען א פאר יאהר פון איהר עלטער, וואס דאס קומט איהר אן ניט גרינג. איהרע בלאסע באק־קען וועהרען דאמאלסט רויט, און איהר דאכט זיך, אז זי האט אבנעטהאן דאס נרעסטע פערברעכען...

יא, באשע־בייל'ע איז ניט צופריעדען מיט איהר וואויל־קייט. איבערהויפט איז זי ניט צופריעדען מיט איהר שטיל־קייט, וואס פיעלע פון די שכנות שעצען זעהר שטארק...

באשע־בײַלע וויים, אז שטילקייט איז פאר א מיידל דער גרעסטער חסרון. הלואי וואלט זי געקענט אזוי הויך לאכען, ווי איהרע חבר'טעס... הלואי וואלט זי געקענט אזוי הויך זינגען ווי זיי, וואלט זי אויך געוואוסט פון גליק און פון ליעבע... און וואלט ניט געדארפט די גאנצע יוגנע יאהרען פערבריינגען בלויז מיט דער אלטער מוטער איהרער, מיט דער אלמנה...

באשע־בײַלע איז געווען טאקע וואויל און שטיל, אבער וועז מען וואלט געוואוסט איהרע געדאנקען—דאכט זיך איהר— וואלט מען זי געהאלטען פאר דער זינדיגסטער אין דער וועלט, און וועז מען וואלט געקענט זיך צוהערען, וואם עס קומט פאר ביי איהר אין הארץ, ווי עס שרייט און לייארעמט, וואלט מען זי, וועד וויים, מיט וואם פאר א נאמען אנגערופען.

נאר דאם, וואם עס טהוט זיך ביי איהר אין קאפ און הארץ, וויים קיינער ניט, אפילו איהר מאמע ניט, און באשע־ בײַלע וואלט אמאל וועלען אויסשרייען:

— איך בין ניט וואויל, איך בין ניט שטיל! און זאל מען איהר בעסער מוסר זאגען איידער ריהמען. וואם האט זי פון איהר גוטען נאמען? ער האט איהר נאר פערשטערט דאם לע־ בען און געדויבט פון איהר אלע פערגעניגען...

און אויסצודריקען איהר פראטעסט בלייבט איהר נאר איהר איינציג ליעד, וואם זי זינגט:

דרויסען איז א טריעבער טאג,
אין שטיבעלע איז א פארע..
איך האב אבגעלעבט מיינע יוגנע יאהרען
אזוי ווי אין א כמארע...

דאם דאזיגע ליעדל זינגט זי אבער אזוי שטיל, אז זי אליין הערט קוים די ווערטער... צו נאהענט איז איהר דאם ליעד צום הארצען, אז זי זאל האבען די דרייסטקייט עס הויך צו זינ־ גען!

באשע־לאה ווייס, אז עס זיינען דאָ א סך פּרעהליכע פערשייטע לייִדער, און דוקא יענע ווערען געזונגען הויך אין אָפּען... אבער יענע לייִדער זיינען ניט פּאר איהר — יענע לייִדער זיינען פּאר די, וואָס האָבען ניט אזא גוטען נאָמען, ווי זי... זי איז א וואויל און א שטילע — און ניט אלע לייִדער קען זי זיך ערלויבען צו זינגען!

יאָ, זי טאָר זיך נאָר נישט ערלויבען — אזוי איז שוין איהר בעשערט. שטיל, עהרליך און אליין.

אפט אָבער ווערט באשע־בייל'ן אונערטרעגליך איהר שטילקייט און עהרליכקייט, און זיצענדיג אין קליינעם שטיבעלע ביי איהר ארבייט וואלט זיך איהר ווילען אוועקווארפען אלץ, ארויסלויפען אויפ'ן גאס און ווענדען זיך צום ערשטען בעסטען יונגען־מאן:

— איך בין נישט וואויל און נישט שטיל! קום מיט מיר! קום! וואָרום איך בין די זינדיגסטע אין דער וועלט!...

קענען איבער איהר צימער וואוינט שוין זייט צוויי יאָהר חייקעל דער שניידער מיט זיינע בנים, וואָס האָבען א שם אין דער גאנצער גאס פּאר פערשייטע אין צולאָזענע, איבערהויפּט דער עלטערער, יאָסעל דער רויטער. יאָסעל דער רויטער איז א בחור פון א יאָהר אכט־און־צוואנציג, א הויכער, א געזונדטער, מיט גראָהע, שפּיציגע אויגען און רויטע שפּיציגע וואָנסען...

די גאס דערצעהלט פון איהם שרעקליכע מעשיות. האשע בייל'ע זעהט איהם אפט שטעהן בייס טויער פון הויז מיט מייד־לעך, וועלכע ער דערצעהלט עפּעס, און זיי לאכען הויך אויפ'ן קול. זי לויפט דאמאלסט דורך שנעל, איהר דאכט, אז דאָס לאכען זיי פון איהר, פון איהר שטילקייט און עהרליכקייט.

אט בענעמט זי זיך מיט איהם אין דעם ענגען, שמוציגען קאָרידאָר. ער קוקט זי אָן מיט זייגע גראָהע אויגען און

שמייכעלט דערביי עפעס אזוי נעמיין, אז עס קומט איהר אריין דאס בלוט אין נעזיכט, און עס פערפעהלט איהר אטהעם...

מיט וועדטער האט ער זי אבער קיינמאל ניט פערטשעפעט. זי איז, הייסט עס, ניט פאר איהם. אזוי, וועגינסטענס, מיינט זי.

זי נעהט דאמאלסט אריין צו זיך אין שטיבעל און קלאגט זיך פאר דער מוטער:

— אזא גראבער יונג, דער דאזיגער „רויטער" — אנפר קען קען איך איהם ניט...

— וואס? ער האט דיך חלילה פערטשעפעט? — דערשרעקט זיך די מוטער...

— ניין... ער דארף דוקא פערטשעפען... — ענטפערט זי מיט פערדרוס — ער איז גלאט א געמיינער יונג...

— ס'א דאנה, מיין טאכטער, — בערוהיגט איהר די מוטער — וואס געהט ער דיר צו? דו ביזט א שטילע, עהרליכע מיידעל...

בעשע בייל ענטפערט ניט, זי לאזט נאר ארויס א שמילען זיפץ, און נעהמט זיך צו דער ארבייט.

זיצט איינמאל באשע־בייל אין שטיבעל ביים מאשין און שטעפט א העמד. ערשט זי דערהערט, ווי עמיצער האט זיך ווי אריינגע'גנב'עט שטיל דורכ'ן טהיר. זי קעהרט אום דעם קאפ, און זי בלייבט ווי פערגליווערט: פאר איהר שטעהט יאסעל דער רויטער, קוקט זי אן מיט זיינע סארע אויגען און שמייכעלט.

— איהר האט זיך דערשראקען? — לאכט ער...

זי געפינט ניט קיין ענטפער, און וויים ניט וואס זי זאל פארנעהמען...

— איהר זיינט א נאנץ שעהן־מיידעל, אביסעל אויסנע־

מאנערט... אבער דאס שאדט ניט — איך האב דוקא ליעב אזעלכע...

זי ווייל עפעס ענטפערען, נאר עס פארפעהלט איהר אטהעם, א חייסער שטראם פליהט איהר דורך אין נאנצען קערפער. און פון אלע נעראנקען בלייבט איהר בלויז איינער אין קאפ:

— זאל די מאמע איצט ניט אנקומען!...

ער נעהט צו איהר צו און נעהמט זי אן פאר דער האנד. זי האט ניט קיין קראפט צו וועהרען זיך.

— איהר דארפט פאר מיר קיין מורא ניט האבען... — זאנט ער איהר, צובויגענדיג זיך צו איהר נאר נאהענט... איך זועל אייך ניט טהאן קיין שלעכטס... איך וויים דען ניט, אז איהר זייט אן עהרליכע טאכטער... א שטילע, א וואוילע...

פון די לעצטע צוויי ווערטער קומט זי צו זיך, דערפיהלט זיך ווי בעליידיגט, און ווי ניט מיט איהר וויילען, רייסט זיך ביי איהר ארוים פון מויל:

— איך בין ניט אזוי שטיל און וואויל, ווי איהר מיינט...

— איז נאך בעסער! — כאפט ער זיך אן מיט פרייד... און וויל זי ארומנעהמען...

— די מאמע קאן אריינקומען... — מורמעלט זי פאר שרעק און אויפרעגונג...

— עס די מאמע — לאכט ער צינישׁ... — איך קען זיין אייער מאמע און אייער טאטע און אייער מאן...

א זיסער שוידער נעהט דורך איהר קערפער פון דעם לעצטען וואָרט.

— איהר דארפט ניט אזא ווי איך... — זאנט זי בעשוידען ארוים... איהר וויילט מיך נאר אויסלאכען...

— זאל מיך גאט שטראפען! — צינדט ער זיך אן, און זיין נעזיכט ווערט שטרענג ערנסט, — איך וויים דען ניט, ווער איהר זענט? א טחייער מיידעל, האב איך אזא יאהר, וואס פאר

א מיידעל איהר זענט... דוקא אזא ווי איך בין א מבין אויף אייך... איהר פערשטעהט! דוקא אזא ווי איך!...

זי קוקט איהם דרייסטער אן. אין קאפ פליהט איהר דורך, אז זי וועט זיך איצט נוקם זיין אן אלע, וואס האבען נעזאגט אויף איהר שטענדיג, אז זי איז א שטילע, וואויל־ע, זאלען זיי איצט וויסען... זי איז ניט קיין שטילע און ניט קיין וואויל־ע, ניין, זי איז ערגער פאר אלע מיידלעך... אט דעם יאסעל דעם רויטען קלייבט זי אויס...

ער נעהמט זי ארום אין זיינע פעסטע הענד און דריקט זי. א נייע ערשט־נעבאראנע פרייד צינדט זי אן, זי כאפט איהם ארום צוריק מיט איהרע הענד און דריקט איהם נעהענטער צו זיך, נעהענטער, נעהענטער...

— אט אזוי האב איך ליעב! — ברומט ער ארויס, און קושט זי אין האלז...

— מען האט נעדארפט צושפארען די טהיר — דער־מאהנט זי זיך, נאר באלד פאלט איהר איין, אז עס וואלט איהר נאר ניט נעפארט, אז עמיצער זאל אנקומען... פערקעהרט, זאל מען טאקע אנקומען. זאל קלינגען די גאס מיט איהר, זאלען אלע וויסען, וואס די וואויל־ע און שטילע באשע־בייל־ע האט זיי אב־געטהאן! און זאל שוין זיין א סוף מיט איהר וואויל־קייט און שטיל־קייט!...

ערשט וועט זי אנהויבען צו לעבען, צו געניסען!

און זי רופט זיך אן צו יאסלען:

— איך וויים, אז איהר מיינט מיט מיר ניט חתונה האבען נאר עס ארט מיך ניט...

יאסעל קוקט זי אן ערשטוינט:

— ווי הייסט, דיר ארט ניט?

— מיר ארט ניט! — זאגט זי, ווי אימעצען אויף צו־

להכעים — איך בין ניט אויסען דוקא מיט אייך חתונה צו האָבען...

— וואָס דען ביזטו אויסען?... — פרעגט ער איהר פערוואונדערט, און קוקט זי אָן מיט זיינע גרויע אויגען.

— איך בין אויסען אראָבווארפען פון זיך דעם יאָך פון שטילקייט און וואוילקייט און עהרליכקייט, דער יאָך, וואָס האָט מיר נעדריקט דאָס גאנצע לעבען...

ער האָט איהר ניט פערשטאָנען:

— וואָס רעדט זי פאר מאָדנע ווערטער? פאָרט א יאָלדין — האָט ער געטראכט.

ער האָט איהר נעוואָלט עפעס ענטפערען, נאָר עס האָט זיך דערהערט ווי אימיצער נעהט. ער האָט נעמאכט א בעווענונג ארויסצוגעהן, נאָר זי האָט איהם אָבנעהאלטען:

— האָט ניט קיין מורא...

עס איז אריין די מוטער. דערזעהענדיג יאָסעלן דעם רויטען, האָט זי נעגעבען א פאָטש מיט די הענד און דערשראָקען אויסנעשריען:

— וועה איז מיר, וואָס טהוט ער דא...

— שרייי ניט, מאמע... — האָט באשע־בייַלע זיך נעווענדעט צו איהר — יאָסעלן דער רויטער וועט זיין מיין חתן...

— דיין מאן... — האָט ער פערבעסערט, און טראָציג נעקוקט אויף דער מוטער...

— וועה איז מיר! — האָט די ארימע מוטער פערבראָכען מיט די הענד — ווי קומט עס צו דיר? — דו מאכסט זיך דאָך אונגליקליך, טאכטער מיינע... בעטראכט זיך...

— עס שאדט נישט מאמע... — האָט באשע־בייַלע זי נעטרייסט — זעקס און צוואנציג יאָהר בין איך נעווען א וואוילע און א שטילע, און איך בין ניט נעווען גליקליך... איך האָב פון קיינעם ניט נעהערט קיין איינציג וואָרט, וואָס זאָל רעדען צו

מיין הארץ. יאָסעלע דער רויטער איז דער איינציגער, וואָס האָט געזאָגט, אז איך בין א שעהן מיידעלע...

— אזא יאָהר האָב איך, ווי שעהן דו ביזט... — האָט יאָסעלע בעשטעטיגט און נעקוקט מיט פייערדיגע בליקען אויף איהר.

— הערסטו... דער איינציגער, וואָס האָט פערשטאַנען וואָס צו זאָגען מיר — זאָל איך איהם ניט אָבראַנקען דערפאר?... הא, מאַמע, איך בין דאָך א וואויליע... — האָט זי איראָניש אויסגעלאָזט...

די מוטער איז נעשטאַנען מיט אן אראָבגעלאָזענעם קאָפּ און דורך טרעהרען נעמורמעלט:

— טהו, מיין טאָכטער, ווי דו ווילסט...

יאָסעלע דער רויטער האָט אָננעקוקט דער אלטער און טראָכטענדיג א ווייליע, איז ער צוגענאַנגען צום טיש, אקלאפּ געטהאָן מיט'ן פויסט איבער איהם, און ארויסגעשריען:

— ווייניט נישט, אידענע! איך וועל אייער באשעפיליע'ן היטען ווי די אויג אין קאָפּ...

די מוטער האָט זיך א דערשראָקענע ארויסגערוקט...

ער איז צוגענאַנגען צו באשעפיליע'ן און זיך אָננעריפען:

— זאָג דיין מאַמען, זי זאָל ניט זיין קיין יאָלדין...

חאשעפיליע האָט זיך צולאָכט פון דעם וואָרט. זי האָט זיך צוגעבוינגען צו איהם און מיט א לוסטינען שמייכעל געפרענט:

— וואָס בין איך?

— א שעהן מיידעל ווי נאָלד! — האָט ער הויך נעענטפערט.

— נעדענק־זשע! — האָט זי איהם לאכענדיג געדראָהט מיט א פינגער — נישט קיין וואויליע און נישט קיין שטילע, נאָר א שעהן־מיידעל...

— א וואויליע אויך! — האָט יאָסעלע צוגעלענט.

— אָך, מיין גאָט! ער אויך ווי זיי אלע! — האָב מיך

נישט ליעב פאר מיין שטילקייט און עהרליכקייט. האסט דאך ערשט ניט לאנג נעוואנט, או איך בין א שעהנע מיידעל... — האט זי ביי איהם געמאהנט...

— אודאי א שעהנע... האט ער צוגענעבען... שעהן ווי גאלד, אבער איך וויל דוקא אן עהרליכע און א שטילע...

— דו ביזט אוא שלעכטער, ווי אלע! איך בעט דיך, יאסעל, דערמאהן מיך נישט מיין עהרליכקייט... איך וויל זיין א פרעהליכע, ווי יענע מיידלאך, וואס דו שטעהסט מיט זיי ביים טויער; איך וויל ניט זיין שטילע...

יאסעל האט זי אננעקוקט פערוואונדערט און נאר נישט פערשטאנען...

די דרייצעהנטע.

ענדליך האט בערמאן זיך פערליבט אין א מיידעל פון וועלכע ער איז געליבט געוואָרען.

בין אהער איז איהם אין ליבע נישט נענאנגען. אין זיין נאטיר־ביכעלע, וואו ער פערשרייבט אמאל א שעהן וווערטעל פון א ביכעל, אדער פון א זשורנאל, וואס ער לייענט אויס, זיינען פערשריבען אלע זיינע ליבעס: צוועלף מאל האט ער שוין נעליבט און אלע צוועלף מאל איז ער מיאוס אבגענארט געוואָרען. — ער האט זיך שוין שיעור נישט מיאש געווען פון דער נאנצער ליבע, א מאך נעטהאן אויף אלע פרויען מיט דער האנד און בעשלאסען מעהר זיך נישט נאריש מאכען. עס איז נאך נענוג נעבליבען אהן ליבע: ליטעראטור, מאהלערייי, מוזיק און טאקי נעזעלשאפטליכע פראנען אויך. נישקשה, עס איז דא מיט וואס אנצופילען דאס לעבען און נעבען איהם אן אינהאלט, אום ניט צו טראכטען וועגען זעלבסטמארד...

האט זיך אבער אונטערגעזוכט אונטער דער האנד נאר אונגעוואַרטעט א נייע ליבע: א דרייצעהנטע הייסט עס. און אזוי ווי הערמאן איז ניט נעווען אבערגלויביש, האט בעזעסען א קלאַרען שכל און אין דער שלעכטער בעדייטונג פון „דרייצעהן" ניט נעגלויבט — האט ער זיך נעלאזט פון שיקזאל אין בערבעטען און האט די דאזיגע נייע ליבע אננענומען.

און ווירקליך איז נעווען א שאד אזא ליבע ארויסצורלאזען פון דער האנד: דער אביעקט פון דער דאזיגער ליבע איז נעווען העניע קאץ, א קורסיסטקע, מיט וועלכער ער האט זיך

בעקענט אין פילהארמאניע אויף א פאפולערען קאנצערט, אח זי האט אויסגעוועהען צו זיין זעהר אינטערעסאנט!

די ערשטע פאר טעג האט ער זיך געפיהלט אין גאנצען גליקליך און רוהיג. דער ווארים פון צווייפעל האט איהם אויסגעמיטען. שפעטער אבער האט ער זיך דערמאנט, אז אייגענטליך האבען אלע צוועלף ליעבעם די ערשטע צייט אויסגעווייזען אזוי זיבער. ער, אלס געניטער מענש, דארף עס נעהמען אין אכט אזן מעהר ניט לאזען זיך אבנארעז. ער איז שוין ניט קיין אינגעלע.

איצט, האט ער בעשלאסען, דארף מען זיין פארזיכטיג.

און קומענדיג אויף מארגען אין אבענד צו זיין נייער גע־ליעבטער אין צימער, כדי צו נעהן מיט איהר אין טעאטער, האט ער אויסגענוצט די האלבע שטונדע צייט, וואס איז נאך צום טעאטער נעבליבען אזן אננעהויבען עקזאמינירען איהרע נע־פיהלען צו איהם.

האבענדיג, ווי געוואגט, די נרויסע נעניטקייט פון א יונ־גען מאן וואס איז צוועלף מאל נעווען נעליעבט אזן צוועלף מאל אבנענארט, האט ער איהר פארזיכטיג א קוש נעטהאן איז די האר, אזן ווי א לעהרער, אריינקוקענדיג איהר אין די אוי־גען, זי אויסגעפרעגט:

— האסטו מיך טאקע ליעב?

— יא! — האט די קורסיסטקע געענטפערט נענוג בע־שטעטיגענד.

הערמאנען האט אבער דער יא נעקלונגען נישט פעסט.

ער האט זי א קוש נעטהאן אין שטערען אזן ווידער נעפרעגט:

— פיהלסטו אז אחן מיר וואלסטו ניט נעקענט לעבען?

— נו, נעווים! — האט זי ווידער בעשטעטיגענד גע־ענטפערט.

— „נעווים!" האט ער נאכגעדענקט, „זי איז זיכער, אבער ניט איך!" ער האט זי א קוש געטהאן אין די אויגען און זיך וויעדער נענומען אויסצופארשען איהר הארץ.

—ווען איך קום נישט, למשל, צו דיר היינט, וואלסטו נעבענקט?

— נעווים וואלט איך נעבענקט, — האט די קורסיסטקע נעענטפערט ווי א שילערין, וואם וויסט נוט איהר לעקציע אין האט נישט קיין מורא פאר אריינפאלען.

ער איז נעבליבען צופריעדען. דאך איז ער נאך ניט אין נאנצען זיכער: יענע פלענען אויך אויף אלע זיינע פראנען איהם ענטפערען אויף יא...

און איבערנעהענדיג מיט'ן קוש פון די אויגען צו די ליפען, האט ער נאכדעם, ווי ער האט דערט פעסט אנגעזיצט זיין פלענאנטען קוש, אויפגעהויבען דעם קאפ, אריינגעקוקט זיין נעליעבטער טיף אין די אויגען און אביסל שטרענג וויעדער נעפרענט:

— און ווי איז, למשל, אז דו דערזעהסט א שעהנערען, א מעהר אינטערעסאנטען פאר מיר און יענער ערקלעהרט זיך דיר אין ליעבע, וואלסטו נעקענט ביישטעהן דעם נסיון?

— איך גלויב אז יא! — האט די קורסיסטקע נענענטפערט און ארבנגלאזט די אויגען.

— דו לאזט ארב די אויגען! — האט ער בעמערקט און מעהר קיין קוש איהר ניט נענעבען.

— דו האסט מיך מיעד נעמאכט מיט אזוי מיעל פראגען!

— ענטשולדיג, מיין קינד! — האט ער זי נעבעטען. — איך מיין נישט מיט מיינע פראגען דיך מיעד צו מאכען. אדרבא, איך מיין אז אזוינע פראגען שאדען ניט, פערקעהרט זיי זיינען נויטיג, מען דארף זיך קלאהר מאכען די געפיהלען. איך

וואלט זעהר געווּאלט. אז אויך דו זאלסט מיר די זעלבע פראגע שטעלען...

— שוין שפעט! כען דארף שוין געהן אין טעאטער, — האט זי זיך נעבעטען.

נאכ'ן טעאטער האט ער זי בענלייט אהיים. ער האט זי האלטען פעסט אונטער'ן ארים און נעטראכט פון דעם וואס אין טעאטער האט זי זיך צופיעל ענטציקט מיט דעם ארטיסט, וואס האט נעשפיעלט די ערשטע ראליע. זי האט איהם אפלאדירט מעהר ווי אלע. ער האט נעפונען פאר נויטיג צו מאכען אן אויספארשונג וועגען דעם:

— דו ביזט פון איוואנאוו'ען נעווען ענטציקט. נעפעלט ער דיר אזוי?

— אה, ער שפיעלט וואונדערליך שעהן! — האט זי בעניסטערט נעענטפערט.

— שפיעלען שפיעלט ער ווירקליך שעהן, אבער מיר דאכט, אז מען אפלאדירט איהם מעהר פאר זיין אויסערליכע שעהנקייט.

— יא, ער איז זעהר שעהן, — האט קאץ נאכנעגעבען.

— פרויען האבען זעהר ליעב ארטיסטען! — האט ער שטעכעדיג בעמערקט, — איז עס טאקי אמת?

ער האט איהר אריינגעקוקט אין די אויגען און נעוואלט אויף אן ענטפער.

זי האט געשוויגען.

— דו שווייגסט?

— וואס קען איך דיר דארויף ענטפערען?

— איך מיין צי דו וואלסט איצט אימשטאנדע נעווען צו פערליעבען זיך אין ארטיסט.

— מיר דוכט, אז ניט...

— דיר דוכט, אבער ביזט ניט זיכער.

— זיכער קען מען ניט זיין... — האָט זי שטיל נעענטפערט.

— פאר וואָס בין איך זיכער! — האָט ער נעפרענט מיט פאַרוואָרף, — זאָל קומען צו מיר סארא בערנארד אליין און פאלען מיר אויפ'ן האלז און זאָגען: הערמאן, איך ליעב דיך! וואָלט איך זי אָבגעשטויסען און קורץ און טרוקען נעענטפערט:

— איך ליעב העניע קאץ!

— איך וואָלט אפשר אויך אזוי נעענטפערט, — האָט זי געוואָלט איהם לייכטער מאכען.

— אָט דער „אפשר" איז דער דאָרן אין דער ליעבע.

— איך מיין, אז נעווים... — האָט זי נאָכגענעבען.

ער איז נעווארען רוהיגער, און, צופיהרענדיג זי ביז'ן טויער, האָט ער זי א קוש געטהאָן אָפיציעל אין קאָפ, נעוואונשען א גוטע נאכט און צוגענעבען:

— נאָר נישט פערפיהרען, נאָר דעם אמת...

יאָ! האָט ער נעטראכט נעהענדיג אליין. דאָס דאָזיגע מיידעל האָט מיך ליעב, אבער פאַרוויכטיג דארף מען אויך מיט איהר זיין!

און אויף מאָרגען האָט ער זי וויעדער עקזאמינירט:

— האָסטו מיך באמת ליעב? — האָט ער זי נעפרענט נאָכ'ן ערשטען קוש אין קאָפ, אריינקוקענדיג איהר טיף אין די אויגען.

— הויבסט וויעדער אָן? — האָט זי נעזאָגט אביסעל דענערווירט, — וויפיעל איז דער שיעור צו פרענען?

ער האָט זי א קוש געטהאָן אין שטערן און געענטפערט:

— עס דארף דיך ניט קאָרען, אדרבא, דארפסט זיין צופרידען. פרענ אויך דו מיך. מיך וואונדערט טאקי פאר וואס

מיך פרענסטו נארנים. נו, אדרבא, פרעג מיך, צו האב איך דיך ליעב.

זי האט זיך פאנאנדערגעלאכט און געפרענט:

— האסטו מיך עפעס ליעב?

— א ביסעלע! — האט ער איהר בכיוון געענטפערט.

זי האט דערויף נארנישט בעמערקט. דאס האט איהם שטארק געארט. איהר פערדריסט נאר ניט וואס נאר „א ביסעלע". און ער האט מיט פארוואורף געקלאגט זיך:

— איך ענטפער דיר אביסעלע, און דיר ארט נישט.

— מיר איז גענוג אביסעל, — האט זי געלאכט.

ער איז בייז געוואָרען און האט זיך אויפגעשטעלט פון זיין פלאץ:

— איך פיהל, אז דו האסט מיך ניט ליעב...

— ביזט א נאר! — האט זי געלאכט...

— א נאר האט מען טאקי ניט ליעב, — האט ער איהר ערקלערט.

— נו, וויעדער דאס איינענע! — האט זי זיך געביי־זערט, — עס ווערט דאך נמאס....

ער האט זיך פערשעמט און בעשלאסען מעהר ניט צו פרע־גען. ער האט נענומען איהר האנד, נענלעט זי און נעזאגט:

— האסט זעהר א שעהנע האנד.

— דאס האט מען מיר שוין נעזאגט!

ער איז אונרוהיג געוואָרען און געפרענט:

— ווער האט דיר עס נעזאגט?

— ווי חייסט ווער? אלע בעקאנטע.

— בלויז בעקאנטע!

— ווער דען אנדערש? — האט זי זיך נעוואונדערט.

— איך מיין, אפשר א נעוועזענער געליעבטער...

— און אז א נעליעבטער איז וואס? — האט זי רוהיג בעמערקט, — אבי א נעוועזענער...

ער האָט בעטראכט אז זי איז נערעכט: וואָס אַרט איהם ווירקליך וועגען א נעווועזענעם. איבערינענם האָט ער דאָך אויך שוין צוועלף מאָל געליעבט. היינט מיט וואָס פאר א רעכט האָט ער איהר פאַרווירפֿע צו מאכען!

ער איז בערוהינט אוועק אהיים און האָט נעהענדינ בעי שלאָסען מעהר נישט אויסצופאַרשען איהר.

קומענדיג אויף מאַרגען צו איהר לויט דער בעשטימטער צייט, האָט ער זי ניט נעטראָפען. דער צווייפעל אין איהר ליעבע צו איהם האָט וויעדער ערוואכט; די אלע צוועלף פערי שוואונדענע ליעבעס זיינען אין איהם ווי לעבעדינ פארביי נעי צוינגען און ווי נעוואָרענט:

— הערמאן, זיי א מענש! היט זיך מיט דער דרייצעהני טער!

ער איז ארויס פון צימער און נעוואָלט שוין נעהן צו זיך אהיים. אבנעהענדיג אביסעל פון איהר הויז, וואו זי האָט נעי וואהנט, האָט ער זי אָנגעטראָפען. זי האָט איהם בענענענט מיט א שמייכעל.

ער איז אָבער נעווען ערנסט. נעבענדיג איהר קאלט די האנד, האָט ער נעזאָנט:

— אָט אזוי וואָרט מען דאָם?

— נו, עטליכע מינוט פערשפעטינט, ענטשולדיג!

— עס נעהט ניט אין ענטשולדיגען! — האָט ער טרי קען בעמערקט, — עס נעהט אין עפעס אנדערש...

— אין וואָס? — האָט זי פערוואונדערט איהם אָנגענ קוקט.

— איך מיין טאקי אין דיין ליעבע צו מיר.

— נו, וויעדער! — האָט זי גענאכט. — נאָט מיינער, איך וועל דאָך ווירקליך אויפהערען דיך צו ליעבען פאר אזא ניט צוטרויען.

הערמאן האָט זיך דערפיהלט שולדיג אנטקעגען איהר: ווירקליך, וואָס צוויפעלט ער אזוי! ער איז געוואָרען זעהר גע־ריהרט און האָט בעשלאָסען צו ענטדעקען איהר דעם נאנצען אמת.

— קום אריין אין צימער, וועל איך דיר ערקלעהרען פון וואנען שטאמט מיין אונטרויען צו דיר.

און אין צימער, זיצענדיג מיט איהר האנד אין האנד, האָט ער אנגעהויבען:

— וווייסטו, העגעלע, וויפיעל מאָל איך בין שוין פון דיינע שוועסטער געוואָרט געוואָרען...

זי האָט אויף איהם אויפגעהויבען איהרע אויגען און ניי־געריג געפרעגט:

— וויפיעל, וויפיעל?

— צוועלף מאָל! — האָט ער זיעגעריש געענטפערט.

העניע האָט זיך שטאַרק צולאכט.

איהר געלעכטער האָט הערמאנען בעלייידינט. — איך ענטדעק דיר מיין הארץ און דו לאכסט עם אויס, — איך האָב נישט ערוואַרטעט.

— און איך האָב נישט ערוואַרטעט, אז איהר האָט צוועלף מאָל נעליעבט, — האָט זי נאָך שטארקער זיך צולאכט...

זי האָט איהם אנגעקוקט מיט לאכערינע אויגען און וויע־דער נעזאָגט:

— יא. איצט פערשטעה איך פארוואָס איהר טרויט ניט קיין פרוי, מען קען זיי טאקי ניט טרויען...

— דיר. העגעלע, וועל איך שטענדיג גלויבען... — האָט ער ריהרענד נעזאָגט.

— ניין, איך בין ניט בעסער פאר זיי. אלע פרויען זיי־נען פערדאָרבען. איך בין אויך אזוי.

— זעהט איהר! — האָט זיך הערמאן אנגעכאפט בע־גייסטערט, — איך האָב אבער געפיהלט.

און א צופריעדענער. וואס ער האט געטראפען און נע־
פיהלט טאקי. אז זי האט איהם ניט ליעב, האט ער זיך אויפ־
געשטעלט. געגעבען איהר די האנד און געזאגט:

— אלזא, איז אלעס געענדיגט... איך ווינש אייך גליק!

און ער איז ארויס פון איהר צימער.

קומענדיג אהיים, האט ער א קלייניע וויילע געטראכט און
באלד ארויסגענומען דעם נאטיץ־ביכעל און פערשריבען די
דרייצעהנטע ליעבע.

און כאטש ער איז געווען א פריידענקער און אין דער
שלעכטער בעדייטונג פון דרייצעהן ניט געגלויבט, איז איהם
דאך אביסעל ביי הער צאהל אונהיימליך געווארען...

נישטא קיין עצה.

נאכדעם, ווי ליב, א נגיד'יש בחור'ל, פון א יאהר 22, איז אבנעוועסען סיער חדשים אין טורמע אויפ'ן אדמיניסטראטיוועז שטייגער, איז ער ארויסגעשיקט געוואָרען אויף דריי יאהר נאך אויסלאנד, אלס שערליכער עלעמענט פאר דער רוסישער נשעל־שאפט.

אויב ער איז געווען שערליך פאר דער רוסישער נעועל־שאפט, איז ער אבער שטארק נוצליך נעווען דער קליינער קא־לאניע, וועלכע האט זיך נעפונען אין דער נאליציישער שטאדט, וואוהין ער איז אריינגעפאלען און זיך בעוצט. טרעפענדיג די אלע עמיגראנטען אין א זעהר שווערער מאטעריעלער לאגע, האט ער גלייך זיין ביסעל נעלד, וואס זיין טאטע האט איהם מיט־נעגעבען. צוטיילט צווישען די אָרימע חברים. נאכדעם, ווי ער איז נעבליבען אָהן נעלד, האט ער די עטליכע טעג, וואס איהם איז אויסגעקומען צו וואַרטען אויף סריש נעלד פון דער־היים. אביסעל צוגעהונגערט. אבער זענענדיג איבערגענעבען זיי־נע נייע חברים, האט ער זיין לאגע אנגענומען פאר ליעב, מרייסטענדיג זיך, אז אזוי דארפען לעבען אלע רעוואלוציאנע־רען, וועלכע ריכטען אב ביז א צייט גלות... עס האט איהם נאר באנג נעטהאן א פאר עמיגראנטקעס, אייזעלע מיידלעך. וועלכע האבען אויסגעוועהלן זעהר חושך פון שוין צופיעל הונגערן און מאקע צוליעב זיי האט ער סערקויפט זיין זיינגעריל און האט זיי דאס נעלד אוועקגעבאָרנט. איבערלאזענדיג זיך נאר א פאר קרייצער, פאר וועלכע ער האט נעקויפט א בולקע און נעהענ־דיג צו זיי, עס נעקייט, ווי אן עכטער רעוואלוציאנער...

בעקומענדיג דאָס ערשטע מאָל פון דערהיים פריש געלאָזן, איז ער גלייך אוועק אין דער לעזע־האַלע, וואו די עמיגראַנטען פלעגען זיצען דאָס רוב, און ער האָט זיי נעמעלדעט, אז ער האָט בעקומען נעלט און ווער עס דארף, זאָל זיך ניט שעמען...

אין א פאָר טעג ארום איז די בעקומענע סומע ניט גע־ווארען, און בלייבענדיג אָהן נעלט, האָט ליב זיך וויערער דער־פיהלט. אז ער איז א רוסישער רעוואָלוציאָנער, וואָס איז ניט נעבוירען געווארען צוליעב תענוגים. ס'איז נאָר א שאָד. וואָס א פאָר עמיגראַנטען פון דער קאַלאָניע, וועלכע האָבען יא אביסעל נעלט, פיהרען זיך נאָרניט, ווי רעוואָלוציאָנערען. זיי, אז זיי בעקומען נעלט, פערטהוען זיי עס פאר זיך אליין. מיט וואָס פאר א רעכט זייגען זיי רעוואָלוציאָנערען און וואָס טראכטען זיי זיך — קען ער ניט פערשטאָהן. וואהרשיינליך האָט די רוסישע אדמיניסטראציע זיי ארויסגעשיקט על פי טעות. נעהמענדיג זיך אויספּארשען, ווער זיי זיינען, האָט ער טאקע ערפאהרען, אז אייניער איז גאָר אנטלאָפען פון פריזיוו און דער צווייטער פון בעלי־חובות...

בעקומענדיג נאכאמאל פון דער היים נעלט, האָט ער וועג־גען דעם, נאטירליך, אויך גלייך מודיע געווען די חברים. איצט אבער האָט ער שוין דריי רובל פון דער בעקומענער סומע פון די חברים אראבגע'נגב'עט, ניט אויסגעזאָגט זיי. ס'איז איהם שוין עטוואָס ניט געפעלען געווארען דאָס הונגערן, כיון ער בע־קומט דאָס נעלט. די נאנצע אראבגע'נגב'עטע דריי רובל האָט ער אבער אין נאנצען ניט אויסגענוצט פאר זיך אליין. זעהענדיג זיך אין א פאָר טעג ארום מיט א פאָר פרישע ארויסגעשיקטע עמיג־ראנטען, וואָס האָבען ניט נעהאט אויף א נאכט־לעגער, האָט ער פאר זיי זיך מודה געווען, אז ער האָט נאָך אביסעל נעלד אוז ער קאָן זיי אוועקבאַרגען....

קומענדיג נאכדעם אין דער לעזע־האַלע אוז אבזיצענדיג דאָרט עטליכע שעה ביי א דיקען ערשט־אָנגעקומענעם רוסי־

שען זשורנאל, איז ער ענדליך שטארק הונגעריג געוואָרען. ניט בערלאָזענדיג זיך פון דעם געלד קיין העלער, האָט ער געוואָרפען אויגען אויף די עמיגראַנטען, קלערענדיג ביי וועמען קאָן ער איצט קריגען לייהען אליין עטליכע צענט... זעהענדיג אבער אלע פער'חושף'טע, פינסטערע פנימ'ער, האָט ער ניט געוואגט צו קיינעם צוצוגעהן אוז ער האָט בעשלאָסען היינט לענגן זיך שלאָפען א הונגעריגער, טרייסטענדיג זיך מיט דער האָפנונג, אז ווי ער וועט בעקומען נאָך אביסעל נעלד, וועט ער, ערשטענס, אראָב'נגב'ענען א נרעסערע סומע אוז, צווייטענס, וועט ער נלייך קויפען טהיי אוז צוקער אוז א גרויסען לאבען ברויט אוז זאל זיין שטענדיג וואָס צו עסען.

זיין האָפנונג איז ערפילט נעוואָרען. בעקומענדיג וויעדער נעלד פון דער־היים, האָט ער, נאכדעם, ווי ער האָט פערליהען דעם גרעסטען טייל די ארימע עמיגראַנטען, זיך איבערגעלאָזט א נרעסערע סומע, פאר וועלכע ער האָט זיך אָנגעגרייט שפייז אויף א נאנצען חודש...

טרעפענדיג זיך אבער אויף מאָרגען מיט א פאר נייע עמיגראַנטען, וועלכע האָבען ביי אים נעבעטען עפעם נעלד לייהען, האָט ער זיי, ווי פערשולדינט, נעענטפערט:

— קיין מזומן נעלד, בריידער, האָב איך ניט, נאר איך האָב שפייז. קומט צו מיר, וועלען מיר עפעם עסען.

מיר דארפען ניט קיין מזומנים! — האָבען די עמיגראַנטען פרעהליך נעענטפערט, מיר ווילען פשוט עסען.

אויף אזא אופן האָט די אָנגעגרייטע שפייז זיך געצויגען נאר דריי טעג, אויפ'ן פיערטען טאָג איז ליב'ן נעבליבען נאר אביסעל טהיי אוז עטליכע שטיקלעך צוקער, וועלכע זיינען נעלעגען יתומדיג צושפרייט איבער'ן טישעל אין זיין קליין צימער'ל. ער האָט די דאזיגע עטליכע שטיקלעך צוקער צונויפגענומען, איינגעוויקעלט אין א שטיקעל פאפיער און נעטראכט, אז זיי וועלען צוגענוג קומען אויף מיטאָגען פריה — טהיי טרינקען.

נאר אירער ער האט נאך געענדיגט דעם דאזיגען גע־ דאנק, זיינען אריין צו איהם די צוויי אירעלע מיידלעך און איינע פון זיי האט געפרעגט:

— האט איהר, לייב אביסעל נעלד?

און ווי א פערשולדיגטער האט ער געענטפערט:

— ניין, קיין נעלד ניט... טהיי און צוקער אויב איהר ווילט...

— א פאר זעמעל צו טהיי? — האט איינע געפרעגט — וועט איהר געבען?

— זעמעל?... האט ער אויסגעשטאמלט — זעמעל... ניין, זעמעל האב איך ניט...

און אבשטאמלענדיג די עטליכע וועדטער, האט ער ענד־ ליך צוגערופען:

— איך וועל זיכער די טעג בעקומען נעלד...

— זאלט איהר מיך האבען אין זינען! — האט בעשטעלט איינע פון די צוויי מיידלעך.

— ווי דען! — האט לייב געענטפערט, און האט דערווייל געמאכט טהיי פאר די נעסט.

זהענדיג, אז אראב'נגב'ענען פון די בעקומענע נעלד־ העלפט ניט, איז ליב ענדליך געפאלען אויף א גליקליכען gלאן. אין דער בילינער קיך, וואו א צעטיל אויף א מיטאג האט נע־ קאסט 15 קרייצער, און וואו עס האבען נעגעסען אלע טאג נאר די עטליכע רייכע עמיגראנטען פון דער קאלאניע, האט ער ע־ קויפט 30 צעטליך אויף א נאנצען מאנאט, טראכטענדיג: „איצט בין איך נערעטט!".

און ווירקליך איז ער די ערשטע טעג נעווען פערזארגט אלע טאג מיט א נאנץ נישקשה'דיגען מיטאג. אויפ'ן זעקסטען טאג אבער האט ער זיך בעגענענט וויעדער מיט עטליכע עמיג־ראנטען און וועז אייגער האט איהם געפרעגט: „איהר האט, לייב, אביסעל נעלד?", האט ער גליך נעענטפערט:

— קיין נעלד ניט, איך האָב נאָר צעטליך...

— וואָס מאכט עס אויס? — האָט איינער פון זיי נעזאָגט. ניט אהער צו צעטליך.

— צעטליך קאָן איך אייך נעבען, וויפיעל איהר ווילט!— האָב ליב נעענטפערט, ניט וויסענדיג אליין, צי ער איז צופריעדען, צי ניט.

בלייבענדיג אין א פּאָר טעג ארום אָהן איין צעטל אויף א מיטאָג, האָט ליב זיך שטארק פערטראכט, זוכענדיג א מיטעל, ווי אזוי איינאַרדנען זיך צווישען די עמיגראַנטען, ער זאָל וועניגער הונגערן, נאָר אופזיסט האָט ער נעזוכט. נאָכדעם, ווי די אַנגעגרייטע צעטליך האָבען אויך ניט נעהאָלפען, האָט ער זיך מיאש נעווען און שטיל א מורמעל נעטהאָן:

— ניטא קיין עצה!...

אין יענער צייט.

ביי דער יונגער־מאראם ליסבאראן אין אויפנאהמס־צי־מער זיינען נעזעסען עטליכע נאהענטע בעקאנטע און האבען געשמועסט ביי א גלעזל טהעע. די מאראם ליסבאראן, א פרוי פון א יאהר 30, איז נעווען זעהר גוט אויפגעלעגט און איהרע שעהנע שווארצע אויגען האבען נעלויכטעט מיט גוטהערציגקייט און אויפריכטיגקייט.

נערעדט האט מען וועגען דעם קלייגעם שטערטעל פון וועלכע דאם רוב געסט האבען נעשטאמט, פון דער אמאליגער נאיוויטעט, עהרליכקייט און אידעאלען, וואם האט דאמרט נע־הערשט, וועז די בעווענונג האט זיך דאמרט נאר וואם געוויזען.

— יא, עס איז נעווען א שעהנע צייט — האט מאראם ליסבאראן מיט שטראהלענדע אויגען קאנסטאטירט. זי האט זיך אויפגעהויבען פון איהר שטוהל, זיך דורכגענאנגען הין און צוריק איבער'ן צימער, ליעבלזיך נעשמייכעלט, ווי זי וואלט זיך דערמאנט אן עפעס אן אינטערעסאנטע פאסירונג, האט זיך צוריק אוועקגעזעצט און האט אנגעהויבען אין א לאכענדיגען טאן פאלגענדעם צו דערצעהלען:

צו אונז אין שטעדטיל האט נעבראכט דעם סאציאליזם איינער מיט דעם נאמען באדעווישט, טאקי א נעבוירענער אין אונזער שטעדטיל, נאר ערצוינען פון צעהן יאהר אן אין דער נאהענטער גרויסער שטאדט. געווען איז ער חייקעל דעם שניי־דערס א זוהן, זיין טאטע איז געווען א דאר קליין יודעל, א גרוי־סער עם־הארץ, ניט נאר אין די שווארצע פינטעליך, נאר אפילו אין זיין פאך. נעענדעט האט ער נאר פאר די דאמרפינע פויערים

און פויערטעס. די שטעדטיל׳שע בעלי־בתים, וואס האבען . ניט אזוי געהאלטען פון דער מאדע, האבען איהם קיין שטיקעל אר־בייט ניט געגעבען. פערשטעהט זיך, אז אזא שניידער איז ניט געווען קיין אנגעזעהענער מענש, און האט קיין שום רא׳ע ניט געקענט שפיעלען. די זעלבע זאך זיין ווייב, ציפּע, א נאריש׳ע פערשלומפערטע יודענע, וואס האט געהאלפען אפט די רייכע בעלי־בית׳טעס ריין מאכען זייערע הייזער און אנדערע אר־בייט. מיינע עלטערען האבען דוקא געוואהנט מיט זיי אין איין גאס, און דערפאר געדאנק איך עס אזוי גוט.

אבער אז עס איז נעקומען צופאהרען זייער זוהן נאטיל אין א קורצען רא׳ק, לאנגע האר און אין א רויטער בלוזע און האט זיך פארגעשטעלט מיט זיין לעצטען נאמען באדעוויטש, האט זיך דעם שניידערס הייזעל פערוואנדעלט אין א מין קלוב...

דער רא׳זיגער נאטיל האט גערעדט רוסיש און שטענדיג ארומגענאנגען מיט ביכלאך אונטער׳ן ארים, וואס דאס אליין וואלט שוין נעווען נענוג צוציהען די אויפמערקזאמקייט פון דער יוגענד בפרט פון אונז קליינשטעדטעלדינע מיידלאך.

שטעלט זיך אבער פאר, ווי גרויס איז אונזער אינטערעס צו איהם געווען וועז מען האט ערפאהרען, אז דער רא׳זיגער נאטיל, חייקעל דעם שניידערס זוהן איז ניט נאר א גרויסער קענער און רעדט רוסיש ניט ערגער ווי דער פריסטאוו, נאר איז נאך דערצו א גרויסער סא׳ציאליסט.

דאס איז געווען דער ערשטער סא׳ציאליסט, וואס מיר שטעדטעלדינע מיידלאך האבען געהאט די זכיה צו זעהן פנים אל פנים. ביז נאטיל איז געקומען האבען מיר פון סא׳ציאליסטען געהאט א פארשטעלונג, ווי ווענען די געפעהרליכסטע מענשען. ווענען זיי איז אין שטעדטיל ביי די עלטערע ארומגענאנגען שרעקליכע לעגענדעס אין וועלכע אויך מיר יונגע האבען געגלויבט.

איך קען איצט האבען פון אזא נאטיל וואס פאר א מיינונג איך ווייל, אבער דאס מוז איך מודה זיין, אז ער איז געווען אינ־

טערעסאנט אין יענער צייט. זיין אינגאַרירענדער שמייכעלע, מיט וועלכען ער פלעגט מיך די ערשט צייט אנקוקען, זיין דרייסט־קייט און עזות וואס ער פלעגט ארויסווייזען בשעת רעדען מיט מיין טאטען, וואס איז געווען דער שהנסטער בעל־הבית אין שטעדטעל, האט איהם צוגענעבען א געוויסען רייז, איבער־הויפט אין מיינע אויגען. ער האט דאס נעפיהלט און האט עס שטארק אויסגענוצט, נאטירליך, נישט פאר זיינע נוצען, נור פאר די נוצען פון סאציאליזם. ער האט מיך הייסט עס, אגי־טירט...

— ווייסט שרקה, האט ער זיך צו מיר איינמאל אנגערופען, אז דיין טאטע און דיין מאמע זיינען פאראזיטען און דו וועסט אויך זיין אזא, אויב דו וועסט זיך ניט ראטעווען...

איך האב אראבגעלאזט פערשעהמט די אויגען און ניט געוואוסט, וואס צו ענטפערן... און ווירקליך האב איך ניט גע־האט וואס: דא שטעהט פאר מיר א מענש, וואס וויים אלץ און וואס וויים איך?...

— יא, דו וועסט אויך זיין אזוי ווי זיי, האט ער ווייטער גערעדט און זיינע אויגען האבען זיך אנגעצונדעט.

איך האב זיינע בליקען נישט געקענט פערטראגען, אבער איך בין מודה, אז זיינע ווערטער, וואס איך האב די ערשטע צייט דונקעל פערשטאנען, האבען אין מיין הארצען און קאפ אנגעמאכט א גאנצע איבערקעהרעניש.

און איינמאל, נאכדעם, ווי ער האט מיך אנגעהויבען ווי זיין שטייגער צו שטעבען מיט אלערליי אויסדריקען האב איך זיך נאאיוו אנגערופען:

— נו, אדרבא, ראטעווט מיך...

דא האט זיך זיין גאנצער אויסדריק פון געזיכט אומגע־ביטען: זיין שטרענגקייט איז אין גאנצען פערשוואונדען. ער האט מיך ליעב אנעקוקט, מיך אנגענומען ווי א ברודער פאר'ן האנד און איינבויגענדיג זיך צו מיר, האט ער מיר שטיל געפליסטערט:

— שרקה, איך וועל דיך ראטעווען פון דעם אונגליק, איך וועל דיך מאכען פאר אן אניטאטארשע צווישען די מיידלעך און שוועבעל־פאבריק, וואס דער פאבריקאנט זוינט אויס זייער בלוט...

— איך וועל נישט קענען! — האב איך זיך שטיל און פערשעהמט אנגערופען...

— דו וועסט קענען!... האט ער מיר פערזיכערט — דו ביזט א נעראטענע, האסט פעהיגקייט — איך זעה — איך קען זיך אויף אוועלבע.

אויף מארגען אין אבענד בין איך שוין בגנבה נעזעסען ביי באדעווטשען אין צימער און פלייסיג נעשטודירט א ביכעלע אין שווארצע טאוועלעך... און האב צוזאמען מיט'ן שרייבער פון ביכעלע מיך אויפגערעגט אויף דער היינטיגער שלעכטער אַרדענונג און צוזאמען מיט איהם געטרוימט פון א וועלט פוז גלייכהייט און פרייהייט...

איבערהויפט האט מיך נעפאקט דער אידעאל פון גלייכהייט און איך בין דאמאלס געוג אויסגעשטאנען צו ווערען גלייך מיט די אלע נייע חבר'טעס מיינע, פאר וועלכע איך בין נעווען שעהנער, רייכער און גליקליכער.

נאר אט די דאזיגע גלייכהייט איז מיר שווער אַנגעקומען.

ערצויגען ביי בעלי־בתישע און אויב איהר ווילט אריס־טאקראטישע, כאטש קליינשטערטעלדינע עלטערן, האט מיך די האלטונג פון מיינע נייע חבר'טעס פיעל מאל שאקירט. איבערהויפט האב איך נעהאט אויסצושטעהען פון די צווויי חבר'טעס מיינע, יענטיל און חיענקי, טעכטער פון חיים דעם וואסער־טרענער, וואס האבען נעארבייט פאר דרעי ניליעך א וואך טאקי אין שוועבעל פאבריק. די דאזיגע צווויי מיידלעך, דערהערענדיג אז די פראלעטאריער זיינען די גרעסטע יחסנים פון דער וועלט, האבען אויף מיר נעקוקט מיט גרויס פעראכטונג. נעלאכט אפען פון מיין ליעבער מאמען מיט איהרע פערל. פון מיין נוטען שעה־

נעם טאטען מיט זיין שווארצען רעק און זיין שהנעם פעלץ...
וואם אנבעטרעפט מיך, איז זיי ניט געפעלען געווארען מיין האלטען זיך, מיין קלוידונג, מיין פריזור, מיין פיינקייט....

— דו ביזט אפילו אן „אונזערע" פלענט די עלטערע חיי־ענקע, זאגען צו מיר, אבער דו ביזט פארט א בורזשויקע, ביז דו וועסט ווערען אן אמת'ע פראלעטארקע, וועלען נאך דארפען א סך וואסערען אריבערגעהן...

און איך האב מיך נעסטארעט אויסוואלצען פון מיר אלע מיינע בעלי־בתישע געוועהנהייטען. די ערשטע כפרה איז נע־ווען מיין זיידענע בלוזקע, וועלכע איך האב אזוי ליעב געהאט צו טראגען סיי וואך און שבת. די דאזיגע בלוזקע האט מיינע נייע חבר'טעס, איבערהויפט דעם וואסער־טרענערס טעכטער, די צווייי פראלעטארקעס, געשטאכען אין די אויגען.

שפעטער, אז מיר פלענען זיצען ביי באדעווייטשען, אדער בעסער נעזאגט, ביי חייקעל דעם שניידער ביז שפעט אין דער נאכט אויסצוארבייטען די טאקטיק פון דעם סטרייק אין שווע־בעל־פאבריק און נאטיל פלענט הייסען זיין מאמען, ציפען, באקען „בלינעס" (נעלד פלעג איך דערויף נעבען), פלעג איך האבען אויסצושטעהען פון דעם עסען. הונגעריג בין איך געווען, נאר די בלינעס האב איך ניט געקענט עסען, זיי זיינען נעווען צו גראב פאר מיר, נאר מיינע חבר'טעס. דעם וואסער־טרענערס מיידלעך, פלענען מיר צוואווארפען ווערטלעך:

— שרקה עסט ניט קיין בלינעס... זי איז א בעלי־בתישע טאכטער, זי האלט נאר פון גלייכהייט אין בוך.

— איך האב ליעב בלינעס פונקט ווי איהר! — פלעג איך מיר וועלען אויספיינען פאר מיינע חבר'טעס...

— פאר וואם זשע עסט איהר ניט — פרעגט מיך ביין חייענקע.

— איך האב נישט קיין גאפעל! — כאפ איך מיך ארויס און פערגעס, אז כיי מיינע נייע חבר'טעס איז א גאפעל ער־

נער ווי נע'שמדט, און איך בעקום באלד מיין שטראף:

— א גאפּעל ווי זי דוקא, פּראָלעטאריער עסען אָהן גאפּלעז...

אמת, באדעוויטש אליין איז נעווען צו מיר ווייך. ער האָט עקסטרא פאר מיר אויסגעשניצט א גאפּעל פון א שטיקעל האָלץ. נאר קיין גאפּעל האָב איך שוין ניט נעניצט און האָב נעגעסען ציפּע דער שניידערינס בלינעם מיט די הענד, גלייך מיט די פּראָלעטאריער.

נאר אָט די אלע אָפּפערס, וואָס איך האָב געבראכט איז נעווען נאָר־נישט אין פערגלייך קעגען דעם, וואָס איך האָב געמוזט שפּעטער גלייך מיט מיינע חבר'טעס און חברים, עטליכע שוסטער און שניידער יונגען, אבלאכען פון מיין שעהנעם אריסטאקראטישען טאטען און־ליעבער נוט הארציגער מאמען...

און אייגמאל, קומענדיג, שפּעט אהיים, נאָך א היציגער דעבאטע וועגען דער בורזשואזיי, האָב איך א אויפגערעגטע און א בייזע זיך אָנגערופען צו מיין טאטען, וועלכער האָט מיר די טהיר געעפענט און וויכהערציג געשטראָפט וואָס איך בין געקומען אזוי שפּעט...

— טאטישי, צו וואָס דארפען מיר האָבען אוא שעהנע הויז און צו וואָס טראָגט די מאמע פּעריל און דו א גוטען פּעלץ...

דער טאטע האָט מיך דערשראָקען אָנגעקוקט און אויסגערופען:

— וואָס פּלוידערסטו, שרקה, וואו ביזטו דאָס געווען אזוי שפּעט...

איך האָב גאָרנישט געענטפערט; איך נעדייגק ווי איצט, אז א נאנצע נאכט האָב איך ניט נעקענט שלאָפען און האָב פערשאָלטען מיין שלימזל, וואָס איך בין געבוירען געוואָרען ביי רייכע עלטערן און בין ניט חיים דעם וואסער־טרעגערס א טאָכטער...

* * *

— יא, ס׳איז נעווען א שעהנע צייט! האָט די מאדאם ליס־
בארגן וויערערהאָלט די ערשטע פראָוע, ענדיגענדיג איהרע
פראגמענטאריש ערזינערונגען.

— זאָגט: א נארישע צייט! האָט זיך אָנגערופען אייגער
פון די געסט, דאָקטאר האָלצמאן, און האָט פערוויכערט א
סיגאר...

— מען קען ניט וויסען! — האָט דער הערר ליסבארגן
נאכדענקענדיג בעמערקט — אלענפאלס — האָט ער זיך גע־
וועגדעט צו זיין פרוי, ביזטו — סארא, א שעהנע נשמה און
ביזט ווערט א קוש —

וואָס ער האָט גלייך ערפילט.

א שפיעל.

ווי א שווארצער ראָב האָט די רעאקציע פערשפרייט די פליגעל אויף אלץ, וואס האָט געלעבט און געקעמפט. ביי די בעסטע און מוטהיגסטע רעוואָלוציאָנערע העלדען האָבען זיך די הענד אראָבגעלאָזט און פיעלע פון זיי האָבען געמוזט אויס־וואנדערן, צולויפען אין פרעמדע לענדער, וועו מיט דער האָפע־נונג צו קומען צוריק אין בעסערע פרייערע צייטען און וועו פול מיט יאוש און פערצווייפלונג.

צו די לעצטע האָט נעהערט חיים גרויסמאן, וועלכער האָט נעארבייט אין דער בעוועגונג ביי א יאָהר צעהן — פון זיין צוואנציגסטען ביז דרייסיגסטען יאָהר; ניט איין באריקאדע האָט ער אויף די וואַרשעווער נאסען אויפגעשטעלט, ניט איין פלאג האָט ער אויף די הייזער ארויסגעהאנגען, און ניט אייג־מאל איז ער אין געפאָהר געוועז דערשאָסען צו ווערען. נאָר דער מוטה און דער נלויבען אין דער הייליגער זאך האָט אים גע־האלפען שטענדיג ארויס נאנץ, פיזיש און גייסטיג.

אבער אויך ער איז ענדליך ענטמוטהיגט געוואָרען, און דערמאָנענדיג זיך אן אלע זיינע טהאטען, פאר וועלכע עס וואלט אים די תליה וועניג געווען, האָט אים אָגנעבאפט א שרעק און יעדע נאכט פלענען אים קומען צו חלום תלינים, איינגע־הילט אין רויטע קלייַדער און מיט אויסגעשצירעטע צייגער הויך נעלאכט איבער אים און נעשלעפט אים ערנעץ אויף א הויכער וואנד... ער איז געקראָכען, נעקלעטערט, הויך, הויך, ביז ער האָט דערגרייכט דעם אונגעהייערען הויכען שפיץ, פון דאָרט אי: ער ארונטערגעפאלען און ערוואכענדיג פלענט אים א קאלטער

שוויים בעגיסען און די שרעק אויף דער וואך פלעגט נאך גרעסער ווערען.

און ווי א שאטען האט ער זיך אין די „בערוהיגטע" נאסען געשלעפט, ציטערענדיג פאר יעדען פאליציי־מאן און אין יעדער ציווילי־געקליידעטען מענשען — א שפיאן געזעהען...

דאס אייניגיג מיטל איז געווען צו אנטלויפען. אבער וואונדערבאר, דער זעלביגער גרויסמאן, וואס האט די גאנצע צעהן יאהר, ארבייטענדיג אין דער בעוועגונג, איבער'ן נרעניץ געפאהרען בגנבה, האט פלוצים דערפיהלט א גרויסע שרעק אי־בערצוגעהן די גרעניץ אפילו מיט די בעקאנטע אגענטען, און אז די נאהענטערע בעקאנטע, אויך נעווען קעמפער, פלעגען איהם פרעגען:

— חיים, וואס וואטסטו — אנטלויף! — פלעגט ער ענטפערן מיט א גמאכטען שמייכל: — כ'האב איצט מורא!

און פון די אלע נעווען העלדען, זיינע בעקאנטע, האט זיך קיין אייגער ניט נעפונגען, וואס זאל איהם צוגעבען מוטה, צו פאהרען אויפ'ן אלטען אופן, — וואס עס האט חיים'ען נאך מעהר ענטמוטהיגט, און ווי א חיה אין א שטייג, האט ער זיך אן אייגזאמער ארומגעדרעהט אין דעם גרויסען וואלד, וכענדיג א טהיר, וואו ארויסצוגעהן פון נעפאהר....

איינמאל, נעהענדיג אזוי פערטראכט אין זאקסישען נאר־טען, וואו אויף יעדען ווינקעל איז א זשאנדארעם געשטאנען, איז צו חיים'ען צוגענאנגען הענדיך בורזשוי, א זוהן פון נביר־שע עלטערן, וואס איז אבער אין דער צייט פון דער רעוואלוציע טהעטיג געווען און האט זיך גוט פערטראגען צו חיים'ען. און אברופענדיג איהם אין א ווינקעל איהם בסוד געפרעגט:

— חיים, ווילסט פאהרען כשר קיין אויסלאנד?

— דו פרעגסט נאך? — האט זיך יענער אנגעכאפט...

— אלזא, הער אויס, מיין שוועסטער אידע פאהרט צו איהר מאן סענדראוויטש קיין בערלין. דער אויסלענדישער פאס איז געמאכט פאר זיי ביידען, ער איז אבער פריהער אוועקגע־פאהרען... קענסט פאהרען אויפ'ן פאס אלס איהר מאן...

פאר חיים'ען האט גלייך א בליץ געטהאן די שווארצע אוי־גען, און דאס גאנצע חן'עודיגע געזיכט פון אידע'ן, וועלכע ער האט גוט געקענט און מיט וועלכע ער האט אין דער רעוואלו־ציאנס־צייט נערעדט בלויז וועגען קאמפאס־אנגעלעגענהייט. איצט דערהערענדיג, אז זי האט שוין א מאן, האט איהם ווי עפעס א ריהר געטהאן דאס הארץ, און בלאס ווערענדיג פאר אויפרעגונג, האט ער שנעל געענטפערט:

— יא, יא! איך וועל פאהרען אלס איהר מאן... און זעהענ־דיג ווי העניך קוקט איהם אן ווי פערדעכטיג, האט ער צוגעגע־בען:

— איך וועל ניט אריינפאלען...

— העניך, א גוט־מוטהיגער יונגער בחור, האט איהם א קלאפ געטהאן אין פלייצע און נעזאגט:

— דו — אריינפאלען!... עט, דערפאר האבען מיר שוין קיין מורא ניט.

און אברעענדיג וועגען דער צייט פון דער רייזע, וועלכע איז אויסגעקומען אין א וואך ארום, זיינען זיי זיך צוגאנגען.

די דאזיגע וואך האט זיך ביי חיים גרויסמאן געצויגען ווי א יאהר... אבער ניט דערפאר, וואס ער האט געוואלט וואס גיכער בעפרייט ווערען פון דעם שרעק, וואס ער לעבט דורך אין ווארשוי, נאר אויס נייגירדע צו פאהרען אלס א מאן פון דער לייבער, שעהנער אירע'ן... עפעס איז איהם די דאזיגע כלומרש'טע שפיעל זעהר ערנסט אויסגעקומען, און ליגענדיג אין זיין צימער, וועלכער האט זיך געפונען אין א פערוואר־פענעם ווינקעל, האט ער זיך פארגעשטעלט דאס שעהנע גע־זיכט פון סענדראוויטש'עס יונגע ווייבעל אידע, וועלכע וועט

זיך באלד געפונען אין זיין, חיים'ס שוץ און א ציטערינע, א נייע ביינקעניש האט אננעפילט דאס הארץ זיינס...

— ברוך סענדראוויטש... ברוך סענדראוויטש... האט ער געזאגט יענעמס נאמען, כדי ניט אריינצופאלען אויף דער גרענץ, און די נאנצע וואך חזר'ענדיג אזוי, האט זיך איהם געגומען דוכטען, אז פון איצט אן איז ער אויס חיים גרויס־מאן, קעמפפער און רעוואלוציאנער, נאר ברוך סענדראוויטש, א סטודענט פון בערלינער אוניווערזיטעט, א בלאנדין פון 25 יאהר, וועלכען די שענע אידע האט אזוי ליעב...

די וואך איז אריבער.

— אלזא, אט האט איהר אייער ווייבעל! — אזוי האט זיך געוועגדעט צו חיים'ן אידע'ס פאטער, א הויבער בריים־בייניגער איד, מיט א שענער בריטער באָרד און נאלדענע בריל'ען אויף דער אריסטאקראטישער נאז...

חיים'ען איז פון די דאזיגע ווערטער א זיסע וואריימקייט צוגאנגען איבער אלע גליעדער; פערשעמט האט ער אננעקוקט די שלאנקע אידע, וועלכע איז שוין געשטאנען רייזע־פערטיג און האט ליעבליך געשמייכעלט צו חיים'ען...

— איהר זאלט זי היטען! האט זיך אויף פון איהר זייט געוועגדעט אידע'ס מוטער, א פרוי פון א יאהר 50 אין א שווארצען קלייד, מיט אן אריסטאקראטישען אויסזעהן.

— ווי די אויג אין קאפ! — האט חיים בעגייסטערט אויסגערופען און האט זיך גלייך פערשעמט פאר דער דאזיגער היציגער פראזע...

— פארגעסט נאר ניט, אז איהר זייט ברוך סענדראוויטש! האט אידע פון איהר זייט ליעבליך געשמייכעלט, אנקוקענדיג חיים'ען ועהר פרייגדליך!

— אָ, דאָס נעריינק איך שוין צו גוט! — האָט חיים וויע־דער זיך ארויסגעכאפט מיט היטץ...

— אט האָט איהר דעם פּאָס און איך בין אונטער אייער שוץ! — האָט אידע זיך אָנגערופען, איבערגעבענדיג דאָס בי־כעלע חיים'ען.

חיים האָט עס זאָרגפעלטיג ארייגגעלעגט אין טאַש און מיט ליעבענדע בליקען אָנקוקענדיג אידע'ן, האָט ער זיך ארויסגע־כאפט:

— עס איז ווירקליך מיר זעהר אנגענעהם...
אויף וואָס עֶר האָט נליִך חרמה נעהאט...

ביז דער נרעניץ האָט דער צוג נעהאט צו מאכען דריי שטונדען רייזע. חיים איז די נאנצע צייט נעזעסען מיט אי־דע'ן און וועלענדיג ווערען מיט איהר נעהענטער, האָט ער זיך פּלוצים צו איהר נעוועגדעט:

— איך רעכען, אז כדי עס זאָל ניט פּאַלען א פערדאכט, וואָלט איך אייך אין דער צייט פון דער רייזע נעזאָגט דו. דאָס זעלבע איהר מיר...

נאָך דער דאָזיגער קורצער, פּראקטישער פּאַרלענונג איז ער רויט נעוואָרען און נעווארט מיט הארץ־קלאפענים אויף איהר צושטימונג.

— וויים איך — האָט זי זיך נעקווייענקעלט, — אין דער העכערער נעזעלשאפט איהרצען זיך מאן און וויב...

— ביי אונז קען עס אבער זיין פערדעכטיג... איך מיין, אז „דו" וואָלט נעווען צוועקמעסיגער... איז חיים דרייסטער נע־וואָרען.

זי האָט ענדליך דעם פּארשלאג אָנגענומען.

צום אונגליק אבער האָט חיים ניט נעפונגען קיין נעלענע־היט אויסצוניצען דעם נליקליכען „דו".

ער האָט געזוכט א געלעגנהייט. ער האָט ארויסגעקוקט אין פענסטער פון וואגאן. די זון, פערגעהענדיג, איז אין א רויט־בלוטיגער קויל געהאנגען היכטער א געדיכטען וואלד און האָט בעגילדעט די שפיצען בוימער מיט איהר אבשיין. דאָס בילד האָט חיים'ן עקטציקט און ער האָט אויסגעשריען:

— אידע, גיב א קוק, ווי שעהן!

אידע האָט זיך אויפגעשטעלט, אריינגעקוקט דורכ'ן פענסטער און זיך אנגערופען:

— ווירקליך.

חיים איז געשטאנען האַרט נעבען איהר און אנשטאט צו קוקען אויף דער פערגעהענדער זון האָט ער זיינע בליקען אייגנגעדרונגען אין דעם ליעבען געזיכט פון אידע סענדערא־ויטש און איז טרויעריג געוואָרען.

אין איין אויגענבליק איז די זון נית געוואָרען, ווי דער שווארצער וואלד וואלט זי פארשלונגען... זיי האָבען זיך אוועק־געזעצט און אידע האָט זיך אנגערופען:

— איהר ווייסט..

— „דו ווייסט" — האָט איהר חיים פערבעסערט — מען קען אריינפאלען...

— עט, האָט נישט קיין מורא! — האָט זי זיך אייננע־עקשנ'ט... איהר ווייסט אז באלד איז שוין די גרענין.

— דעסטא מעהר דארף מען פארזיכטיג זיין! אלזא, וואס זאגסטו, אידע...

אידע האָט גוטהערציג געשמייכעלט און האָט נעענטפערט:

— אויב איהר ווילט זיך שפיעלען, מיט'ן גרעסטען פער־געניגען!

און פרעהליך ווערענדיג האָט זי פארטנעזעצט:

— איך זאג, מיין טהייערער סענדראוויטש, אז באלד איז די גרענין...

— נו איז וואס, אידע־לעבן! האט ער צוריק געשמיי־כעלט און אנגענומען איהר קליינע סאמעטענע הענטעל...

זי האט די האנד ניט ארויסגענומען. דאס האט חיים'ן דרייסטער געמאכט. ער האט זיך צוגערוקט צו איהר נאהענט, נאנץ נאהענט און געפליסטערט:

— דו ביזט א זיסע לייבע קינד...

זי האט איהם אנגעקוקט מיט איהרע גרויסע, שווארצע אויגען און געשוויגען...

ענדליך איז דער צוג אנגעקומען אין אלעקסאנדראווע, די גרעניץ סטאציאן. אין וואגאן האט זיך בעמערקט א נערוועז בעוועגונג: א הויכער זשאנדארם מיט שטרענג־פערדרעהטע וואנסען איז אריין, און וועגדעניג זיך מיט איין בעפעהל צו אלעמען, האט ער געשריען:

— די פאספארטען!

חיים גרויסמאן האט שנעל ארויסגעכאפט דעם פאספארט און דערלאנגט.

— א ווי (און איהר)? האט דער זשאנדארם זיך נעווענ־דעט צו אידע'ן.

— עטא מאיא זשענא (דאס איז מיין ווייב) האט ער פאר איהר געענטפערט.

— חאראשא! — האט דער זשאנדאר מסכים נעווען...

און מיט דער הסכמה איז חיים זאהר צופריעדן נעווען.

דער זשאנדאר צונויפגענעמענדיג די פעסער איז ארוים, פערשליסענדיג הינטער זיך די טהיר פון וואגאן.

— איצטער זיינען מיר באמת מאן און ווייב! — האט חיים העכסט אויפגערעגט אריינגעפליסטערט אידע'ן אין אויער.

— יא, יא! — האט אידע איינגעשטימט.

די איינשטימונג האט חיים'ן גליקליך נעמאכט... ער האט זיך דרייסט נעווענדעט צו איהר מיט א צערטליכער שטימע:

— ווילסט אפשר עפעס עסען?

זי האָט א שמייכעל געטהאָן און גוטהערציג געענטפערט:

— איך ניט, אפשר ווילט איהר? — אפשר ווילסטו, מיין ליעבער?... האָט זי פערריכט.

— יע, איך ווייל טאקע עפעס עסען:

ער האָט זיך אויפגעשטעלט, אראָבגענומען פון אויבען איהר קלייניעם רייזע־טאש אין וועלכען עס האָט זיך געפונען דאָס עסענווארג און האָט איהר דערלאנגט.

זי האָט אויפגעעפענט און ארויסגענומען די שפייז, וואָס איהר מוטער האָט פאר איהר דאָרט אָנגעגרייט.

— לעבען זאָל מיין גוטע מאמע! — האָט אידע עסענדיג געבענשט איהר מאכען און איהרע גרויסע אויגען זיינען נאָך גרעסער און שווארצער געוואָרען...

— עס סענדראָוויטש! — האָט זי זיך געוועלדעט צו חיים'ן.

— יא, מיין טייבעלע, איך וועל עסען...

זי האָט זיך הויך צולאכט...

— איהר זיינט אן ארטיסט! — האָט זי איהם אריינגעשושקעט אין אויער...

— וואָרום? — האָט ער געפרעגט...

— אך, מיין גאָט! איז זי כלומרשט בייז געוואָרען פאר וואָס ער פערשטעהט ניט און האָט זיך נענומען צום עסען...

באלד אָבער איז אריין דער זשאנדאר שויז צוזאמען מיט אן אָפיציער און האָט פערטהיילט צוריק די פעסער.

— ברוך סענדראָוויטש!

— יא! — האָט זיך גרויסמאָן אָנגערופען אביסעל אויפגערעגט.

דער אָפיציער האָט איהם אָנגעקוקט, דערלאנגט דעם פאס און זיך געוועדעט צו אידע'ן:

— א ווי (און איהר?)

— מאי מווש... (מיין מאן) — האָט זי געענטפערט אָנ־ווייזענדיג אויף חיים'ען.

— פּרעקראסנאָ ! — האָט דער אָפּיציער גוטמוטהיג אויפ־געשטימט...

און חיים גרויסמאן, פערגעסענדיג אַן דער רעוואָלוציע, אַן די באריקאדען, אַן דער שנאה צו דער ארמיי, איז אין האַרצען נעווען דאנקבאר דעם דאָזיגען יונגען אָפּיציער, און אין א ווייל ארום, אז דער זשאַנדאַרם מיט'ן אָפּיציער זיינען ארויס, האָט ער זיך אָנגערופען :

— פּאַראן דאָך צוויישען זיי אויך גוטע מענשען...

— אזא יאָהר אויף זייערע קעפּ ! — האָט אידע ניט נע־וואָלט מסכים זיין, ווען עס האָט חיים'ען פערדראָסען...

דער צוג האָט זיך נענומען ריהרען.

— שוין נאָכ'ן גרענעץ ! — האָט אידע פּרעהליך אויסגע־רופען.

— פון דעסטוועגען זיינען מיר נאָך אלץ מאן און ווייב... „פּרייסען" איז ניט בעסער פון פּאָניען... מיר מוזען זיך נאָך אלץ „רוצען".

— רוצען איז רוצען ! — האָט אידע נלייכנילטיג אָנגע־נומען.

ביי די ווייטערדינע סטאַנציע איז נעווארען אלץ נערוי־מער און נערוימער. ענדליך איז אין וואגאָן געבליבען נאָר דאָס פּאָר פּאָלק אלייז.

— מיר זיינען אלייז ! — האָט חיים אויסגעשריען מיט שמחה.

אידע האָט די שמחה ניט פערשטאַנען. זי האָט חיים'ען קאָלט אָנגעקוקט און געזאָגט :

— איצט קען איך אייך אָנרופען מיט'ן אמת'ן נאָמען. אלזאָ הערר גרויסמאן, וואָס דענקט איהר צו טהאָן אין אויס־לאנד ?

— אין אויסלאנד!... איז חיים ווי פערציטערט נעוואר־ען... אין אויסלאנד...

און ער איז געבליבען שטום, ניט האבענדיג וואס צו ענט־פערן.

און דערמאהנענדיג זיך, אז דער שפיעל איז שוין איצט אויס און עס פאנגט זיך אן דאס אמת'ע, דאס ווירקליכע, דאס טרויעריגע, אז באלד קומט דער אמת'ער סענדראוויטש, וועל־כער וועט דאס דאזיגע שהנע וועזען אלס זיין אייגענס צור־נעהמען, און ער, חיים, וועט זיך לאזען בלאנדזשען אין די בער־לינער גאסען עלענד און אליין, — דערמאנענדיג זיך אן דעם אלעס האט איהם ערגריפען א דונקעלע שרעק, אן אנגסט פאר דער לאנגער צוקונפט...

ער האט אריינגעקוקט אין פענסטער. די נאכט איז געווען שווארץ. נאר וואו ניט וואו האט זיך פארביי געטראגען א ליכט, א וויטער שיין, — פארבייגעטראגען און פערלאשען...

אהיים.

זיי זיינען ביידע פון דער פּראָווינץ, בעקענט האָבען זיי זיך אין וואַרשע אוּן נאָך א קורצע צייט בעקאַנטשאפט זיינען זיי זיך צונויפגענאַנגען אין די אידעאַלען אוּן זיך בעזעצט צוזאַמען אין א קליין פּינקּ־רובעלדיגען צימערל אויפ'ן פּירטען שטאָק.

קיין מאַן אוּן ווייב זיינען זיי ניט, חתן־כלה אויך ניט. גיכער שוועסטער אוּן ברודער אוּן אפשר — חבר אוּן חבר'טע.

אפשר וועלען זיי אמאָל, פאַר צוויי עדות, אויך פּוּן בעקענטע, זיך פערבינדען אויף אייביג, נאָר דערווייל טראַכטען זיי דערפּוּן ניט. עס איז דאָ בילכערע זאכען אויף דער וועלט.

זיי ארבייטען צוזאַמען פאַר איין אידעע. די ארבייט איז א הילינע אוּן ווי אלץ וואָס הילינג — א שטרענגע אוּן טריבע.

אוּן דאָך, אז זיי געלינגט אמאָל דורכצופיהרען א זאך, וואָס ברענגט גרויסע נוצען דער וועלט, ווערען זיי אביסעל לייכט־זיניג, אוּן ערלויבען זיך אביסעל צו לאכען.

אוּן אז זי לאכט, ווייזען זיך ביי איהר צוויי רייהען ווייסע צייהנער אוּן די שווארצע אויגען ווערען שווארצער אוּן פינקּ־לענדיגער, דאמאָלסט נעהט ער צו איהר צו, לעגט איהר ארויף די האנד אויפ'ן פּלייטשע אוּן גיעט איהר איין קוש אין די לי־פּען.

סך הכל איין קוש!

אויף מעהר איז קיין צייט ניטא אוּן קיין געדולד. דאמאָנטיש זיין פּאסט ניט. אפשר ביי דער נייער אָרדנונג — יא.

אוּן זי, א דערפּרישטע פּוּן זיין קוש, אבער צוריק איין

ערנסטע, און ער, ווי א בעל תשובה, נעהמען זיך צוריק צו דער הייליגער ארבייט.

זיי לעבען ארים, האלב הונגעריג, נאר רעדען דערפון רעדט מען ניט. די קינפטיגע מענשהייט וועט בעסער לעבען. די דאזיגע צייט נעהענט זיך. אין זייער שטילען צימערל הערט זיך שוין די טריט פון דער דאזיגער צייט.

און ביי דער מוזיק פון אזוינע טריט איז נענוג ברויט מיט טיי...

זיי זיינען אידען, אבער זיי ארבייטען פאר אלע, און דער־ריבער האלטען זיי זיך פאר מענשען, זיינען בייז אויף דער נאציאנאלער שטרעמונג ביי אידען און ביי אנדערע פעלקער.

זי גיעט אפילו א מאל א „בענק" נאך דעם שטערטעלע, נאך דעם רוהיגען שבת און יום טוב, נאך דעם טאטענס טרויעריגע ניגונים, וואס ער זינגט אין א שבת און אין א יום טוב, נאך דער מאמעס ווייענדיגען קול ביין טייטש חומש, — אבער זי זאגט עס הויך ניט ארויס.

מעהר וואלט ניט געפעהלט וועו ער זאל עס הערען.

„בורזואזשע סענטימענטאליטעט!" וואלט ער גלייך מיט פעראכטונג ארויסגעברומט...

און ער וואלט זיין נערעכט.

און דאך איז געקומען א צייט, וועו אין זייערע הערצער האבען ערוועקט זיך מאדנע געפיהלען.

זיי שעמען זיך איינע פאר די אנדערע זיי ארויס צו זאגען, נאר שטומערהייט פערשטעהען זיי איינע די אנדערע.

דער פריהלינג, וועלכער איז נעקומען אין ווארשע בייציי־טענס און די זון האט ארייננעשיקט עטליכע שטראהלען אויף אין זייער קאנספיראטיווע צימערל, האט דערוועקט אין זיי די דאזיגע מאדנע געפיהלען...

—שוין באלד פסח!—זאגט זי ארויס און פערשעמט זיך.

ער אַבער זאָגט איהר נלייך נאָרנישט דערויף... ער זינגט עפּעס אונטער א לידעלע, אן אלט לידעל, וואָס קלינגט אין צימערל אזוי ניי און ליעב...

— אין דערהיים ביי אונז באקט מען שוין מצה! וואָנט זי פּארצוועצן איהרע נעפּיהלעך.

— יאָ! יאָ! ענטפערט ער שוין, און פערטראכט זיך, קוקענדיג אין פענסטער, פון וואָנען ער זעהט נרויסע דעכער און א קליין שטיקל ריינעם הימל.

— הער, זאָגט זי צו איהם שוין נאָר מוטיג! — אויף פּסח וועל איך פֿאָהרען אהיים...

— נו־נו! — בייזערט ער זיך, אבער מיט א געמאכטען טאָן.

— איך וועל פֿאָהרען! עקשנט זי זיך.

— דו האלסט אזוי שטארק פון דעם אידישען פּסח! — מוסרט ער איהר.

— איך האלט, צי ניט — עס ציהט!

— א, דו באבע! — לאכט ער פון איהר. עס ציהט! א ניי וואָרט נעפונען, דומהייטעך!

— פֿאָלג מיר, פֿאָהר אויך! — האלט זי זיך ביי איהרס.

— משונע! וואָס דיר קען איינפאלען!

ער וואָרפט די בליקען איבער'ן קליין צימערל, ער זעהט א טישעל מיט א סך דיקע ביכער, פֿאָפּירלעך, א טינטער, א הענטעל מיט א פערזשאוועטער פּערער, אונטער'ן טישעל — א פּערוויכערטע טיי־מאשינקע. נעגען איבער צוויי אייזערנע אייניפאלענע בעטלעך...

— ס'איז ניטא קיין צייט! — רופט ער זיך פלוצים אן, און קוקט אין פענסטער אויפ'ן שטיקעל הימל...

— פֿאָלג מיר לאָמיר פֿאָהרען! נעהט זי צו איהם צו און נלעט איהם איבער'ן קאָפּ.

פונקט אזוי האָט איהם די מאמע אמאָל געגלעט, וועז זי פלעגט איהם שלאָפען לעגען.

— פאָהרען, זאגסטו, הא? פאָהרען?... פרעגט ער מיט אן אונגעוועהנליכער ווייכקייט.

— ניט אנדערש פאָהרען! — רופט זי אויס מיט א שטראהלענדען פנים, בעמערקענדיג זיין פערענדערונג.

— נו, און מיט וואָס?

— איך וועל אלץ פערקויפען...

— וואָס וועסטו פערקויפען?

— וואָס? פרעגסטו — אלץ! איך פערקויף, „קאפיטאל מארקס", איך פערקויף „באנדאנאוו'ס עקאנאמיע", איך פערקויף אסאייעוו'ס, מיחאלאווסקע'ס... איך פערקויף זיי אלע!

— און אהיים אויף פסח... לאכט ער וויעדער.

— און אהיים אויף פסח! — ענטפערט זי מיט פלאמענדע אויגען.

— נו, נו, שטימט ער, שמייכלענדיג, איין — פערקויף זיי און מיר וועלען בי י ד ע פ א ה ר ע ן...

דער לעהרער.

דער אידישער לעהרער, בערקסאָהן, א הויכער דאָרער בריו־
נעט אין אַלטען אויסנעריבענעם פאַלטאָ, איז אריין דורכ'ן
„שווארצען אריינגאנג" אויף דער לעקציע צו העררן גראָסמאן.

אין קיך איז נעזעסען די דיענסטמיידעל, לאָה, און האָט
געארבייט. דער לעהרער האָט איהר שטיל געזאָגט: „גוט מאָר־
גען". זי איז רויט געוואָרען, האָט אַיהם נעוואַלט פרייגדליך
ענטפערן, נאָר איידער זי האָט זיך צוגעקליבען, איז ער שוין
אריין אין מאשעם צימער.

— א מאָדנער לעהרער! — האָט לאה נעטראכט, בלייבענ־
דיג ווידער אַליין אין קיך — עס נעהען אהער איבער פאר א
טאָג פינף לעהרער און אַלע נעהען דורכ'ן „פּאראדנעם אריינ־
גאנג". און ער נעהט דורכ'ן קיך — עס פלאמט מיר דאָם
פּנים... עס ווייזט אוים, אן אייגלעך יונגער מאן, און איהם ארט
דאָם נאָר ניט. ער מוז זיין, קענטינ, נישט קלוג: ער פער־
שטעהט ניט, אז דערמיט פאַלט ער אין דעם „הערדם" אויגען.
מילא די מאדאם איז דאָך א שטיק פלייש, זי פערשטעהט דאָך
נאָר נישט... איך וואַלט מיך נישט געשעמט, וואַלט איך עס
איהם געזאָגט... א נאנץ וואויליער מענש — זאָגט: „גוט מאָר־
גען"... ניט ווי אן אנדערער, — קוקט ניט אפילו אין יענע
זייט...

לאה בעשליסט זיך, אז זי וועט איהם זאָגען, ער זאָל ניט
נעהען דורכ'ן קיך, באלד אבער בערענקט זי זיך, אז עס פאסט
ניט. און זי רעדט ארוים פאר זיך:

— וואָס ארט עס מיר, פון וואנען ער נעהמט... א דאנה מיינע! איך האָב גרעסערע זאָרג — נאָך די קאָטלעטען ניט צו־האקט...

לאה נעהמט זיך צוהאקען די קאָטלעטען. זי פערטיעפט זיך און לייגט אריין איהרע אלע געדאנקען דערין, נאָר פון זאל דערהערט זיך דעם לעהרער'ס קול — ער בייזערט זיך אויף מאשען, לאה'ס נעדאנקען נעהמען אן אבוועגונג. זי פער־טראכט זיך וועגען נאָר אנדערש:

— פינף לעהרער א טאָג, וועה צו מיר! וואו נעהמט זיך דאָס ביי זיי. נאָלד קאסטען אָפ די קינדער. אפילו פיאנע שפיע־לען לערנט מען זיי... עס איז זיי פרעהליך אויפ'ן הארצען. מיין קאָפ־וועהטאָג זיי, רבונו של עולם!...

— „אם — א מוטער" — דערהערט זי ווי דער לעהרער ערקלערט מאשען.

— וועה צו מיר, דערמאָנט זי זיך פלוצים — נאָך קיין בריוועל אהיים ניט אָנגעשריבען שוין צוויי וואָכען. די מאמע וועט דאָרטען ניט וויסען, וואָס איבערצוקלערען. איך קלויב זיך אלץ צו בעטען עמיצען אָנשרייבען און פערגעס מיך — מלאכה, ווי האָלץ, היינט בלי נדר, דארף מען עמיצען בעטען אָנשריי־בען... וועט קאסטען א צהנערל...

זי בערעכענט, וואָס זי וועט הייסען שרייבען. ערשטענס, דארף מען איהר שרייבען, אז איך האָב נעמאכט א ניי קלי־דעל און עס נעהט זעהר צו מיר. צווייטענס, אז די וויטהין איז א מרשעת, נאָר איך שטעל איהר אוים דריי פיינען, זי וועט נאָך ניט קריגען אזא קעכין ווי איך... ווייטער דארף מען איהר שרייבען וועגען דעם יונגען שניידער, וואָס שרכנ'ט זיך צו מיר...

ביי דעם דאָזיגען נעדאנק ווערט זי רויט.

פע, דאָס וועט זי ניט הייסען שרייבען... מיאוס... אָט ווען זי וואָלט אליין געקענט שרייבען, וואָלט זי וועגען דעם א סך

געשריבען: אלץ, אלץ... א מאמען מעג מען אלץ אויסשרייבען. א מאמע איז ניט קיין מאראם, א מאמע, נישקשה, וועט ניט לאבען...

„אז מען קען אליין שרייבען, איז א מחיה — קלערט זי וויטער — וואס מען ווייל און וועז מען ווייל, און מען דארף קיין „לאסקעם" ניט האבען. נאר שוין פערפאלען — זיפצט זי— שוין שפעט".

זי נעהמט זיך וויעדער צו דער ארבייט. אבער שוין מיט וועניגער חשק: דער קאפ איהרער איז פול מיט'ן ברייף, וואס ניט אלץ וועט זי קענען דורך א פרעמדען אויסשרייבען, דאס, וואס זי מוז שרייבען וועט בלייבען ביי איהר טיף אין הארצען און נאך מער דערמיט, וואס זי וועט שוין קיינמאל, קיינמאל ניט קענען שרייבען...

זי ארבייט און זיפצט.

די לעקציאן האט זיך געענדיגט. דער לעהרער נעהמט שוין ארוים, ער ווייל עפענען די טהיר, נאר דער פערוקער האט זיך עפעס פערהאלטען, און ער קען ניט עפענען. לאה לויפט געשווינד צו און שמייבעלט:

— מען האט, קענטיג, דא אייך אזוי פערנעבען, אז איהר טרעפט די טהיר ניט. אט שוין!

— א דאנק! — שמייבעלט דער לעהרער.

„א זעלטענער מענש", — טראכט לאה, — און ווי א בליץ לויפט איהר דורך אין קאפ טאקי איהם בעטען א ברייף אנצושרייבען, נאר איידער זי ווייל עם ארויסרעדען ניט ער זיך א נוים און פערשווינדט אייללענדיגערהייט. — מארגען וועל איך איהם בעטען, בעשליעסט זי.

אויף מארגען, פאר דער העברעאישער לעקציע, האט לאה געזעהן ווי די מאראם מיט מאישען טהוען זיך אן אויף ערגיץ

אוועקצוגעהן. דאָס הארץ האָט אין איהר אָננעהויבען צו זינ־
גען פאר פרייד. „מיט א קלאָג אין די הייזער!" — האָט זי זיי
אין געדאנקען צוגעוואונשען. זי איז געווען צופריעדען, וואָס זי
וועט קענען אונגעשטערט בעטען דעם לעהרער, שרייבען איהר
א בריעף.

אז די מאדאם מיט דער צוועלפיעהריגער מאשען זיינען שוין
פארטיג געוואָרען, איז די ערשטע צוגענאנגען צו לאה'ן און האָט
געזאָגט.

— אז דער אידישער לעהרער וועט קומען, זאָלסטו איהם
זאָגען אז מאשע וועט זיך היינט ניט לערנען, זי גענהט מיט
מיר אין גענסט. זאָל ער ניט וואָרטען, ער וועט די לעקציע אוועק־
נעבען אין א לַיידיגער צייט.

— זאָג איהם, האָט מאשע פיעסטענריג זיך, אונטערגעהאָל־
פען, אז ער זאָל גלַייך אוועקגעהן. אויך מיר א לעהרער!

— ניט נעפעלַיג... — האָט לאה נעוואָלט איבערקרימש
די נאַרישער צולאָזענער מאשען, וועלכער זי האָט אין הארצען
אמת פיינד, נאָר זי האָט זיך איינגעהאָלטען.

— אז אך און וועה — האָט לאה נאָך זייער ארויסנאנג
געפילַיזאָפירט — זי לאכט פון לעהרער, — יענער איז א זייד!

מיט אונגעדולד האָט זי געוואָרט אויף דעם לעהרערס קו־
מען. זי איז אלע וויילע ארויסגענאנגען אויף די טרעפ זעהן,
צו נעהט ער.

און אז דער לעהרער האָט די טהיר געעפענט איז זי איהם
געגאנגען אקעגען, ווי צו אן אלטען בעקאנטען און האָט מיט
א לַיעבען שמייכעל געזאָגט:

— אומזיסט אייער טרחה!

— וואָס איז?

— מאשע איז אוועקגענאנגען מיט דער מאדאם צו נעסט
און האָבען נעבעטען, אז איהר זאָלט ניט וואָרטען.

דער לעהרער האָט פריי אן אטהעם נעטהאָן.

— א דאנה אייך — האָט לאה נעשמייכעלט — וועט איהר האָבען א לעריגע שטונדע.

דעם לעהרער איז געפעלען געוואָרען איהר פרעהליכער און דרייסטער טאָן. „זי איז שוין ניט קיין באבע"! — האָט ער געטראכט — „קלינגער פאר די מאדאם און שעהנער איז זי אודאי". אזוי טראכטענדיג, איז ער געבליבען א ווייל שטעהן אונענטשלאָסען ביי דער טיהר.

— אז איך וואָלט מיך ניט געשעמט, — האָט זיך לאה גע־וועגדט צו איהם — וואָלט איך איך עפעם געבעטען.

— אָה, מיט'ן גרעסטען פערגניגען — האָט דער לעה־רער פרייגדליך געשמייכעלט — זאָגט וואָס.

לאה האָט גלייך ניט געקענט אויסערען איהר בקשה, זי האָט אראָבגעלאָזען די אויגען אויף די ערד, ווי זי וואָלט זיך מיט דער פאדלאָגע וועלען מישב זיין.

דעם לעהרער האָט די ביטע שטארק פעראינטערעסירט. און ניט וואַרטענדיג אויף איהרע דייטליכע וועדטער האָט ער וויע־דער געפרעגט:

— זאָגט שוין וואָס, שעמט זיך ניט.

—א נארישקייט — האָט זי געענטפערט, שוין אויפהוי־בענדיג די אויגען פון דער ערד און פערקוקענדיג זיך אויף א פאַן וואָס איז געהאנגען אויפ'ן וואנד קעגען איהר.

— אויב א נארישקייט, דארף מען טאקי ניט, — האָט דער לעהרער געלאכט.

— איך האָב געוואָלט שרייבען א בריעף צו דער מאמען— האָט זי קוים ארויסגערעדט, רויט וועדענדיג.

— דאָס נאר! — האָט דער לעהרער אויסגערופען, — און איך האָב געמיינט, נאָט וויסט וואָס, וואָס זשע האָט איהר זיך אזוי געשעמט?

כ'ווייס?... — האָט לאה שטיל, ווי פאר זיך נערעדט —

מיר דאכט זיך, אז עס איז ניט אזוי שעהן, אז מע דארף אנ־קומען צו א „צווייטען" שרייבען א בריעף.

— אודאי, — האָט דער לעהרער שוין ערענסט געזאָגט און אזוי ווי צורייצט — אודאי דארף מען אליין קענען שרייבען, — יעדער מענש דארף קענען, נאָר וואָס זענט איהר שולדיג? שולדיג זיינען אנדערע?...

— אנדערע? — האָט לאה זיך פערוואונדערט און אויס־געשטעלט די אויגען אויפ'ן לעהרער. — איך בין אליין שולדיג, צו מיין מזל איז שולדיג... איך וואָלט האָבען מזל, ווי לייטישע קינדער, וואָלט מען מיך אויך יונגערהייט געלערנט. ניט אלע, מיין פרייַנד, ווערען אבער געבאָרען אין איין מזל, ווער עס האָט פינף לעהרער און ווער אפילו ניט איינעם, מסתמא דארף דאָך אזוי זיין...

— דארפען דארף אפילו ניט זיין אזוי... — האָט דער לעה־רער איראָניש געשמייכעלט.

ער האָט אבער א קוק געטהאָן אויף לאה'ן, ווי טרויריג זי איז געוואָרען, און זיין הארץ האָט געדריקט פאר מיטלייד, „א מענש, און אונווייסענד ווי א בהמה"! — האָט ער געטראכט.

און פלוצים איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען א געדאנק: ער וועט זי לערנען...

— „לערנען זי, לערנען — לערנען! — האָט איהם דער געדאנק פול געמאכט זיין גאנצען וועזען.

ער איז בעגייסטערט געוואָרען פון'ם געדאנק און האָט איהם גלייך ארויסגעזאָגט:

— איהר ווייסט, אז אויב איהר פוילט זיך ניט, וואָלט איהר נאָך איצטער זיך אויך נעקאָנט אויסלערנען שרייבען.

— פוילען זיך? — האָט לאה אבגעשלאָגען מיט פייער — וואָס רעדט איהר? קאָכען, וואשען, רוימען א גאנצען טאָג פאר פרעמדע פויל איך מיר ניט, און פאר זיך אליין, לערנען זיך

שרייבען וועל איך מיר פוילען? זאגט בעסער — איך האָב קיין צייט ניט.

— א נאנצען טאָג האַרעווועט איהר דען?

— וואָס דען האָט איהר נעמיינט — אומזיסט דען נעהמט מען גע'לד?

דער לעהרער האָט זיך פערטראכט, האָט א זיפץ נעטהאָן. פערקנייטשט דעם שטערן און האָט ענדליך גענפרענט.

— אפילו א שעה אין טאָג קענט איהר ניט אבריייסען?

— איך וועל אייך זאָגען דעם אמת — האָט לאה טרויריג נעענטפערט — א שעה אין טאָג וואָלט איך, ווי עס איז געקענט אבריייסען, נאָר דער קאָפּ מיינער איז מיר ניט דערביי און די הענד וועלען נאָר ניט נעהן, מען האָט דאָס גאנץ לעבען צו טהאָן מיט טעפּ און לעפיל, מיט א בעזעם און נאָך אזעלכע נראָבע ארבייט.

— נישקשה: איך וועל אייך אויסלערנען — האָט דער לעהרער איהר פערזיכערט — א מענש איז ניט קיין חיה:

— אויב איהר ווילט אזוי פריינדליך זיין און לערנען מיך, וועל איך מיט'ן גרעסטען פערגניגען... א קלייניגקייט קענען שרייבען!... איך בין אזוי מקנא, וועט עס קען שרייבען...

דער לעהרער האָט בעמערקט, ווי איהר שטים ווערט פערשטיקטער און אין איהרע אויגען האָבען זיך טרעהרען בעווויזען.

„אַרימע מענשען" — האָט ער געטראכט — אזעלכע קלייניע פערלאנגען פאר אזעלכע שווערע ארבייט!... און דאָס ווערט נאָך אויך ניט ערפילט — אונדאנקבארע, מאוסע וועלט!".. ער האָט נעפיהלט זיך, ווי שולדיג קענען איהר און האָט נעזוכט וועדטער צו פערגלעטען זיין שולד.

— זייט רוהיג, איהר וועט נאָך קענען! — האָט ער זי נעטרייסט — אלע טאָג וועל איך אייך לערנען א שעה. וועט האָט איהר צייט?

— 10 א זייגער אוועק קען איך שוין זיין לעדיג — האָט זי שוין אביסעל פרעהליכער ווערענדיג, געענטפערט — וואו וועלען מיר זיך אבער לערנען? דאָ קען איך ניט, די מאדאם וועט זיך בייזערן, זעהר א וואוילע מאדאם, אזא יאָהר אויף איהר...

— איך וואוין אין א בעזונדער צימער — האָט דער לעהרער פאָרגעלעגט — איהר קענט קומען צו מיר...

לאָה איז אביסעל רויט געוואָרען. זי האָט זיך שׂיער ניט ארויסגעהאפט:

— „ניין מיר זיינען ניט פון דעם סאָרט דיענסטען". אבער אז זי האָט א קוק געטהאָן אויפ'ן לעהרערס פנים, איינגעקוקט אין זיינע טיעפע, שוואַרצע פערטראכטע אויגען, איז פון איהר יעדער חשד אראָבגעפאלען, און זי האָט איינגעשטימט.

נאָך דעם האָט איהר דער לעהרער דעם בריף געשריבען. לאָה האָט געקוקט, ווי גיך די פעדער איז געפלויגען איבער'ן פאפיר, און האָט זיך געוואונדערט, ווי פון איהר וואָרט, וואָס יי זאָגט ארויס פערשעמט, שטויסט ער זיך אלץ און שרייבט אן דערפון צעהן ווערטער, און אזוי גלאט, שעהן, אזוי ווי אין א ביכעל, וואָס מען לייענט שבת.

— הלואי וואָלט איך געקענט חאָטש א הונדערט חלק פון איהם! האָט זי אין הארצען שטיל צוגעוואונשען זיך, און האָט א זיפץ געטהאָן.

אויף מאָרגען איז לאָה געקומען צו בערקסאָהן אויפ'ן קוואַרטיר. ער האָט זי פרייגדליך אויפגענומען, האָט זי אוועק־געזעצט ביי דעם טישעל און האָט אָנגעהויבען צו לערנען.

— די פעדער האָלט מען אזוי — האָט ער פערשטעהן געגעבען — איהר זעהט? — אין די דריי פינגער פון דער רעכטער האנד. איהר פערשטעהט?

— איך פערשטעה, — האָט לאה דערשראָקען געענט־פערט. זי האָט נאָר נישט פערשטאַנען, קוקענדיג, ווי דער לעהרער האלט די פעדער אין האנד. איהר האָט זיך געדאכט, אז דאָס איז אזוי שווער, אז זי וועט עס קיינמאל ניט קענען.

— נו, נעהמט!

זי האָט אריינגענומען די פעדער אין איהרע גראָבע פער־האָרעוועטע פינגער. די הענד האָבען זיך איהר געטרייסעלט.

— אביסעל העכער.

זי האָט געגומען העכער.

— אָט אזוי! יעצט פרובט מאכען איין „אלף", איהר זעהט, ווי איך מאך — א האלבע קייקעלע, נאָך דעם א פאס־קעלע.

לאה האָט אוועקגעשטעלט די פעדער אויפ'ן פאפיער און האָט געוואָלט אָנהויבען פיהרען דעם בוכשטאָב, נאָר די פעדער האָט זיך אריינגעהאקט טיף אין פאפיער און האָט זיך בשום אופן ניט געוואָלט א ריהר געבען ווייטער.

— עס געהט עפעס ניט... האָט זי שעמעדיג געמורמעלט.

— עס וועט גהן — האָט זי דער לעהרער געטרייסט — דריקט ניט אזוי די פעדער, מען דארף נישט מיט כח. אָט אזוי איהר זעהט, — האָט ער איהר געוויזען, צונעהמענדיג די פעדער פון איהר האנד און מאכענדיג אליין אן „אלף".

לאה האָט זיך גוט צוגעקוקט. איהרע אלע פעהיגקייטען פון מח האָט זי אינ'ם קוקען אריינגעלעגט.

זי האָט וויעדער געגומען די פעדער און האָט שוין פון אויי־בען גהאלטען און האָט געוואָלט לייכט פיהרען איבער'ן פא־פיער, נאָר די פעדער האָט ביי איהר א שפרונג געגעבען און האָט ניט געוואָלט בשום אופן מאכען דאָס האלבע קייקעלע.

עס איז שווער צוגעגאנגען.

דער לעהרער האָט שיער דאָס געדולד ניט פערלאָרען, און

קיין האלבע קייקעלע ווי עס געהער צו זיין, האט זי נאך ניט געמאכט.

— „היינט א נימל, א לאנגער פא, האט ער מיט שרעק נע־טראכט — היינט אויסלענען?... גאט מיינער!

ער איז אומגעאנגען איבער'ן צימער מיט ניכע טריט. לאח האט דערווייל געפיהרט מיט דער פעדער.

ער איז צוגענאנגען א קוק טהאן. איין אלף האט אזוי קא־מיש אויסגעזעהן, אז אויפ'ן לעהרערס פנים האט זיך בעוויזען א ביטערער שמייכעל.

— שלעכט! — האט לאה פערצווייפעלט אויסגעשריען— עס געהט נישט — איך וועל ניט קענען! פערפאלען שוין!...

זי איז געווען בלויך, דערשראקען און שטארק ארבענפא־לען. זי האט געקוקט אויפ'ן לעהרער מיט בליקען פון א חולה אויף א דאקטאר, וועו דער חולה פיהלט, אז ער האלט שמאל, און ער וויל חאטש זיך טרייסטען מיט דעם דאקטארס פאלשער הבטחה.. דער לעהרער האט עס פערשטאנען און ער האט זי נעטרייסט:

— נישקשה, איהר וועט זיך אויסלערנען...

זיין קול האב אבער נעקלונגען מיט ספיקות, און לאה האט עס געפיהלט...

— שוין שפעט!... האט זי נעזיפצט.

דער לעהרער האט נעשווייגען, און לאה זיין שווייגען אנגענומען פאר א בעשטעטיגונג, דאס האט זי נאך פערצווי־פעלטער גענאכט, און זי האט הויך מיט נאל ארויסגערעדט:

— פערפאלען שוין, אומזיסט מיין טרחה, אז מען נעפינט זיך פון 10 יאהר אן אין פרעמדע הייזער, אין איידעלע גבירה־שע הייזער, וועדט מען אזוי פערגרעבט, אז מען קען שוין אויי־דעלער ניט ווערען... איך וועל שוין ניט קענען שרייבען!... אויך מיר וואדטען אין קיך די טעפ מיט'ן בעזעם. דעם בעזעם איז מיר לייכטער צו האלטען...

דער לעהרער האָט זי פערשעמט אַנגעקוקט און האָט ניט געפונען קיין ווערטער זי צו בערוהיגען.

— ס׳וועט זיין נענוג! — האָט זי אויפשטעהענדיג זיך נעוועזענדעט צום לעהרער — איך דאנק אייך פאר אייער גוט הארץ. איך וועל שוין זעהן שפעטער מיינע קינדער לערנען שרייבען... איך בין שוין פערפאלען...

אט דאָס איז דאָס.

עס זיינען דאָ אזוי פיעל טעאָריעז, אזוי פיעל אנשויאונגען, אזוי פיעל וועגען, אוז מאקס האָט ניט געוואוסט קיינמאל די ריכטיגע טעאָריע, ניט געהאט קיין שטענדיגע אנשויאונג, אוז וואָס אנבעטרעפט דעם וועג, האָט ער שטענדיג געבלאנדזשעט...

צום ערשטען איז ער געווען א רעוואָלוציאָנער. ער איז דעמאָלט אלט געווען א יאָהר אכטצעהן. גרייט אוועקצוגעבען זיין לעבען אוז פרייהייט אבי צושטעלען דאָס פעקעל פראָקלאָמאציעס צום געהאָרכזאם אָרט. די אלערלייי מינים פראָקלאָמאציעס זיינען געווען געשריבען אין אן ערהאבענעם טאָן, אוז מאקס האָט זיי אלע געקענט אויסוועניג. ניט זייענדיג אליין קיין ארבייטער, האָט ער נעוואוסט די טרויעריגע זייט פון יעדער פאָך, געקעמפפט פאר פערבעסערונג. ניט האבענדיג קיין אינערליכע בעציהונג צו די אינטערעסען פון די ארבייטער, האָט ער זיך דאָך איינגעשמועסט, דאָ גלאָזט זיך בעאיינפלוסען, אז זיי, נאָר זיי געהען איהם אָן. די איבריגע מענשען, ניט קיין ארבייטער, זיינען א צוגעשטעפטער מין, וואָס פלאָנטערן זיך סתם אונטער די פים אוז וועלכע מען דארף בעזייטיגען...

די דאָזיגע טעאָריע האָט ענדליך געפלאצט. געווים האָט ער די ארבייטער לאנג אויך נאכדעם גענומען צום הארצען, ביי גרויסע סטרייקען זיך געערגערט אוז געשטאנען אויף דער זייט פון די שוואכע. אבער דאָס אליין האָט איהם שוין ניט אין גאנצען בעהערשט. עס זיינען דאָ נאָך פראגען, וואָס בעאונרוהיגען איהם. ווער זיינען בכלל מענשען? וואָס קעמפפען זיי אזוי, אז שטארבען וועלען זיי דאָך אלע. אוז אויסער דער

פראגע, וואס איז געווען פון די נעפעהרליכסטע, איז דאך דא נאך א פראגע: וואס איז אזוינס נערעכטיגקייט אזן פון וואנען וויים ער וואו זי ליגט — אויף וועמעס זייט.

מיט אזוינע פראגען אין קאפ קיהלען זיך די הייסעסטע נעפיהלען אזן מאקס האט דערשפירט אז וואס פולער עס ווערט איהם אין קאפ, אלץ לעערער ווערט אין הארץ... דאס איז צו נעפעהרליך!

שפעטער אביסעל האט אין איהם ערוואכט דער מאן. זי האט נעהאט בלויע אויגען אזן איז געווען שלאנק. געווים איז ער פערליעבט. איצט נעהט איהם געווים די גאנצע וועלט ניט אן. די וועלט איז זי. ער מוז בעהערשען די וועלט!

ער האט זי בעהערשט.

זי האט זיך נעלאזט בעהערשען אזוי לייכט. ער האט זיך קיינמאל ניט פארנעשטעלט, אז ליעבע איז אזוי ניט דויערהאפט. געווים איז זי איהם נאך אלץ אנגענעהם, אבער אט פערנעהט א פאר מאנאט אזן ער האט מיט איהר ניט וואס צו רערען, לחלוטין נאר נישט!

ניין, ליעבע איז ניט דער עיקר!

מען דארף ווייטער זוכען, זוכען.

די וועלט איז דאך אזוי גרויס אזן דערווייל איז ער נאך פריי. ער קען נאך וועהלען. ענדליך וועט ער דאך נעפינען דאס ריכטיגע. דאס וואס איז אבסאלוט אמת.

אזן מאקס האט נענומען וואנדערען פון איין לאנד אין דעם צווייטען, פון איין וועלט טייל אין דעם צווייטען. ער האט געשטיגען אויף בערג, נעפאהרען אויף שיפען: אה, עס איז דאך אלץ ניט דאס...

ענדליך איז ער מיער געוואָרען, זיך בעוצט אין א שטאדט. דארט א שטעל נעקראנען אזן אנגעהויבען צו לעבען ווי אלץ.

ער האט זיך אבער ניט צופריעדענגעשטעלט, נעווארט אלץ אויף עפעס, וואס דארף נאך קומען אזן וועט מוזען קומען.

דאס ריכטיגע, דאס שטענדיגע, דאס וואס בערוהיגט דעם גייסט. ער זאל ניט רופען ערגעץ אנדערס...

און דערווייל האט זיך מאקס וויעדער פערליעבט, דאס דאזיגע מיידעל איז שוין געווען נאר אן אנדערס. גלייך האט זי אננעהויבען רעדען פון תכלית.

— יא, מאקס, מיר וועלען אין ניכטן חתונה האבען...

— געווים...

און די ערשטע צייט נאך דער חתונה האט ער אלץ ניט גע־גלויבט, אז ער איז שוין פערטיג. צו עפעס האט נאך איהם נע־צויגען. איהם האט זיך ניט נעגלויבט, אז דערמיט איז שוין אלעס געענדיגט. וואו איז דער ציעל? דאס לעבען איז דאך ניט אזוי איינפאך.

איינמאל איז ער נעקומען אהיים. דאס יונגע ווייבעל האט איהם בעגענעט מיט אן אונרוהיגען אבער גליקליבען שמייבעל און האט זיך גלייך אוועקגעלענט אין בעט.

אין אייניגע שטונדען ארום איז אין הויז געווען א דאקטאר, אן אקושערקע. זיי האבען נעגעבען בעפעהלען און מאקס איז געווען געהארכזאם, ווי א קינד.

באלד האט זיך דערהערט א געשריי. עפעס אן אנזאג. מאקס האט זיך אנפאנגם דערשראקען, באלד אבער איז ער צו זיך געקומען, צוגעלאפען צום בעט, ארויפגעפאלען דער פרוי אויפ'ן האלז און זיך קוים איינגעהאלטען פון ווייגען.

— איהר זייט געווארען א טאטע! — האט דער דאקטאר, פון זיין זייט איהם נוטמוטיג אננעזאגט.

מאקס האט זיך אויפגעשטעלט, צונעגאנגען צום פענס־טער און ארויסגעקוקט אין דרויסען. א פערד האט געשלעפט א שווערען וואגען און א מאן איז הינטען נאכגענאנגען און נע־שטופט. די גאס האט גערוישט און געהאוועט, געארבייט פאר עפעס, וואס האט. א ווייטען און אונבעוואוסטען ציעל.

אבגעהענדיג צוריק פון פענסטער, איז מאקס שטעהן נעבליבען אין מיטען צימער. וויעדער צוגענאנגען צום בעט, וואו די קינפעטארין איז נעלענען מיט א בלאסען נעזיכט און מיט א גליקליכען שמייכעל אויף די בלוטלאזע ליפען.

מאקס האט זיך אנגעבוינט צו איהר, א קוש זי נענעבען און נעמורמעלט:

— איך וויים שוין אלעס...

— וואס? האט זי קוים נעפרענט.

ער האט זיך נעוונדעט צו דער זייט, וואו די אקושערין האט נעוויסעלט דאס קינד און נעענטפערט:

„אט דאס איז דאס....“ דערביי האט ער א מאדנעם שמייכעל נענעבען.

און גלייך איז איהם אלץ קלאר נעוואָרען...

ער און יענער.

וועז זוסמאז פלענט אמאל פאר זיך אליין דורכבלעטערז דאס אבגעלעבטע לעבען. פלענט ער דאס רוב בלייבען צופריע־דען. קיין פערפלעקטע בלעטער האט ער ביי'ן בלעטערז נישט געפונען. יעדער טאג, יעדע וואך, יעדער מאנאט האט נעהאט א נעוויסע קלאהרקייט, און בכלל איז דאס לעבען נעווען א שהנס און א ריינס, אהן דעם מינסטען סקאנדאל, אהן דעם מינדסטען שפור פון ערנידעריגונג.

און זוסמאז איז נעווען זיכער, אז ס'איז ניטא קיין איין מענש, צווישען זייגע נאהענטע, וואס קענען איהם פערזענליך און צווישען די ווייטע וואס האבען זיין נאמען בלויז נעקענט פון זיין פילאזאפיש־עטישער טהעטיגקייט — וועלכע איז, איבּ־ריגענס, נעווען זעהר בעשיידען, — וואס זאל רעדען וועגען איהם א שלעכט ווארט. זוסמאז האט דאס נאנצע לעבען זיינס זיך נעהיט פון שלעכטס.

עס זיינען נעווען צייטען, וועז די נויט, מאנגעל און אמאל הונגער האבען איהם נעדריקט און געבויגען ביז צו דער ערד. איבערהויפט אין די ערשטע יאהרען, וועז ער האט אנגעהויבען צו שאפען, אבער ער האט זיך ניט נעבויגען, קיין מאל ניט דערצעהלט קיינעם פון די וואכעדיגע קלייגליכקייטען, ניט נאר נישט נעפאדערט אויף פערשיעדענע אופנים, ווי עס וואלט זיך נעפאסט לויט זיין טהעטיגקייט, נאר אפילו קיין אנצוהערעניש ניט נענעבען, אז ער נעפינט זיך מאנכעם מאל אין נויט.

וואס אנבעטרעפט פרויען, האט ער קיינמאל ניט נעוואלט נעווינען א פרוי א דאנק זיין נאמען, וועלכער איז אין נעוויסע קרייזען נעווען שטארק נעשעצט און זיי האבען נעזוכט זיין

פרייגדשאפט. שטענדיג בייגעשטאנען דעם נסיון. עס זיינען געווען פעלע, וועו א יונג מיידעל פלעגט אנציגדען זיין הארץ. אבער דער עטישער געפיהל האט אימער גובר געווען אוו ער האט זיך אליין בעוויזט, טראכטענדיג:

— לאם איך ניט האבען אויף מיין געוויסען די אונשולד פון א שעהנער יונגער מיידעל.

אזוי זיינען פערלאפען פיעלע יאהרען פון זיין רייגעם אוו שעהנעם לעבען. צופריעדען מיט זיך אליין איז ער אמאל געזעסען ביי זיך אין בעשיידענעם צימער אוו זיך איבערגענעבען זיינע קלאהרע גראנקען. פלוצים האט אימיצער אנגעקלאפט אין טהיר. ער האט אויסגערופען: ארייו!

אויפ'ן שוועל האט זיך בעוויעזען א מאן אין איין עלטער מיט זוסמאנען אוו האט זיך פארגעשטעלט, אלם א לעזער אוו פערעהרער.

זוסמאן האט איהם פרייגדליך אויסגעצויגען די האנד אוו געבעטעו זיצעו.

דער אונבעקאנטער איז געזעסען, בעטראכט זוסמאן'ען אוו זיך ווי געוואונדערט. אוו דערבי געשמייכעלט בעהאלטענערהייד.

ענדליך, נאך א קורצען, ניט־נעבונדענעם געשפרעך האט דער אונבעקאנטער זיך אנגערופען:

— איך קוק אויף אייך, ה' זוסמאן, אוו קען מיך נישט אבוואונדערען: וויא אזוי איהר האט זיך געענדערט.

— וואס הייסט? איהר האט מיך דען נעקענט פערזענליך?

— א, נעווים! האט דער אונבעקאנטער אויסגעשריען! מיט פונפצעהן יאהר צוריק זייט איהר געווען ביי אונז אין שטאדט... איך האב אייך זעהר נאהענט געקענט...

— ביי אייך אין שטאדט?... האָט זוסמאן זיך פער־חדושט פון יענעמס ווערטער — איך בין אין אייער שטאדט אין מיין לעבען ניט נעווען. איהר האָט א טעות, מיין ליעבער פריינד.

דאָ האָט דער אונבעקאנטער א שמייכעל נעטהאָן און זיך אַנגערופען:

— מענליך, אז אייך איז ניט אנגענעהם צו דערמאָהנען יענע צייט. זי איז זיכער ניט נעווען די נליקליכע צייט פון אייער לעבען...

— איך פערשטעה אייך באמת נישט... איז זוסמאן ער־שטוינט געווארען — איך פערזיכער אייך אז איך בין אין אייער שטאדט קיינמאל ניט נעווען...

— אך! — האָט דער אונבעקאנטער ווי שוין בייז ווע־דענדיג אויסגעשריען. איך אליין האָב דעמאָלט מיט אייך ארום־געפיהרט זיך א נאנצען מאנאט... איהר זענט נעווען אין א זעהר קריטישער לאנג...

— מיין הערר! איז זוסמאן קענען זיין כאראקטער בייז נעווארען — איהר פערגעסט זיך! פון מיין קריטישער לאנג האָט קיינער קיינמאל ניט נעווואוסט... בפרט, אז אין אייער שטאדט בין איך קיינמאל ניט נעווען...

— נאָך ווי נעווען... האָט יענער זיך נעהאלטען פעסט... איך האָב צונויפנענומען פאר אייך ביי בעקאנטע א נעוויסע סומע, איהר זאלט זיין אין שטאנד אוועקפאהרען... אבער איהר האָט, אנשטאט אוועקצופאהרען, דאָס נעלד פארשווענדעט אויך א לייכטזיניג מיידעל און וויערער אונז נעבעטען אז מיר זאלען אייך העלפען... יא. איך נעדענק עס נוט! עס איז נעווען פונקט מיט פונפצעהן יאהר צוריק!...

דער זיכערער טאָן פון דעם אונבעקאנטען האָט ענדליך זוסמאן'ען איבערראשט. איז דאָס מענליך, אז ער זאל אויס־טראכטען פון קאַפ אזוינע זאכען... עס מוז דעריין שטעקען עפעס א מיספערשטענדעניש...

— מיין הערר... אפשר האָט זיך ווער אויסגענעבען פאר מיר... איך בין דאָך אין אייער שטאָדט קיינמאָל ניט געווען... בעטראכט זיך.

— הם.. האָט דער אונבעקאנטער גענומען בעטראכטען זוסמאנען. עפעס איז דא ווירקליך נישט גלאט... דעמאָלט האָט איהר געהאט שווארצערע אויגען...

— איהר מיינט יענער האָט געהאט שווארצערע אויגען. איך האָב אימער די זעלבע אויגען געהאט...

— הייסט עס, אז דאָס האָט אייגער זיך אויסגענעבען פאר אייך! איז ענדליך דעם אונבעקאנטען קלאָהר געווארען.

— זיכער! האָט זוסמאן בעשטעטיגט. איך בין אין אייער שטאָדט קיינמאָל ניט געווען.

— אך, מיין גאָט, וואָס פאר א העסליכער מענש יענער איז געווען... מיר זיינען פון איהם קוים פטור געוואָרען.. האָט דער אונבעקאנטער געזאָגט.

— א העסליכער מענש, זאָגט איהר? האָט זוסמאן אויסגעקרעצט — איז איהר האָט געמיינט, אז דאָס בין איך, זוסמאן...

— ניט נאָר איך, מיר אלע... פונפצעהן יאָהר לעבען מיר אונטער דעם איינדרוק, אז איהר האָט זעהר ניט שעהן זיך בענאנגען ביי אונז אין שטאָדט... ענדליך פרעהט מיר וואָס דאָס זייט איהר ניט א י ה ר געווען... אן אנדערער... עס פרעהט מיך ווירקליך! — האָט דער אונבעקאנטער געזאָגט נאָך אמאָל פאר'ן געזעגענען זיך און איז נאָך דעם, ווי ער האָט זיך ענטשולדיגט — ארויס.

* * *

זוסמאן איז געבליבען אליין. די ענטדעקונג, וואָס דער אונבעקאנטער האָט איהם געמאכט, האָט איהם אין נאנצען אויפגעטרייסעלט. עס האָט ניט געהאָלפען זיין נאנצער קאמפף נענען שלעכטס און זינד. דאָס וואָס ער האָט פיעל מאָל געוואָלט

בענעהן אוז איז ניט בענאנגען, האָט עס מיט אזא נרינגען נע־
מיטה נעטהאָן אז אנדערער אויף זיין נאָמען... היינט וואָס איז
דער חילוק?

אוז וואר ווייס — האָט ער זיך ווידער נענריבעלט — צו
לעבט נאָך ערנעץ ניט דער מענש אין אנדערע שטעדט, לענדער
אוז וועלט־טהיילען אוז טהוט אויף זיין נאָמען די ערנסטע צר־
בעז, אין דער צייט, וואָס ער אליין קעמפפט שטענדיג מיט'ן
יצר הרע אוז קומט אפ. וועז ער, זוסמאז, לייִדעט אמאל די
גרעסטע נויטה, אבי זיין שטאלץ זאל ניט נעבראָכען ווערען,
לעבט יענער נעמיינער קערל אין רחבות: אין דער צייט, וואָס ער
אליין האלט זיך אפ אנריהרען מיט א פינגער א פרויען־נעזיכט,
פראוועט דאָרט יענער די ווילדעסטע ארגיען...

— מיין גאָט! — האָט זוסמאז ענדליך פוז א נרויסע וועה־
מאָ אויסנעשרייען — עס איז דאָך אונמענליך ווייטער אזוי צו
לעבען. די זינד, וואָס איך טהו קיינמאל ניט, טהוט פאר מיר
אז אנדערער.. הייסט עס, אז מיין נאנצע האלטען זיך אין די
צוואנגען פוז מאראל אוז עטישע לעהרען איז נעווען אומזיסט...
עס איז דאָ א יענער, וועלכער טהוט עס פאר מיר, אויף מיין
נאָמען סיי ווי סיי...

אוז זוסמאז האָט ענדליך זיך איבערצייגט אז קוים איז דאָ
זינד אויף דער וועלט איז אונמענליך צו לעבען שעהז, ווייל
ער אוז יענער איז איינס אוז דאָס זעלבע...

די האנד.

אויב ביי אלע נעשפרעכען ביי אמאליגע מענשען פלענט מען ענדליך ארויפגעהן אויף דער טעמע פון טויט, איז מען אין דעם קרייז פון די עטליכע יונגע לייט, וואס פלענען זיך אפט צו־זאמענטרעפען, דוקא אנשטאט אויפ'ן טויט ארויפגעקומען אויף דער ליעבע.

צי דער נעשפרעך איז געווען וועגען ליטעראטור, צי וועגען מאלעריי, צי וועגען פאליטיק, פלענט שוין דער נעשפרעך ווי פון זיך אליין — ארויפגעשלעפט ווערען וועגען ליעבע.

דאס איז געווען א קרייז פון אינטעלעקטועל־ענטוויקעלטע יונגע לייט, א פאר צוויישען זיי מיט בעדייטענדע ערפאהרונגען אין לעבען און איבערהויפט טאקע אין דער ליעבע. איינער פון די פאר איז געווען אזוי צו זאגען, א גליקליכער, וואס אנבע־טרעפט ליעבע זאכען. וועגען זיינע ליעבע־אוואנטיורען זיינען אומגענאננען לענגערען און כאטש א סך האט מען וועגען איהם איבערגעטריבען, האט דאך דער דאזיגער, ווירקליך אינטערע־סאנטער יונגער מאן מיט בלויע, פער־חלום'טע אויגען, כאטש מיט א שארפען און דורכדרינגליכען בליק, — פיעל שעהנעם און אינטערעסאנטעם דורכנעמאכט און איז נאך געווען אין פולער קראפט נאך שענערעם און אינטערעסאנטערעם דורכצומאכען.

צו זיינע עפיזאדען פלענט מען זיך דערפאר צוהערען מיט מעהר אויפמערקזאמקייט. דאס ווערט דא בעמערקט דערפאר, ווייל דער דאזיגער קרייז פון יונגע לייט איז בעשטאנען פון העכסט אימפולסיווע כאראקטערען, און ניט אזוי לייכט פלענט וועמען אנקומען צו דערצעהלען ביז'ן סוף א וואסער עס איז פאקט, אז א צווייטער זאל איהם ניט וועלען איבערשלאגען

מיט נאך א מעהר אינטערעסאנטערען. וועז אבער ער פלעגט אנהויבען צו דערצעהלען פלעגט מען איהם נאך די ערשטע דריי פראזען, שוין אויסהערען מיט פערכאפטע אטעמס.

די נרעסטע אויפמערקזאמקייט איז איהם נעשענקט נעווא־רען, וועז דער קרייז פון יונגע לייט איז ביי א נעוויסען נע־שפרעך ארויפגעקומען אויף דער טעמע פון פרויען־שענקייט.

— אויף שעהנקייט — האט דאן דער „ערפאהרענער" אנגעהויבען, און אלע זיינען שוין שטיל נעוואָרען — אויף שעהנ־קייט האבען מיר א צו קאנסערוואטיוון בליק. דאס ערשטע וואס מיר שעצען אב אין א פרוי איז אוינען. נעווייס זיינען אויגען די הויפט צוציהונגס־קראפט פון א פרוי. אבער מיר דארפען, פריינד, ניט פערגעסען, אז א פרוי קען א מאל האבען רוקא ניט קיין בעזונדערע שעהנע אויגען אוז זאל האבען א רייז, לאמיר זאגען מיט איהר שעהנער, ווייסער, הויבער האלז. איך האב מיך שוין אמאל פערליבט אין א האלז ביז איבער די אויערן. אבער די שטארקסטע ליבע מיינע איז נעווען אין א האנט, אוז וואבענלאנג האב איך די דאזינע האנט נעליבט מיט אלע פי־בערען פון מיין נשמה, נאך איידער איך האב די פרוי אינגאנצען נעזעהן.

נעוואוינט האב איך דעמאלט אין א צימער, וואס די פינס־טער האבען ארויסגעקוקט צו א הויף. אין די הייסע זומערדיגע נעכט איז מיין בעט נעשטאנען נעבען פענסטער אוז אויפשטע־הענדיג איינמאל אין דער פריה אוז ארויסקוקענדיג דורכ'ן פענסטער צום הויף, זעהן ווי האלט עס מיט דער זון — וויל גראד איז אין יענער צייט מיין טאשען אוהר פערדארבען נע־וואָרען — האב איך בעמערקט ווי אויפ'ן אונטערשטען נעזימס פון דעם אפענעם פענסטער פון דעם ענטקעגענדיגען צימער איז ארָאבגעהאנגען א האנט. איך האב מיך נליייך משער נעווען, אז אויך אין יענעם צימער שטעהט ביים פענסטער א בעט אוז די האנט נעהערט צו דער שלאפענדער פערזאן, וועלכע האט זיך

אהאי ערשט אויפנעכאפט און האָט די האנט ניט וויל־ענדיג ארַאבעגלאָזט דורכ'ן פענסטער.

אָבער אז איך האָב דעם צווייטען פריהמארגען ארויסגעקוקט דורכ'ן פענסטער, האָב איך די דאָזיגע האנט ווי־דער נעזעהן. געווען איז זי שוין ארויסגערוקט אביסל מעהר, כמעט ביז'ן עלענבויגען. דאָס מאָל האָט מיך די האנט שוין מעהר פאראינטערעסירט. איך האָב שוין נעזעהן בעשיינפערליך, אז די האנט נעהערט צו א פרוי. איך האָב מיך אריבערגעבויגען איבער מיין פענסטער און אננעשטרענגט זיך צו כאפען די לי־ניען פון דער האנט. מיינע פרייַנד! דאָס איז געווען א מערק־ווירדיג שעהענ, נעטאָקטע האנט. איך בין געווען זיכער אז די דאָזיגע האנט נעהערט צו א זעלטענער שעהנהייט. איך האָב מיך איינגעטרונקען מיט מיינע בליקען אין דער דאָזיגער האנט און לאנג נעקוקט. און בעמערקט האָב איך ווי די האנט ווערט אונטער מיינע בליקען ריהרעוודיגער. מאנכעמאָל האָט די האנט געזומען פויקען מיט די ראָזעווע פינגער אויפ'ן שטיקעל וואנט, וואָס די ארַאבנעהאנגענע פינגער האָבען פערכאפט.

איך האָב בעשלאָסען צו ווארטען ביז די דאָזיגע אייגע־טימערין פון דער האנט וועט זיך אינגאנצען אויפהויבען פון בעט און עס וועט מיר נעלינגען זי צו זעהן אין איהר פראכט און שעהנהייט, לויט איהר האנט האָט פערשפראכען.

אָבער דאָס האָט מיר ווייט ניט נעלונגען. אבקוקענדיג לאננע מינוטען אויף דער האנט, פלעגט זי ענדליך פערשווינדען. איבער'ן פענסטער פלעגט ארַאבנעלאָזט ווערען א טונקעלער פאַרהאנג.

מיט מיין גאנצער זיכערהייט, אז די האנט נעהערט צו א פרוי און צו א שעהנער פרוי, פלעג איך דאָך אפט זיך דערשרע־קען ביים נעדאנק, אז ווער ווייס צו וועמען די דאָזיגע האנט נעהערט אין דער ווירקליכקייט. אפשר שלאָפט דאָרטען אין בעט נאָר א יונגער בחור'ל, וועמענס האנט עם זעהט אויס אזוי

ווייבליך און אפשר נאר צו אן עלטערער פרוי, וואס עס איז איהר דאס לעבען גוט געגאנגען אזוי, אז איהר האנט איז נאך אזוי יונג און פריש. וועך קען וויסען!

אבער די אלע השערות און צווייפלען האבען ערשט טיף געווירקט אויף מיר. דעם גאנצען טאג פלעג איך אומגעהן ווי אין חלום און האב בלויז פאר מיינע אוינען געזעהן די האנט. אין דער פריה, ווי איך פלעג נאר ערוואכען פלענט מיין ערשטע זאך זיין: אראבבויגען זיך פון פענסטער און זעהן אויב די האנט האט זיך שוין בעוויזען אויף דעם נענעראיבערדינען פענסטער.

און שטענדיג האב איך זי געטראפען אין דער זעלבער פאזע. ארויסטרינקענדיג מיינע בליקען אין איהר, פלענט זיך מיר דאכטען, אז די האנט פיהלט, אז מען בעאבאכטעט זי אין זי פלענט זיך דאן פלייסען אויסצולענען זיך שעהנער און גראציעזער, ווי זי וואלט אז און פאר זיך געווען א לעבעדינע בעשעפענישׂ, וואס וויל מיך פאנגען מיט איהר רייץ...

אזוי האבען זיך געצויגען וואכען, ניט קוקענדיג וואס מיין ליעבע צו דער דאזיגער האנט איז אלץ שטארקער געוואקסען, זיינען די שאנסען אויסצונעפינען וועמען די האנט געהערט אלין שוואכער געוואקסען. וויל די פערזאן אליין צו וועמען די האנט געהערט, איז אזוי הארטנעקיג און בעוויזט זיך ניט. ווי נאר די האנט פערשווינדט, לאזט זיך אראב אויפ'ן פענסטער א טונקעלער פארהאנג.

מאנכע מאל פלעג איך, נאכדעם ווי איך פלעג אראבנעהן אין גאס, זיך אוועקשטעלען נעבען הויז, וואו די האנט האט נעוואוינט און פלעג שטעהן און היטען אלע ארויסנעהענדע פון הויז, אפשר וועל איך דערקענען צוויישען זיי די האנט.

אבער פון הויז פלעגען זיך ארויסלאזען אלע וויילע אזוינע

אונאינטערעסאנטע מענשען: עלטערע פרויען, עלטערע מענער, קינדער און אמאל גרויז־גרויע מענשען. איינע א פרוי פון א יאהר זיבעציג מיט צוקנייטשטע, אדערדיגע העלנט, פלעגט מיט דער הילף פון א איינערער פרוי זיך אראבלאזען פון די שטיגען און אנידערזעצען זיך אויפ'ן נאניקעל, פאר'ן הויז. די דאזיגע אלטע פלעגט מיך אנקוקען מיט אווינע מאדנע, פערדעכטינע בליקען, אז מיר פלעגט זיך דאכטען, אז זי וויים מיין סוד און איך פלעג מוזען אבטרעטען פון הויז, ניט ערפאהרענדיג קיין שום שפור פון יענער האנט, וואס האט מיך אזוי געפאנגען.

אזוי האט זיך נעצוינגען ביז וואנען דער זומער איז פער־שוואונדען. דער הערבסט איז געקומען א קאלטער און א רעגנ־דיגער. מיין נוטע בעל־הבית'טע האט זיך געזארגט פאר מיין נע־זונדהייט און האט מיין בעט אוועקגעטראגען פון פענסטער, איך זאל זיך ניט פערקיהלען... אויפשטעהנדיג אין דער פריה פלעג איך שוין כוזען אראבגעהן איננאנצען פון בעט צוגעהן צום פענסטער, אויפמאכען איהם און זוכען מיט דאדשטיגע בליקען יענע האנד. אבער די נענענאיבערדיגע פענסטער איז צוליעב דעם הערבסט, נעווען פעסט פערמאכט און קיין האנד האט זיך שוין ניט בעוויזען. שפעטער האב איך דאס הויז אין נאנצען פערלאזט.

די האנט אבער. האב איך נאך אלץ ניט פערגעסען. אוז די נאנצע נעשעהענייש האט בי[illegible] אפעט א מין סימ־באליזירען כאראקטער.

וועך וויים וואס פאר א צייכען די דאזיגע ארויסגעשמדעמ־טע האנט האט מיר נענעבען. אפשר האט די דאזיגע מיידעל, וואס האט יענע שענע האנט בעזעסען, מיר נעווינשט צייגען, אז אמת שטארק ליעבען קען מען נאר דאס אונבעוואוסטע און אונ־בעשטימטע. ווען איך וואלט אייגנטליך זי איננאנצען נעזוהן,

וואלט איך אבגעקומען מיט א לייכטען שמייכעל. איך צו איהר. זי צו מיר, שפעטער וואלטען מיר זיך צוגאנגען ווי מען צונעהט זיך אפט אין אזעלכע פעלע. איהר האנט אבער האב איך אזוי לאנג געזוכט, און בענעהרט, און עד היום זעה איך ווי זי איז אראבגעהאנגען פון פענסטער, — א יונגע, ליעבע און ווינקענ־ רינע האנד.

אינהאלט:

אייזען — — — — — — — — — 7
די גנבה — — — — — — — — — 15
בעלזיידינט א פרוי — — — — — — — — 19
שכנים — — — — — — — — — 30
דער טויט אין „רענעסאנס" — — — — — — — — 33
ביכער — — — — — — — — — 38
די צווייטע ראָוע — — — — — — — — 42
דאָס פאַלקס קינד — — — — — — — — 46
דער קעלנער — — — — — — — — 51
זומערדינג בעקאָנטשאפט — — — — — — — 55
די ענטוישטע — — — — — — — — 59
דער נייער יחוס — — — — — — — — 64
דער אוינציגער בחור — — — — — — — — 69
טויט־שרעק — — — — — — — — 75
די ענטדעקונג — — — — — — — — 82
קאָמפּלימענטן — — — — — — — — 90
כלות — — — — — — — — — 97
די אויסגעארטע קוילען — — — — — — — 102
ליעבעס־שטייער — — — — — — — — 112
און דער עולם האָט געפאָטשט — — — — — — 121
אייפערזוכט — — — — — — — — 124
בעצאָלטע טעכטער — — — — — — — — 126
אין אויטאָמאביל — — — — — — — — 136
שותפים — — — — — — — — — 147
דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ — — — 158

דאס נאלדענע טראמפייטעל — — — — 163
דער פאלשער פערצינער — — — — — 167
מיט פרעמדען פייער — — — — — 178
דער פראטעסט — — — — — — 185
די דרייצהנטע — — — — — — 194
ניטא קיין עצה — — — — — — 203
אין יענער צייט — — — — — — 208
א שפיעל — — — — — — 215
א היים — — — — — — 225
דער לעהרער — — — — — — 229
אט דאס איז דאס — — — — — — — 240
ער און יענער — — — — — — — 244
די האנד — — — — — — — — 249

Baycrest Centre
for Geriatric Care

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

FORM # 215-1132

AUTHOR

TITLE

PUBLISHER

EDITION & YEAR

SOURCE & PRICE

REMARKS

A. Reisin

Silent Love